

Διαταγαὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίων ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου ἢ καθολικῆ διδασκαλία.

BIBLION A

Καθολικὴ διδασκαλία περὶ λαϊκῶν

α. Περί πλεονεξίας.

β. Περί τοῦ μὴ ἀνθυβρίζειν ἢ ἀμύνασθαι τὸν ἀδικοῦντα.

γ. Περί καλλωπισμοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀμαρτίας.

δ. Ὅτι οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τοὺς κακῶς ζῶντας, ἀλλὰ τῷ οἰκείῳ ἔργῳ σχολάζειν.

ε. Ποῖα τῆς Γραφῆς βιβλία δεῖ ἀναγινώσκειν.

ς. Περί τοῦ ἀπέχεσθαι πάντων τῶν ἕξωθεν βιβλίων.

ζ. Περί γυναικὸς φαύλης.

η. Περί ὑποταγῆς γυναικὸς πρὸς ἄνδρα καὶ φιλάνδρου καὶ σώφρονος.

Περί τοῦ μὴ καλλωπίζεσθαι γυναῖκα πιστὴν καὶ ὅπως αὐτὴ ἐν ἀγορᾷ καὶ πανταχοῦ διαγίνεσθαι χρή.

θ. Περί τοῦ μὴ συλλούεσθαι ἀνδράσι γυναῖκα.

ι. Περί μαχίμου καὶ γλωσσώδους γυναικός.

[Πρ.] Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθνῶν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν· Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ.

Θεοῦ φυτεία ἢ καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἀμπελῶν αὐτοῦ ἐκλεκτός, οἱ πεπιστευκότες εἰς τὴν ἀπλανῆ θεοσέβειαν αὐτοῦ, οἱ τὴν αἰώνιον καρπούμενοι διὰ πίστεως βασιλείαν αὐτοῦ, δύναμιν αὐτοῦ εἰληφότες καὶ μετουσίαν ἀγίου Πνεύματος, ὠπλισμένοι διὰ Ἰησοῦ καὶ ἐνστερνισμένοι τὸν φόβον αὐτοῦ, ῥαντίσματος μέτοχοι τοῦ τιμίου καὶ ἀθώου αἵματος τοῦ Χριστοῦ, οἱ παρρησίαν εἰληφότες τὸν παντοκράτορα Θεὸν πατέρα καλεῖν, συγκληρονόμοι καὶ συμμετοχοὶ τοῦ ἡγαπημένου Παιδὸς αὐτοῦ· ἀκούσατε διδασκαλίαν ἱεράν, οἱ ἀντεχόμενοι τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐκ προστάγματος τοῦ Σωτῆρος, ὁμοστοίχως ταῖς ἐνδόξοις φθογγαῖς αὐτοῦ.

Φυλάσσεσθε, οἱ Θεοῦ υἱοί, πάντα εἰς ὑπακοὴν Θεοῦ πράσσειν, καὶ γίνεσθε εὐάρεστοι ἐν πᾶσι Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἐὰν γὰρ τις ἀνομίαν μεταδιώκῃ καὶ τὰ ἐναντία τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ποιῇ, ὡς παράνομον ἔθνος τῷ Θεῷ ὁ τοιοῦτος λογισθήσεται. Ἀπέχεσθε οὖν πάσης πλεονεξίας καὶ ἀδικίας· καὶ γὰρ ἐν τῷ Νόμῳ γέγραπται· «Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου οὐδὲ τὸν ἀγρόν

αὐτοῦ οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ οὔτε τοῦ βοῶς αὐτοῦ οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ οὔτε ὅσα τοῦ πλησίον σου ἐστίν», ὅτι ἡ πᾶσα τούτων ἐπιθυμία ἐκ τοῦ πονηροῦ ὑπάρχει.

Ὁ γὰρ ἐπιθυμήσας τὴν γυναῖκα ἢ τὸν παῖδα ἢ τὴν παιδίσκην τοῦ πλησίον ἤδη κατὰ διάνοιαν μοιχὸς καὶ κλέπτης ἐστίν, ἐὰν μὴ μεταγνῶ, καὶ κέκριται ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἡ δόξα τῷ Θεῷ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. Λέγει γὰρ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ἀνακεφαλαιούμενος καὶ στηρίζων καὶ πληρῶν τὴν δεκάλογον τοῦ Νόμου· «Ὅτι ἐν τῷ Νόμῳ γέγραπται· Οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν», τοῦτ' ἔστιν ἐν τῷ Νόμῳ τῷ διὰ Μωϋσέως ἐγὼ ἐλάλησα, νῦν δὲ ὁ αὐτὸς ὑμῖν λέγω· «Πᾶς, ὅστις ἐμβλέψει εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.» Οὕτως ἐκρίθη μοιχὸς κατ' ἔννοιαν ὁ ἐπιθυμήσας.

Ὁ δὲ τὸν βοῦν ἢ τὸν ὄνον ἐπιθυμήσας οὐκ ἐπὶ τῷ κλέψαι καὶ ιδιοποιήσασθαι ἢ καὶ ἀπαγαγεῖν αὐτὰ διανοεῖται; Ἡ δὲ τὸν ἀγρὸν πάλιν ἐπιθυμήσας καὶ ἐπιμείνας τῇ τοιαύτῃ διαθέσει· πονηρεύεται, ὅπως ὀρογλυφήσας ἀναγκάσῃ τὸν ἔχοντα τοῦ μηδενὸς ἀποδόσθαι αὐτῷ· φησὶν γὰρ ποῦ ὁ προφήτης· «Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι.» Διὸ λέγει· «Μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Ἡκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαώθ ταῦτα.» Καὶ ἀλλαχοῦ· «Ἐπικατάρατος ὁ μετατιθεὶς ὄρια πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός· Γένοιτο, γένοιτο.» Διὸ φησὶν ὁ Μωϋσῆς· «Οὐ μετακινήσεις ὄρια τοῦ πλησίον σου, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου.» Διὰ ταῦτα οὖν φόβοι, θάνατοι, δικαστήρια, καταδίκαι παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῖς τοιούτοις ἐπακολουθοῦσι.

Τοῖς δὲ ὑπηκόοις Θεῷ ἀνθρώποις εἷς νόμος Θεοῦ ἀπλοῦς, ἀληθής, ζῶν οὗτος ἐνυπάρχει· «Ὁ σὺ μισεῖς ὑφ' ἑτέρου σοὶ γενέσθαι, σὺ ἄλλῳ οὐ ποιήσεις.» Οὐ βούλει τῇ γυναικί σου τινα ἐμβλέψαι κακῶς εἰς διαφθορὰν αὐτῆς· μηδὲ σὺ τῇ τοῦ πλησίον σου γυναικὶ κακοήθως ἀτενίσῃς. Οὐ βούλει σου τὸ ἱμάτιον ἀρθῆναι· μηδὲ σὺ τὸ τοῦ ἑτέρου ἄρῃς. Οὐ θέλεις πληγῆναι, λοιδορηθῆναι, ὑβρισθῆναι· μηδὲ σὺ ἄλλῳ ταῦτα διαθῆς.

Ἄλλὰ καταρᾶται σέ τις; Σὺ εὐλόγησον αὐτόν, ὅτι γέγραπται ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν· «Ὁ εὐλογῶν σε εὐλόγηται, καὶ ὁ καταρώμενός σε κεκατήραται.» Ὅμοίως καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· «Εὐλογεῖτε τοὺς

καταρωμένους ὑμᾶς.» Ἄδικούμενοι μὴ ἀνταδικήσητε, ἀλλ' ὑπομείνατε, ὅτι λέγει ἡ γραφή: «Μὴ εἴπῃς τίσομαι τὸν ἐχθρόν μου ἅ με ἠδίκησεν, ἀλλ' ὑπόμεινον, ἵνα σοι βοηθήσῃ ὁ Κύριος καὶ ἐκδικίαν ἐπαγάγῃ τῷ ἀδικοῦντί σε.» Καὶ γὰρ πάλιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγει: «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων· καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.» Προσέχωμεν οὖν, ἀγαπητοί, ταῖς ἐντολαῖς ταύταις, ἵνα τέκνα φωτὸς εὐρεθῶμεν πράσσοντες αὐτάς.

Βαστάξετε οὖν, οἱ δοῦλοι καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἀλλήλους. Ὁ μὲν ἀνὴρ τὴν γυναῖκα, μὴ υπερήφανος μηδὲ ἀλαζών, ἀλλ' εὐσπλαγχνος, εὐμετάδοτος, τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ μόνον βουλόμενος ἀρέσκειν καὶ ταύτην κολακεύειν ἐντίμως, σπουδάζων καταθύμιος εἶναι αὐτῇ, μὴ καλλωπιζόμενος εἰς τὸ ἀγρευθῆναί τινα ἐτέραν ἐπὶ σοί. Εἴτε γὰρ ἀναγκασθεὶς ὑπ' αὐτῆς ἀμαρτήσεις εἰς αὐτήν, θάνατος παρὰ Θεοῦ ἐπελεύσεται σοι αἰώνιος ἐν αἰσθήσει πικρῶς κολαζομένῳ. Εἴτε μὴ ποιήσεις τὸ μῦθος, ἀλλ' ἀποσεισάμενος αὐτὴν ἀρνήσῃ αὐτό, καὶ τοῦτο ἡμαρτες, εἰ καὶ μὴ ἐπ' ἴσης, μόνον δὲ τὸ διὰ τοῦ καλλωπισμοῦ σου παγιδεῦσαι γυναῖκα εἰς τὸ ἐπιθυμησαί σου· ἐποίησας γὰρ τὴν τοῦτο παθοῦσαν διὰ τῆς ὀρέξεως μοιχευθῆναι ἐπὶ σοί. Ἄλλ' οὐχ οὕτως αἴτιος ὑπάρχεις διὰ τὸ μὴ προσαποστεῖλαί σε τῇ ἐπὶ σὲ πεπαγιδευμένῃ· οὐ γὰρ σὺ ἐπεθύμησας αὐτῆς· μὴ συνεπιδιδούς δὲ αὐτῇ ἑαυτὸν ἐλεηθήσῃ ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος: «Οὐ μοιχεύσεις», καὶ «Οὐκ ἐπιθυμήσεις».

Εἰ γὰρ ἐκείνη θεασαμένη σε ἢ ἀκαίρως σοι συναντήσασα ἐπλήγη τὴν διάνοιαν καὶ προσέπεμψέν σοι, σὺ δὲ ὡς θεοσεβῆς ἠρνήσω αὐτὴν ἀπέσχου τε καὶ οὐχ ἡμαρτες εἰς αὐτήν, ἐκείνη μέντοι τὴν καρδίαν ἐτραυματίσθη, εὐμόρφου νεωτέρου ὑπάρχοντός σου καὶ κεκαλλωπισμένου, ὥστε ἐρασθῆναί σου, ἔνοχος εὐρίσκη σὺ τοῦ ἐκείνης παραπτώματος, ὡς αἴτιος αὐτῇ σκανδάλου γενόμενος καὶ τοῦ οὐαὶ κληρονόμος. Διὸ δεήθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ὅπως μηδὲν σοι διὰ τούτου κακὸν στηριχθῇ. Οὐ γὰρ ἀνθρώποις σε χρὴ ἀρέσκειν εἰς ἀμαρτίαν, ἀλλὰ Θεῷ εἰς ὀσιότητα, ζωῆς τε καὶ ἀναπαύσεως τῆς αἰωνίου ἀντέχεσθαι.

Τὸ ὑπὸ τῆς φύσεώς σου δεδομένον ἐκ Θεοῦ κάλλος μὴ προσεπικαλλώπιζε, ἀλλὰ ταπεινοφρόνως μετρίασον αὐτό

πρὸς ἀνθρώπους, οὕτως τὴν τρίχα σου τῆς κόμης μὴ παρατρέφων, μᾶλλον δὲ συγκόπτων καὶ καθαιρῶν αὐτήν, ἵνα μὴ κατακνιζομένου σου καὶ ἄσκυλτον τηροῦντος τὴν κεφαλὴν ἢ καταμεμυρισμένου σου ἐπαγάγῃς σεαυτῷ τὰς οὕτως ἀγρευομένας ἢ ἀγρευούσας γυναῖκας. Μηδὲ ἐπιτετηδευμένη σοὶ τῇ ἐσθῆτι χρῆσις εἰς ἀπάτην, μηδὲ ἀναξυρίδας ἢ κρηπίδας σου τοῖς ποσὶ κακοτέχνως ὑπορράψῃς, ἀλλὰ τὸ τῆς σεμνότητος καὶ τῆς χρείας μόνον· μηδὲ χρυσήλατον σφενδόνην τοῖς δακτύλοις σου περιθῆς, ὅτι ταῦτα πάντα ἔταιριμον τεκμήρια ὑπάρχει, ἅπερ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπιτηδεύων οὐ ποιήσεις δικαίως.

Πιστῷ γάρ σοι ὄντι καὶ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔξεστιν σοὶ τρέφειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ ποιεῖν σισόην, ὃ ἐστὶν σπατάλιον, ἢ ἀπόχυμα ἢ μεριστὴν τηρεῖν· οὐδὲ μὴν ὀγκοποιεῖν διαξαίνειν τε καὶ πλάσσοντα οὕλην διατιθεῖν ἢ ξανθοποιεῖν αὐτήν, ἐπεὶ καὶ ὁ νόμος ἀπαγορεύει φάσκων ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· «Οὐ ποιήσετε ὑμῖν σισόην οὐδὲ ἀναξυρίδας.» Χρὴ δὲ οὐδὲ γενεῖου τρίχα διαφθεῖρειν καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἀνθρώπου παρὰ φύσιν ἐξαλλάσσειν· «Οὐκ ἀπομαδαρώσετε γάρ, φησὶν ὁ Νόμος, τοὺς πώγωνας ὑμῶν.» Τοῦτο γὰρ γυναιξὶν εὐπρεπὲς ὁ κτίσας ἐποίησεν Θεός, ἀνδράσι δὲ ἀνάρμοστον ἐδικαίωσεν· σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν διὰ ἀρέσκειαν ἐναντεούμενος τῷ νόμῳ, βδελυκτὸς γενήσῃ παρὰ Θεῷ τῷ κτίσαντί σε κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ. Ἐὰν οὖν θέλῃς Θεῷ ἀρέσκειν, ἀπόσχου πάντων ὧν μισεῖ αὐτός, καὶ μηδὲν πράσσει τῶν αὐτῷ ἀπαρεσκόντων.

Οὐκ ἔση ὡς πετόμενος καὶ ἀλώμενος ἐν ταῖς ὑμαῖς, ἀκαιροεπόπτης τῶν κακῶς ζώντων, ἀλλὰ τῇ τέχνῃ σου ἢ τῷ ἔργῳ σου προσέχων τὰ τῷ Θεῷ φίλα ἀναζητεῖ ποιεῖν, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ λόγια ἀναμινησκόμενος διηνεκῶς μελέτα. Λέγει γὰρ ἡ γραφή σοι, ὅτι· «Ἐν τῷ Νόμῳ αὐτοῦ μελετήσεις ἡμέρας καὶ νυκτός, περιπατῶν ἐν ἀγρῷ καὶ ἐν οἴκῳ καθημένος, καὶ κοιταζόμενος καὶ διανιστάμενος, ἵνα συνιῆς ἐν πᾶσιν.»

Ἄλλ' εἰ καὶ πλούσιος ὑπάρχεις, χρεῖαν τέχνης πρὸς τὸ τρέφεσθαι οὐκ ἔχων, ἐμβὸς μὴ γίνου μηδὲ ἀκαιρο περιπάτητος· ἀλλ' εἴτε προσέρχῃ τοῖς πιστοῖς τε καὶ ὁμοδόξοις, συμβάλλων τὰ ζωοποιὰ προσομίλει ἡματα. Εἰ δὲ μὴ, καθεζόμενος ἔνδον ἀναγίνωσκε τὸν Νόμον, τὰς Βασιλείους, τοὺς Προφήτας, ψάλλε τοὺς ὕμνους, διέρχου ἐπιμελῶς τὸ Εὐαγγέλιον τὸ τούτων συμπλήρωμα.

Τῶν ἐθνικῶν βιβλίων πάντων ἀπέχου. Τί γὰρ σοὶ καὶ ἀλλοτρίοις λόγοις ἢ νόμοις ἢ ψευδοπροφήταις, ἃ δὴ

καὶ παρατρέπει τῆς πίστεως τοὺς ἑλαφροὺς; Τί γὰρ σοὶ καὶ λείπει ἐν τῷ Νόμῳ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐπ' ἐκεῖνα τὰ ἔθνομυθα ὀρμήσης; Εἴτε γὰρ ἱστορικὰ θέλεις διέρχεσθαι, ἔχεις τὰς Βασιλείους· εἴτε σοφιστικὰ καὶ ποιητικὰ, ἔχεις τοὺς Προφήτας, τὸν Ἰώβ, τὸν Παροιμιστήν, ἐν οἷς πάσης ποιήσεως καὶ σοφιστείας πλείονα ἀγκύνοιαν εὐρήσεις, ὅτι Κυρίου τοῦ μόνου σοφοῦ Θεοῦ φθογγαί εἰσιν. Εἴτε -σματικῶν ὀρέγῃ, ἔχεις τοὺς Ψαλμοὺς· εἴτε ἀρχαιογονίας, ἔχεις τὴν Γένεσιν· εἴτε νομίμων καὶ παραγγελιῶν, τὸν ἔνδοξον Κυρίου τοῦ Θεοῦ Νόμον. Πάντων οὖν τῶν ἀλλοτρίων καὶ διαβολικῶν ἰσχυρῶς ἀπόσχου.

Πλὴν καὶ τὸν Νόμον ἀναγινώσκων τῶν ἐν αὐτῷ ἐπεισάκτων ἀπόσχου, εἰ καὶ μὴ πάντων, ἀλλὰ τινων τῶν τῆς δευτερώσεως μόνον δὲ πρὸς ἱστορίαν ἀναγίνωσκε, εἰς τὸ γινώσκειν σε καὶ δοξάζειν τὸν Θεόν, ὅτι ἀπὸ τοιούτων καὶ τοσοῦτων ἐρρύσατό σε δεσμῶν. Ἔστω δέ σοι πρὸ ὀφθαλμῶν γινώσκειν, τί νόμος φυσικὸς καὶ τί τὰ τῆς δευτερώσεως τὰ τε ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῖς μοσχοποιήσασι δοθέντα ἐπέισακτα. Νόμος γὰρ ἐστίν, ἃ ἐλάλησεν Κύριος ὁ Θεὸς πρὸ τοῦ τὸν λαὸν εἰδωλολατρήσαι, τοῦτ' ἔστιν ἡ δεκάλογος· ἃ δὲ ἁμαρτήσασιν αὐτοῖς ἐπετέθη δεσμά, σὺ ἑαυτῷ μὴ ἐπισπάσῃ. Ὁ γὰρ σωτὴρ ἡμῶν οὐ δι' ἕτερόν τι ἦλθεν, ἢ ἵνα πληρῶσῃ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας καὶ τὰ δεσμά τῆς δευτερώσεως τῶν ἐπεισάκτων ἢ παύσῃ ἢ μεταθῇ· διὰ γὰρ τοῦτο προσκαλούμενος ἡμᾶς ἔλεγεν· «Δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.» Σὺ οὖν, ἀναγνοὺς τὸν Νόμον σύμφωνον ὄντα τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τοῖς Προφήταις, ἀναγίνωσκε καὶ τὰς Βασιλείους, ὅπως εἰδέναί ἔχοις, ὅποσοι δίκαιοι ἐγένοντο βασιλεῖς καὶ ἠϋξήθησαν ὑπὸ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐπαγγελία τῆς αἰωνίου ζωῆς αὐτοῖς διέμεινεν παρ' αὐτῷ, ὅσοι δὲ βασιλεῖς ἐξεπόρνευσαν ἀπὸ Θεοῦ, ἐν ἀποστασίᾳ αὐτῶν συντόμως ἀπώλοντο τῇ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισίᾳ καὶ τῆς αὐτοῦ ζωῆς ἐστερήθησαν, ἀντὶ ἀναπαύσεως αἰωνίαν κόλασιν κληρωσάμενοι. Ταῦτα οὖν ἀναγινώσκων, πολὺ τῇ πίστει αὐξηθεὶς προσοικοδομηθήσῃ Χριστῷ, οὗ σῶμα καὶ μέλος τυγχάνεις.

Περιπατῶν δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ λούσασθαι βουλόμενος, χρῆσι βαλανείῳ ἀνδρείῳ, ἵνα μὴ διὰ τὸ ἐπιδεικνύναι σε σῶμα ἐν ἀσχήμῳ ἀποκαλύψῃ γυναιξίν ἢ θεάσασθαι θέαν οὐχ ἀρμόζουσαν ἀνδράσιν ἢ σὺ παγιδευθῆς ἢ παγιδεύσης ἐπὶ σαυτῷ. Φυλάσσου οὖν τὰ τοιαῦτα, ἵνα μὴ λάβῃς βρόχους τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ.

Μάθωμεν γάρ, τί λέγει ἐν τῇ Σοφίᾳ ὁ ἅγιος λόγος·

«Υιέ, φύλασσε ἐμοὺς λόγους, τὰς δὲ ἐμὰς ἐντολὰς κρύψον παρὰ σεαυτῶ. Εἰπὸν τὴν σοφίαν σὴν ἀδελφῆν εἶναι, τὴν δὲ φρόνησιν γνωρίμην περιποίησαι σεαυτῶ, ἵνα σε τηρήσῃ ἀπὸ γυναικὸς ἀλλοτρίας καὶ πονηρᾶς, ἐάν σε λόγοις τοῖς πρὸς χάριν ἐμβάληται. Ἀπὸ γὰρ θυρίδος οἴκου αὐτῆς εἰς τὰς πλατείας παρακύπτουσα, ὃν ἂν ἴδῃ τῶν ἀφρόνων τέκνων νεανίαν ἐνδεῆ φρενῶν παραπορευόμενον ἐν ἀγορᾷ ἐν διόδοις οἴκων αὐτῆς καὶ λαλοῦντα ἐν σκότει ἐσπερινῶ, ἠνίκα ἂν ἦ ἡσυχία νυκτερινῆ καὶ γνοφώδης, ἢ δὲ γυνὴ συναντᾷ αὐτῶ εἶδος ἔχουσα πορνικόν, ἢ ποιεῖ νέων ἐξίπτασθαι καρδίας, ἀνεπτρωμένη δὲ ἐστὶ καὶ ἄσωτος, ἐν οἴκῳ δὲ οὐχ ἡσυχάζουσιν οἱ πόδες αὐτῆς· χρόνον γὰρ τινα ἔξω ῥέμβεται, χρόνον δὲ ἐν πλατεαίς παρὰ πᾶσαν γωνίαν ἐνεδρεύει. Εἶτα ἐπιλαβομένη ἐφίλησεν αὐτόν, ἀναιδεῖ δὲ προσώπῳ προσεῖπεν αὐτῶ· Θυσία εἰρηνικὴ μοι ἔστιν, σήμερον ἀποδίδωμι τὰς εὐχὰς μου· ἔνεκεν τούτου ἐξῆλθον εἰς συνάντησίν σου, ποθοῦσα τὸ σὸν πρόσωπον εὕρηκά σε κηρίαις τέτακα τὴν κλίνην μου, ἀμφιτάποις δὲ ἔστρωκα τοῖς ἀπ' Αἰγύπτου· διέρραγκα τὴν κοίτην μου κρόκῳ, τὸν δὲ οἶκόν μου κινναμώμῳ· ἔλθὲ καὶ ἀπολαύσωμεν φιλίας ἕως ὄρθρου, δεῦρο καὶ ἐγκυλισθῶμεν ἔρωτι», καὶ τὰ ἐξῆς, οἷς ἐπιφέρει· «Ἀπεπλάνησεν δὲ αὐτόν πολλῇ ὁμιλίᾳ, βρόχοις τε τοῖς ἀπὸ χειλέων ἐξώκειλεν αὐτόν· ὁ δὲ ἐπηκολούθησεν αὐτῇ κεφωθεῖς.»

Καὶ πάλιν λέγει· «Μὴ πρόσεχε φαύλη γυναικί· μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου.» Καὶ πάλιν· «Ἄλλὰ ἀποπήδησον, μὴ ἐγχρονίσης μηδὲ ἐπιστήσης τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν· πολλοὺς γὰρ τρώσασα καταβέβληκεν, καὶ ἀναρίθμητοὶ εἰσιν, οὓς πεφόνευκεν.» Εἰ δὲ μή, φησί, «μεταμεληθήσῃ ἐπ' ἐσχάτων σου, ἠνίκα ἂν κατατριβῶσιν σάρκες σώματός σου, καὶ ἐρεῖς· Πῶς ἐμίσησα παιδεῖαν, καὶ ἐλέγχους δὲ δικαίων ἐξέκλινεν ἡ καρδία μου; Οὐκ ἤκουον φωνῆς παιδεύοντός με καὶ διδάσκοντός με, οὐ παρέβαλον τὸ οὖς μου· παρ' ὀλίγον ἐγενόμην ἐν παντὶ κακῶ.» Ἴνα δὲ μὴ διὰ πλειόνων παρεκτείνωμεν τὰς μαρτυρίας, καὶ εἴ τινα παρήκαμεν, οἱ σοφοί, ἑαυτοῖς τὰ καλὰ ἐπιλέγοντες ἐκ τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἐπιστερεοῦσθε παραιτούμενοι πάντα τὰ φαῦλα εἰς τὸ ὀσίους εὐρεθῆναι ὑμᾶς ἐν ζωῇ αἰωνίῳ παρὰ Θεῶ.

Ἡ δὲ γυνὴ ὑποτασσέσθω τῷ ἑαυτῆς ἀνδρὶ, ὅτι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ ὑπάρχει, τοῦ δὲ ἀνδρὸς τοῦ

πορευομένου ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης κεφαλὴ ἐστὶν ὁ Χριστός, τοῦ δὲ Χριστοῦ κεφαλὴ ὁ ἐπὶ πάντων Θεὸς καὶ Πατὴρ αὐτοῦ. Μετὰ οὖν τὸν παντοκράτορα Θεὸν ἡμῶν καὶ Πατέρα, τοῦ τε ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος Κύριον, πάσης τε πνοῆς καὶ δυνάμεως δημιουργόν, καὶ τὸν ἠγαπημένον αὐτοῦ Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δι' οὗ ἡ δόξα τῷ Θεῷ, φοβήθητί σου τὸν ἄνδρα, ὦ γυναῖκα, καὶ ἐντράπηθι αὐτόν, ἀρέσκουσα μόνῳ αὐτῷ, ὑπάρχουσα αὐτῷ εὐάρεστος ἐν ταῖς διακονίαις αὐτοῦ, ἵνα καὶ ἐπὶ σοὶ μακαρισθῇ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς Σοφίας τῆς λεγούσης διὰ Σολομῶντος τάδε·

«Γυναῖκα δὲ ἀνδρείαν τίς εὐρήσει; Τιμιωτέρα δὲ ἐστὶν λίθων πολυτελῶν ἢ τοιαύτη, θαρσεῖ ἐπ' αὐτῇ ἡ καρδιά τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἢ τοιαύτη σκύλων οὐκ ἀπορήσει· ἐνεργεῖ γὰρ τῷ ἀνδρὶ ἀγαθὰ κατὰ πάντα τὸν βίον. Μυρευομένη ἔριον καὶ λίνον ἐποίησεν εὐχρηστα ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἐγένετο ὡς ναῦς ἐμπορευομένη μακρόθεν συνάγουσα αὐτῷ τὸν βίον. Καὶ ἀνίσταται ἐκ νυκτῶν καὶ ἔδωκεν βρώματα τῷ οἴκῳ καὶ ἔργα ταῖς θεραπαίνοις· θεωρήσασα γεώργιον ἐπρίατο, ἀπὸ δὲ καρπῶν τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐφύτευσε κτῆμα. Ἀναζωσαμένη τὴν ὄσφυν αὐτῆς ἤρεισεν τοὺς ἑαυτῆς βραχίονας, καὶ ἐγεύσατο, ὅτι καλὸν τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐκ ἀποσβέννυται αὐτῆς ὁ λύχνος ὅλην τὴν νύκτα· τοὺς πήχεις αὐτῆς ἐκτείνει εἰς τὰ χρήσιμα, τὰς χεῖρας ἐρείδει εἰς ἄτρακτον. Χεῖρας δὲ αὐτῆς διήνοιξεν πένητι, καρπὸν δὲ ἐξέτεινεν πτωχῷ. Οὐ φροντίζει τῶν ἐν οἴκῳ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ παρ' αὐτῇ εἰσὶν ἐνδεδυμένοι δισσὰς στολάς, καὶ χλαίνας ἐποίησεν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ἐκ βύσσου καὶ πορφύρας ἐνδύματα. Περίβλεπτος δὲ γίνεται ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἠνίκα ἂν κάθηται ἐν συνεδρίῳ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν κατ' οἶκον. Σινδόνας ἐποίησεν καὶ ἀπέδοτο τοῖς Φοίνιξιν, περιζώματα δὲ τοῖς Χανααναίοις· ἰσχὺν καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, καὶ εὐφράνθη ἐν ἡμέραις ἐσχάταις. Τὸ στόμα αὐτῆς διήνοιξεν σοφῶς καὶ προσηκόντως, καὶ τάξιν ἐστείλατο τῇ γλώσσει αὐτῆς· στεγναὶ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς, σῖτα δὲ ὀκνηρὰ οὐκ ἔφαγεν· τὸ στόμα αὐτῆς διήνοιξεν σοφῶς καὶ ἐννόμως, θεσμοὶ δὲ ἐλεημοσύνης αὐτῆς ἐπὶ τῆς γλώσσης αὐτῆς. Ἀνέστησαν τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ πλουτήσαντα ἤνεσαν αὐτήν, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐπήνεσεν αὐτήν. Πολλαὶ θυγατέρες ἐκτήσαντο πλοῦτον, πολλαὶ ἐποίησαν δύναμιν· σὺ δὲ καθυπέρκησαι καὶ ὑπερήρας πάσας. Ψευδεῖς ἀρέσκειαὶ καὶ μάταιον κάλλος γυναικὸς μὴ ἔστω ἐν σοὶ· γυνὴ γὰρ εὐσεβὴς εὖλο

γεῖται, φόβον δὲ Κυρίου αὐτὴ αἰνεῖτω. Δότε αὐτῇ ἀπὸ καρπῶν χειλέων αὐτῆς, καὶ αἰνεῖσθω ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.» Καὶ πάλιν· «Γυνὴ ἀνδρείαά στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.» Καὶ πάλιν· «Πολλαὶ γυναῖκες ὠκοδόμησαν οἶκον.»

Μεμαθήκατε, ὅποια ἐγκώμια γυνὴ σώφρων καὶ φίλανδρος λαμβάνει ἀπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Εἰ πιστὴ καὶ ἀρεστὴ Κυρίῳ βούλει εἶναι, ὧ γύναι, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τῷ ἀρέσκειν σε ἀλλοτρίοις ἀνδράσιν, μηδὲ τὰ τῆς ἔται ριζομένης ἐμπλέγματα ἢ ἐνδύματα ἢ ὑποδέσεις μιμοῦ φορεῖν ἐπὶ τὸ ὑπάγεσθαι σε τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα παγιδευομένους. Καὶ γὰρ εἰ σὺ οὐκ ἐπὶ τὸ ἀμαρτάνειν ταῦτα ποιεῖς τὰ μύση, ἐπὶ δὲ τὸ μόνον καλλωπίζεσθαι, οὐδ' οὕτως ἐκφεύξῃ τὴν δίκην εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, ἀναγκάσασα ἔπε νεχθῆναί σοί τινα εἰς τὸ ἐπιθυμῆσαί σου, καὶ μὴ ἑαυτὴν φυλάξασα ἐπὶ τὸ μήτε σὲ ὑποπεσεῖν ἀμαρτία μήτε μὴν ἑτέρους σκανδάλω. Εἰ δὲ καὶ ἀμαρτήσεις ἐνδοῦσα ἑαυτήν, καὶ σὺ ἐπλημμέλησας κάκεινου ἔνοχος τῆς ψυχῆς ἐγένου. Εἶτα ἀμαρτήσασα ἐφ' ἐνί, ὡσπερ ἀπογνοῦσα εἰσάπαξ, ἐφ' ἑτέρους ἐκτραπήσῃ πάλιν ἀπηληγκυῖα, καθά φησιν ὁ θεῖος λόγος· «Ὅταν ἔλθῃ ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ· ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ ἀτιμία καὶ ὄνειδος.» Ἡ γὰρ τοιαύτη λοιπὸν ἀφειδῶς τετρωμένη παγιδεύει ψυχὰς ἀφρόνων. Μάθωμεν οὖν καὶ τὰς τοιαύτας πῶς θριαμβεύει ὁ θεῖος λόγος φάσκων· «Ἐμίσησα ὑπὲρ τὸν θάνατον σὺν τὴν γυναῖκα, ἣτις ἐστὶ θήρευμα καὶ σαγήνη καρδίας, δεσμοὶ αἱ χεῖρες αὐτῆς.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Ὡσπερ ἐνώτιον χρυσοῦν ἐν ἰνὶ ὑός, οὕτως γυναικὶ κακόφρονι κάλλος.» Καὶ πάλιν· «Ὡσπερ ἐν ξύλῳ σκώληξ, οὕτως ἀπόλλυσιν ἄνδρα γυνὴ κακοποιός.» Καὶ πάλιν· «Κρεῖσσον ἐστὶν οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας ὑπαίθρου, ἢ μετὰ γυναικὸς γλωσσώδους καὶ μαχίμης.»

Μὴ οὖν μιμεῖσθε τὰς τοιαύτας γυναικας ὑμεῖς αἱ χριστιαναὶ ὑπάρχουσαι. Πιστὴ δὲ θέλουσα εἶναι, τῷ σῶ ἀνδρὶ πρόσεχε ἐπὶ τὸ ἀρέσκειν αὐτῷ μόνω, ἐν δὲ ταῖς πλατεῖαις σκέπουσα τὴν κεφαλὴν σου· διὰ γὰρ τῆς ἐπικαλύψεως ἀποκλείσεις τὴν θέαν τοῖς περιεργότεροις. Μὴ καταζωγράφει σου τὸ ὑπὸ Θεοῦ σοὶ πεποιημένον πρόσωπον· οὐδὲν γὰρ ἐν σοί, ὃ κοσμήσεως δέεται, ἐπέιπερ· «Πάντα, ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς, καλὰ λίαν· ἀσελγῆς δὲ ἐν καλῷ ἐπικόσμησις τεχνίτου χάριν ἐνυβρίζει. Κάτω βλέπουσα τὴν ὁδοπορίαν σου ποιοῦ περικαλύπτουσα ἑαυτήν, καθὼς πρέπει γυναιξίν.

Περίστασο καὶ τὴν ἐν βαλανείῳ μετὰ ἀνδρῶν
ἄτακτον γινομένην λοῦσιν· πολλὰ γὰρ τὰ δίκτυα τοῦ
πονηροῦ. Ἀνδρόγυνον γυνὴ πιστὴ μὴ λουέσθω· εἰ γὰρ
περικαλύπτεται τὸ πρόσωπον τὴν ἀπ' ἀλλοτρίων ἀνδρῶν
ὄψιν μετὰ αἰδοῦς κρύπτουσα, πῶς γυμνὴ μετὰ ἀνδρῶν ἢ
τοιαύτῃ εἰς λουτρὸν εἰσελεύσεται; Γυναικεῖο δὲ ὄντος
βαλανείου, εὐτάκτως μετὰ αἰδοῦς μεμετρημένως λουέσθω.
Μὴ περισσοτέραν δὲ λοῦσιν ποιείσθω, μηδὲ πολλὴν μηδὲ
πολλάκις μηδὲ ἐν μέσῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλ' εἰ δυνατόν μηδὲ
καθ' ἡμέραν. Ὡρα δὲ σοι ἔστω τακτὴ ἢ τῆς καιρολογίας
δεκάτῃ· δεῖ γὰρ σε πιστὴν οὔσαν ἐκ παντὸς καὶ πάντοτε
τὴν πολυόφθαλμον περιεργίαν φεύγειν.

Τὸ δὲ μάχιμόν σου πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ
πρὸς τὸν ἄνδρα σου, περίκοψον πιστὴ ὑπάρχουσα, ἵνα σου
ὁ ἀνὴρ, ἐὰν ἦ πιστὸς ἢ ἐθνικός, μὴ διὰ σὲ σκανδαλισθεῖς
βλασφημῆσθαι Θεὸν καὶ σὺ τοῦ οὐαὶ κληρονόμος εὐρεθῆσθαι
παρὰ Θεῶ. «Οὐαὶ γάρ, φησὶν, δι' οὗ τὸ ὄνομά μου
βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.» Εἰ δὲ πιστὸς ὑπάρχει
σου ὁ ἀνὴρ, ἀναγκασθήσεται ὡς εἰδὼς τὰς γραφὰς εἰπεῖν
τὸ ῥῆμα τὸ γεγραμμένον ἐν τῇ Σοφίᾳ: «Κρεῖσσον οἰκεῖν
ἐν ἐρήμῳ, ἢ μετὰ γυναικὸς γλωσσώδους καὶ μαχίμης.»
Αἱ οὖν γυναῖκες διὰ τῆς αἰδοῦς καὶ πραότητος τὴν θεο
σέβειαν ἐνδείκνυσθε εἰς ἐπιστροφὴν καὶ προτροπὴν πίστεως
καὶ τοῖς ἐκτὸς πᾶσιν εἴτε γυναιξὶν εἴτε ἀνδράσιν. Καὶ
εἰ δι' ὀλίγων νουθετήσαντες ἐπαιδεύσαμεν ὑμᾶς, ἀδελφαι
καὶ θυγατέρες καὶ μέλη ἡμῶν, ὡς σοφαὶ καὶ αὐταὶ ἄλοι
δόρητοι τοῦ βίου, ἐκζητεῖτε μαθήματα γινώσκειν, δι' ὧν
δυνήσεσθε τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐγγίσει βασιλείᾳ εὐαρέστως
καὶ ἀναπαύσασθαι.

ΒΙΒΛΙΟΝ Β

Περὶ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων
Ἵτι τὸ ἀγράμματον εἶναι, ἔμπειρον δὲ τοῦ λόγου, οὐ κωλύει
α. πρὸς ἐπισκοπὴν.
β. Οἷον εἶναι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς λοιποὺς κληρικούς.
γ. Τίνα χρὴ δοκιμάζεσθαι τὸν ἐπίσκοπον προχειριζόμενον.
δ. Ἵτι οὐχ ἐκάστη χήρᾳ δεῖ μεταδιδόναι, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ τὴν
ὑπανδρον δεομένην προκρίνειν, καὶ ὅτι καταφαγῆ, μεθύσῳ, ἀργῶ,
οὐ μεταδιδόναι χρὴ.
ε. Ἵτι χρὴ ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῷ κρίνειν,
καὶ τὸ ἦθος μέτριον καὶ τὴν δίαιταν συνεσταλμένον.
ς. Περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἐπίσκοπον αἰσχροκερδῆ, μήτε δὲ ἐγγυᾶσθαι

- ἢ συνηγορεῖν.
- ζ. Οἷον χρή εἶναι τὸν μεμνημένον.
- η. Περὶ συκοφαντουμένου, ἥτοι ἐλεγχομένου.
- θ. Ὅτι ἀδωροδόκητον εἶναι χρή τὸν ἐπίσκοπον.
- ι. Ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ἀκρίτως φειδόμενος τοῦ ἡμαρτηκότος ὑπαίτιος γίνεται.
- ια. Ὅπως χρή τὸν ἐπίσκοπον κρίνειν τοὺς ἀμαρτάνοντας.
- ιβ. Διδασκαλία ὅπως χρή προσφέρεσθαι τοῖς μετανοοῦσι καὶ τούτων παραδείγματα διαφορά.
- ιγ. Ὅτι χρή φεύγειν τῶν ἀμαρτημάτων τὴν πεῖραν.
- ιδ. Ὅτι χρή φεύγειν οὐ τὴν ἐν λόγῳ κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ τὴν ἐν ἔργῳ.
- ιε. Ὅτι οὐ χρή τὸν ἱερέα μήτε παρορᾶν τὰ ἀμαρτήματα, μήτε πρόχειρον εἶναι ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι.
- ις. Περὶ μετανοίας καὶ τίς αὐτῆς ὁ τρόπος καὶ ὅπως κατορθοῦται.
- ιζ. Ὅτι ἀνεπίληπτον εἶναι χρή τὸν ἐπίσκοπον, ὡς τύπον τῶν ἀρχομένων.
- ιη. Ὅτι χρή τὸν ἐπίσκοπον φροντίζειν ὅπως λαὸς μὴ πλημμελῆ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν σκοπόν.
- ιθ. Ὅτι καὶ ὁ ποιμὴν ἀμελῶς φερόμενος περὶ τὰ πρόβατα δίκην τίνυσι, καὶ τὸ πρόβατον μὴ πειθαρχοῦν τῷ ποιμένι κολάζεται.
- κ. Ὅπως χρή τοὺς λαϊκοὺς τιμᾶν τοὺς ἐπισκόπους καὶ μάλιστα τοὺς κα. Ὅτι κίνδυνος μονομερῆ κρίσιν ποιεῖσθαι καὶ τιμωρίαν ὀρίσαι κατὰ τοῦ μηδέπω ἐλεγχθέντος.
- κβ. Ὅτι μέγα παράδειγμα μετανοίας πρόκειται Δαβίδ, καὶ Νινευίται, Ἐζεχίας τε καὶ ὁ τούτου υἱὸς Μανασσῆς.
- κγ. Πρὸς τοὺς ἐκ καταφρονήσεως ἀμαρτάνοντας ἔσω παράδειγμα Ἀμών.
- κδ. Ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος ἡμῶν παρεγένετο ἀμαρτωλοὺς σῶσαι διὰ μετανοίας.
- κε. Περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν, καὶ ὅπως ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος ἢ αὐτὸς μεταλαμβάνειν ἐξ αὐτῶν ἢ ἑτέροις διανέμειν.
- κς. Εἰ τίνος τύπον καὶ ἀξίαν ἕκαστος τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τέτακται παρὰ Θεῷ.
- κζ. Ὅτι φρικῶδες ἄνθρωπον ἑαυτὸν ἐπιρρίπτειν ἀξιώματί τινι ἱερατικῷ, ὡς οἱ Κορεῖται, ὡς Σαούλ, ὡς Ὀζίας.
- κη. Περὶ δοχῆς, καὶ ὅπως χρή ἕκαστον τάγμα τοῦ κλήρου ὑπὸ τῶν προσκαλουμένων τιμᾶσθαι.
- κθ. Τίς ἡ ἀξία τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ διακόνου.
- λ. Ὅπως χρή τοὺς λαϊκοὺς πειθαρχεῖν τοῖς διακόνοις.
- λα. Ὅτι οὐ χρή τὸν διάκονον ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου τι πράττειν.
- λβ. Ὅτι οὐ χρή τὸν διάκονον παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου διδόναι τινί, ἐπὶ διαβολῇ γὰρ τοῦ ἐπισκόπου τοῦτο πράξει.

λγ. Ὅπως χρή τιμᾶσθαι τοὺς ἱερεῖς καὶ σεπτοὺς ἠγεῖσθαι, πνευματικούς ὄντας γονεῖς.
λδ. Ὅτι ἀρχόντων καὶ βασιλέων εἰσὶ κρείττους οἱ ἱερεῖς.
λε. Ὅτι παρακελεύονται οἱ νόμοι καρποφορεῖν, ὡσαύτως καὶ τὸ Εὐαγγέλιον.
λς. Ὑπόμνησις τῶν δέκα τοῦ Θεοῦ λογίων καὶ ὅπως αὐτὰ ἐνταῦθα διαγορεύουσι.
ιζ. Περὶ κατηγορῶν καὶ συκοφαντῶν καὶ ὅπως χρή μὴ προχειρῶς πιστεύειν ἢ ἀπιστεῖν τούτοις τὸν κριτὴν, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως.
λη. Ὅτι χρή τοὺς ἀμαρτάνοντας ἰδιαζόντως ἐξελέγχειν καὶ τοὺς μετανοοῦντας προσδέχεσθαι, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν.
λθ. Παραδείγματα περὶ μετανοίας.
μ. Ὅτι οὐ χρή ἐχθρῶδῶς διακεῖσθαι περὶ τὸν ἅπαξ ἢ δεύτερον ἀμαρτάνοντα.
μα. Ὅπως δεῖ προσίεσθαι τὸν μετανοοῦντα καὶ ὅπως διαγίνεσθαι πρὸς ἀμαρτάνοντας καὶ πότε ἐκκόπτειν τῆς ἐκκλησίας.
μβ. Ὅτι χρή ἀπροσωπόληπτον εἶναι τὸν κριτὴν.
μγ. Ὅπως χρή τοὺς συκοφάντας τιμωρεῖσθαι.
μδ. Ὅτι χρή τὸν διάκονον ἐπικουφίζειν τὸ βάρος τῶν ἐπισκόπων καὶ διευθύνειν τὰ κουφότερα.
με. Ὅτι μὴ προσῆκον χριστιανοῖς ἀντιλογίαι καὶ διαπληκτισμοί.
μς. Ὅτι οὐ χρή τοὺς πιστοὺς ἐπὶ τῶν ἀπίστων δικάζεσθαι, οὔτε μὴν ἐξ αὐτῶν τινα καλεῖν εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ Χριστιανῶν.
μζ. Ὅτι χρή ἐν δευτέρᾳ σαββάτων ποιεῖσθαι τὰς δίκας.
μη. Ὅτι μὴ χρή τὴν αὐτὴν ἐπάγειν τιμωρίαν ἐπὶ πάσης πλημμελείας, ἀλλὰ διάφορον πρὸς τὸ διάφορον τοῦ ἀμαρτάνοντος.
μθ. Ὅποιους εἶναι χρή τοὺς κατηγοροὺς ἢ τοὺς μάρτυρας.
ν. Ὅτι ἐγχωρεῖ τινὰ καὶ ἐκ προτέρων κακῶν μὴ ἀπιστεῖσθαι τὰ δεύτερα.
να. Ὅτι οὐ χρή μονομερεῖς τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι.
νβ. Παράδειγμα τοῦ δικαίου κρίματος ἢ τῶν ἕξωθεν δικαστῶν περὶ τὰς ἀποφάσεις ἀσφάλεια.
νγ. Ὅτι μὴ χρή κατ' ἀλλήλων ἔχειν τοὺς πιστοὺς.
νδ. Ὅτι χρή τοὺς ἐπισκόπους τὰ περὶ εἰρήνης διὰ τοῦ διακόνου ὑπομιμνήσκειν τῷ λαῷ.
νε. Ἀπαρίθμησις διαφοροῦ προνοίας, καὶ ὅπως ἐξ ἀρχῆς καθ' ἑκάστην γενεὰν ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς εἰς μετάνοιαν ἅπαντας.
νς. Ὅτι θέλημα τοῦ Θεοῦ ὁμόφρονας εἶναι τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν εὐσέβειαν, παραπλησίως ταῖς ἐν οὐρανῷ δυνάμεσι.
νζ. Διατύπωσις ἐκκλησίας καὶ κλήρου, καὶ τί ἕκαστος ἐπιτελεῖν ὀφείλει τῶν συναθροιζομένων κληρικῶν ἢ λαϊκῶν ἐν τῇ συνάξει.
νη. Περὶ συστατικῶν καὶ ὡς οὐ χρή ἀδιαφορεῖν.

νθ. Ὅτι χρη̄ ἕκαστον ὄρθρου καὶ ἑσπέρας σπουδαῖον εἶναι περὶ τὰς συνάξεις.

ξ. Παράδειγμα πρὸς ζῆλον ἐνάγον ἢ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων μάταιος συνδρομὴ ἐπὶ τοὺς νεῶς καὶ τὰς συναγωγὰς.

ξα. Ὅτι οὐχ ὄσιον προκρίνειν τὰ ἰδιωτικὰ τῶν θείων.

Περὶ ἀδιαφορίας καὶ ὅτι οὐ χρη̄ συντρέχειν τὸν πιστὸν εἰς Ἰουδαίων συναγωγὰς ἢ αἰρετικῶν εὐκτήριον ἢ Ἑλλήνων θεάματα.

ξβ. Ὅτι πάντα τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀσεβήματα ἀποστρέφουσαι χρη̄.

ξγ. Ὅτι ἀργὸν οὐ χρη̄ ἐσθίειν τινὰ τῶν πιστῶν· ὡς οἱ περὶ Πέτρον ἀλιεῖς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, οἱ δὲ περὶ Παῦλον καὶ Ἀκύλαν σκηνοποιοί, οἱ δὲ περὶ Ἰούδαν Ἰακώβου γῆς ἐργάται, ἱστορεῖ Ἡγήσιππος καὶ Τερτυλιανὸς ὁ Ῥωμαῖος.

Περὶ δὲ τῶν ἐπισκόπων οὕτως ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· τὸν ποιμένα τὸν καθιστάμενον ἐπίσκοπον εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐν πάσῃ παροικίᾳ δεῖ ὑπάρχειν ἀνέγκλητον, ἀνεπίληπτον, ἀνέπαφον πάσης ἀδικίας ἀνθρώπων, οὐκ ἔλαττον ἐτῶν πενήκοντα, ὅτι τρόπῳ τινὶ τὰς νεωτερικὰς ἀταξίας καὶ τὰς ἔξωθεν διαβολὰς ἐκπεφευγῶς ὑπάρχει πρὸς τὰς τινῶν ψευδαδέλφων εἰς πολλοὺς ἐπιφρομένας βλασφημίας οὐ γινωσκόντων ῥῆμα Θεοῦ τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· «Ὁς ἂν λαλήσῃ ῥῆμα ἀργόν, ἀποδώσει περὶ αὐτοῦ λόγον τῷ Κυρίῳ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως». Καὶ πάλιν· «Ἐκ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ.» Ἔστω οὖν, εἰ δυνατόν, πεπαιδευμένος· εἰ δὲ καὶ ἀγράμματος, ἀλλ' οὖν ἔμπειρος τοῦ λόγου, καθήκων τῇ ἡλικίᾳ.

Εἰ δὲ καὶ ἐν παροικίᾳ μικρᾷ ὑπαρχούσῃ που προβεβηκῶς τῷ χρόνῳ μὴ εὐρίσκηται μεμαρτυρημένος καὶ σοφὸς εἰς ἐπισκοπὴν κατασταθῆναι, νέος δὲ ἢ ἐκεῖ, μεμαρτυρημένος ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ ὡς ἄξιός ἐπισκοπῆς, διὰ τῆς νεότητος ἐν πραότητι καὶ εὐταξίᾳ γῆρας ἐπιδεικνύμενος, δοκιμασθεῖς, εἰ ὑπὸ τῶν πάντων οὕτως μαρτυρεῖται, καθίστάσθω ἐν εἰρήνῃ. Καὶ γὰρ Σολομὼν δωδεκαετῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν, καὶ Ἰωσίας ἐν δικαιοσύνῃ ὀκτῶ ἐτῶν ἐβασίλευσεν, ὁμοίως δὲ καὶ Ἰωὰς ἐπτὰ ἐτῶν ἤρξεν τοῦ λαοῦ.

Ὅστε εἰ καὶ νέος, ἀλλὰ πρᾶος ὑπαρχέτω δεῖλός τε καὶ ἡσύχιος, ὅτι λέγει διὰ τοῦ Ἡσαΐου Κύριος ὁ Θεός· «Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους διαπαντός;» Ὅμοίως καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ οὕτως· «Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.» Ἔστω δὲ καὶ ἐλεήμων, ὅτι πάλιν εἴρηται· «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ

έλεθηθήσονται.» Ἔστω δὲ καὶ εἰρηνοποιός, ὅτι πάλιν λέγει· «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.» Γινέσθω δὲ καὶ εὐσυνείδητος, πάσης κακίας καὶ πονηρίας καὶ ἀδικίας κεκαθαρμένος, ὅτι πάλιν εἴρηται· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.»

Ἔστω οὖν καὶ νηφάλιος, σώφρων, κόσμιος, εὐσταθής, ἀτάραχος, μὴ πάροινος, μὴ πλήκτης, ἀλλ' ἐπιεικής, ἄμαχος, ἀφιλάργυρος· μὴ νεόφυτος, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου, ὅτι· «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται». Τοιοῦτον δὲ δεῖ εἶναι τὸν ἐπίσκοπον· μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα γεγενημένον μονογάμου, καλῶς τοῦ ἰδίου οἴκου προεστῶτα. Οὕτως γὰρ δοκιμαζέσθω, ὅπότεν τὴν χειροτονίαν λαμβάνων καθίσταται ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐπισκοπῆς· εἴ ἔστι πιστὸς καὶ κόσμιος καὶ σεμνός, εἴ γυναῖκα πιστὴν καὶ σεμνὴν ἔχει ἢ ἔσχηκεν, εἴ τέκνα θεοσεβῶς ἀναθρέψας καὶ ἐν νοουθεσίᾳ Κυρίου παιδεύσας προήγαγεν, εἴ οἱ κατ' οἶκον αὐτοῦ, εὐλαβούμενοι καὶ ἐντρεπόμενοι αὐτόν, ὑπήκοοι πάντες εἰσὶν αὐτῷ. Εἴ γὰρ οἱ κατὰ σάρκα ἴδιοι αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν στασιάζουσιν καὶ ἀπειθοῦσιν, πῶς οἱ ἔξω τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἴδιοι γενόμενοι αὐτῷ ὑποταγήσονται;

Δοκιμαζέσθω οὖν, εἴ ἄμωμός ἐστιν περὶ τὰς βιωτικὰς χρείας· γέγραπται γάρ· «Μωμοσκοπεῖσθε τὸν μέλλοντα εἰς ἱερωσύνην προχειρίζεσθαι.» Ὑπαρχέτω οὖν καὶ ἀόργητος, ὅτι λέγει ἡ Σοφία· «Ὁργὴ καὶ φρονίμους ἀπόλλυσιν.» Ἔστω δὲ εὐσπλαγχνος, ἀβάναυσος, ἀγαπητικός, ὅτι λέγει Κύριος· «Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.»

Ἔστω καὶ εὐμετάδοτος, φιλόχηρος, φιλόξενος, ὑπηρετικός, εὐδιάκονος, εὐσκυλτος, ἀνεπαίσχυντος, εἰδῶς τὸν μᾶλλον ὄντα ἄξιον ὑπολήψεως. Εἴ γὰρ χήρα τις ὑπάρχουσα ἢ δυναμένη ἐπαρκεῖν ἐν τῷ βίῳ τὰ χρηστήρια, ἐτέρα δὲ οὐ χήρα, ἀλλ' ἐνδεής ὑπάρχει καὶ διὰ νόσον ἢ τεκνοτροφίαν ἢ δι' ἀσθένειαν χειρῶν, ἐπὶ ταύτην μᾶλλον ἐκτεινάτω τὴν χεῖρα. Εἴ δέ τις ὡς καταφαγᾶς ἢ μέθυσος ἢ ἀργὸς ἐν τοῖς βιωτικοῖς θλίβεται, οὐκ ἔστιν ἄξιος ἐπικουρίας, οὔτε μὴν Ἐκκλησίας Θεοῦ. Λέγει γὰρ ἡ γραφή περὶ τούτων φάσκουσα, ὅτι «Κρύψας ὀκνηρὸς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπὸ τὸν κόλπον οὐ δυνήσεται ἀπενεγκεῖν αὐτὴν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ.» Καὶ πάλιν· «Ὁ ἀργὸς περιέλαβεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἔφαγεν τὰς σάρκας αὐτοῦ· πᾶς γὰρ μέθυσος καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει, καὶ ἐνδύσεται διερρωγότα πᾶς

ὑπνώδης.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Ἐὰν δὲ εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῶς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου.» Ὡς ἀληθῶς γὰρ μήτηρ ἔστιν ἡ ἀργία τοῦ λιμοῦ.

Ἔστω δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀπροσωπόληπτος, μήτε πλούσιον ἐντρεπόμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον, μήτε πένητα παρορῶν ἢ καταδυναστεύων. «Οὐ λήψη γάρ, φησὶν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ, πρόσωπον πλουσίου, καὶ πένητα οὐκ ἐλέησεις ἐν κρίσει, ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ κρίσις.» Καὶ πάλιν· «Δικαίως διώξει τὸ δίκαιον.» Τροφῆ καὶ ποτῶ λυσιτελῆς καὶ αὐτάρκης ὑπαρχέτω ὁ ἐπίσκοπος, ἵνα δυνηθῆ νήφειν πρὸς τὸ νουθετεῖν τοὺς ἀπαιδεύτους· ἔστω μὴ δάπανος, μὴ τρυφητής, μὴ ἡδύβιος, μὴ χρηστοφάγος.

Ἔστω δὲ ἀνεξίκακος, μακρόθυμος ἐν ταῖς νουθεσίαις, πολυδιδασκτικός, μελετῶν καὶ σπουδάζων ἐν ταῖς κυριακαῖς βίβλοις, πολὺ ἐν ἀναγνώσμασιν, ἵνα τὰς γραφὰς ἐπιμελῶς ἐρμηνεύῃ, ὁμοστοίχως τοῖς Προφήταις καὶ τῷ Νόμῳ τὸ Εὐαγγέλιον ἐρμηνεύων· ὁμοίως τῷ Εὐαγγελίῳ στοιχεῖωσαν αἱ ἐκ Νόμου καὶ Προφητῶν ἐρμηνεῖαι. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος Ἰησοῦς· «Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι αὐταὶ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.» Καὶ πάλιν· «Περὶ γὰρ ἐμοῦ Μωϋσῆς ἔγραψεν.» Πρὸ πάντων δὲ διαστολεὺς ἀγαθὸς γινέσθω, νόμον καὶ δευτέρωσιν διαιρῶν, καὶ δεικνύων τί νόμος ἔστιν πιστῶν καὶ τί δεσμὰ ἀπίστων, ἵνα μὴ τις ὑποπέσῃ τοῖς δεσμοῖς. Ἐπιμελοῦ οὖν τοῦ λόγου, ἐπίσκοπε, ἵνα, εἰ δυνατόν σοι, πάντα κατὰ λέξιν ἐρμηνεύσῃς καὶ ἐν πολλῇ διδαχῇ πλουσίως τρέφῃς καὶ ποτίζῃς τὸν λαόν σου τὸν φωτισμὸν τοῦ νόμου. «Φωτίσατε γάρ, φησὶν ὁ Θεός, ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, ὡς ἔτι καιρός.»

Ἔστω δὲ ὁ ἐπίσκοπος μὴ αἰσχροκερδῆς, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, βλαπτόμενος μᾶλλον ἢ βλάπτων, μὴ πλεονέκτης, μὴ ἄρπαξ, μὴ ἀποστερητής, μὴ φιλοπλοῦσιος, μὴ μισόπτωχος, μὴ κατάλαλος, μὴ ψευδομάρτυς, μὴ θυμώδης, μὴ φιλόμαχος, μὴ ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις συμπεπλεγμένος, μὴ ἐγγυώμενός τινα ἢ συνηγορῶν δίκαις χρηματικαῖς, μὴ φίλαρχος, μὴ δίγνωμος, μὴ δίγλωσσος, μὴ πρὸς διαβολὴν ἢ καταλαλιὰν φιλήκοος, μὴ ὑποκριτής, μὴ ταῖς ἑορταῖς τῶν ἐθνῶν ἐπορεγόμενος, ἀπάταις κεναῖς μὴ χρώμενος, μηδὲ ἐπιθυμητικός, μὴ φιλάργυρος, ὅτι πάντα τὰ τοιαῦτα ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει καὶ δαιμόνων φίλα. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ τοῖς λαϊκοῖς ὁ ἐπίσκοπος διαβεβαιούμενος παραγγελλέτω, ἐνάγων αὐτοὺς μιμητὰς γίνεσθαι

τοῦ ἑαυτοῦ τρόπου· «Εὐλαβεῖς γάρ, φησίν, ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.»

Ἔστω δὲ σοφός, ταπεινόφρων, νοθετητικὸς ἐν ταῖς κυριακαῖς παιδείαις, καλογνώμων, ἀποτεταγμένος πᾶσιν τοῖς ἐν τῷ βίῳ πονηροῖς ἐπιτηδεύμασιν καὶ πάσαις ἔθνικαῖς ἐπιθυμίαις. Ἔστω εὐπρόστοχος, ὄξυς πρὸς τὸ γνῶναι τοὺς φαύλους καὶ φυλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν, φίλος δὲ ὦν πάντων, δικαιοκριτικὸς, καὶ ὅσα καλὰ ἐν ἀνθρώποις ἔστιν ἢ ὑπάρχει, ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος ἐν ἑαυτῷ κεκτήσθω.

Ὅτι ἀνεπίληπτος ἀδικίας ὦν ποιμὴν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς ἀναγκάσει καὶ διὰ τῆς ἀναστροφῆς αὐτοῦ προτρέψασθαι τῶν ἰδίων αὐτοῦ ποιημάτων μιμητὰς ἀξίους γεννηθῆναι, ὡς λέγει πού καὶ ὁ προφήτης· «Καὶ ἔσται καθὼς ὁ ἱερεύς, οὕτως καὶ ὁ λαός.» Καὶ γὰρ ὁ κύριος ἡμῶν καὶ διδάσκαλος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἤρξατο ποιεῖν πρῶτον καὶ τότε διδάσκειν, ὡς πού λέγει· «ὦν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν». Διὸ φησιν· «Ὅς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.»

Σκοποὺς γὰρ εἶναι δεῖ ὑμᾶς τῷ λαῷ τοὺς ἐπισκόπους, ὅτι καὶ ὑμεῖς σκοπὸν ἔχετε τὸν Χριστόν. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε σκοποὶ ἀγαθοὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ὅτι λέγει Κύριος διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ πρὸς ἕκαστον ὑμῶν φάσκων· «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ στόματός μου λόγον καὶ διαφυλάξεις καὶ διαγγελεῖς αὐτὸν παρ' ἐμοῦ. Ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ· Θανάτῳ ἀποθανῆ, καὶ οὐκ ἐλάλησας τοῦ διαστεῖλαι ἄνομον ἐκ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ, ὁ ἄνομος ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω· σὺ δὲ ἐὰν διαστεῖλῃ τῷ ἀνόμῳ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ἀποστρέψαι ἀπ' αὐτῆς, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ, αὐτὸς ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου ἐρρύσω. Ὡσαύτως καὶ μάχαιρα πολέμου ἐὰν ἢ ἐρχομένη, καὶ στήσῃ ὁ λαὸς σκοπὸν εἰς προφυλακὴν καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἐρχομένην μὴ προμηνύσῃ καὶ λάβῃ ψυχὴν, ἢ μὲν ψυχὴ τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτῆς ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα ἐκ χειρός τοῦ σκοποῦ ἐκζητηθήσεται, ὅτι οὐκ ἐσήμανεν ἐν τῇ σάλπιγγι· ἐὰν δὲ σημάνη τῇ κερατίνῃ καὶ μὴ φυλάξῃται ὁ ἀκούσας καὶ ἔλθῃ ἡ μάχαιρα καὶ λάβῃ αὐτόν, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν ἔσται, ὅτι οὐκ ἐφυλάξατο ἀκούσας τῆς κερατίνης, ὁ δὲ φυλαξάμενος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐρρύσατο, καὶ ὁ σκοπός, ὅτι ἐσήμανεν, ζῶν ζήσεται.»

Μάχαιρα μὲν ἔστιν ἡ κρίσις, σάλπιγξ δὲ τὸ ἱερὸν

Εὐαγγέλιον, σκοπὸς δὲ ὁ κατασταθεὶς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος, ὃν δεῖ κηρύσσοντα διαμαρτύρεσθαι καὶ διαβεβαιουῖσθαι περὶ τῆς κρίσεως. Ἐὰν γὰρ μὴ διαγγείλητε καὶ διαμαρτύρησθε τῷ λαῷ, εἰς ὑμᾶς ἡ ἁμαρτία τῶν ἀγνοούντων εὐρεθήσεται· διὸ τοὺς ἀναστρεφομένους ἐν ἀπαιδευσίᾳ νουθετεῖτε καὶ ἐλέγχετε μετὰ παρρησίας, τοὺς ἀγνοοῦντας διδάσκετε, τοὺς ἐπισταμένους στηρίζετε, τοὺς πεπλανημένους ἐπιστρέφετε. Τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγοντες, ἀδελφοί, οὐχ ἁμαρτησόμεθα· ἐκ γὰρ τοῦ πολλάκις ἀκούειν εἰκὸς τινὰς δυσωπηθέντας κἂν ἅπαξ τι τῶν καλῶν ποιῆσαι καὶ τῶν πονηρῶν παραιτήσασθαι. Λέγει γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ Θεὸς «Διαμαρτύρει αὐτοῖς ταῦτα, ἴσως ἀκούσονται τῆς φωνῆς σου.» Καὶ πάλιν· «Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα ἐνδῶσιν.» Καὶ ὁ Μωϋσῆς φησιν τῷ λαῷ· «Ἄκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστίν.» Καὶ ὁ Κύριος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πολλάκις μιμνήσκειται λέγων· «Ὁ ἔχων ὠτα ἀκούειν ἀκουέτω.» Καὶ ὁ σοφὸς Σολομών φησιν· «Ἄκουε, υἰέ, παιδείαν πατρός σου, καὶ μὴ ἀπώση θεσμούς μητρός σου.» Καὶ μέχρι σήμερον οὐκ ἤκουσαν· καὶ οἱ δοκοῦντες δὲ ἀκηκοῦναι παρήκουσαν, καταλείψαντες τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰς ὀλεθρίους καὶ δεινὰς αἰρέσεις κατασυρέντες, περὶ ὧν αὐθις ἐροῦμεν.

Γνωστὸν δὲ ἔστω ὑμῖν, ἀγαπητοί, ὅτι οἱ βαπτισθέντες εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, οὐκέτι ὀφείλουσιν ἁμαρτάνειν οἱ τοιοῦτοι. Ὡς γὰρ οἱ ἀποθανόντες ἀνενέργητοι πρὸς ἁμαρτίαν τυγχάνουσιν, οὕτως καὶ οἱ συναποθανόντες τῷ Χριστῷ ἄπρακτοι πρὸς ἁμαρτίαν. Οὐ πιστεύομεν οὖν, ἀδελφοί, λουσάμενόν τινα τὸ τῆς ζωῆς λουτρὸν ἔτι πράσσειν τὰ τῶν ἀνόμων ἀσελγήματα· ὁ δὲ ἁμαρτήσας μετὰ τὸ βάπτισμα, οὗτος, ἐὰν μὴ μεταγνῶ καὶ παύσῃται τοῦ πλημμελεῖν, εἰς γέενναν κατακριθήσεται.

Εἰ δέ τις ὑπὸ ἀπίστων συκοφαντηθῆ διὰ τὸ μηκέτι αὐτοῖς συνασελγαίνειν, γινωσκέτω ὁ τοιοῦτος ὅτι μακάριος ὑπάρχει παρὰ τῷ Θεῷ, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγει· «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν ἢ εἴπωσιν καθ' ὑμῶν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Εἰ οὖν τις βλασφημηθεῖ ἐπὶ ψεύσματι, μακάριος ὁ τοιοῦτος· λέγει γὰρ ἡ γραφή· «Ἄνὴρ ἀδόκιμος ἀπείραστος παρὰ τῷ Θεῷ.» Εἰ δέ τις ἐλεγχθῆ πράξας τι ἄνομον, ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον ἑαυτὸν ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ βλασφημίαν προσέτριψεν

τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας σώματι καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς μὴ ποιούντων ἐκεῖνα ἃ λέγομεν εἶναι καλά· καὶ ὄνει δισθησόμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅτι «Λέγουσιν καὶ οὐ ποιοῦσιν». Ὅθεν τοὺς τοιοῦτους ἐλεγχθέντας ἀληθῶς παραιτήσεται μετὰ παρρησίας ὁ ἐπίσκοπος, εἰ μὴ μεταβάλωνται τὸν τρόπον.

Οὐ γὰρ μόνον ἀπρόσκοπον εἶναι χρὴ τὸν ἐπίσκοπον, ἀλλὰ καὶ ἀπροσωπόληπτον, ἐν χρηστότητι σωφρονίζοντα τοὺς ἀμαρτάνοντας. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς οὐκ εὐσυνείδητος ὑπάρχων, προσωπολήπτης γενόμενος διὰ τινὰ αἰσχροκερδῆ δωροληψίαν φείσεται τοῦ ἀνόμως ἀμαρτήσαντος, ἐάσας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μένειν αὐτόν, παρακούσας τῆς θείας καὶ δεσποτικῆς φωνῆς τῆς λεγούσης· «Δικαίως διώξει τὸ δίκαιον· οὐ λήψη πρόσωπον ἐν κρίσει· οὐ δικαιώσεις τὸν ἀσεβῆ· οὐ λήψη δῶρα ἐπὶ ψυχῇ, τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαίνεται ἡμάτα δικαίων.» Καὶ ἐν ἄλλοις φησὶν· «Ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν· καὶ ὁ Σολομὼν λέγει ἐν Παροιμίαις· «Ἐκβαλε λοιμὸν ἐκ συνεδρίου, καὶ συνεξελεύσεται αὐτῷ νεῖκος.»

Ὁ δὲ μὴ προσέχων τούτοις ἀκρίτως φείσεται ἐπὶ τῷ ὀφείλοντι τιμωρίαν, ὡς ὁ Σαοὺλ ἐπὶ τῷ Ἀγὰγ καὶ ὁ Ἥλει ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τοῖς οὐκ εἰδόσι τὸν Κύριον, ὁ τοιοῦτος ἐβεβήλωσεν καὶ τὴν οἰκειὰν ἀξίαν καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν τὴν κατὰ τὴν παροικίαν αὐτοῦ. Ἄδικος οὖν οὗτος καὶ Θεῷ καὶ ὁσίοις ἀνθρώποις, ὡς αἴτιος σκανδάλου πολλοῖς νεοφωτίστοις καὶ κατηχουμένοις γενόμενος, ἔτι δὲ νέοις καὶ νέαις τὴν ἡλικίαν· ὃν τὸ οὐαὶ περιμένει καὶ ὁ ὀνικὸς μύλος ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ ὁ βυθός, ἐν ᾧ ὑπόδικος ὑπάρχει. Διὰ γὰρ τὴν τῆς ἀκρισίας ἀνομίαν, βλέποντες τὸν τοιοῦτον αὐτῶν ἄρχοντα, ἐν ἑαυτοῖς διακριθήσονται, καὶ χρησάμενοι τῇ αὐτῇ νόσῳ συναπολέσθαι αὐτῷ ἀναγκασθήσονται, ὡς τῷ Ἱεροβοὰμ ὁ λαὸς καὶ τῷ Κορὲ οἱ συναράμενοι αὐτῷ.

Εἰ δὲ βλέπει ὁ ἀμαρτῶν τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς διακόνους ἀθῶους ἐγκλήματος καὶ τὸ ποίμνιον καθαρὸν ὑπάρχον, πρῶτον μὲν οὐ τολμήσει καταφρονήσας εἰς Ἐκκλησίαν Θεοῦ εἰσελθεῖν, πλησόμενος τῇ συνειδήσει αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ παρ' οὐδὲν ἡγησάμενος εἰσέλθοι, ἢ παραχρήμα ἐλεγχθήσεται, ὡς ὁ Ὁζᾶ ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ ἀψάμενος ὥστε ἐδράσαι, καὶ ὡς Ἄχαρ ἐπὶ τῇ κλοπῇ τοῦ ἀναθέματος, καὶ ὡς ὁ Γιεζεῖ ἐπὶ τοῖς τοῦ Νεεμὰν χρήμασιν, καὶ παραυτίκα τιμωρηθήσεται, ἢ νουθετούμενος ὑπὸ τοῦ ποιμένου εἰς μετάνοιαν ὑπαχθήσεται. Περιβλεψάμενος γὰρ τοὺς καθ' ἕνα καὶ ἐν οὐδενὶ μῶμον εὐρίσκων οὔτε παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ

οὔτε μὴν παρὰ τῷ ὑπ' αὐτὸν τεταγμένῳ λαῷ, αἰσχυνθεὶς μετὰ αἰδοῦς καὶ πολλῶν δακρύων ἐξελεύσεται εἰρηνικῶς κατανευγμένος, καὶ μενεῖ κεκαθαρισμένον τὸ ποίμνιον, προσκλαύσει τε τῷ Θεῷ καὶ μετανοήσει ἐφ' οἷς ἤμαρτεν, καὶ ἕξει ἐλπίδα· καὶ τὸ ποίμνιον ὅλον, θεασάμενον ἐκείνου τὰ δάκρυα, νουθεσίαν ἕξει, ὅτι ὁ ἀμαρτῶν διὰ μετάνοιαν οὐκ ἀπόλλυται.

Διὰ τοῦτο οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, σπούδαζε καθαρὸς εἶναι τοῖς ἔργοις, γνωρίζων τὸν τόπον σου καὶ τὴν ἀξίαν, ἰς Θεοῦ τύπον ἔχων ἐν ἀνθρώποις τῷ πάντων ἄρχειν ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπηκόων. Καὶ οὕτως ἐν Ἐκκλησίᾳ καθέξου τὸν λόγον ποιούμενος, ὡς ἐξουσίαν ἔχων κρίνειν τοὺς ἡμαρτηκότας, ὅτι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις εἴρηται· «Ὁ ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

Κρῖνε οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, μετὰ ἐξουσίας ὡς Θεός, ἀλλὰ τοὺς μετανοοῦντας προσλαμβάνου· ὁ Θεὸς γὰρ Θεός ἐστιν ἐλέους. Ἐπίπλησε τοῖς ἀμαρτάνουσι, νουθετεῖ τοὺς μὴ ἐπιστρέφοντας, παρακάλει τοὺς ἐστῶτας ἐμμένειν τοῖς καλοῖς, τοὺς μετανοοῦντας προσδέχου, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς μετὰ ὄρκου ἐπηγγείλατο ἄφεισιν παρασχεῖν τοῖς μετανοοῦσιν ἐφ' οἷς ἤμαρτον. Λέγει γὰρ διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ· «Εἰπὸν πρὸς αὐτούς· Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος Ἀδωναΐ, εἰ θελήσω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ἀποστρέψαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν. Ἐπιστράφητε ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν τῶν πονηρῶν· καὶ ἵνατί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραὴλ;» Ἐνταῦθα αὖθις ὁ λόγος εὐέλπιδας ἐποίησεν τοὺς ἡμαρτηκότας, ὅτι, ἐὰν μετανοήσωσιν, ἐλπίδα σωτηρίας ἔξουσιν, μὴ ποτε ὡς ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς ἐκδώσωσι ταῖς παρανομίαις, ἀλλ' ἔχοντες ἐλπίδα σωτηρίας ἐπιστραφέντες προσκλαύσωσιν Θεῷ περὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν καὶ μετενοήσωσιν ἐκ καρδίας ἐξευμενισάμενοι αὐτόν, καὶ λήψονται παρ' αὐτοῦ τὴν ἀμνηστίαν ὡς παρὰ πατρὸς ἀγαθοῦ.

Τοὺς μέντοι ἀναμαρτήτους τοιοῦτους μένειν χρῆ καὶ μὴ χρειαν ἔχειν τῆς πείρας τῶν ἀμαρτιῶν, ὅπως μὴ δέωνται ὀδύνης, λύπης καὶ κλαυθμῶν ἀφέσεως. Τί γὰρ οἶδας, ἄνθρωπε, ἀμαρτήσας, εἰ ἡμέρας ἐν τῷδε τῷ βίῳ ζῆσεις, ἵνα καὶ μετανοήσης; Ὅτι ἄδηλος ἡ ἐξοδός σου ἐκ τοῦ βίου ὑπάρχει, καὶ ἐν ἀμαρτίαις τελευτήσαντι μετάνοια οὐκ ἔστιν, ὡς λέγει διὰ τοῦ Δαυίδ· «Ἐν δὲ τῷ ἄδη τίς

ἐξομολογήσεταιί σοι;» Δεῖ οὖν ἔτοιμον εἶναι ἐν ἀγαθοῖς, ἵνα ἄνευ λύπης τὴν ὁδὸν ἐκείνην στείλωμεθα. Διὸ καὶ παραινεῖ ὁ θεῖος λόγος διὰ Σολομῶντος τοῦ σοφοῦ λέγων σοι· «Ἐτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον σου τὰ ἔργα σου», ἵνα μὴ ἐπιλείψῃ ἡμῖν τι τῶν καλῶν, ὥσπερ καὶ ταῖς πέντε ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παρθένοις διὰ μωρίαν ἐπέλειπεν τὸ τῆς εὐσεβείας ἔλαιον, καὶ ἀπεβλήθησαν τοῦ νυμφῶνος. Διὰ τοῦτο ἀκίνδυνος μένει πᾶς ὁ φειδόμενος τῆς ἑαυτοῦ Ζωῆς καὶ μένων ἀναμάρτητος, ὅπως καὶ τὰς προγεγονυίας ὑπ' αὐτοῦ δικαιοσύνας αὐτῷ συντηρήσῃ. Σὺ οὖν οὕτως κρίνε ὡς Θεῶν δικάζων· «Τοῦ γὰρ Κυρίου, φησὶν, ἡ κρίσις.» Πρῶτον οὖν ἀπ' ἐξουσίας τὸν ἔνοχον καταδίκασε· ἔπειτα μετὰ ἐλέους καὶ οἰκτιρμοῦ καὶ προσλήψεως οἰκτιροῦ, ὑπισχνούμενος αὐτῷ σωτηρίαν, εἰ μετάθοιτο τοῦ τρόπου καὶ εἰς μετάνοιαν χωρήσει· μεταμελούμενον δὲ στύφον προσδέχου, μεμνημένος τοῦ Κυρίου εἰπόντος, ὅτι «Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι».

Ἐὰν δὲ τὸν μετανοοῦντα μὴ προσδέξῃ, ἐπιβούλοις αὐτὸν ἔκδοτον παρέχεις, ἐπιλαθόμενος τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· «Μὴ παραδῶς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι.»

Διὸ καὶ παρορμῶν εἰς μετάνοιαν ὁ Ἰερεμίας λέγει· «Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Τί ὅτι ἀπέστρεψεν ὁ λαός μου ἀποστροφὴν πονηρὰν καὶ ἀνανιδῆ καὶ κατεκρατήθησαν ἐν τῇ προαιρέσει αὐτῶν; Ἐπιστράφητε, υἱοὶ ἀφεστηκότες, καὶ ἐγὼ ἰάσομαι τὰ συντρίμματα ὑμῶν.» Δέξαι οὖν τὸν μετανοοῦντα, μὴ δισταζὼν ὅπως μὴδὲ παρεμποδιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνηλεῶς λεγόντων μὴ δεῖν τοιούτοις συμμολύνεσθαι μήδε λόγου κοινωνεῖν· αἱ γὰρ τοιαῦται συμβουλῖαι ἀγνοούντων εἰσὶν Θεὸν καὶ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν, ἀλόγων δὲ ἀγρίων καὶ θηρίων ἀμειλίκτων· οὐ γὰρ γὰρ γινώσκουσιν, ὅτι χρὴ φυλάσσεσθαι οὐ τὴν ἐν λόγῳ κοινωνίαν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ ἔργῳ. «Δικαιοσύνη γὰρ δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται, καὶ ἀνομία ἀνόμου ἐπ' αὐτὸν ἔσται.» Καὶ πάλιν· «Γῆ ἐὰν ἀμάρτη μοι ἀδίκημα ἀδικῆσαι, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτὴν καὶ συντρίψω ἐπ' αὐτῆς στήριγμα ἄρτου καὶ ἐξαποστελῶ εἰς αὐτὴν λιμὸν καὶ ἐξολοθρεύσω ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτήνος· κἂν ὦσιν οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐν μέσῳ αὐτῆς, Νῶε καὶ Ἴωβ καὶ Δανιήλ, αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν σώσουσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν, λέγει Ἄδωναιΐ Κύριος.»

Σαφέστατα δεδήλωκεν ἡ γραφή, ὅτι συνὼν δίκαιος ἀδίκῳ οὐ συναπόλλυται μετ' αὐτοῦ. Ἐν γὰρ τῷ κόσμῳ

τούτω καὶ δίκαιοι καὶ ἄδικοι ἀλλήλοις συναγελάζονται
κοινωνίᾳ βίου, οὐ μὴν καὶ ὀσιότητος, καὶ τοῦτο οὐχ ἄμαρτά
νουσιν οἱ θεοφιλεῖς μιμηταὶ γάρ εἰσιν τοῦ Πατρὸς αὐτῶν
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τοῦ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλοντος
ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ βρέχοντος αὐτοῦ τὸν ὑετὸν
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. Καὶ οὐδὲν κινδυνεύει ὁ
δίκαιος ἐν τούτῳ· ἐν γὰρ τῷ σταδίῳ καὶ νικηταὶ καὶ νικώμε
νοι εἰσίν, ἐν δὲ τῷ στεφάνῳ μόνον οἱ γενναίως ἀγωνισάμε
νοι· οὐδεὶς γὰρ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
Ἐκαστος γὰρ περὶ ἑαυτοῦ ἐξομολογήσεται, καὶ οὐ μὴ
συναπολέσῃ ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον μετὰ τοῦ ἀδίκου, ἐπεὶ περ
παρ' αὐτῷ τὸ ἀναμάρτητον ἀτιμώρητον. Οὔτε γὰρ τὸν
Νῶε κατέκλυσεν, οὔτε τὸν Λῶτ κατέφλεξεν, οὔτε τὴν
Ῥαὰβ συναπώλεσεν. Εἰ δὲ βούλεσθε γνῶναι καὶ τὰ ἐφ'
ἡμῶν γενόμενα, Ἰούδας σὺν ἡμῖν ὧν ἔλαβεν τὸν κλῆρον
τῆς διακονίας, ὃν καὶ ἡμεῖς, καὶ Σίμων ὁ μάγος τὴν ἐν
Κυρίῳ σφραγίδα· ἀλλ' ἑκάτερος αὐτῶν ἀναδειχθεὶς φαῦλος,
ὁ μὲν ἀπήγξατο, ὁ δὲ παρὰ φύσιν ἰπτάμενος συνετρίβη. Καὶ
ἐν τῇ κιβωτῷ Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀλλὰ πονηρὸς
ὁ Χάμ εὐρεθεὶς μόνος καὶ εἷς τῶν υἱῶν ἐδέξατο τὴν τιμωρίαν.

Εἰ δὲ καὶ πατέρες ὑπὲρ παίδων οὐ τιμωροῦνται οὔτε
υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων, δῆλον ὡς οὔτε γυναῖκες ὑπὲρ ἀνδρῶν,
οὔτε οἰκέται ὑπὲρ δεσποτῶν, οὔτε συγγενεῖς ὑπὲρ συγγενῶν,
οὔτε φίλοι ὑπὲρ φίλων, οὔτε δίκαιοι ὑπὲρ ἀδίκων, ἀλλ' ἕκαστος
ὑπὲρ τοῦ οἰκείου ἔργου τὸν λόγον ἀπαιτηθήσεται. Οὔτε
γὰρ Νῶε ὑπὲρ τοῦ κόσμου δίκην εἰσεπράχθη, οὔτε Λῶτ
ὑπὲρ Σοδόμων ἐπυρπολήθη, οὔτε Ῥαὰβ ὑπὲρ τῶν Ἰερι
χουντίων ἐσφάγη, οὔτε Ἰσραὴλ ὑπὲρ Αἰγυπτίων· οὐ γὰρ
ἡ συνοίκησις κατακρίνει τοὺς δικαίους σὺν τοῖς ἀδίκους,
ἀλλ' ἡ τῆς γνώμης ὁμόνοια. Οὐ χρὴ τοίνυν τοῖς ἐτοι
μοθανάτοις καὶ μισανθρώποις καὶ φιλεγκλήμοσι καὶ μετὰ
προφάσεως θανατοποιοῖς προσέχειν. Ἄλλος γὰρ ὑπὲρ
ἑτέρου οὐκ ἀποθανεῖται, ἀλλὰ· «Σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ
ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται». Καί· «Ἴδου ἄνθρωπος
καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ.»

Δεῖ δὲ ἡμᾶς βοηθεῖν τοῖς νοσοῦσιν καὶ κινδυνεύουσιν
καὶ σφαλλομένοις, καὶ ὅσον οἷόν τε τῇ παραινέσει τοῦ λόγου
ὑγιαίνειν αὐτοὺς καὶ ὑεσθαι ἐκ θανάτου· «Οὐ χρειάν γὰρ
ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες, ἐπειδὴ
καὶ οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς, ἵνα ἀπόληται
εἷς τῶν μικρῶν.» Οὐ γὰρ τὴν τῶν σκληροκαρδίων
ἀνθρώπων βούλησιν ἰστᾶν χρὴ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ
Πατρὸς τῶν ὅλων τὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου

ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. Οὐδὲ γὰρ δίκαιον κεφαλὴν ὄντα σε, ᾧ ἐπίσκοπε, οὐρᾶ προσέχειν, τοῦτ' ἔστιν λαϊκῶ στασιώδει ἀνθρώπῳ, εἰς ἑτέρου ἀπώλειαν, ἀλλὰ Θεῶ μόνῳ. Ἄρχειν γὰρ σε χρὴ τῶν ὑπηκόων, οὐ μὴν καὶ ὑπ' αὐτῶν ἄρχεσθαι· οὔτε γὰρ υἱὸς ἄρχει πατρός κατὰ τὸν τῆς γενέσεως λόγον, οὔτε δοῦλος τοῦ ἑαυτοῦ κυρίου κατὰ τὸν τῆς ἐξουσίας λόγον, οὔτε μαθητῆς διδασκάλου, οὔτε στρατιώτης βασιλέως, οὔτε μὴν λαϊκὸς ἐπισκόπου.

Περὶ γὰρ τοῦ μὴ δοκεῖν τοὺς πλησιάζοντας ἀδίκους τῆ τοῦ λόγου διδαχῆ συμμολύνεσθαι ἢ κοινωνεῖν ταῖς αὐτῶν ἀμαρτίαις ὁ Ἰεζεκιὴλ ἐκκόπτων τὴν τῶν κακοήθων ἐπίνοιαν λέγει· «Τί ὑμεῖς λέγετε αὐτοῖς τὴν παραβολὴν ταύτην ἐπὶ γῆς Ἰσραὴλ· οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἐγομφίασαν; Ζῶ ἐγὼ Ἀδωναΐ, λέγει Κύριος, εἰ ἔσται ἔτι ἐν ὑμῖν λεγομένη ἢ παραβολὴ αὕτη ἐν τῷ Ἰσραὴλ. Ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαί εἰσιν, ὃν τρόπον ἢ ψυχὴ τοῦ πατρός, οὕτως καὶ ἢ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ ἐμὴ ἐστίν. Ἡ ψυχὴ ἢ ἀμαρτάνουσα αὕτη ἀποθανεῖται· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ὃς ἔσται δίκαιος, ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην», καὶ ἐξῆς ἐπιλέγων τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἐπισφραγίζεται λέγων· «Ὁ τοιοῦτος δίκαιος ὑπάρχει, ζωῆ ζήσεται, λέγει Ἀδωναῶ Κύριος. Καὶ ἐὰν γεννήσῃ υἱὸν λοιμόν, ἐκχέοντα αἷμα, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ πατρός αὐτοῦ τοῦ δικαίου οὐκ ἐπορεύθη», καὶ ἐπαγαγὼν τὰ ἐξῆς, ἐπάγει τοῖς τελευταίοις· «Ζωῆ οὐ ζήσεται· πάσας τὰς ἀνομίας ταύτας ἃς ἐποίησεν, θανάτῳ ἀποθανεῖται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται. Καὶ ἐρεῖτε· Τί ὅτι οὐκ ἔλαβεν ὁ υἱὸς τὴν ἀδικίαν τοῦ πατρός, ἢ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, δικαιοσύνην καὶ ἔλεος πεποικώς;» Καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· «Ἡ ψυχὴ ἢ ἀμαρτάνουσα αὕτη ἀποθανεῖται· υἱὸς οὐ λήψεται ἀδικίαν πατρός, καὶ πατὴρ οὐ λήψεται ἀδικίαν υἱοῦ· δικαιοσύνη δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται, καὶ ἀνομία ἀνόμου ἐπ' αὐτὸν ἔσται.»

Καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν· «Ἐν τῷ ἀποστρέψαι δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν, κατὰ πάσας τὰς ἀνομίας αὐτοῦ πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ, ἃς ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν· ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἢ ἠδίκησεν, καὶ ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ ἢ ἤμαρτεν, ἐν αὐτῇ ἀποθανεῖται.» Καὶ μετ' ὀλίγα ἐπάγει· «Ἐν τῷ ἀποστρέψαι ἄνομον ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ ἢς ἐποίησεν, καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην, οὗτος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐφύλαξεν καὶ ἀπέστρεψεν ἀπὸ πασῶν τῶν ἀσεβειῶν αὐτοῦ ὧν ἐποίησεν, ζωῆ ζήσεται καὶ οὐκ ἀποθανεῖται.» Καὶ ἐξῆς· «Ἐκαστον κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν κρινῶ ὑμᾶς, οἶκος Ἰσραὴλ, λέγει Ἀδωναῶ»

Κύριος.»

Ὅρατε, τέκνα ἡμῶν ἠγαπημένα, πῶς εὐσπλαγχνος μετὰ δικαιοσύνης Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, καὶ ἀθωῶν οὐκ ἀθώωσει τὸν ἔνοχον, καὶ τὸν ἐπιστρέφοντα προσιέμενος καὶ ζωοποιῶν, μὴ καταλιπὼν τόπον ὑπονοίας τοῖς ἀπηνῶς βουλομένοις κρίνειν καὶ τέλεον ἀποστρέφεισθαι τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς λόγων παρακλητικῶν πρὸς μετάνοιαν ἐπαναγαγεῖν δυναμένων, οἷς ἐκ τῶν ἐναντίων ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαΐου λέγει πρὸς τοὺς ἐπισκόπους· «Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ.» Χρὴ οὖν ὑμᾶς αὐτοῦ ἀκούοντας παρακαλεῖν τοὺς ἡμαρτηκότας καὶ πρὸς μετάνοιαν παρορμᾶν καὶ εὐέλπιδας ποιεῖν, καὶ μὴ ὑπονοεῖν ὡς κοινωνικούς γινομένους τῶν πλημμεληθέντων αὐτοῖς ἕνεκεν τῆς εἰς αὐτοὺς ἀγάπης. Ἀσμένως δὲ τοὺς μετανοοῦντας προσδέχεσθε, χαίροντες ἐπ' αὐτοῖς, μετὰ ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν κρίνοντες τοὺς ἀμαρτάνοντας· ἐὰν γὰρ τὸν παρὰ ποταμὸν βαδίζοντα καὶ μέλλοντα ὀλισθαίνειν κερααῖαι ἕσας εἰς τὸν ποταμὸν ἐμβάλῃς ἀντὶ τοῦ χεῖρα μᾶλλον ὀρέξαι, ἐφόνευσάς σου τὸν ἀδελφόν, δέον μᾶλλον τῷ ὀλισθαίνοντι ἐπιδοῦναι δεξιάν, ἵνα μὴ τελείως ἀπόληται, ὅπως καὶ ὁ λαὸς νουθετῆται καὶ ὁ ἀμαρτήσας μὴ κατὰ πᾶν ἀπόληται. Δεῖ δέ σε, ὦ ἐπίσκοπε, μήτε παρορᾶν τὰ ἀμαρτήματα τοῦ λαοῦ, μήτε τοὺς μετανοοῦντας ἀποστρέφεισθαι, ὅπως μὴ διαφθείρῃς ὡς ἄπειρος τὸ ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ καὶ φαυλίσης αὐτοῦ τὸ ὄνομα τὸ καινὸν τὸ εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐπιτεθέν, καὶ ὀνειδισθῆσθαι καθάπερ καὶ οἱ παλαιοὶ ποιμένες, περὶ ὧν ἔλεγεν ὁ Θεὸς τῷ Ἱερεμίᾳ· «Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν κληρονομίαν μου.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Ἐπὶ τοὺς ποιμένας παρωξύνθη ὁ θυμὸς μου, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀμνοὺς ὀργισθήσομαι.» Καὶ ἐν ἑτέροις· «Ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου.»

Ἰδὼν δὲ σὺ τὸν ἡμαρτηκότα, πικρανθεὶς κέλευσον αὐτὸν ἔξω βληθῆναι· καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ πικραίνεσθωσαν οἱ διάκονοι, καὶ ἐπιζητοῦντες κατεχέτωσαν αὐτὸν ἔξω τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰσελθόντες ὑπὲρ αὐτοῦ σε ἐρωτάτωσαν· καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκῶτων ὁ Σωτὴρ τὸν Πατέρα ἠξίου, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν, τί ποιοῦσι.» Τότε σὺ κελεύσεις εἰσελθεῖν αὐτόν, καὶ ἀνακρίνας, εἰ μετανοεῖ καὶ ἄξιός ἐστιν εἰς ἐκκλησίαν ὅλως παραδεχθῆναι, στιβώσας αὐτὸν ἡμέραις νηστειῶν κατὰ τὸ ἀμάρτημα, ἑβδομάδας δύο ἢ

τρεις ἢ πέντε ἢ ἑπτὰ, οὕτως αὐτὸν ἀπόλυσον, εἶπας αὐτῷ ὅσα ἀρμόζει εἰς νοθεσίαν ἡμαρτηκότι· τὸν ἐπιπλήσσοντα δὲ διδάσκειν δεῖ καὶ παραινεῖν, ὅπως μείνη παρ' ἑαυτῷ ταπεινοφρονῶν καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ τυχεῖν αὐτοῦ εὐμενοῦς, καὶ λέγειν αὐτὸν· «Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ, Κύριε Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.» Τοιοῦτον γάρ τι ὑπεμφαίνει καὶ τὸ ἐν τῇ Γενέσει εἰρημένον τῷ Κάϊν· «Ἥμαρτες; Ἡσύχασον», τοῦτ' ἔστιν μὴ προσθῆς. Ὅτι γὰρ τὸν ἁμαρτήσαντα δεῖ ὑπὲρ τοῦ οἰκείου πλημμελήματος αἰσχύνεσθαι, ἱκανὸν τὸ λόγιον τὸ Μωϋσῆ ὑπὲρ Μαρίας εἰρημένον, ἠνίκα ἠξίου ἀφεθῆναι αὐτῇ· φησὶν γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός· «Εἰ ὁ πατήρ αὐτῆς πτύων ἐνέπτυσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς, οὐκ ἂν ἐνετράπη; Ἐπτὰ ἡμέρας ἀφορισθῆτω ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἴσελεύσεται.» Οὕτως οὖν καὶ ὑμᾶς δέον ἐστὶν ποιεῖν, τοὺς ἐφ' ἁμαρτίας λέγοντας μετανοεῖν ἀφορίζειν χρόνον ὠρισμένον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἁμαρτήματος, ἔπειτα μετανοοῦντας προσλαμβάνεσθαι, ὡς πατέρες υἱούς.

Εἰ δὲ ὁ ἐπίσκοπος αὐτὸς ἐν προσκόμματι ὑπάρχει, πῶς ἔτι ἐπεξέλθοι ἐκζητῆσαι ἀδίκημα τινος ἢ ἐπιτιμῆσαι τινι, διὰ προσωποληψίαν ἢ διὰ δωροληψίαν ἢ αὐτὸς ἢ οἱ διάκονοι αὐτοῦ οὐχ ὑπάρχοντες εὐσυνείδητοι; Ὅταν γὰρ ὁ ἄρχων αἰτῇ καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνῃ, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα· κοινωνοὶ δὲ κλεπτῶν καὶ κρίσει χηρῶν οὐ προσέχοντες, οὐ δυνήσονται οἱ ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον συνεπιμαχεῖν τῷ ἐπισκόπῳ. Ἐροῦσιν γὰρ αὐτῷ τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γεγραμμένον· «Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;» Εὐλαβεῖσθω οὖν ὁ ἐπίσκοπος σὺν τοῖς διακόνοις αὐτοῦ ἀκοῦσαι ἡμᾶ τι τοιοῦτον· τοῦτ' ἔστιν μὴ διδόντω ἀφορμὴν. Ὁ γὰρ ἁμαρτάνων ἐπὶ ἴδη τινὰ ὅμοια αὐτῷ δρώντα, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ αὐτὰ ποιεῖν· εἶτα ὁ πονηρός, δι' ἐνὸς ἀφορμὴν λαβῶν, εἰς ἑτέρους ἐνεργεῖ, ὃ μὴ γένοιτο· καὶ οὕτως διαστραφήσεται τὸ ποίμνιον· πλειόνων γὰρ ὄντων τῶν ἁμαρτανόντων, πλείων ἔσται καὶ ἡ δι' αὐτῶν ἐπιτελουμένη κακία. Ἄμαρτία γὰρ ἀνεξέλεγκτος ἑαυτῆς χείρων γίνεται καὶ εἰς ἄλλους τὴν διανομὴν λαμβάνει· ἐπεὶ καὶ ζύμη μικρὰ πλήρωμα φυράματος δολοῖ, καὶ εἰς κλέπτῃς εἰς ὄλον ἔθνος τὸ μύσος ἐπήγαγεν, καὶ μυῖαι θανοῦσαι σαπριοῦσιν σκευασίαν ἠδύσματος ἐλαίου, καὶ βασιλέως ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν ὑπῆρέται παράνομοι· οὕτω καὶ πρόβατον ψωραλέον μεταδίδωσιν ἑτέροις τῆς νόσου, μὴ χωρισθὲν τῶν ὑγι

αινόντων προβάτων, καὶ ἄνθρωπος λοιμώσων πολλοῖς φυλακτέος, καὶ κύων λύσση συσχεθεὶς ἐπικίνδυνος παντί, ᾧ δ' ἂν προσάψῃ. Ἐὰν οὖν καὶ ἄνθρωπον παράνομον μὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ χωρίσωμεν, ποιήσωμεν τὸν οἶκον Κυρίου σπήλαιον ληστῶν. Δεῖ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀμαρτανόντων μὴ παρασιωπᾶν, ἀλλ' ἐλέγχειν, νουθετεῖν, ὑποπιέζειν, στίβου νηστείας, ὅπως καὶ τοῖς ἑτέροις εὐλάβειαν ἐμποιήσῃ. «Εὐλαβεῖς γάρ, φησὶν, ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.» Χρὴ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον καὶ τῶν ἀμαρτιῶν κωλυτὴν διὰ τῆς νουθεσίας γίνεσθαι, καὶ τῆς δικαιοσύνης σκοπὸν καὶ τῶν ἡτοιμασμένων ὑπὸ Θεοῦ ἀγαθῶν κήρυκα καὶ τῆς μελλούσης ὀργῆς ἐν τῇ κρίσει διαγγελτῆρα, ὅπως μὴ καταφρονήσας τῆς τοῦ Θεοῦ φυτουργίας ἀκούσῃ διὰ ἀμέλειαν τὸ ἐν τῷ Ὄση ἐιρημένον· «Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν καὶ τὸν καρπὸν αὐτῆς ἐτρυγήσατε;» Πάντων οὖν ὁ ἐπίσκοπος φροντιζέτω, καὶ τῶν μὴ ἡμαρτηκότων, ἵνα μένωσιν ἀναμάρτητοι, καὶ τῶν ἀμαρτανόντων, ἵνα μετανοῶσιν· λέγει γὰρ ὁ Κύριος πρὸς ὑμᾶς· «Ὁρᾶτε, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων.» Καὶ τοῖς μετανοοῦσιν ἄφεσιν διδόναι χρὴ· ἅμα γὰρ τῷ εἰπεῖν τινα τῶν πλημμελησάντων γνησίᾳ διαθέσει· «Ἠμάρτηκα τῷ Κυρίῳ», ἀποκρίνεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· «Καὶ Κύριος ἀφήκέν σοι τὴν ἁμαρτίαν· θάρσει, οὐ μὴ ἀποθάνῃς.» Γνώριζε οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, τὸ ἀξίωμα σου, ὅτι ὡς τοῦ δεσμεῖν ἐκκληρώσω τὴν ἐξουσίαν, οὕτως καὶ τοῦ λύειν. Ἐξουσίαν οὖν ἔχων τοῦ λύειν γνώριζε σεαυτὸν καὶ ἀξίως τοῦ τόπου σου ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφου, εἰδὼς ὅτι πλείονα αὐτὸς ἀπαιτηθήσῃ τὸν λόγον. «Ὅτι γὰρ, φησί, παρέθεντο πολὺ, περισσότερον ἀπαιτήσουσιν παρ' αὐτοῦ.» Ἀναμάρτητος μὲν γὰρ ἀνθρώπων οὐδεὶς παρέξ τοῦ γενομένου δι' ἡμᾶς ἀνθρώπου, ἐπεὶ γέγραπται· «Οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ὑποου, οὐδ' ἂν μιᾶς ἡμέρας ἡ ζωὴ αὐτοῦ.» Διὰ τοῦτο καὶ τῶν προγεγεννημένων δικαίων τε καὶ πατριαρχῶν οἱ βίοι καὶ αἱ ἀναστροφαὶ ἀνεγράφησαν, οὐχ ἵνα ἐκείνους ὀνειδίζωμεν ἀναγινώσκοντες, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς μετανοῶμεν καὶ εὐέλπιδες γινώμεθα ὡς ἀφέσεως τευξόμενοι. Τὰ γὰρ ἐκείνων ὑπὲρ ἡμετέρα ἀσφάλεια καὶ παραίνεσις, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἁμαρτήσαντες, ἐὰν μετανοήσωμεν, συγγνώμην ἔχομεν, ἐπεὶ γέγραπται· «Τίς καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν, ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας;» Οὐδεὶς γὰρ ἀναμάρτητος· σὺ οὖν κατὰ δύναμιν σπούδαζε ἀνεπίληπτος εἶναι, καὶ περὶ πάντων μερίμνα, μὴ διὰ σέ

τις σκανδαλισθείς ἀπόληται. Ὁ γὰρ λαϊκὸς περὶ ἑαυτοῦ μόνου μεριμνᾷ, σὺ δὲ περὶ πάντων, πλεῖον ἔχων βάρος καὶ μείζον βαστάζων φορτίον· γέγραπται γάρ· «Καὶ εἶπεν Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· σὺ καὶ Ἀαρὼν λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας τῆς ἱερατείας.»

Ὡς περὶ πλειόνων οὖν ἀπολογούμενος περὶ πάντων φρόντιζε, καὶ τοὺς μὲν ὑγιεῖς συντήρει, τοὺς δὲ ἡμαρτηκότας νουθετεῖ, καὶ στιβῶν ἐν τῇ νηστεία ἐν τῇ ἀφέσει ἐλάφρυνον, καὶ προσκλαύσαντα εἰσδέχου πάσης τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένης, καὶ χειροθετήσας αὐτὸν ἕα λοιπὸν εἶναι ἐν τῷ ποιμνίῳ· τοὺς δὲ ὑπνώδεις καὶ παρειμένους ἐπίστρεφε, ὑποστήριζε, παρακάλει, θεράπευε, ἐπιστάμενος, ἡλίκον μισθὸν ἔχεις ταῦτα ἐπιτελῶν, ὥσπερ οὖν καὶ κίνδυνον, ἐὰν ἀμελῆς τούτων.

Λέγει γὰρ πρὸς τοὺς ἀμελοῦντας τοῦ λαοῦ ἐπισκόπους Ἰεζεκιήλ· «Οὐαὶ τοῖς ποιμέσι τοῦ Ἰσραὴλ οἱ ἐποίμαινον ἑαυτοὺς· οὐ τὰ πρόβατα ποιμαίνουσιν οἱ ποιμένες, ἀλλ' ἑαυτοὺς. Τὸ γάλα κατεσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, τὸ ἰσχυρὸν σφάζετε, τὰ πρόβατα οὐ ποιμαίνετε· τὸ ἐνοχλοῦμενον οὐκ ἐνισχύσατε καὶ τὸ ἀρρωστοῦν οὐκ ἰάσασθε καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, τὸ ἐξωσμένον οὐκ ἐπιστρέψατε καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ ἐν κράτει ἐπαιδεύσατε αὐτὰ μετὰ ἐμπαιγμοῦ· καὶ διεσπάρησαν παρὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένα, καὶ ἐγένοντο εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ.» Καὶ πάλιν· «Οὐκ ἐξεζήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐποίμαινον οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς, τὰ δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐποίμαινον.» Καὶ μετ' ὀλίγον· «Ἴδου ἐγὼ πρὸς τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω ἐγὼ τὰ πρόβατά μου ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ καταπαύσω αὐτοὺς τοῦ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου, καὶ οὐ ποιμανοῦσιν ἔτι οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς, καὶ ἕσομαι τὰ πρόβατά μου ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔσονται αὐτοῖς εἰς κατάβρωμα.» Καὶ ἐπιφέρει καὶ πρὸς τὸν λαὸν λέγων· «Ἴδου ἐγὼ κρινῶ ἀνά μέσον προβάτου εἰς πρόβατον, καὶ κριὸν πρὸς κριόν, Μὴ μικρὸν ἦν ὑμῖν, ὅτι τὴν νομὴν τὴν καλὴν ἐνέμεσθε, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς νομῆς κατεπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ τὰ πρόβατα τὰ πατήματα τῶν ποδῶν ὑμῶν ἤσθιον;» Καὶ ἐπιφέρει μετ' ὀλίγον· «Καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ Κύριος καὶ ὑμεῖς πρόβατα τῆς νομῆς μου· ἄνθρωποί μου ἐστέ, καὶ ἐγὼ Θεὸς ὑμῶν, λέγει Ἄδωνα® Κύριος.»

Ἀκούσατε, οἱ ἐπίσκοποι, καὶ ἀκούσατε, οἱ λαϊκοί, ὡς φησὶν ὁ Θεός· «Κρινῶ κριὸν πρὸς κριὸν καὶ πρόβατον πρὸς πρόβατον», καὶ πρὸς τοὺς ποιμένας λέγει· Κριθήσεσθε

ἔνεκεν τῆς ἀπειρίας αὐτῶν καὶ τῆς εἰς τὰ πρόβατα διαφθορᾶς, τοῦτ' ἔστιν ἐπίσκοπον πρὸς ἐπίσκοπον κρινῶ καὶ λαϊκὸν πρὸς λαϊκὸν καὶ ἄρχοντα πρὸς ἄρχοντα. Λογικὰ γὰρ τὰ πρόβατα καὶ οἱ κριοὶ οὗτοι, ἀλλ' οὐκ ἄλογα, ἵνα μήποτε εἴπῃ ὁ λαϊκός· ἐγὼ πρόβατόν εἰμι καὶ οὐ ποιμῆν. Ὡσπερ δὲ τῷ καλῷ ποιμένι τὸ μὴ ἀκολουθοῦν πρόβατον λύκοις ἔκκεται εἰς διαφθοράν, οὕτως τῷ πονηρῷ ποιμένι τὸ ἀκολουθοῦν πρόδηλον ἔχει τὸν θάνατον, ὅτι κατατρώζεται αὐτό. Διὸ φευκτέον ἀπὸ τῶν φθοροποιῶν ποιμένων.

Τὸν μέντοι ποιμένα τὸν ἀγαθὸν ὁ λαϊκὸς τιμάτω, ἀγαπάτω, φοβείσθω ὡς πατέρα, ὡς κύριον, ὡς δεσπότην, ὡς ἀρχιερέα Θεοῦ, ὡς διδάσκαλον εὐσεβείας· ὁ γὰρ αὐτοῦ ἀκούων Χριστοῦ ἀκούει, καὶ ὁ αὐτὸν ἀθετῶν Χριστὸν ἀθετεῖ, καὶ ὁ τὸν Χριστὸν μὴ δεχόμενος οὐ δέχεται τὸν αὐτοῦ Θεὸν καὶ Πατέρα. «Ὁ ὑμῶν γάρ, φησὶν, ἀκούων ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ, καὶ ὁ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.» Ὁμοίως ὁ ἐπίσκοπος τοὺς λαϊκοὺς ὡς τέκνα ἀγαπάτω, θέλγων καὶ θερμαίνων τῇ σπουδῇ τῆς ἀγάπης ὡς ὡὰ εἰς περιποίησιν νοσίων ἢ ὡς νοσσία ἀγκαλιζόμενος εἰς περιποίησιν ὀρνίθων, πάντας νουθετῶν, πᾶσι τοῖς πληκτισμοῦ δεόμενοις ἐπιπλήσων, ἀλλὰ μὴ πλήσων, ὑποπιέζων εἰς ἐντροπὴν, ἀλλὰ μὴ εἰς ἀνατροπὴν, νουθετῶν εἰς ἐπιστροφὴν, ἐπιτιμῶν εἰς διόρθωσιν καὶ εὐθύτητα πορείας.

Τὸ ἰσχυρὸν φυλάσσω, τοῦτ' ἔστι τὸ ἔδραϊον τῇ πίστει ἀσφαλὲς τηρῶν, τὸν λαὸν εἰρηνικῶς ποιμαίνων· τὸ ἐνοχλούμενον ἐνισχύων, τοῦτ' ἔστι τὸ πειραζόμενον τῇ νουθεσίᾳ στερροποιῶν· τὸ ἀρρωστοῦν ἰώμενος, τοῦτ' ἔστι τὸ νοσοῦν ἐκ τῆς πίστεως ἐν διχονοίᾳ διὰ τῆς διδασκαλίας θεραπεύων. Τὸ συντετριμμένον καταδεσμών, τοῦτ' ἔστι τὸ πεπλανημένον ἢ τὸ τεθραυσμένον ἢ τὸ κατεαγμένον ἐν ἀμαρτίαις εἰς χωλεῖαν ὁδοῦ ἐπιδεσμών διὰ παρακλητικῆς νουθεσίας, ἐλαφρύνων ἀπὸ παραπτωμάτων καὶ εὐελπιν ποιῶν, οὕτως ὡμαλέον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποκαθίστα, ἐπανάγων ἐν τῇ ποιμνῇ· τὸ ἐξωσμένον ἐπίστρεφε, τοῦτ' ἔστι τὸ ἐν ἀμαρτίαις γενόμενον καὶ εἰς ἐπιτίμησιν ἐκβεβλημένον μὴ ἔῶν ἔξω διαμένειν, ἀλλὰ προσλαμβανόμενος καὶ ἐπιστρέφων ἀποκαθίστα ἐν τῇ ποιμνῇ, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῷ λαῷ τῆς ἀμώμου Ἐκκλησίας, τὸ ἀπολωλὸς ἐκζήτει, τοῦτ' ἔστι τὸ ὑπὸ πλήθους παραπτωμάτων ἑαυτοῦ ἀπελπίσαν τῆς σωτηρίας μὴ ἐάσης τελέως ἀπολέσθαι, τὸ ὑπὸ πολλῆς ψύξεως καὶ νωχελίας κάθυπνον γενόμενον καὶ διὰ βαρέος ὕπνου τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἐπιλαθόμενον καὶ μακρὰν ἀποστα

τῆσαν τῆς ἰδίας ποιμένης, ὡς καὶ λύκοις περιπεσεῖν εἰς βοράν, ἀναζήτει καὶ νουθετῶν ἐπίστρεφε καὶ νήφειν παρακάλει καὶ ἐλπίδα ὑπόσπειρε, μὴ συγχωρῶν αὐτῷ λέγειν τὸ ὑπὸ τινων εἰρημένον, ὅτι· «Τὰ ἀσεβήματα ἡμῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτοῖς τηρόμεθα, καὶ πῶς ζησόμεθα;»

Εἰ οἶόν τε οὖν, ἰδιοποιεῖσθω ὁ ἐπίσκοπος τὸ πλημ μέλημα, καὶ λεγέτω τῷ ἡμαρτηκότι, ὅτι σὺ μόνον ἐπί στρεψον, κἀγὼ τὸν ὑπὲρ σοῦ θάνατον ἀναδέξομαι, ὡς ὁ Κύριος τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάντων. Ὁ ποιμὴν γὰρ ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὁ δὲ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστι τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτά.

Εἰδέναι οὖν προσήκει, ὅτι τοῖς ἡμαρτηκόσιν εὐσπλαγχνος ὢν ὁ Θεὸς μετὰ ὄρκου μετάνοιαν ἐπηγγείλατο· ὁ δὲ ἀμαρτήσας καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ μετανοίας ἀγνοῶν καὶ τὸ μακρόθυμον καὶ ἀνεξίκακον αὐτοῦ μὴ ἐπι στάμενος, ἔτι μὴν καὶ τὰς ἀγίας γραφὰς τὰς ταύτην κηρυσ σούσας οὐ γινώσκων, ἄτε μὴ μεμαθηκῶς παρὰ σοῦ, ὑπὸ ἀνοίας ἀπόλλυται. Σὺ δὲ ὡς φιλόστοργος ποιμὴν καὶ ὡς σπουδαῖος νομεὺς ἀναζήτει ἀριθμῶν τὴν ποιμνὴν, τὸ λείπον ἐκζήτει, ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ὁ ἀγαθὸς Πατὴρ ἡμῶν, ἀπο στείλας τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν ποιμένα καλὸν καὶ σωτῆρα τὸν διδάσκαλον ἡμῶν Ἰησοῦν, ἐπιτρέψας αὐτῷ ἑάσαι τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ πορευθῆναι ἐπὶ τὴν ζήτησιν τοῦ πεπλανημένου, καὶ εὐρόντα ἄραι ἐπὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἔμους καὶ φέρειν ἐπὶ τὴν ποιμνὴν, χαίροντα ἐπὶ τῇ εὐρέσει τοῦ ἀπολωλότος.

Οὕτως οὖν ὑπήκοος γίνου καὶ σύ, ὦ ἐπίσκοπε, ἐκζητῶν τὸ ἀπολωλός, κατευθύνων τὸ πεπλανημένον, ἐπι στρέφων τὸ ἀφεστός· ἐξουσίαν γὰρ ἔχεις ἐπιστρέφειν καὶ ἀποστέλλειν τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει. Διὰ σοῦ ὁ σωτὴρ λέγει τῷ παρειμένῳ ἐν ἀμαρτίαις· «Ἀφέονται σου αἱ ἀμαρτίαι, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.» Εἰρήνη δὲ γαληνός ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, εἰς ἣν λύων τοὺς ἡμαρτηκότας ἀποκαθίστα ὑγιεῖς καὶ ἀμώμους, εὐέλπιδας, σπουδαίους, ἐργοπόνους ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις· ὡς ἔμπειρος καὶ συμπαθὴς ἰατρὸς πάντας ἰῶ τοὺς ἐν ἀμαρτίαις πεπληγμένους. Οὐ γὰρ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες ἦλθεν γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ πεπλανημένον. Ἰατρὸς οὖν ὢν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, προσάγε θεραπείαν κατάλληλον ἐκάστῳ τῶν νοσοῦντων, παντὶ τρόπῳ θεράπευε,

ὕγιαζε, σώους ἀποκαθίστα τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ποίμινε τὸ ποίμνιον μὴ ἐν κράτει μετὰ ἐμπαιγμοῦ ὡς κατεξουσιάζων, ἀλλ' ὡς ποιμὴν χρηστὸς τῷ κόλπῳ συνάγων τὰ ἀρνία καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλῶν.

Ἔσο δὲ χρηστὸς, ἀγαθὸς, ἥπιος, ἄδολος, ἀψευδής, μὴ σκληρὸς, μὴ αὐθάδης, μὴ ἀπότομος, μὴ ἀλαζών, μὴ ἀνηλεής, μὴ τετυφωμένος, μὴ ἀνθρωπάρεσκος, μὴ δειλός, μὴ δίγνωνμος, μὴ ἐμπαίζων τοῖς ὑπὸ σὲ λαοῖς, μὴ ἀποκρύπτων ἀπ' αὐτῶν τὰ τοῦ Θεοῦ νόμιμα καὶ τοὺς περὶ μετανοίας λόγους, μὴ πρόχειρος πρὸς τὸ ἐξῶσαι καὶ ἐκβαλεῖν, ἀλλὰ ἀσφαλής, μὴ φιλεπιτιμητής, μὴ προπετής, μὴ παραδεχόμενος κατὰ τινος μαρτυρίαν ἄνευ τριῶν μαρτύρων, καὶ τούτων ἂν ὁ τρόπος ἦ μεμαρτυρημένος πάλαι, καὶ εἰ μὴ ἀπὸ ἔχθρας κινούμενοι καὶ φθόνου. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἐπιχαιρεσϊακοὶ, πρόγλωσσοι, τριττὴν γλῶσσαν ἔχοντες, μισᾶδελφοὶ, ἔργον τιθέμενοι σκορπίζειν τὰ Χριστοῦ πρόβατα, ὧν εἰ παραδέχεσθαι θέλεις τοὺς λόγους ἀκρίτως, διασπερεῖς σου τὸ ποίμνιον καὶ παραδώσεις λύκοις εἰς κατάβρωμα, τοῦτ' ἔστι δαίμοσιν καὶ πονηροῖς ἀνθρώποις, μᾶλλον δὲ οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ θηρίοις ἀνθρωποειδέσιν, ἔθνικοις καὶ Ἰουδαῖστοις καὶ αἰρεσιώταις ἀθέοις.

Τῷ γὰρ ἐκβληθέντι τῆς Ἐκκλησίας εὐθύς προσπελάζουσιν οἱ λυμεῶνες ὡς λύκοι καὶ ὡς ἄρνα βορὰν ἠγοῦνται, κέρδος ἴδιον ἠγούμενοι τὴν ἐκείνου ἀπώλειαν· καὶ γὰρ ὁ τούτων πατὴρ διάβολος ἀνθρωποκτόνος ἐστίν· καὶ ὁ διὰ τῆς σῆς ἀκρισίας ἀδίκως ἀφορισθεὶς καὶ ἀθυμία συσχεθεὶς καὶ ὀλιγοψυχῆσας ἢ εἰς ἔθνη ἀποπλανηθήσεται ἢ εἰς αἰρέσεις συμποδισθήσεται, καὶ παντελῶς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος ἀπαλλοτριωθήσεται καὶ συμποδισθήσεται ὑπὸ ἀσεβείας, καὶ γενήσῃ σὺ τῆς ἐκείνου ἀπωλείας ἔνοχος. Οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν, ἔτοιμον μὲν εἶναι ἐκβάλλειν τὸν ἡμαρτηκότα, ὀκνηρὸν δὲ ὑπάρχειν εἰς τὸ προσδέχεσθαι τὸν ἐπιστρέφοντα, καὶ πρόχειρον μὲν εἰς τὸ ἀποκόπτειν, ἀνηλεῆ δὲ εἰς τὸ τὸν ἀλγοῦντα ἰᾶσθαι· περὶ δὲ τῶν τοιούτων λέγει ἡ θεία γραφή· «Οἱ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν καὶ ταχινοὶ εἰσὶν τοῦ ἐκχέειν αἷμα· σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν· οὐκ ἔστιν φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.» Ὁδὸς δὲ εἰρήνης ἐστὶν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃς καὶ ἐδίδαξεν ἡμᾶς λέγων· «Ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν· δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν», τοῦτ' ἔστιν δίδοτε ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν τὰ παραπτώματα, ὡς καὶ διὰ τῆς εὐχῆς ἡμᾶς ἐπαίδευσεν λέγειν πρὸς Θεόν· «Ἄφες

ἡμῖν τὰ παραπτώματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.» Ἐὰν οὖν μὴ ἀφῆτε τοῖς ἡμαρτηκόσιν, πῶς ὑμεῖς λήψεσθε τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν ὑμῶν; Οὐχὶ τοῦναντίον ἑαυτὸν δεσμεύεις, λέγων ἀφιέναι καὶ μὴ ἀφιῶν; Τῷ ἑαυτῶν στόματι ἐναντιωθήσεσθε, λέγοντες ἀφιέναι καὶ μὴ ἀφιέντες.

Γινώσκετε γάρ, ὅτι ὁ τὸν μὴ ἀδικήσαντα ἐκβάλλων ἢ τὸν ἐπιστρέφοντα μὴ προσδεχόμενος φονεύει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ αἷμα ἐκχέει ὡς Καὶ Ἄβελ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ βοῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκζητηθήσεται. Δίκαιος γὰρ ἀδίκως φονευθεὶς ὑπὸ τινὸς παρὰ Θεῶ ἐν ἀναπαύσει ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα, ὡσαύτως καὶ ὁ ματαίως ἀφορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. Ὁ μέντοι ἐκβάλλων ὡς λοιμὸν τὸν ἀναίτιον, πικρότερος φονέως ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἀφορῶν εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος, οὐδὲ μνημονεύων αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῖς μετανοοῦσιν ἀγαθωσύνην, οὐδὲ λαμβάνων σκοποὺς τῶν τοιούτων τοὺς ἐκ πλήθους παραπτωμάτων ἐν μετανοίᾳ εἰληφότας ἄφεσιν. Διὰ τοῦτο ἰταμώτερος σωματικοῦ φονέως ὁ τὸν ἀναίτιον ἀπορρίπτων. Ὡσαύτως καὶ ὁ μὴ προσδεχόμενος τοὺς μετανοοῦντας σκορπίζει τὰ τοῦ Χριστοῦ, κατ' αὐτοῦ γινόμενος ὡς γὰρ δίκαιός ἐστιν ὁ Θεὸς ἐν τῷ κρίνειν τοὺς ἀμαρτωλοὺς, οὕτως ἐλεήμων ἐν τῷ προσδέχεσθαι τοὺς ἐπιστρέφοντας. Ἔλεος γὰρ καὶ κρίσιν ἦδεν αὐτῷ ὁ θεοφιλῆς Δαυὶδ.

Χρὴ δέ σε, ὦ ἐπίσκοπε, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν καὶ τὰ προωδευκότα καὶ ἐμπείρως αὐτοῖς κεχρηῆσθαι πρὸς νουθεσίαν τῶν στυπτικῶν ἢ παρακλητικῶν δεομένων λόγων· ἔτι καὶ ἐν τῷ κρίνειν σε δίκαιον τῷ τοῦ Θεοῦ ἐξακολουθεῖν θελήματι, καὶ ἢ ὁ Θεὸς δικάζει τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ ἐπιστρέφοντας, παραπλησίως καὶ σὲ κρίνειν. Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ τὸν Δαυὶδ ὀλισθήσαντα ὄνειδίσας διὰ τοῦ Νάθαν καὶ εἰπόντα μετανοεῖν εὐθύς καὶ τοῦ θανάτου λυτροῦται λέγων· «Θάρσει, οὐ μὴ ἀποθάνῃς; Ἰωνᾶν μὴ θελήσαντα Νινευί ταις κηρῦξαι ὑπὸ θαλάσσης καὶ κήτους καταποθῆναι ποιήσας, εὐξαμένου ἐν κοιλίᾳ, ἀνήγαγεν ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν αὐτοῦ; Ἐξεκίαν πρὸς ὀλίγον τυφωθέντα, εὐξάμενον μετὰ δακρύων, ἀφῆκεν τοῦ ἐγκλήματος; Ἀκούσατε δὴ, ὦ ἐπίσκοποι, πρὸς τὰ τοιαῦτα ὠφέλιμον ὑπόδειγμα· γέγραπται γὰρ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων τῇ τῶν ἡμερῶν οὕτως· «Μανασσῆς υἱὸς Ἐζεκίου ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν δωδεκαετῆς, καὶ πεντήκοντα πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἐψιβᾶ. Καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον

Κυρίου καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῶν βδελυγμάτων τῶν ἔθνων ὧν ἐξωλόθρευσε Κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· καὶ ἐπέστρεψεν Μανασσῆς καὶ ὠκοδόμησεν τὰ ὑψηλά, ἃ κατέσπασεν Ἐζεκίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν στήλας τῇ Βάαλ καὶ ἀνέστησεν θυσιαστήριον τῇ Βάαλ, καὶ ἐποίησεν ἄλση, καθὼς ἐποίησεν Ἀχαάβ βασιλεὺς Ἰσραὴλ· καὶ ἐποίησεν θυσιαστήρια πάση τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὠκοδόμησεν θυσιαστήριον ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν ᾧ εἶπεν Κύριος πρὸς Δαυὶδ καὶ πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐν αὐτῷ θήσω τὸ ὄνομά μου. Καὶ ἔστησεν Μανασσῆς θυσιαστήρια, καὶ ἐν αὐτοῖς ἐδούλευσεν τῇ Βάαλ, καὶ εἶπεν· Ἔσται τὸ ὄνομά μου εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ὠκοδόμησε θυσιαστήρια ἐν ταῖς δυσὶν ἀύλαις οἴκου Κυρίου τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ αὐτὸς διῆγεν τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ ἐν Γεβεννὸμ, καὶ ἐκληδονίζετο καὶ ἐφαρμακεύετο καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους καὶ ἐπαιδοὺς καὶ γνώστας καὶ θεραπεῖν, καὶ ἐπλήθυνεν τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου τοῦ παροργίσει αὐτόν.

Καὶ ἔθηκεν τὸν χωνευτὸν καὶ τὸν γλυπτὸν τοῦ ἄλσους, τὴν εἰκόνα ἣν ἐποίησεν, ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν ᾧ ἐξελέξατο Κύριος θέσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἐν Ἱερουσαλὴμ τῇ ἀγίᾳ πόλει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἶπεν· Οὐ προσθήσω τὸν πόδα μου σαλεῦσαι ἀπὸ τῆς γῆς Ἰσραὴλ, ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, πλὴν ἐὰν φυλάζωνται κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλαμην αὐτοῖς, κατὰ πᾶσαν ἐντολήν, ἣν ἐνετείλατο Μωϋσῆς ὁ δοῦλός μου. Καὶ οὐκ ἤκουσαν, καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς Μανασσῆς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου ὑπὲρ τὰ ἔθνη ἃ ἐξῆρεν Κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ ἐλάλησεν Κύριος ἐπὶ Μανασσῆν καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν χειρὶ δούλων αὐτοῦ τῶν προφητῶν λέγων· Ἄνθ' ὧν ὅσα ἐποίησεν Μανασσῆς ὁ βασιλεὺς Ἰούδα τὰ βδελύγματα τὰ πονηρὰ ταῦτα ἀπὸ πάντων ὧν ἐποίησεν ὁ Ἀμορραῖος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐξήμαρτεν τὸν Ἰούδαν ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτοῦ, τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· Ἴδου ἐγὼ φέρω κακὰ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἰούδαν, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἠχήσει ἀμφοτέρα τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ἐκτενῶ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ τὸ μέτρον Σαμαρείας καὶ τὸν σταθμὸν τοῦ οἴκου Ἀχαάβ, καὶ ἀπαλείψω τὴν Ἱερουσαλὴμ, καθὼς ἀπαλείφεται τὸ πυξίον ἀπαλειφόμενον, καὶ καταστρέψω ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀποδώσομαι τὸ ὑπόλειμμα τῆς κληρονομίας μου, καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἔσονται εἰς διαρπαγὴν καὶ προνομήν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν· ἀνθ' ὧν ὅσα ἐποίησαν πονηρὰ ἐν ὀφθαλμοῖς

μου, καὶ ἦσαν παροργίζοντές με ἅφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης».

«Καὶ γε αἶμα ἀθῶων ἐξέχεεν Μανασσῆς πολὺ σφόδρα, ἕως οὐ ἐπλήρωσεν τὴν Ἱερουσαλήμ στόμα ἐπὶ στόματι, πλὴν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ ὧν ἐξήμαρτεν τὸν Ἰούδαν ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου. Καὶ ἤγαγεν Κύριος ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως Ἀσούρ, καὶ κατελάβοντο τὸν Μανασσῆν ἐν δεσμοῖς καὶ ἔδησαν αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα.» Καὶ ἦν δεδεμένος καὶ κατασειδηρωμένος ὅλος ἐν οἴκῳ φυλακῆς, καὶ ἐδίδοτο αὐτῷ ἐκ πιτύρων ἄρτος ἐν σταθμῷ βραχὺς καὶ ὕδωρ σὺν ὄξει ὀλίγον ἐν μέτρῳ, ὥστε ζῆν αὐτόν, καὶ ἦν συνεχόμενος καὶ ὀδυνώμενος σφόδρα. Καὶ ὡς βιαίως ἐθλίβη, ἐζήτησεν τὸ πρόσωπον Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐταπεινώθη σφόδρα ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ προσηύξατο πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν λέγων·

«Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν τοῦ δικαίου, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ αὐτῶν, ὁ πεδήσας τὴν θάλασσαν τῷ λόγῳ τοῦ προστάγματός σου, ὁ κλείσας τὴν ἄβυσσον καὶ σφραγισάμενος αὐτὴν τῷ φοβερῷ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματί σου, ὃν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, ὅτι ἄστεκτος ἢ μεγαλοπρέπεια τῆς δόξης σου καὶ ἀνυπόστατος ἢ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἁμαρτωλοῦς ἀπειλῆς σου, ἀμέτρητόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον τὸ ἔλεος τῆς ἐπαγγελίας σου· ὅτι σὺ εἶ Κύριος μακρόθυμος, εὐσπλαγχνος καὶ πολυέλεος, μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις τῶν ἀνθρώπων· ὅτι σὺ, ὁ Θεός, κατὰ τὴν χρηστότητα τῆς ἀγαθωσύνης σου ἐπηγγείλω μετανοίας ἄφεσιν τοῖς ἡμαρτηκόσιν, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκτιρμῶν σου ὥρισας μετάνοιαν ἁμαρτωλοῖς εἰς σωτηρίαν.

Σὺ οὖν, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δικαίων, οὐκ ἔθου μετάνοιαν δικαίοις, τῷ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τοῖς οὐχ ἡμαρτηκόσιν σοι, ἀλλ' ἔθου μετάνοιαν ἐπ' ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ, διότι ἤμαρτον ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου θαλάσσης. Ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι μου, Κύριε, ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι μου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος ἀτενίσαι καὶ ἰδεῖν τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ πλήθους τῶν ἀδικιῶν μου, κατακαμπτόμενος πολλῶν δεσμῶν σιδηρῶν, διότι παρώργισα τὸν θυμὸν σου καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα στήσας βδελύγματα καὶ πληθύνας προσοχθίσματα.

Καὶ νῦν κλίνω γόνυ καρδίας μου, δεόμενος τῆς παρὰ σοῦ χρηστότητος. Ἠμάρτηκα, Κύριε, ἡμάρτηκα, καὶ τὰς ἀνομίας μου ἐγὼ γινώσκω· ἀλλ' αἰτοῦμαι δεόμενός σου· ἄνες μοι, Κύριε, ἄνες μοι, καὶ μὴ συναπολέσης με ταῖς ἀνομίαις μου, μηδὲ εἰς τὸν αἰῶνα μηνίσας τηρήσης τὰ κακά μοι, μηδὲ καταδικάσης με ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς· ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, καὶ ἐν ἐμοὶ δείξεις πᾶσαν τὴν ἀγαθωσύνην σου, ὅτι ἀνάξιον ὄντα σώσεις με κατὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου· καὶ αἰνέσω σε διαπαντὸς ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς μου, ὅτι σὲ ὑμνεῖ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.»

Καὶ ἐπήκουσεν Κύριος τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ὤκτειρη σεν αὐτόν· καὶ ἐγένετο περὶ αὐτόν φλόξ πυρός, καὶ ἐτάκησαν πάντα τὰ περὶ αὐτόν σίδηρα, καὶ ἰάσατο Κύριος τὸν Μανασσῆν ἐκ τῆς θλίψεως αὐτοῦ καὶ ἐπέστρεψεν αὐτόν εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ ἔγνω Μανασσῆς, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς αὐτός ἐστιν Θεὸς μόνος, καὶ ἐλάτρευσε μόνω Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ ἐλογίσθη δίκαιος. Καὶ περιεῖλεν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους καὶ τὸ γλυπτὸν ἐξ οἴκου Κυρίου καὶ πάντα τὰ θυσιαστήρια, ἃ ὤκοδόμησεν ἐν ὄρει οἴκου Κυρίου καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξέβαλεν ἔξω τῆς πόλεως· καὶ κατώρθωσε τὸ θυσιαστήριον Κυρίου, καὶ ἐθυσίασεν ἐπ' αὐτῷ θυσίαν σωτηρίου καὶ αἰνέσεως, καὶ εἶπεν Μανασσῆς τῷ Ἰούδα τοῦ δουλεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ· καὶ ἐβασίλευσεν Ἀμὼς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου κατὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐν πρώτοις, καὶ παρώξυνεν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ».

Ἦκούσατε, τέκνα ποθητὰ ἡμῶν, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τὸν εἰδῶλοις προσανασχόντα καὶ πολλοὺς ἀθῶους φονεύσαντα, βραχέως τιμωρησάμενος, μεταγνόντα προσελάβετο, καὶ ἀφείς αὐτῷ τὰ πλημμελήματα ἐπέστρεψεν αὐτόν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· οὐ μόνον γὰρ ἀφήσιν τοῖς μετανοοῦσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀξίαν αὐτοῦ ἐπανάγει. Μείζων εἰδωλολατρίας οὐκ ἔστιν ἁμαρτία, εἰς Θεὸν γὰρ ἐστὶν δυσσέβεια· ἀλλ' ὅμως καὶ αὕτη διὰ γνησίας μετανοίας συγκεχώρηται.

Ἐὰν δέ τις ἐκ παρατάξεως ἁμαρτάνῃ, πειράζων τὸν Θεὸν ὡς μὴ ἐπεξιόντα τοῖς πονηροῖς, ὁ τοιοῦτος ἄφεισιν οὐχ ἔξει, κἂν λέγῃ παρ' ἑαυτῷ «Ὅσιά μοι γένοιτο, ὅτι

πορεύσομαι ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς καρδίας μου τῆς πονηρᾶς.»
Τοιοῦτος γάρ τις ἐγένετο καὶ Ἄμωσ ὁ τοῦ Μανασσῆ
υἱός. Φησὶν γὰρ ἡ γραφή· «Καὶ ἐλογίσατο Ἄμωσ λογισμὸν
παραβάσεως ἐν ἑαυτῷ κακὸν καὶ εἶπεν· Ὁ πατήρ μου πολλὰ
ἐκ νεότητος παρηνόμησεν καὶ ἐν τῷ γήρει μετέγνω· καὶ
νῦν ἐγὼ πορεύσομαι καθὰ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ ὕστερον
ἐπιστρέψω πρὸς Κύριον. Καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
Κυρίου παρὰ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
καὶ ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τάχει ἐκ τῆς γῆς
τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ· καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ
ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη
δύο μόνα.»

Προσέχετε οὖν, οἱ λαϊκοί, μὴ τις ἐξ ὑμῶν τὸν
λογισμὸν τοῦ Ἄμωσ ἐπὶ καρδίαν ἑαυτοῦ στηρίξῃ, καὶ ἔσται
συντόμως ἀπολλύμενος. Ὁμοίως ὁ ἐπίσκοπος συντηρεῖτω,
καθὸ δύναται, τοὺς μὴ ἡμαρτηκότας ἀναμαρτήτους μεῖναι,
καὶ τοὺς ἀπὸ ἁμαρτιῶν ἐπιστρέφοντας θεραπεύων δεχέσθω.
Ἐὰν δὲ μετεγνωκότα ἀνηλεῆς ὢν μὴ προσδέξῃται,
ἁμαρτήσει εἰς Κύριον τὸν Θεὸν αὐτοῦ, δικαίων ἑαυτὸν
ὑπὲρ τὴν ἐκείνου δικαιοσύνην καὶ μὴ προσλαμβανόμενος
ὄν προσεδέξατο διὰ Χριστοῦ, δι' ὃν ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἄνθρωπον, δι' ὃν
εὐδόκησεν ἐκ γυναικὸς αὐτὸν γεννηθῆναι τὸν ποιητὴν ἀνδρὸς
καὶ γυναικὸς· οὗ χάριν, μὴ φεισάμενος σταυρῷ καὶ θανάτῳ
καὶ ταφῇ, συνεχώρησεν παθεῖν τὸν τῇ φύσει ἀπαθῆ, τὸν
Υἱὸν τὸν ἀγαπητόν, τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν τῆς μεγάλης
αὐτοῦ βουλῆς ἄγγελον, ὅπως τοὺς ὑποκειμένους θανάτῳ
ῴσῃται τοῦ θανάτου.

Τοῦτον παροργίζουσιν οἱ μὴ προσδεχόμενοι τοὺς
μετανοοῦντας. Οὗτος γὰρ Ματθαῖον ἐμὲ τελώνην ὄντα τὸ
πρότερον οὐκ ἐπῆσχύνθη· καὶ Πέτρον, ἀρνησάμενον αὐτὸν
διὰ δέος τρίτον καὶ διὰ μετανοίας ἐξιλεωσάμενον καὶ
προσκλαύσαντα πικρῶς, προσήκατο καὶ ποιμένα τῶν ἰδίων
ἀρνίων κατέστησεν· καὶ Παῦλον δὲ τὸν συναπόστολον
ἡμῶν, πολλὰ τὸ πρότερον εἰς ἡμᾶς ἐντριψάμενον κακὰ
καὶ βλασφημήσαντα εἰς τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον, ἀπόστολον ἀντὶ
διώκτου προεχειρίσατο, σκεῦος αὐτὸν ἐκλογῆς ἀναδείξας.
Καὶ ἄλλη τινὶ ἁμαρτωλῷ γυναικὶ λέγει· «Ἀφένωνταί
σου αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλάί, ὅτι ἠγάπησας πολὺ». Ἐτέραν
δέ τινα ἡμαρτηκυῖαν ἔστησαν οἱ πρεσβύτεροι ἔμπροσθεν
αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτῷ θέμενοι τὴν κρίσιν ἐξῆλθον· ὁ δὲ
καρδιογνώστης Κύριος, πυθόμενος αὐτῆς, εἰ κατέκριναν
αὐτὴν οἱ πρεσβύτεροι, καὶ εἰπούσης ὅτι οὐ, εἶπεν πρὸς

αυτήν· «“Υπαγε, οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω.»

Τοῦτον τὸν σωτήρα, βασιλέα καὶ Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν, Ἰησοῦν, ὃ ἐπίσκοποι, σκοπὸν ὑμᾶς ἔχειν δεῖ, τούτου μιμητὰς εἶναι, πραεῖς, ἡσυχίους, εὐσπλάγχχνους, ἐλεήμονας, εἰρηνικούς, ἀοργήτους, διδακτικούς, ἐπιστρεπτικούς, εἰσδεκτικούς, παρακλητικούς, μὴ πλήκτας, μὴ ὀργίλους μὴ ὑβριστάς, μὴ ἀλαζόνας, μὴ ὑπεροπτικούς, μὴ οἰνόφλυγας, μὴ μεθύσους, μὴ εἰκαιοδαπάνους, μὴ τρυφητάς, μὴ πολυδαπάνους, μὴ ὡς ἀλλοτρίους, ἀλλ' ὡς ἰδίοις τοῖς τοῦ Θεοῦ δόμασιν χρωμένους ὡς καθεστῶτας ἀγαθοὺς οἰκονόμους, ὡς μέλλοντας ἀπαιτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν λόγον.

Αὐτάρκη ἐχέτω τροφήν καὶ ἀμφιασμὸν ὁ ἐπίσκοπος τὸν τῆ χρεῖα καὶ τῆ σεμνότητι προσήκοντα· μὴ τοῖς κυριακοῖς ὡς ἀλλοτρίοις κεχρήσθω, ἀλλὰ μεμετρημένως· «Ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστίν.» Μὴ σπαταλὸς μηδὲ πέρπερος, ἀλλὰ μόνων τῶν πρὸς σύστασιν ἐφιέμενος, τὰ διδόμενα κατ' ἐντολήν Θεοῦ τῶν δεκατῶν καὶ τῶν ἀπαρχῶν ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος ἀναλίσκῃ· τὰ εἰσφερόμενα ἐπὶ προφάσει πενήτων ἐκούσια καλῶς οἰκονομεῖτω ὀρφανοῖς καὶ χήραις καὶ θλιβομένοις καὶ ξένοις ἀπορουμένοις, ὡς ἔχων Θεὸν λογιστευτὴν τούτων τὸν ἐγχειρίσαντα αὐτῷ ταύτην τὴν οἰκονομίαν. Πᾶσι δὲ τοῖς δεομένοις μετὰ δικαιοσύνης ἐπιμερίζοντες, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ χρώμενοι ἐκ τῶν κυριακῶν, ἀλλὰ μὴ παραχρώμενοι, ἐσθίωντες ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ κατεσθίωντες αὐτὰ μόνοι, κοινωνοῦντες δὲ τοῖς χρήζουσιν, ἀπρόσκοποι Θεῷ γίνεσθε· ἐὰν γὰρ μόνοι αὐτὰ ἀναλώσητε, ὀνειδισθήσεσθε παρὰ Θεοῦ λέγοντος ὡς πρὸς ἀπλήστους καὶ μονοφάγους· «Τὸ γάλα κατεσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε», καὶ ἐν ἄλλοις· «Μὴ οἰκήσητε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς;» Διὸ καὶ ἐν τῷ Νόμῳ προστέτακται ὑμῖν· «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.»

Καὶ ταῦτα λέγομεν, οὐχ ἵνα μὴ μεταλαμβάνητε ὑμῶν τῶν πόνων, γέγραπται γάρ· «Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα», ἀλλ' ἵνα μεμετρημένως μετὰ δικαιοσύνης. Ὅν τρόπον οὖν ὁ βοῦς, ἐργαζόμενος ἐν τῇ ἄλλω ἀκήμωτος, ἐσθίει μὲν, ἀλλ' οὐ τὸ πᾶν κατεσθίει, οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐργαζόμενοι εἰς τὴν ἄλλω, τοῦτ' ἐστίν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐσθίετε, ὃν τρόπον καὶ οἱ λευῖται οἱ λειτουργοῦντες τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἥτις ἦν τύπος τῆς Ἐκκλησίας κατὰ πάντα, προσέτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος μαρτύριον τῆς Ἐκκλησίας ἢ σκηνὴ προωρίζετο. Ἐνταῦθα γοῦν οἱ λευῖται τῇ σκηνῇ προσεδρεύοντες ἐκ τῶν εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ Θεοῦ διδομένων ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ δώρων

καὶ ἀφαιρεμάτων καὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν καὶ θυσιῶν καὶ προσφορῶν μετεῖχον ἀκωλύτως, αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον αὐτῶν ἦν λειτουργία τῆς σκηνῆς, διὰ τοῦτο κληροδοσίαν γῆς οὐκ ἔλαβον ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, ὅτι αἱ εἰσφοραὶ τοῦ λαοῦ κληροδοσία τοῦ Λευὶ καὶ κληρονομία τῆς φυλῆς αὐτοῦ.

Ἵμεῖς οὖν σήμερον, ὧ ἐπίσκοποι, ἐστὲ τῶ λαῶ ὑμῶν ἱερεῖς λευῖται, οἱ λειτουργοῦντες τῇ ἱερᾷ σκηνῇ, τῇ ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ παρεστῶτες τῶ θυσιαστηρίῳ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ προσάγοντες αὐτῶ τὰς λογικὰς καὶ ἀναιμάκτους θυσίας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως ἡμεῖς τοῖς ἐν ὑμῖν λαϊκοῖς ἐστε προφηταί, ἄρχοντες καὶ ἡγούμενοι καὶ βασιλεῖς, οἱ μεσίται Θεοῦ καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ, οἱ δοχεῖς τοῦ λόγου καὶ ἀγγελτῆρες, οἱ γινώσται τῶν γραφῶν καὶ φθόγγοι τοῦ Θεοῦ καὶ μάρτυρες τοῦ θελήματος αὐτοῦ, οἱ πάντων τὰς ἀμαρτίας βαστάζοντες καὶ περὶ πάντων ἀπολογούμενοι· οἷς, ὡς ἠκούσατε, ἐμβριθῶς ὁ λόγος ἀπειλεῖ, ἐὰν κρύψητε ἐξ ἀνθρώπων τὴν τῆς γνώσεως κλεῖδα· οἷς κίνδυνος ὀλέθριος, ἐὰν μὴ διαγγείλητε τὸ θέλημα αὐτοῦ τῶ ὑφ' ὑμᾶς λαῶ· οἷς παρὰ Θεοῦ μισθὸς ἀψευδῆς καὶ κλέος ἀνεκδιήγητον ἐν δόξῃ, καλῶς λειτουργήσασι τῇ σκηνῇ τῇ ἀγίᾳ. Ὡς γὰρ τὸ βάρος ὑμέτερον, οὕτως καὶ τὰς διακονίας τῶν τροφῶν καὶ τὰς ἄλλας χρείας ἡμεῖς καρποῦσθε.

Μιμηταὶ γὰρ ἔστε Χριστοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ ὡς αὐτὸς πάντων ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ ξύλον, σταυρωθεὶς ὁ ἄμωμος ὑπὲρ τῶν κολάσεως ἀξίων, οὕτως καὶ ὑμᾶς τοῦ λαοῦ τὰς ἀμαρτίας ἐξειδοιοποιεῖσθαι χρή. Εἴρηται γὰρ περὶ τοῦ σωτήρος ἐν Ἡσαΐᾳ, ὅτι «Οὗτος τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται.» Καὶ πάλιν· «Ὁ αὐτὸς τὰς ἀμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.» Ὡσπερ οὖν ἡμεῖς σκοποὶ ἐστε, οὕτως καὶ σκοπὸν ἔχετε τὸν Χριστόν· ὡς οὖν αὐτὸς πάντων ὑμῶν, οὕτως καὶ ἡμεῖς τῶν ὑφ' ὑμᾶς λαϊκῶν. Μὴ γὰρ νομίζετε, ὅτι εὐχερὲς ἢ ἐλαφρὸν φορτίον ἐστὶν ἡ ἐπισκοπή. Χρὴ οὖν, ὡς τὸ βάρος φέρετε, οὕτως καὶ τῶν καρπῶν πρῶτους μεταλαμβάνειν καὶ τοῖς δεομένοις μεταδιδόναι, ὡς λόγον ὑφέξοντας τῶ ἀπαραλογίστως ὑμᾶς μέλλοντι λογιστεῦειν. Δεῖ γὰρ τοὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ προσεδρεύοντας ἐκ τῆς Ἐκκλησίας διατρέφεσθαι, ἅτε ἱερεῖς, λευῖται, προέδρους, λειτουργοὺς Θεοῦ, καθὼς ἐν βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν γέγραπται περὶ τῶν ἱερέων· «Καὶ εἶπεν Κύριος πρὸς Ἀαρών· σὺ καὶ οἱ υἱοὶ σου καὶ ὁ οἶκος

πατριᾶς σου λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας τῶν ἁγίων, τῆς ἱερατείας ὑμῶν. Ἴδου δέδωκα ὑμῖν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαρχῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἡγιασμένων μοι παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ εἰς γέρας καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σέ, νόμιμον αἰώνιον· καὶ τοῦτο ἔσται ὑμῖν ἀπὸ τῶν ἡγιασμένων, ἐκ τῶν καρπωμάτων καὶ ἀπὸ τῶν δώρων καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θυσιῶν καὶ ἀπὸ πάσης πλημμελείας καὶ περὶ ἁμαρτιῶν, καὶ ὅσα ἀποδιδόασιν μοι ἀπὸ πάντων τῶν ἁγίων, σοὶ ἔσται καὶ τοῖς υἱοῖς σου· ἐν τῷ ἁγίῳ φάγεσθε αὐτά.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Πᾶσα ἀπαρχὴ ἐλαίου καὶ οἴνου καὶ σίτου, ὅσα ἂν δίδωσιν Κυρίῳ, σοὶ δέδωκα αὐτά, καὶ τὰ πρωτογενήματα πάντα σοὶ δέδωκα, καὶ σοὶ ἔρεϊ πᾶν ἀνάθεμα· πᾶν πρωτότοκον ἀνθρώπου καὶ κτήνους καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου καὶ θυσίας καὶ στηθυνίου καὶ βραχίονος δεξιοῦ τοῖς ἱερεῦσιν προσανήκει καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς παραμένουσιν αὐτοῖς λευίταις.»

Ἀκούσατε ταῦτα καὶ ὑμεῖς, οἱ λαϊκοί, ἡ ἐκλεκτὴ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ὁ λαὸς πρότερον Θεοῦ λαὸς καὶ ἔθνος ἅγιον ὠνομάζετο, καὶ ὑμεῖς οὖν ἐστὲ ἁγία ἱερὰ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀπογεγραμμένη ἐν οὐρανῷ, βασιλείου ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, νύμφη κεκαλλωπισμένη Κυρίῳ τῷ Θεῷ· Ἐκκλησία μεγάλη, Ἐκκλησία πιστὴ· ἂ πρότερον ἐρρέθη, νῦν ἐνωτίζου· ἀφαιρέματα καὶ δεκάται καὶ ἀπαρχαὶ τῷ ἀρχιερεῖ Χριστῷ καὶ τοῖς λειτουργοῦσιν αὐτῷ, δεκάται σωτηρίου, ἀρχὴ ὀνόματος Ἰησοῦ. Ἄκουε, ἱερὰ καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ τὴν δεκά πληγον πεφευγυῖα καὶ τὴν δεκάλογον εἰληφυῖα καὶ τὸν νόμον μεμαθηκυῖα καὶ τὴν πίστιν κεκρατηκυῖα καὶ ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν πεπιστευκυῖα καὶ τὴν δεκάδα ἐγνωκυῖα καὶ ἐπὶ τὸ ἴωτα, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ ὀνόματος Ἰησοῦ, πεπιστευκυῖα καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὀνομαζομένη καὶ ἐπὶ τῇ τελειώσει τῆς δόξης αὐτοῦ ἐστηριγμένη· αἱ τότε θυσία νῦν εὐχαὶ καὶ δεήσεις καὶ εὐχαριστίαι, αἱ τότε ἀπαρχαὶ καὶ δεκάται καὶ ἀφαιρέματα καὶ δῶρα νῦν προσφοραὶ αἱ διὰ τῶν ὁσίων ἐπισκόπων προσφερόμεναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντος. Οὗτοι γὰρ ὑμῶν εἰσιν οἱ ἀρχιερεῖς· οἱ δὲ ἱερεῖς ὑμῶν οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ λευῖται ὑμῶν οἱ νῦν διάκονοι καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες ὑμῖν καὶ οἱ ῥδοὶ καὶ οἱ πυλωροί, αἱ διάκονοι ὑμῶν καὶ αἱ χῆραι καὶ αἱ παρθένοι καὶ οἱ ὀρφανοὶ ὑμῶν.

Ὁ δὲ τούτων πάντων ἀνώτερος ὁ ἀρχιερεὺς ἐστίν, ὁ ἐπίσκοπος. Οὗτος λόγου διάκονος, γνώσεως φύλαξ, μεσίτης Θεοῦ καὶ ὑμῶν ἐν ταῖς πρὸς αὐτὸν λατρείαις·

οὗτος διδάσκαλος εὐσεβείας, οὗτος μετὰ Θεὸν πατὴρ ὑμῶν, δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννήσας ὑμᾶς εἰς υἰοθεσίαν· οὗτος ἄρχων καὶ ἡγούμενος ὑμῶν, οὗτος ὑμῶν βασιλεὺς καὶ δυνάστης, οὗτος ὑμῶν ἐπίγειος θεὸς μετὰ Θεὸν, ὃς ὀφείλει τῆς παρ' ὑμῶν τιμῆς ἀπολαύειν. Περὶ γὰρ τούτου καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἔλεγεν· «Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες», καὶ· «Θεοὺς τοῦ λαοῦ σου οὐ κακολογήσεις.» Ὁ μὲν οὖν ἐπίσκοπος προκαθεζέσθω ὑμῶν ὡς Θεοῦ ἀξία τετιμημένος, ἧ κρατεῖ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἄρχει. Ὁ δὲ διάκονος τούτῳ παριστάσθω ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ λειτουργεῖτω αὐτῷ ἐν πᾶσιν ἀμέμπτως, ὡς ὁ Χριστὸς, ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν οὐδέν, τὰ ἀρεστὰ ποιεῖ τῷ Πατρὶ πάντοτε. Ἡ δὲ διάκονος εἰς τύπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος τετιμήσθω ὑμῖν, μηδὲν ἄνευ τοῦ διακόνου φθεγγομένη ἢ πράττουσα, ὡς οὐδὲ ὁ παράκλητος ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιεῖ ἢ λαλεῖ, ἀλλὰ δοξάζων τὸν Χριστὸν περιμένει τὸ ἐκείνου θέλημα· καὶ ὡς οὐκ ἔστιν εἰς τὸν Χριστὸν πιστεῦσαι ἄνευ τῆς τοῦ Πνεύματος διδασκαλίας, οὕτως ἄνευ τῆς διακόνου μηδεμία προσίτω γυνὴ τῷ διακόνῳ ἢ τῷ ἐπισκόπῳ. Οἱ τε πρεσβύτεροι εἰς τύπον ἡμῶν τῶν ἀποστόλων ὑμῖν νενομίσθωσαν· διδάσκαλοι ἔστωσαν θεογνωσίας, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κύριος ἡμᾶς ἀποστέλλων ἔλεγεν· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν.» Αἱ τε χῆραι καὶ οἱ ὀρφανοὶ εἰς τύπον τοῦ θυσιαστηρίου λελογίσθωσαν ὑμῖν· αἱ τε παρθένοι εἰς τύπον τοῦ θυμιατηρίου τετιμήσθωσαν καὶ τοῦ θυμιάματος. Ὡς οὖν οὐκ ἦν ἕξδὸν ἀλλογενῆ, μὴ ὄντα λευίτην, προσενέγκαι τι ἢ προσελθεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον ἄνευ τοῦ ἱερέως, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ποιεῖτε. Εἰ δέ τις ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου ποιεῖ τι, εἰς μάτην ποιεῖ αὐτό· οὐ γὰρ αὐτῷ εἰς ἔργον λογισθήσεται. Ὡς γὰρ ὁ Σαοὺλ ἄνευ τοῦ Σαμουὴλ προσενέγκας ἤκουσεν ὅτι «Μεματαίωταί σοι», οὕτως καὶ πᾶς λαϊκὸς ἄνευ τοῦ ἱερέως ἐπιτελῶν τι ματαιοπονεῖ. Καὶ ὡς Ὁζίας ὁ βασιλεὺς, οὐκ ὢν ἱερεὺς τὰ τῶν ἱερέων ἐπιτελῶν, ἐλεπρώθη διὰ παρανομίαν, οὕτως καὶ πᾶς λαϊκὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται, καταφρονήσας Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ καταμανεῖς ἱερέων καὶ τὴν τιμὴν ἀρπάσας ἑαυτῷ, μὴ μιμησάμενος Χριστὸν, ὃς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ περιέμεινε ἀκοῦσαι τοῦ Πατρὸς· «ᾠμοσεν Κύριος καὶ οὐ μετὰ μεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν

Μελχισεδέκ.» Εἰ οὖν ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὁ Χριστὸς οὐ
δοξάζει ἑαυτὸν, πῶς οἶόν τε ἄνθρωπον ἑαυτὸν εἰς ἱερωσύνην
ἐπιρρίπτειν, μὴ λαβόντα τὸ ἀξίωμα παρὰ κρείττονος, καὶ
ποιεῖν ἐκεῖνα, ἃ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν ἔξεστιν; Ἡ οὐχὶ
οἱ Κορεῖται, καίτοι τῆς Λευὶ φυλῆς ὄντες, πυρίκαυστοι
ἐγένοντο, ἐπαναστάντες Μωϋσῆ καὶ Ἀαρὼν καὶ περὶ τῶν
μὴ καθηκόντων αὐτοῖς ἀμιλλώμενοι; Καὶ Δαθὰν καὶ
Ἀβειρῶν ζῶντες κατέβησαν εἰς ἄδου, καὶ ράβδος βλα
στήσασα ἔστειλεν τῶν πολλῶν τὴν ἄνοιαν καὶ τὸν ὑπὸ Θεοῦ
χειροτονηθέντα ἀρχιερέα ἀνέδειξεν; Προσῆκει οὖν καὶ
ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὰς θυσίας ὑμῶν ἥτοι προσφοράς τῷ ἐπισκόπῳ
προσφέρειν ὡς ἀρχιερεῖ, ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ τῶν διακόνων.
Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας καὶ τὰ
ἐκούσια αὐτῷ προσάγετε· αὐτὸς γὰρ σαφῶς γινώσκει τοὺς
θλιβομένους καὶ ἐκάστῳ δίδωσι πρὸς τὸ ἀρμόζον, ὅπως
μηδεὶς ἢ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἢ τῇ αὐτῇ ἑβδομάδι λαμβάνῃ δὶς,
ἕτερος δὲ μηδὲ ὄλως· δίκαιον γάρ ἐστιν μᾶλλον τοῖς θλι
βομένοις κατὰ ἀλήθειαν ἐπαρκεῖν, ἢ τοῖς νομιζομένοις
θλίβεσθαι.

Τοῖς εἰς ἀγάπην, ἥτοι δοχὴν ὡς ὁ Κύριος ὠνόμα
σεν, προαιρουμένοις καλεῖν πρεσβυτέρας, ἃς ἐπίστανται
οἱ διάκονοι θλιβομένας, ταύτας πλειστάκις πεμπέτωσαν.
Ἀφοριζέσθω δὲ ἐν τῇ δοχῇ τὸ τῷ ποιμένι ἔθιμον, λέγω
δὴ τὸ τῆς ἀπαρχῆς, ὡς ἱερεῖ, κὰν μὴ παρῆ τῇ δοχῇ, εἰς
τιμὴν Θεοῦ τοῦ τὴν ἱερατείαν αὐτῷ ἐγχειρίσαντος. Ὡσεὶ
δὲ ἐκάστη τῶν πρεσβυτίδων δίδεται, διπλοῦν διδόνθω τοῖς
διακόνους εἰς γέρας Χριστοῦ. Τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, ὡς
ἂν κάμνωσιν περὶ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον, διπλῆ καὶ
αὐτοῖς ἀφοριζέσθω ἢ μοῖρα εἰς χάριν τῶν τοῦ Χριστοῦ
ἀποστόλων, ὧν καὶ τὸν τόπον φυλάσσουσιν ὡς συνέδριοι τοῦ
ἐπισκόπου καὶ τῆς Ἐκκλησίας στέφανος· εἰσὶν γὰρ συνέδριον
καὶ βουλή τῆς Ἐκκλησίας. Εἰ δὲ καὶ ἀναγνώστης ἔστιν,
λαμβανέτω καὶ αὐτὸς μοῖραν μίαν εἰς τιμὴν τῶν προφητῶν·
ὡσαύτως καὶ ψαλτωδὸς καὶ πυλωρός. Ἐκάστῳ οὖν ἀξιώματι
οἱ λαϊκοὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν νεμέτωσαν ἐν τοῖς δόμασι
καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον ἐντροπῇ.

Μὴ ἀδίως δὲ ἐνοχλείτωσαν τῷ ἄρχοντι, ἀλλὰ διὰ
τῶν ὑπηρετῶν ἃ βούλονται σημαινέτωσαν, τοῦτ' ἔστι διὰ
τῶν διακόνων, πρὸς οὓς πλεῖον παρρησιαζέσθωσαν· οὐδὲ
γὰρ τῷ παντοκράτορι Θεῷ προσελθεῖν ἔστιν, ἐὰν μὴ διὰ τοῦ
Χριστοῦ. Οὕτως οὖν καὶ οἱ λαϊκοὶ πάντα ὅσα βούλονται
διὰ τοῦ διακόνου φανερὰ τῷ ἐπισκόπῳ ποιείτωσαν, καὶ
οὕτω κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ ἐπιτελείτωσαν. Οὐδὲ γὰρ

πρότερον ἐν τῷ ἱερῷ ἀγίασμά τι προσεφέρετο ἢ ἐγίνετό τι ἄνευ τοῦ ἱερέως. «Χεῖλη γὰρ ἱερέως φυλάζεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ», φησὶν που ὁ προφήτης. Εἰ γὰρ καὶ οἱ τῶν δαιμόνων θεραπευταὶ ἐν τοῖς μυσaroῖς καὶ βδελυκτοῖς καὶ ἀκαθάρτοις προσοχθίσμασιν αὐτῶν ἄχρι τοῦ δεῦρο τὰ ἅγια μιμοῦνται· καὶ μακρὰν μὲν ἐπὶ συγκρίσεως τὸ βδέλυγμα κεχωρίσθω τῶν ἁγίων, πλὴν ἐν τοῖς ἐμπαίγμασιν αὐτῶν ἄνευ τοῦ μιερέως οὐδὲν προσφέρουσιν οὐδὲ ἐπιτελοῦσιν, ἀλλὰ στόμα νομίζουσι τῶν λίθων τὸν μιερέα, περιμένοντες τί προστάξει ποιεῖν αὐτοῖς, καὶ πάντα ἃ ἂν προστάξῃ αὐτοῖς, ἐκεῖνα καὶ ἐπιτελοῦσι καὶ ἄνευ αὐτοῦ ποιοῦσιν οὐδὲν καὶ τιμῶσιν αὐτὸν τὸν μιερέα καὶ σεπτὸν αὐτοῦ ἡγοῦνται τὸ ὄνομα εἰς τιμὴν τῶν ἀψύχων ζοάνων καὶ εἰς λατρείαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Εἰ οὖν ἐκεῖνοι, μάταια καὶ ἐψευσμένα δοξάζοντες καὶ ἐπ' οὐδενὶ βεβαίῳ ἔχοντες τὴν ἑαυτῶν ἐλπίδα, ἐπιτηδεύουσι μιμεῖσθαι τὰ ἅγια, πόσω δίκαιον ὑμᾶς, τοὺς τὴν φανοτάτην πίστιν καὶ ἀψευδῆ ἐλπίδα ἔχοντας καὶ ἔνδοξον καὶ αἰώνιον καὶ ἀδιάπτωτον ἐπαγγελίαν ἀπεκδεχομένους, τιμᾶν διὰ τῶν προεστώτων Κύριον τὸν Θεόν, ἡγουμένους στόμα Θεοῦ εἶναι τοὺς ἐπισκόπους;

Εἰ γὰρ Ἄαρὼν, ἐπειδὴ ἠγγελλεν τῷ Φαραῶ παρὰ Μωϋσέως τοὺς λόγους, προφήτης εἴρηται, Μωϋσῆς δὲ θεὸς τοῦ Φαραῶ ὡς βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς, ὡς φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν· «Θεὸν τέθεικά σε τῷ Φαραῶ, καὶ Ἄαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἔσται σου προφήτης», διατί μὴ καὶ ὑμεῖς τοὺς μεσίτας ὑμῶν τοῦ λόγου προφήτας εἶναι νομίσητε καὶ ὡς θεοὺς σεβασθήσεσθε;

Νῦν γὰρ ὑμῖν μὲν ἔστιν Ἄαρὼν ὁ διάκονος, Μωϋσῆς δὲ ὁ ἐπίσκοπος· εἰ οὖν ἐρρέθη Μωϋσῆς ὑπὸ κυρίου θεός, καὶ ὑμῖν ὁ ἐπίσκοπος εἰς θεὸν τετιμήσθω καὶ ὁ διάκονος ὡς προφήτης αὐτοῦ. Ὡς γὰρ ὁ Χριστὸς ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐδὲν ποιεῖ, οὕτως οὐδὲ ὁ διάκονος ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ὡσπερ Υἱὸς ἄνευ τοῦ Πατρὸς οὐκ ἔστιν, οὕτως οὐδὲ διάκονος ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ὡσπερ ὑπόχρεως Υἱὸς Πατρί, οὕτω καὶ πᾶς διάκονος ἐπισκόπῳ· καὶ ὡσπερ ὁ Υἱὸς ἄγγελός ἐστιν καὶ προφήτης τοῦ Πατρὸς, οὕτως καὶ ὁ διάκονος ἄγγελος καὶ προφήτης ἐστὶν τοῦ ἐπισκόπου.

Διὸ καὶ πάντα τὰ ἐπιτελούμενα ὑπ' αὐτοῦ εἴς τινα ἐμφανῆ τῷ ἐπισκόπῳ γινέσθω καὶ δι' αὐτοῦ τελειούσθω, μηδὲν δὲ ποιεῖτω τὸ σύνολον ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου μηδέ τι διδότη τὴν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης. Ἐὰν γὰρ ὡς θλιβομένου τινὸς λάθρα τοῦ ἐπισκόπου δῶ τι, εἰς λοιδορίαν

τοῦ ἐπισκόπου δίδωσιν, καὶ διαβάλλει αὐτὸν ὡς ἀμελοῦντα τῶν θλιβομένων. Ὁ δὲ ἐπίσκοπον ἢ λόγῳ ἢ ἔργῳ κακολογῶν Θεῶ προσπταίει, οὐκ ἀκούσας αὐτοῦ εἰπόντος «Θεοὺς σου οὐ κακολογήσεις.» Οὐ γὰρ περὶ λίθων ἢ ξύλων προσοχθισμάτων ἐνομοθέτει, βδελυκτῶν ὄντων διὰ τὴν ψευδωνυμίαν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν κριτῶν, οἷς καὶ εἶπεν ὅτι «Θεοὶ ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες».

Εἰ οὖν γινώσκεις, ὦ διάκονε, θλιβόμενόν τινα, ὑπομνήσας τὸν ἐπίσκοπον, οὕτως δίδου· ἀλλὰ μὴ λαθραίως εἰς λαιδορίαν αὐτοῦ τι ἐπιτέλει, ἵνα μὴ καὶ γογγυσμὸν ἐπεγείρης κατ' αὐτοῦ. Οὐ γὰρ κατ' αὐτοῦ ὁ γογγυσμὸς γενήσεται, ἀλλὰ κατὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούσεται ὁ διάκονος καὶ οἱ λοιποὶ, ὡς Ἄαρων καὶ Μαριάμ καταλαλήσαντες Μωϋσέως ἤκουσαν· «Πῶς οὐκ ἐφοβήθητε καταλαλήσαι κατὰ Μωϋσῆ τοῦ θεράποντός μου;» Καὶ πάλιν αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς φησιν τοῖς ἐπισυναχθεῖσιν αὐτῶ· «Οὐ γὰρ καθ' ἡμῶν ὁ γογγυσμὸς ἐστίν, ἀλλὰ κατὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.»

Εἰ γὰρ ὁ λαϊκὸν εἰρηκῶς ἀκὰν ἢ μωρὸν οὐκ ἀτιμώρητος, ὡς ὑβρίσας τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, τί ἂν τις κατὰ ἐπισκόπου εἴπη; Δι' οὗ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐν ὑμῖν ὁ Κύριος ἔδωκεν ἐν τῇ χειροθεσίᾳ, δι' οὗ ἅγια δόγματα μεμαθήκατε καὶ Θεὸν ἐγνώκατε καὶ εἰς Χριστὸν πεπιστεύκατε, δι' οὗ ἐγνώσθητε ὑπὸ Θεοῦ, δι' οὗ ἐσφραγίσθητε ἐλαίῳ ἀγαλλιάσεως καὶ μύρω συνέσεως, δι' οὗ υἱοὶ φωτὸς ἀνεδείχθητε, δι' οὗ Κύριος ἐν τῷ φωτισμῷ ὑμῶν, τῇ τοῦ ἐπισκόπου χειροθεσίᾳ μαρτυρῶν, ἐφ' ἑκατέρων ὑμῶν τὴν ἱεράν ἐξέτεινεν φωνὴν λέγων· «Υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.»

Διὰ τοῦ ἐπισκόπου σου ὁ Θεὸς υἱοποιεῖταί σε, ἄνθρωπε· γινώριζε οὖν, υἱέ, τὴν δεξιάν, τὴν μητέρα σου καὶ στέργε, καὶ τὸν μετὰ Θεὸν γενόμενόν σου πατέρα σέβου. Εἰ γὰρ περὶ τῶν κατὰ σάρκα γονέων φησὶν τὸ θεῖον λόγιον· «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται», καὶ· «Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω», πόσω μᾶλλον περὶ τῶν πνευματικῶν γονέων ὑμῖν ὁ λόγος παραινέσει τιμᾶν αὐτούς καὶ στέργειν, ὡς εὐεργέτας καὶ πρεσβευτὰς πρὸς Θεόν; Τοὺς δι' ὕδατος ὑμᾶς ἀναγεννήσαντας, τοὺς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι πληρώσαντας, τοὺς τῷ λόγῳ γαλακτοτροφῆσαντας, τοὺς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀναθρεψαμένους, τοὺς ἐν ταῖς νουθεσίαις στηρίξαντας, τοὺς τοῦ σωτηρίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος ἀξιώσαντας ὑμᾶς, τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν λύσαντας καὶ τῆς

ἀγίας καὶ ἱεράς εὐχαριστίας μετόχους ποιήσαντας καὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ κοινωνοὺς καὶ συγκληρονόμους θεμένους ὑμᾶς. Τούτους εὐλαβούμενοι τιμᾶτε παντοίαις τιμαῖς· οὗτοι γὰρ παρὰ Θεοῦ ζωῆς καὶ θανάτου ἔξουσίαν εἰλήφασιν ἐν τῷ δικάζειν τοὺς ἡμαρτηκότας καὶ καταδικάζειν εἰς θάνατον πυρὸς αἰωνίου καὶ λύειν ἁμαρτιῶν τοὺς ἐπιστρέφοντας καὶ Ζωογονεῖν αὐτούς.

Τούτους ἄρχοντας ὑμῶν ἠγεῖσθε καὶ βασιλεῖς νομίζετε, καὶ δασμοὺς ὡς βασιλεῦσι προσφέρετε· ἐξ ὑμῶν γὰρ αὐτούς τε καὶ τοὺς ἐνοίκους αὐτῶν τρέφεσθαι χρή. Ὡς Σαμουὴλ διετάξατο πρὸς τὸν λαὸν περὶ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν καὶ Μωϋσῆς περὶ τῶν ἱερέων, οὕτως καὶ ἡμεῖς ὑμῖν περὶ τῶν ἐπισκόπων διατασσόμεθα. Εἰ γὰρ ἐκεῖ πλῆθος τηλικούτου βασιλέως ἀναλόγως τὰς ὑπηρεσίας ἐδίδου, πόσω μᾶλλον οὐχὶ καὶ νῦν ὁ ἐπίσκοπος λαμβάνειν ὀφείλει παρ' ὑμῶν τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ αὐτῷ ὠρισμένα πρὸς διατροφήν αὐτοῦ τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ κληρικῶν; Εἰ δὲ δεῖ καὶ τι προσθεῖναι τῷ λόγῳ, πλεῖον οὗτος λαμβανέτω, ἢ ἐκεῖνος τὸ παλαιόν· ὁ μὲν γὰρ στρατιωτικὰ μόνον διεῖπεν, πόλεμον καὶ εἰρήνην ἀναδεγμένος εἰς φυλακὴν σωμάτων· ὁ δὲ τὴν εἰς Θεὸν ἱερωσύνην, σῶμα καὶ ψυχὴν παραιτούμενος κινδύνων. Ὅσω τοίνυν ψυχὴ σώματος κρείττων, τοσοῦτω καὶ ἱερωσύνη βασιλείας· δεσμεύει γὰρ αὐτὴ καὶ λύει τοὺς τιμωρίας ἢ ἀφέσεως ἀξίους. Διὸ τὸν ἐπίσκοπον στέργειν ὀφείλετε ὡς πατέρα, φοβεῖσθαι ὡς βασιλέα, τιμᾶν τε ὡς κύριον, τοὺς καρποὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν εἰς εὐλογίαν ὑμῶν προσφέροντες αὐτῷ, τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν καὶ τὰς δεκάτας ὑμῶν καὶ τὰ ἀφαιρέματα ὑμῶν καὶ τὰ δῶρα ὑμῶν διδόντες αὐτῷ ὡς ἱερεὶ Θεοῦ, ἀπαρχὴν σίτου, οἴνου, ἐλαίου, ὀπώρας, ἐρέας, καὶ πάντων ὧν Κύριος ὁ Θεὸς ἐπιχορηγεῖ ὑμῖν. Καὶ ἔσται σοι ἡ προσφορά σου δεκτὴ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, καὶ εὐλογήσει Κύριος τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου καὶ πληθυνεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς σου, ἐπεὶ περ «Εὐλογία εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος».

Χρὴ δὲ ὑμᾶς γινώσκειν ὅτι, εἰ καὶ ἐρρύσατο ὑμᾶς Κύριος τῆς δουλείας τῶν ἐπεισάκτων δεσμῶν καὶ ἐξήγαγεν ὑμᾶς εἰς ἀνάψυξιν, μηκέτι ἐάσας ὑμᾶς θύειν ἄλογα ζῶα περὶ ἁμαρτιῶν καὶ καθαρισμοῦ καὶ ἀποπομπῶν καὶ λουτρῶν συνεχῶν καὶ περιραντηρίων, οὐ δήπου καὶ τῶν εἰσφορῶν ὑμᾶς ἠλευθέρωσεν ὧν ὀφείλετε τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ τῶν εἰς τοὺς δεομένους εὐποιῶν. Λέγει γὰρ ὁ Κύριος ὑμῖν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ· «Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ

δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Οὕτως οὖν πλεονάσει ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν, ἐν τῷ πλεόν ὑμᾶς πρόνοιαν ποιῆσθαι τῶν ἱερέων καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν χηρῶν, ὡς γέγραπται· «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.» Καὶ πάλιν· «Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι.» Καὶ πάλιν· «Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἀπλῆ.» Οὕτως οὖν ποιήσεις σύ, ὡς ὁ Κύριος διετάξατο, καὶ δώσεις τῷ ἱερεὶ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ, ἀπαρχὴν ἄλωνος καὶ ληνοῦ καὶ περὶ ἁμαρτιῶν, ὡς μεσίτη Θεοῦ καὶ τῶν δεομένων καθάρσεως καὶ παραιτήσεως. Σὲ μὲν γὰρ διδόναι προσήκει, οἰκονομεῖν δὲ ἐκεῖνον ἄτε οἰκονόμον καὶ διοικητὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Οὐ μέντοι λογιστεύσεις τὸν ἐπίσκοπον οὐδὲ παρατηρήσεις τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ, πῶς ἐπιτελεῖ ἢ πότε ἢ τίσιν ἢ ποῦ ἢ εἰς καλῶς ἢ φαύλως ἢ δεόντως ἔχει γὰρ λογιστὴν Κύριον τὸν Θεὸν τὸν ἐγχειρίσαντα εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν ταύτην καὶ καταξιώσαντα αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης τοῦ τηλικούτου τόπου.

Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχε τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, πάντοτε μεμνημένος τῶν δέκα τοῦ Θεοῦ λογίων· Ἀγαπᾶν Κύριον τὸν Θεὸν τὸν ἕνα καὶ μόνον ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, μὴ προσά νέχειν εἰδώλοις ἢ τίσιν ἑτέροις, ὡς θεοῖς ἀψύχοις ἢ ἀλόγοις ἢ δαίμοσιν. Γίνωσκε δημιουργίαν Θεοῦ διάφορον, ἀρχὴν λαβοῦσαν διὰ Χριστοῦ· καὶ σαββατιεῖς διὰ τὸν παυσάμενον μὲν τοῦ ποιεῖν, οὐ παυσάμενον δὲ τοῦ προνοεῖν, σαββατισμὸν μελέτης νόμων, οὐ χειρῶν ἀργίαν. Πᾶσαν ἔκνομον ἐπιθυμίαν ἄπωσαι, πᾶσαν λύμην τὴν ἐπὶ διαφθορᾷ ἀνθρώπων, πᾶσαν ὀργὴν. Γονεῖς τίμα ὡς αἰτίους γενέσεως. Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν· κοινώνει βίου τοῖς δεομένοις. Ἐπιορκίαν καὶ πολυορκίαν μάταιον φεῦγε· οὐ γὰρ ἀθωωθήσῃ. Μὴ ὀφθῆς παρὰ τοῖς ἱερεῦσιν κενός, καὶ τὰ ἐκούσιά σου ἐνδελεχίζων πρόσφερε Κυρίῳ· καὶ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας μὴ ἀπολείπου, ὀρθρίζων εἰς αὐτὴν πρὸ παντὸς ἔργου, καὶ πάλιν ἐσπέρας εἰς αὐτὴν ἀπάντα, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ὑπὲρ ὧν σοὶ τὴν ζωὴν κεχάρισται. Ἔργοπόνει, ἐνδελέχιζε, κοπία, πρόσφερε Κυρίῳ τὰ ἐκούσιά σου· «Τίμα γάρ, φησὶν, τὸν Κύριον ἀπὸ ὧν δικαίων πόνων.» Εἰς τὸν κορβανᾶν ὃ δύνασαι βάλλων, κοινώνει τοῖς ξένοις ἐν ἡ δύο ἢ πέντε λεπτά· θησαύριζε σεαυτῷ τὸν οὐράνιον πλοῦτον, ὃν οὔτε σὴς οὔτε κλέπται λυμανοῦνται. Καὶ ποιῶν οὕτως, μὴ κρῖνε τὸν ἐπίσκοπόν σου ἢ τὸν συλλαϊκόν· ἐὰν γὰρ κρίνης τὸν ἀδελφόν σου,

κριτής ἐγένου μηδενός σε προχειρισαμένου· τοῖς γὰρ ἱερεῦσιν ἐπετράπη κρίνειν μόνοις, ὅτι εἴρηται αὐτοῖς· «Κρίμα δίκαιον κρίνατε», καὶ πάλιν· «Γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι.» Ὑμῖν δὲ οὐκ ἐπιτέτραπται· τούναντίον γὰρ εἴρηται τοῖς ἔξω τοῦ ἀξιώματος τοῦ δικαστικοῦ ὑπάρχουσιν· «Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε».

Τὸν μέντοι ἐπίσκοπον δεῖ κρίνειν ὀρθῶς, καθὼς γέγραπται· «Τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε», καὶ ἄλλαχοῦ· «Τί δὲ καὶ ἄφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;» Γίνεσθε οὖν ὡς ἀργυρονόμοι ἐπιστήμονες· καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν φαῦλα τῶν νομισμάτων ἀποκρίνουσιν, τὰ δὲ δόκιμα οἰκειοῦνται, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τὸν ἐπίσκοπον χρὴ τὰ μὲν ἄμωμα κατέχειν, τὰ δὲ ἐπίμωμα ἢ θεραπεύειν ἢ ἀνιάτως νοσοῦντα ἀπορρίπτειν, καὶ μὴ ταχέως κόπτειν μηδὲ οἰσδήποτε πιστεύειν. Ἐγχωρεῖ γὰρ τινὰς καὶ διὰ ζήλον ἢ φθόνον κατὰ τινος ἀδελφοῦ ἐνστήσασθαι ψευδῆς κατηγορίαν, ὡς οἱ δύο πρεσβύτεροι ἐπὶ τῆς Σωσάννης ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἡ Αἰγυπτία ἐπὶ τῷ Ἰωσήφ. Σὺ οὖν ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος τὰ τοιαῦτα μὴ προχείρως παραδέχου, ἵνα μὴ ἀνέλης τὸν ἀθῶον καὶ ἀποκτείνῃς τὸν δίκαιον. Ὁ γὰρ τοιαῦτα παραδέχεσθαι θέλων ὀργῆς πατήρ ἐστιν μᾶλλον ἢ εἰρήνης· ὅπου δὲ ὀργή, ἐκεῖ Κύριος οὐκ ἔστιν· ἢ γὰρ ὀργή, τοῦ σατανᾶ ὑπάρχουσα φίλη, λέγω δὴ ἢ παρὰ τὸ δίκαιον κινουμένη διὰ τῶν ψευδαδελφῶν, οὐδέποτε ὁμόνοιαν ἀφήσιν γενέσθαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅθεν ἐπιγινώσκοντες τοὺς τοιοῦτους ἄφρονες, ἐριστὰς, ζηλωτὰς, ἐπιχαιρεσικακοὺς, μὴ πιστεύετε αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ παρατηρεῖσθε τοὺς τοιοῦτους, ἀκούοντές τι παρ' αὐτῶν κατὰ ἀδελφοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν φόνος, καὶ οὐ τις οὐχ ὑπονοεῖ καταβάλλουσιν ἄνδρα.

Σὺ οὖν πρόσεχε τῷ κατηγορηθέντι, ἐν σοφίᾳ παρατηρῶν τὴν ἀναστροφὴν αὐτοῦ, τίς καὶ ὅποια τυγχάνει· καὶ εἰ εὖροις αὐτὸν ἀληθεύοντα, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδασχὴν ποιήσον, καὶ μόνον παραλαβὼν τὸν κατηγορηθέντα ἔλεγχον αὐτόν, ὅπως μεταγνῶ, μηδενός σοι συμπαρόντος. Εἰ δὲ οὐ πεισθεῖη, γενόμενος δεύτερος ἢ τρίτος, οὕτως αὐτῷ ὑπόδειξον τὸ πλημμέλημα, νοουθήσας αὐτόν ἐν πραότητι καὶ παιδείᾳ, ὅτι «Ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ ἀναπαύσεται σοφία, ἐν δὲ καρδίᾳ ἀφρόνων οὐ διαγινώσκεται.» Ἐὰν οὖν πεισθῇ ἐπὶ στόματος τῶν τριῶν ὑμῶν, εὖ ἂν ἔχοι. Εἰ δὲ τι σκληρύνοιτο, εἰπὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ ταύτης παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἔθνικὸς καὶ ὁ τελώνης, καὶ μηκέτι αὐτόν ὡς Χριστιανὸν παραδέχου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ,

ἀλλ' ὡς ἔθνικὸν παραιτοῦ. Εἰ δὲ βούλοιτο μετανοεῖν, προσλαμβάνου· οὐδὲ γὰρ τὸν ἔθνικὸν ἢ τὸν τελώνην εἰς κοινωνίαν παραδέχη, πρὶν ἢ μεταγνῶ ἕκαστος αὐτῶν ἐκ τῶν προτέρων ἀσεβημάτων· τοῖς γὰρ μεταμελομένοις τόπον μετανοίας ὥρισεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ γὰρ ἐγὼ Ματθαῖος, ἐκ τῶν δώδεκα τῶν ἐν τῇδε τῇ διδασκαλίᾳ λαλούντων ὑμῖν, εἰμὶ ἀπόστολος, καὶ αὐτὸς ὢν τελώνης μὲν πρότερον, νῦν δὲ διὰ τοῦ πιστεύειν ἠλημένος μετεγνωκῶς τε τῶν προτέρων πραξέων καὶ ἠξιωμένος ἀπόστολος εἶναι καὶ κῆρυξ τοῦ λόγου. Καὶ Ζακχαῖος, ὃν ὁ Κύριος προσελάβετο ἐν μετανοίᾳ δεηθέντα αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ αὐτὸς τελώνης ὑπῆρχεν τὸ πρότερον. Ἦδη δὲ καὶ στρατιῶται καὶ τελωνῶν ὄχλος, προσελθόντες τῷ κυριακῷ περὶ μετανοίας λόγῳ, ἀκούσουσι παρὰ τοῦ προφήτου Ἰωάννου μετὰ τὸ βάπτισμα· «Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν ποιεῖτε.» Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἔθνικοῖς οὐκ ἀπέγνωσται ἡ ζωὴ, ἐὰν μετανοήσαντες τὴν ἀπιστίαν ἀποβάλωσιν. Ὡς τελώνην οὖν ἢ ἔθνικὸν ἔχε τὸν ἐπὶ κακῶ ἔργῳ ἐλεγχθέντα καὶ μὴ μεταγινώσκοντα. Ἐὰν δὲ ὕστερον μετανοῇ, ὡς καὶ τοὺς ἔθνικούς, ὁπότεν θέλωσι μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐκ τῆς πλάνης, εἰς Ἐκκλησίαν προσδεχόμεθα, ὅπως τοῦ λόγου ἀκούωσιν, οὐ μὴν κοινωνοῦμεν αὐτοῖς μέχρις οὗ τὴν σφραγίδα λαβόντες τελειωθῶσιν, οὕτω καὶ τοῖς τοιούτοις, μέχρις οὗ μετανοίας καρπὸν ἐπιδείξωσιν, ἐπιτρέπομεν εἰσερχεσθαι, ὅπως τοῦ λόγου ἀκούοντες μὴ τελείως ἄρδην ἀπόλωνται· μὴ κοινωνεῖ τωσαν δὲ ἐν τῇ προσευχῇ, ἀλλ' ἐξερχέσθωσαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως διὰ τοῦ ἐξιέναι ἐπιβελτιωθῶσιν τὴν ἀναστροφὴν τοῦ βίου, σπουδάζοντες περὶ τὰς συνάξεις ἀπαντᾶν ὁσημέραι καὶ τῇ δεήσει σχολάζειν, ὅπως καὶ αὐτοὶ δυνηθῶσιν εἰσδεχθῆναι, καὶ οἱ θεώμενοι αὐτοὺς καταφυγῶσιν καὶ ἀσφαλέστεροι γένωνται, εὐλαβούμενοι τοῖς ὁμοίοις περιπεσεῖν.

Οὐ μέντοιγε βδελύξῃ τὸν περιπεσόντα ἐνὶ καὶ δευτέρῳ σφάλματι, ὃ ἐπίσκοπε, οὐδὲ κωλύσεις αὐτὸν τοῦ κυριακοῦ λόγου, οὐδὲ κοινῆς αὐτὸν διαίτης ἐξώσεις, ἐπεὶ περ οὐδὲ ὁ Κύριος παρητεῖτο μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν ἐσθίειν, καὶ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων ἐγκαλούμενος περὶ τούτου ἔλεγεν· «Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.» Τοῖς οὖν δι' ἀμαρτίας ἀφορισθεῖσιν παρ' ὑμῶν καὶ συναναστρέφεσθε καὶ συναυλίξεσθε, ἐπιμελούμενοι, παρακρατοῦντες, ὑποστηρίζοντες,

λέγοντες αὐτοῖς· «Ἰσχύσατε, χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα.» Παρακαλεῖν γὰρ χρὴ τοὺς πενθοῦντας καὶ τοῖς ὀλιγοψυχοῦσιν προθυμίαν διδόναι, ὅπως μὴ τῇ ἀμετρίᾳ τῆς λύπης εἰς ἀφροσύνην χωρήσωσιν, ἐπεὶ περ· «Ὁ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων».

Εἰ δέ τις ἐπιστραφεὶς μετανοίας καρπὸν ἐπιδείξεται, τότε καὶ εἰς προσευχὴν εἰσδέξασθε αὐτόν, ὡς τὸν υἱὸν τὸν ἀπολωλότα, τὸν ἄσωτον, τὸν μετὰ πορνῶν μειώσαντα τὴν πατρικὴν οὐσίαν, τὸν χοίρους βόσκοντα καὶ κερατίων ἐμπλησθῆναι ἐπιθυμοῦντα καὶ μὴ τυγχάνοντα, μεταγνόντα καὶ παλινδρομήσαντα πρὸς τὸν πατέρα καὶ εἰπόντα· «Ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος καλεῖσθαι υἱός σου», μετὰ μουσικῶν ὁ φιλότεκνος πατήρ προσελάβετο, καὶ τὴν ἀρχαίαν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον καὶ τὰ ὑποδήματα ἀποδοῦς, σφάξας τε τὸν σιτευτὸν μόσχον ἠὺφραίνετο μετὰ τῶν φίλων. Οὕτως οὖν καὶ σὺ ποίει, ὡς ἐπίσκοπε· ἀλλ' ὡσπερ τὸν ἐθνικὸν λούσας εἰσδέχη μετὰ τὴν διδασκαλίαν, οὕτω καὶ τοῦτον χειροθετήσας, ὡς ἂν μετανοίᾳ κεκαθαρμένον, πάντων ὑπὲρ αὐτοῦ προσευχομένων, ἀποκαταστήσεις αὐτόν εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ νομὴν, καὶ ἔσται αὐτῷ ἀντὶ τοῦ λούσματος ἡ χειροθεσία· καὶ γὰρ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων ἐδίδοτο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς πιστεύουσιν. Κἂν τις τῶν μὴ σεσαλευμένων ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐγκαλέσῃ σοι, ὅτι δὴ κατηλλάγης αὐτῷ, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· «Σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν· εὐφρανθῆναι δὲ ἔδει καὶ χαρῆναι, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.» Ὅτι γὰρ οὐ μόνον προσδέχεται ὁ Θεὸς τοὺς μετανοοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀξίαν ἀποκαθίστησιν, ἰκανὸς μάρτυς ὁ ἅγιος Δαυὶδ, ὃς μετὰ τὴν εἰς τὸν Οὐρίαν ἀμαρτίαν ἠῤῥχετο τῷ Θεῷ λέγων· «Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με», καὶ πάλιν· «Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον· καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου· μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ.» Καὶ σὺ οὖν ὡς συμπαθὴς ἰατρὸς τοὺς ἡμαρτηκότας πάντας θεράπευε, χρώμενος σωτηρίοις πρὸς βοήθειαν ἀγωγαῖς, μὴ μόνον τέμνων ἢ καίων ἢ ξήρια προσφέρων, ἀλλὰ καὶ ἐπίδεσμων καὶ μοτῶν καὶ ἐνιεις γλυκεὰ φάρμακα ἐπουλωτικά καὶ καταβρέχων λόγοις παρακλητικοῖς. Ἐὰν

δὲ κοῖλον ἦ τὸ τραῦμα, θρέψον αὐτὸ δι' ἐμπλάστρων, ἵνα
γεμισθὲν ἴσον τῷ ἀρτίῳ ἀποτελεσθῆ· ἐὰν δὲ ὑπανθῆ,
τότε κάθαρον ξηρίῳ, τοῦτ' ἔστιν λόγῳ ἐπιτιμητικῶ· ἐὰν
δὲ ὑπέρογκον γένηται, δριμεῖ κολλυρίῳ ἐξομάλισον αὐτό,
ἀπειλῆ κρίσεως· κἂν νομῆ γένηται, καυτηρίασον αὐτὸ καὶ
τὴν σηπεδόνα ἔκκοψον, στιβώσας νηστείαις. Ἐὰν δὲ ταῦτα
ποιήσης καὶ γνῶς ὅτι ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστι
μάλαγμα ἐπιθεῖναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους, ἀλλ'
ἐπεκτείνεται ἡ νομῆ καὶ προλαμβάνει πᾶσαν ἴασιν, ὡς ἡ
γάγγραινα πᾶν μέλος σήπουσα, τότε μετὰ πολλῆς σκέψεως
καὶ συμβουλίας καὶ ἐτέρων ἰατρῶν ἐμπείρων ἀπόκοψον τὸ
διασαπὲν μέλος, ἵνα μὴ τὸ πᾶν φθαρῆ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Μὴ ῥαδίως οὖν ἴσθι πρόχειρος εἰς τὸ ἀποκόπτειν,
μηδὲ ταχέως εἰς τὸν μυριόδοντα πρίονα ὄρμα, ἀλλὰ πρῶτον
χρῶ σμίλῃ, τὰ ἀποστήματα διαιρῶν, ὅπως τὸ ἐντὸς ἐγκεί
μενον αἴτιον τῶν πόνων ποιῶν ἐκκριθὲν ἀναλγές τὸ σῶμα
τηρήσῃ. Ἐὰν δὲ τινα ἀμετανοήτως ἔχοντα βλέπῃς καὶ
ἀπεσκληρότα, τότε μετὰ λύπης καὶ πένθους ἀνιάτως ἔχοντα
τῆς Ἐκκλησίας ἀπόκοπτε· «Ἐξαρεῖτε γὰρ τὸν πονηρὸν
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν», καὶ «Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς υἱοὺς
Ἰσραήλ», καὶ πάλιν· «Οὐ λήψῃ πρόσωπον ἐν κρίσει
πλουσίου», καὶ· «Πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει, ὅτι
τοῦ Κυρίου ἡ κρίσις.»

Ἐὰν δὲ ψευδῆς ἦ ἡ κατηγορία τῆς διαβολῆς καὶ
ὑμεῖς οἱ ποιμένες σὺν τοῖς διακόνοις τὸ ψεῦδος ὡς ἀλήθειαν
παραδέξησθε ἢ διὰ προσωποληψίαν ἢ διὰ δώρων ἐξαλλαγὴν,
βουλόμενοι τὸ ἀρεστὸν τῷ διαβόλῳ ποιεῖν, τὸν κατηγοροῦ
μενον μὲν, ἀλλότριον ὑπάρχοντα δὲ τοῦ ἐγκλήματος,
ἀπόσησθε τῆς Ἐκκλησίας, λόγον ὑφέξετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
Κυρίου, ὅτι γέγραπται· «Ἄθῶν καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτε
νεῖς· οὐ λήψῃ δῶρα πατάξαι ψυχὴν· τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ
ὄφθαλμοὺς σοφῶν καὶ λυμαίνεται ἡμέματα δικαίων». Καὶ
πάλιν· «Οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων καὶ τὸ
δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες.» Προσέχετε οὖν, μήπως
προσωπολήπτται γενόμενοι ὑποπέσητε τῇ φωνῇ τοῦ Κυρίου
ταύτη. Φυλάσσεσθε οὖν τὸ κατακρίνειν τινὰς ἀδίκως
καὶ συνηγορεῖν τοῖς πονηροῖς· «Οὐαὶ γὰρ τῷ λέγοντι τὸ
πονηρὸν καλὸν καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν, τὸ πικρὸν γλυκὺ καὶ
τὸ γλυκὺ πικρὸν, τῷ τιθέντι τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος
φῶς.» Ἐὰν γὰρ ἐτέρους ἀδίκως κατακρίνητε, καθ'
ἑαυτῶν ἀποφαίνεσθε, ὅτι λέγει ὁ Κύριος· «Ὅτι κρίματι
κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ ὡς καταδικάζετε, καταδικα
σθήσεσθε.»

Εἰ οὖν ἀπροσωπολήπτως κρίνετε, ἐπιγνώσεσθε τὸν κατηγοροῦντα κατὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ μαρτυρίαν ψευδῆ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν συκοφάντην, βάσκανον, φονέα, τάρασσοντα ὡς κακὸν ἀντιλογίαις, ἄστατον ἐν τοῖς λόγοις, ἑαυτοῦ ἐναντίον ἐφ' οἷς φθέγγεται καὶ ἀλισκόμενον ἡμασιν ἰδίου στόματος. Παγίς γὰρ αὐτῷ ἰσχυρὰ ἐφέστηκεν τὰ ἴδια χεῖλη. Ὅν μετὰ τοὺς ἐλέγχους τῆς ψευδολογίας κρινεῖς ἀποτόμως καὶ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πυρὸς παραδώσεις, καὶ ποιήσεις αὐτῷ ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι τῷ πλησίον. Ὅσον γὰρ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐφόνευσεν τὸν ἀδελφόν, προλαβὼν τὰ ὦτα τοῦ κριτοῦ· γέγραπται δέ, ὅτι «Ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται», καὶ «Ἐξαρεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἀπὸ σοῦ, τὸ ἐκχυθὲν μάτην.»

Ποιήσεις οὖν αὐτὸν ἀποσυνάγωγον ὡς φονέα ἀδελφοῦ. Ἐπειτα χρόνου διαστάματος, ἐὰν λέγῃ μετανοεῖν, στιβώσατε αὐτὸν νηστεΐαις, καὶ μετὰ ταῦτα χειροθετήσαντες προσδέξασθε αὐτὸν, ἀσφαλισάμενοι μέντοι αὐτόν, μὴ τινα ταραξῆ πάλιν. Εἰ δὲ πάλιν εἰσελθὼν ὁμοίως στασιάζει, οὐ παυόμενος τοῦ ταρασσεῖν καὶ κατακερτομεῖν τῶν ἀδελφῶν, ἐκ φιλονεικίας μώμους ἐπιτηδεύων, ἐκβάλετε αὐτὸν ὡς λοιμόν, ἵνα μὴ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ λυμαίνηται· «Ὁ τοιοῦτος γὰρ ταραχὰς συνίστησι πόλει.» Οὗτος γὰρ κἂν ἔσω ἦ, μὴ πρέπων τῇ Ἐκκλησίᾳ, περισσὸς καὶ μάταιος τυγχάνει, σπιλῶν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Εἰ γὰρ τινες τῶν ἀνθρώπων, γεννώμενοι καὶ περισσὰ τῶν σωμάτων μέλη προσηρημένα ἔχοντες, οἷον δακτύλους ἢ ὑπερσαρκώματα, περικόπτουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ταῦτα διὰ τὴν ἀπρέπειαν, καὶ οὐδεμία προσγίνεται ἀπρέπεια, ἀπολαβόντος τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ τεχνίτου τὴν φυσικὴν εὐκοσμίαν, πόσω μᾶλλον ὑμεῖς, οἱ ποιμένες, τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρχούσης σώματος ἀρτίου καὶ μελῶν ὑγιεινῶν τῶν ἐπὶ Θεὸν πιστευόντων ἐν φόβῳ Κυρίου καὶ ἀγάπῃ, ὅταν εὐρεθῆ ἐν μέλος περισσόν, πονηρὰ φρονοῦν καὶ τῷ λοιπῷ σώματι ἀπρέπειαν ἐμποιοῦν καὶ χειμάζον αὐτὸ στάσει καὶ μάχῃ καὶ καταλαλιᾷ, παρέχον αὐτῷ ψόγους, πράγματα, μώμους, καταλαλιάς, ἐγκλήματα, ἀκαταστασίας, καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ διαβόλου ἐνεργήματα ἐκτελῶν ὡς ἂν κεχειροτονημένος ὑπὸ τοῦ διαβόλου σκυβαλίζειν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ βλασφημιῶν καὶ πολλῆς ἀκαταστασίας καὶ ἔριδος καὶ διχοστασίας; Οὗτος οὖν, δευτέρον ἔξω τῆς Ἐκκλησίας βληθεὶς, ἀξίως ἀπετμήθη τῆς τοῦ Κυρίου συναγωγῆς· καὶ μᾶλλον νῦν κεκόσμηται ἢ τοῦ Κυρίου Ἐκκλησία ἢ τὸ πρῶτον, ὅτε τὸ περιττὸν ἐκέκτητο καὶ ἑαυτῆς ἀνοίκειον μέλος διὸ ἀπὸ

τοῦ νῦν ἀβλασφήμητός ἐστιν καὶ ἀσκυβάλιστος, πονηρῶν ἀπαλλαγεῖσα, δολίων, λοιδόρων, ἀνημέρων, προδοτῶν, μισοκάλων, φιληδόνων, κενοδόξων, ἀπατηλῶν, δοξοσόφων, ἔργον θεμένων διασπείρειν, μᾶλλον δὲ διασκορπίζειν τὰ τοῦ Κυρίου ἀρνία.

Σὺ οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, σπούδαζε ἅμα τῷ ὑπὸ σέ κλήρῳ ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ὅτι λέγει Κύριος· «Ἐὰν πλάγιοι πορεύησθε, κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς πлагίως πορεύσομαι.» Καὶ ἀλλαχοῦ· «Μετὰ ὀσίου ὀσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψῃς.» Ὅσίως οὖν πορεύεσθε, ἵνα μᾶλλον ἐπαίνου καταξιωθῆτε ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἢ μέμψεως ἐκ τοῦ ἐναντίου. Ὅμόφρονες οὖν ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ὦ ἐπίσκοποι, εἰρηνεύετε μετ' ἀλλήλων, ὡς συμπαθεῖς καὶ φιλάδελφοι, καὶ μετὰ ἀκριβείας ποιμαίνετε τὸν λαόν, ὁμοφρόνως διδάσκοντες τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ὁμογνωμονεῖν καὶ τὸ αὐτὸ περὶ τῶν αὐτῶν δοξάζειν, ὅπως μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἥτε δὲ ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, κατηρτισμένοι τῷ αὐτῷ νοί καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ κατὰ τὴν κυριακὴν θέσιν.

Καὶ πάντα μὲν ὁ διάκονος τῷ ἐπισκόπῳ ἀναφερέτω, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρί· ἀλλ' ὅσα δύναται, εὐθυνέτω δι' ἑαυτοῦ, λαβὼν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν, ὡς ὁ Χριστὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς τὸ προνοεῖν· τὰ δὲ ὑπέρογκα ὁ ἐπίσκοπος κρινέτω. Πλὴν ἔστω ὁ διάκονος τοῦ ἐπισκόπου ἀκοή καὶ ὀφθαλμὸς καὶ στόμα, καρδία τε καὶ ψυχὴ, ἵνα μὴ ἦ τὰ πολλὰ μεριμνῶν ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ μόνον τὰ κυριώτερα, ὡσπερ καὶ ὁ Ἰσθῶρ τῷ Μωϋσῇ διετάξατο, καὶ ἀπεδέχθη αὐτοῦ ἡ συμβουλίαν.

Καλὸν μὲν οὖν ἐστὶ τῷ Χριστιανῷ ἐγκώμιον πρὸς μηδένα ἔχειν πράγματα· εἰ δὲ ἔκ τινος ἐνεργείας ἢ πειρασμοῦ ἐπισυμβῇ τινὶ πράγμα, σπουδαζέτω διαλύεσθαι αὐτό, κἂν δέη βλαβῆναι τι, καὶ μὴ ἐρχέσθω ἐπὶ κριτήριον ἔθνικόν. Ἀλλὰ μὴν μηδὲ ἀνέχεσθε κοσμικοὺς ἄρχοντας κατὰ τῶν ἡμετέρων δικάζειν· διὰ γὰρ αὐτῶν ὁ διάβολος ἐπιτηδεύει τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄνειδος ἐπεγείρει ὡς μὴ ἐχόντων ἡμῶν ἕνα σοφὸν τὸν δυνάμενον μεταξὺ ἡμῶν βραβεῦσαι τὸ δίκαιον ἢ τὰς ἀντιλογίας διαλύσαι.

Μὴ οὖν γινωσκέτωσαν τὰ ἔθνη τὰς πρὸς ἀλλήλους ὑμῶν διαφοράς, μήτε καθ' ἑαυτῶν μαρτυρίαν παραδέχεσθε τοὺς ἀπίστους, μήτε κρίνεσθε ἐπ' αὐτῶν, μήτε ὀφείλετε τι τούτοις πρὸς συντέλειαν ἢ φόρον, ἀλλὰ ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, οἷον φόρον ἢ κῆνσον ἢ δίδραχμον, ὡς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν δούς τὸν στατήρα

ἀπηλλάγη πραγμάτων.

Αἰροῦ οὖν μᾶλλον βλάπτεσθαι καὶ τὰ πρὸς εἰρήνην σπουδάζειν, οὐ μόνον πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀπίστους· βλαβεῖς γάρ τι τῶν βιωτικῶν τὰ πρὸς Θεὸν οὐ ζημιωθήσῃ, ἄτε θεοσεβῆς ὑπάρχων καὶ κατ' ἐντολὴν Χριστοῦ ζῶν. Εἰ δὲ ἀδελφοὶ εἰς ἀλλήλους ἔχουσιν, ὃ μὴ γένοιτο, αὐτόθεν νοεῖν ὀφείλετε οἱ προηγούμενοι, ὅτι οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ ἔργον ἐπιτελοῦσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐχθρῶν πολεμίων. Καὶ εἷς μὲν αὐτῶν εὐρεθήσεται ἡπιος, ἐπιεικὴς, φωτὸς τέκνον, ἕτερος δὲ ἀνήμερος, αὐθάδης, πλεονέκτης· ὁ οὖν καταγινωσκόμενος ἐπιτιμάσθω, ἀφοριζέσθω, δίκην τῆς μισαδελφίας τιννύτω, εἶτα μεταμελόμενος προσλαμβανέσθω· καὶ οὕτω σωφρονιζόμενοι, ἐπικουφίσουσιν ὑμῖν τὰ κριτήρια.

Χρῆ δὲ καὶ συγχωρεῖν τὰ εἰς ἀλλήλους ἀδικήματα, οὐ τοὺς κρίνοντας, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας εἰς ἑαυτούς, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἀπεφήνατο ἐμοῦ Πέτρου ἐρωτήσαντος αὐτόν· «Ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;» Καὶ εἰπόντος· «Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.» Οὕτως γὰρ θέλει ὁ Κύριος ἀληθῶς εἶναι αὐτοῦ μαθητὰς καὶ μηδὲν ἔχειν κατὰ μηδενὸς πώποτε, οἷον ὀργὴν ἄμετρον ἢ θυμὸν ἀνήμερον ἢ ἐπιθυμίαν ἄδικον ἢ μῖσος ἄσπονδον. Τοὺς οὖν ὀργιζομένους συμβιβάζετε εἰς φιλίαν, τοὺς ἐχθραίνοντας εἰς ὁμόνοιαν, ὅτι λέγει Κύριος· «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.»

Τὰ δικαστήρια ὑμῶν γινέσθω δευτέρᾳ σαββάτων, ὅπως, ἐὰν ἀντιλογία τῇ ἀποφάσει ὑμῶν γένηται, ἕως σαββάτου ἔχοντες ἄδειαν δυνηθεῖτε εὐθύναι τὴν ἀντιλογίαν καὶ εἰρηνεῦσαι εἰς τὴν κυριακὴν τοὺς διαφορομένους πρὸς ἀλλήλους. Συμπαρέστωσαν δὲ τῷ δικαστηρίῳ καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἀπροσωπολήπτως κρίνοντες ὡς Θεοῦ ἄνθρωποι μετὰ δικαιοσύνης. Παραγενομένων οὖν ἑκατέρων τῶν προσώπων, καθὼς καὶ ὁ Νόμος λέγει· «Στήσονται ἑκάτεροι ἐν μέσῳ τῷ κριτηρίῳ, οἷς ἔστιν ἡ ἀντιλογία· καὶ ἀκούσαντες αὐτῶν, ὁσίων ἀνεπέγκατε τὰς ψήφους, σπουδάζοντες φίλους αὐτοὺς ἀμφοτέρους ποιῆσαι πρὶν ἀποφάσεως τῆς τοῦ ἐπισκόπου, ὅπως μὴ ἐξέλθοι ἐπὶ γῆς κρίσις κατὰ τοῦ ἀμαρτήσαντος, καθότι καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ σύμφηφον ἔχει καὶ συνίστορα τῆς δίκης τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ τινες ἐν βλασφημίαις τοῦ μὴ καλῶς ὀδεύειν ἐν Κυρίῳ ἐλέγχοντο ὑπό τινος, ὁμοίως ἀκούσαντες ἑκατέρων τῶν προσώπων, τοῦ τε κατηγοροῦντος καὶ τοῦ

κατηγορουμένου, ἀλλὰ μὴ προλήψει μηδὲ μονομερῶς, ἀλλὰ μετὰ δικαιοσύνης, ὡς ὑπὲρ ζωῆς αἰωνίου ἢ θανάτου διδόντες ἀπόφασιν· «Δικαίως γάρ, φησὶν ὁ Θεός, διώξει τὸ δίκαιον.»

Ὅ γὰρ δικαίως τιμωρηθεὶς καὶ ἀφορισθεὶς παρ' ὑμῶν αἰωνίου ζωῆς καὶ δόξης ἀπόβλητος γέγονεν καὶ παρὰ ἀνθρώποις ὅσοις ἄτιμος καὶ παρὰ Θεῷ κατάδικος.

Μὴ πάσης δὲ ἀμαρτίας ποιῆσθε τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἐκάστης ἰδίαν, μετὰ πολλῆς φρονήσεως κρίνοντες ἕκαστα τῶν πλημμελουμένων, τὰ τε σμικρὰ καὶ τὰ μεγάλα, καὶ ἄλλως ἔργου, καὶ λόγου πάλιν ἑτέρως, καὶ προθέσεως ἢ λαιδορίας ἢ ὑπολήψεως διαφόρως· καὶ τοὺς μὲν ὑποβαλεῖς μόναίς ἀπειλαῖς, τοὺς δὲ πενήτων χορηγίαις, ἄλλους δὲ νηστεῖαις στιβώσεως, καὶ ἑτέρους ἀφορίσεις πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος αὐτῶν. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Νόμος οὐ παντὸς ἀμαρτήματος τὴν αὐτὴν ἐποιεῖτο τιμωρίαν, ἀλλὰ ἄλλως μὲν τὰ εἰς Θεὸν καὶ εἰς ἱερέα καὶ εἰς ἱερὸν καὶ εἰς ἱερεῖον, ἑτέρως δὲ τὰ εἰς βασιλέα καὶ εἰς ἄρχοντα καὶ στρατιώτην καὶ ὑπήκοον, ὁμότιμον ἢ οἰκέτην, ἢ εἰς κτῆμα ἢ εἰς ἄλογον, καὶ πάλιν παρηλλαγμένως τὰ εἰς γονεῖς καὶ συγγενεῖς, ἄλλως τὰ ἐξ ἐφόδου, καὶ τὰ ἐκουσίως ἑτέρως· καὶ τοῖς μὲν θάνατον ἢ διὰ σταυροῦ ἢ τὸν διὰ λίθων, τοῖς δὲ ζημίαν ἢ μάστιγας ἢ τὸ τὰ ὅμοια παθεῖν οἷς ἔδρασαν.

Οὐκοῦν καὶ ὑμεῖς τῶν διαφορῶν ἀμαρτημάτων διαφορῶς ποιῆσθε καὶ τὰς τιμωρίας, ἵνα μὴ τις ἀδικία παρεμπεσοῦσα κινήσῃ τὸν Θεὸν εἰς ἀγανάκτησιν· ἥς γὰρ ἂν ἀδίκου κρίσεως μεσῖται γένησθε, ταύτης καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ λήψεσθε μισθόν· «Ὅτι γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε.»

Καθίσαντες οὖν ἐπὶ τὸ κριτήριον, παρόντων ἑκατέρων τῶν προσώπων, οὐ γὰρ ἐροῦμεν ἀδελφῶν, μέχρις οὗ ἐν εἰρήνῃ ἑαυτοὺς ἀπολάβωσιν, ἐρευνᾶτε ἀκριβῶς περὶ τῶν ἐνεχομένων· καὶ πρῶτον περὶ τοῦ κατηγοροῦντος, εἰ πρῶτου τούτου κατηγορεῖ ἢ καὶ ἑτέροις τισὶν ἐγκλήματα κατενήνοχεν, καὶ εἰ μὴ ἐκ μέμψεως αὐτῶν ἢ φιλονεικία καὶ τὸ ἔγκλημα ὑπόκειται, καὶ ὅποια τις ἢ ἀναστροφή αὐτοῦ ὑπάρχει. Καὶ τοιοῦτος δὲ ὢν εὐσυνείδητος, μὴ πιστευέσθω μόνος, παράνομον γὰρ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐχέτω καὶ ἑτέρους μάρτυρας ὁμοίους αὐτῷ τὸν τρόπον, καθὼς καὶ ὁ Νόμος λέγει· «Ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθίσεται πᾶν ῥῆμα.» Διατί δὲ εἵπομεν τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιζητεῖσθαι ὅποιος τυγχάνει; Ἐπειδὴ πολλάκις ἐγχωρεῖ καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς πλείονας ἐπὶ κακῶ μαρτυρῆσαι καὶ συμφώνως προστεῖναι τοῦ ψεύδους, ὡς τοὺς δύο πρεσβυτέρους κατὰ Σωσάννης ἐν Βαβυλῶνι, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν

παρανόμων κατὰ τοῦ Ναβουθὲ ἐν Σαμαρεία, καὶ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Κυρίου ἐν Ἱερουσαλήμ καὶ κατὰ Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος αὐτοῦ. Ἔστωσαν οὖν οἱ μάρτυρες πραεῖς, ἀόργητοι, ἐπιεικεῖς, ἀγαπητικοί, σώφρονες, ἐγκρατεῖς, ἀπόνηροι, πιστοί, θεοσεβεῖς· ἢ γὰρ τῶν τοιούτων μαρτυρία καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτῶν βεβαία καὶ διὰ τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν ἀληθῆς ὑπάρχει. Τῶν δὲ μὴ τοιούτων μὴ παραδέχεσθε τὴν μαρτυρίαν, εἰ καὶ συμφωνεῖν δοκοῦσιν ἐπὶ τῇ ψευδομαρτυρίᾳ· προστέτακται γὰρ ἐν τοῖς Νόμοις· «Οὐκ ἔση μετὰ πολλῶν ἐπὶ κακία, οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν, οὐ συγκαταθήσῃ μετὰ πλήθους ἐκκλῖναι τὸ δίκαιον.»

Ἐν μέρει δὲ καὶ τὸν κρινόμενον εἰδέναι ὀφείλετε, ὁποῖός ἐστιν τῇ τοῦ βίου συνηθείᾳ καὶ ἀναστροφῇ· εἰ μεμαρτυρημένος τὸν βίον, εἰ ἀνέγκλητος, εἰ ὁσιότητα ἐζηλωκῶς, εἰ φιλόκληρος καὶ φιλόξενος καὶ φιλόπτωχος καὶ φιλάδελφος, εἰ μὴ αἰσχροκερδῆς καὶ μὴ βρώτης καὶ χρηματολαίλαψ, εἰ σώφρων καὶ μὴ ἄσωτος ἢ μέθυσος ἢ ἀργοφάγος, εἰ εὐσπλαγχνος καὶ εὐμετάδοτος. Εἰ γὰρ αὐτῷ προϋπόκειται ἔργα φαῦλα, ἤδη ἐκ μέρους ἀληθεῖς ἂν εἶεν καὶ αἱ νῦν αὐτῷ ἐπιφερόμεναι κατηγορίαι, εἰ μὴ ἂν αὐτῷ τὸ δίκαιον ἔχει συναγωνιζόμενον· ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτὸν ἡμαρτηκέναι μὲν ποτε, τούτου δὲ τοῦ ἐγκλήματος ἀθῶον ὑπάρχειν. Διὸ ἀκριβῶς περὶ τὰ τοιαῦτα νήφοντες, ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίας ποιεῖσθε τὰς ἀποφάσεις κατὰ τοῦ ἐλεγχθέντος καὶ ἂν μετὰ τὸν ἀφορισμὸν συγγνώμην αἰτῇ καὶ προσέσῃ τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἡμαρτηκέναι ὁμολογῇ, προσδέξασθε αὐτόν. Μήτε δὲ τὸν συκοφάντην ἀτιμώρητον ἐάσητε, ἵνα μὴ καὶ ἕτερόν τινα καλῶς βιοῦντα βλασφημήσῃ ἢ ἕτερον τινα προτρέψῃται τὰ ὅμοια αὐτῷ δρᾶσαι, μήτε μὴν τὸν ἐλεγχθέντα ἀνύβριστον, ὅπως μὴ καὶ ἕτερος τοῖς αὐτοῖς αὐτῷ ἐνσχεθῇ. Οὔτε γὰρ μάρτυς κακῶν ἀτιμώρητος ἔσται, οὐθ' ὁ πλημμελῶν δίκης ἐκτός.

Εἴπομεν δέ, ὅτι κρίσεις οὐ δίκαιον μονομερεῖς ποιεῖσθαι. Ἐὰν γὰρ τοῦ ἐνὸς προσώπου ἀκούσητε, μὴ παρόντος τοῦ ἐτέρου μηδὲ ἀπολογησαμένου πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ἐγκλημα, καὶ προπετῶς ἐξενέγκητε ψῆφον κατακρίσεως, ἔνοχοι τῆς ἀναιρέσεως καὶ συμμερισταὶ τῷ συκοφάντη παρὰ Θεῷ εὐρεθήσεσθε τῷ δικαίῳ κριτῇ. «Ὡς γὰρ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας κρίσεως.» Ἐὰν δὲ μιμηταὶ γένησθε τῶν ἐν Βαβυλῶνι πρεσβυτέρων, οἵτινες καταμαρτυρήσαντες τῆς Σωσάννης ἀδίκως κατεδίκασαν αὐτὴν εἰς θάνατον, ἔνοχοι τῆς ἐκείνων

κρίσεως καὶ καταδίκης γενήσεσθε, ὅτι τὴν μὲν Σωσάνναν ὁ Κύριος διὰ τοῦ Δανιὴλ ἐρρύσατο ἐκ χειρὸς παρανόμων, τοὺς δὲ ἐνόχους τοῦ αἵματος αὐτῆς πρεσβυτέρους ἐν πυρὶ κατεδίκασεν, ὑμᾶς δὲ δι' αὐτοῦ ὠνείδισεν λέγων· «Οὕτως μωροὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ; Οὐκ ἀνακρίναντες οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ἐπιγνόντες κατεκρίνατε θυγατέρα Ἰσραὴλ; Ἀναστρέψατε οὖν εἰς τὸ κριτήριον· ψευδῆ γὰρ οὗτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῇ.»

Θεάσασθε δὲ καὶ τὰ κοσμικὰ δικαστήρια, ὧν τῇ ἐξουσίᾳ ὀρώμεν ἀγομένους φονεῖς, μοιχοὺς, φαρμακοὺς, τυμβωρύχους, ληστάς· καὶ τὰς ἀνακρίσεις αὐτῶν λαβόντες οἱ ἡγούμενοι παρὰ τῶν προσαγόντων λέγουσιν τῷ κακούργῳ, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει· κακείνου συγκαταθεμένου οὐκ εὐθέως ἐπὶ τὴν κόλασιν αὐτὸν ἐκπέμπουσιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἡμέραις ποιοῦνται αὐτοῦ τὴν ἐξέτασιν μετὰ συμβουλίου πολλοῦ καὶ παραπετάσματος μέσου· τελευταῖον ὅρον καὶ ψῆφον θανάτου ὁ μέλλων ἐκφέρειν κατ' αὐτοῦ, πρὸς τὸν ἥλιον ἐπάρας τὰς χεῖρας, διαμαρτύρεται ἀθῶος ὑπάρχειν τοῦ αἵματος τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι ὄντες ἐθνικοὶ καὶ οὐ γινώσκοντες θειότητα ἢ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ Θεοῦ ἄμυναν ὑπὲρ τῶν ἀναιτίως κατακριθέντων. Ὑμεῖς δέ, γινώσκοντες, τίς ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ὁποῖα τὰ κρίματα αὐτοῦ, πῶς ἂν κατὰ ἐπήρειαν δυνήσεσθέ τι ἀπόφασιν δοῦναι, τῆς κρίσεως ὑμῶν παραχρήμα γινωσκομένης Θεῷ; Καὶ εἰ μὲν δικαίως ἐκρίνατε, δικαίων ἀμοιβῶν καταξιωθήσεσθε καὶ νῦν καὶ εἰς αὐτίς· εἰ δὲ ἀδίκως, πάλιν τῶν ὁμοίων τεύξεσθε. Ἡμεῖς μὲν οὖν, ἀδελφοί, συμβουλευόμεν ὑμῖν μᾶλλον ἐπαίνων ἀξιοῦσθαι παρὰ Θεῷ ἢ ψόγων, ὅτι Θεοῦ ἔπαινος ζωὴ αἰώνιος ἀνθρώποις, ὡσπερ οὖν καὶ ὁ ψόγος θάνατος· αἴδιος.

Διὸ γίνεσθε δίκαιοι κριταί, εἰρηνοποιοί, ἀόργητοι· «Ὁ ὀργιζόμενος γὰρ εἰκὴ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.» Εἰ δὲ καὶ συμβῆ ἕξ ἐνεργείας τινὸς ὀργισθῆναι ὑμᾶς κατὰ τινος, ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῇ ὀργῇ ὑμῶν. «Ὀργίζεσθε γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε.» Τοῦτ' ἔστιν ταχέως διαλλάσσεσθε, ὅπως μὴ ἡ ἐπίμονος ὀργὴ μνησικακία γένηται καὶ ἀμαρτίαν ἀπεργάσῃται· «Ψυχαὶ γὰρ μνησικακῶν εἰς θάνατον», φησὶν ὁ Σολομών. Λέγει δὲ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐν Εὐαγγελίοις· «Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθαι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου.» Δῶρον δὲ ἔστιν Θεῷ ἢ

ἐκάστου προσευχὴ καὶ εὐχαριστία· ἂν οὖν ἔχῃς τι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἢ αὐτὸς ἔχῃ τι κατὰ σοῦ, οὔτε αἰ προσευχαί σου εἰσακουσθήσονται οὔτε αἰ εὐχαριστίαι σου προσδεχθήσονται διὰ τὴν ὑποκειμένην ὀργήν.

Χρὴ δὲ συνεχῶς προσεύχεσθαι ὑμᾶς, ἀδελφοί· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν ἐν ὀργαῖς ἀδίκως ἐχθραινόντων ἀδελφοῖς ὁ Θεὸς οὐκ ἐπακούει, καὶ ἂν τρὶς τῆς ὥρας προσεύζωνται, χρὴ διαλύειν πᾶσαν ἔχθραν καὶ μικροψυχίαν, ἵνα δυνώμεθα προσεύχεσθαι καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ καὶ ἀρύπῳ. Καίτοιγε καὶ ἐχθροὺς ὁ Κύριος ἀγαπᾷν προσέταξεν, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς φίλους μισεῖν, καὶ ὁ νομοθέτης φησὶν· «Οὐ μισήσεις πάντα ἄνθρωπον, οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου, ἐλεγμῶ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἀμαρτίαν· οὐ μισήσεις Αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἦσθα παρ' αὐτῶ· οὐ μισήσεις Ἰδουμαῖον, ὅτι ἀδελφός σου ἐστίν.» Καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει· «Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά.» Ὅθεν εἰ Χριστιανὸς εἶναι θέλεις, ἔξακο λούθει τῷ τοῦ Κυρίου Νόμῳ· «Λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας.» Ἐπὶ σοὶ γὰρ ὁ σωτὴρ ἐξουσίαν ἔθετο ἀφιέναι ἀμαρτίας τῷ ἀδελφῷ τὰς εἰς σὲ γενομένας ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ, τοῦτ' ἔστιν τετρακοσίας ἐνενηήκοντα. Ποσάκις οὖν ἤδη ἀφῆκας τῷ ἀδελφῷ σου, ἵνα μὴ θελήσης αὐτῷ ἀφιέναι καὶ νῦν; Καίτοι ἀκούσας τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος, ὅτι· «Ἐκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.» Σὺ δὲ μνησικακεῖς καὶ συντηρεῖς ἔχθραν καὶ ἐπὶ κρίσιν ἔρχῃ καὶ μῆνιν ὑφορᾷς καὶ ἡ προσευχὴ σου ἐμποδίζεται. Ἄλλ' εἰ καὶ τὰ τετρακόσια ἐνενηήκοντα συνεχώρησας ἀφεις τῷ ἀδελφῷ σου, πλεόνασον τὴν ἀοργησίαν ἐπὶ πλεῖον εἰς ἀγαθωσύνην δι' ἑαυτόν· κἂν ἐκεῖνος μὴ ποιῇ, ἀλλάγε σὺ διὰ τὸν Θεὸν σπούδαζε ἀφιέναι τῷ πλησίον, ὅπως γένη υἱὸς τοῦ Πατρός σου τοῦ ἐν οὐρανοῖς καὶ προσευχόμενος ὑπακούῃ ὡς φίλος Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο, ὧ ἐπίσκοποι, μελλόντων ὑμῶν εἰς προσευχὴν ἀπαντᾶν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ψαλμωδίαν καὶ τὴν ἐπὶ ταῖς γραφαῖς διδασκαλίαν, ὁ διάκονος πλησίον ὑμῶν ἐστὼς μετὰ ὑψηλῆς φωνῆς λεγέτω· «Μὴ τις κατὰ τινος, μὴ τις ἐν ὑποκρίσει», ἵνα, ἂν εὐρεθῇ ἐν τισὶν ἀντιλογία, συνειδήσει κρουσθέντες δεηθῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ διαλλαγῶσιν τοῖς ἀδελφοῖς. Εἰ γὰρ τοὺς ἐν οἰκίᾳ τινὸς εἰσερχομένους πρὸ πάντων δεῖ λέγειν· «Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ», ὡς υἱοὺς εἰρήνης εἰρήνην χαριζομένους τοῖς ἀξίοις, καθὼς γέγραπται· «Τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν, οὓς ἔγνω ὁ Κύριος ὄντας αὐτοῦ», πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἐν

Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ εἰσερχομένους χρή πρὸ πάντων ἐπεύχεσθαι τῷ λαῷ τὴν τοῦ Θεοῦ εἰρήνην. Εἰ δὲ ἄλλοις ταύτην ἐπεύχεται, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτῆς ἐντὸς ὑπαρχέτω ὡς τέκνον φωτός· ὁ γὰρ μὴ ἔχων αὐτὴν ἐν ἑαυτῷ οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος ἄλλοις αὐτὴν χαρίζεσθαι. Διὸ πρὸ πάντων χρή εἰς ἑαυτὸν εἰρηνεύειν αὐτόν· ὁ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν μὴ στασιάζων οὐδ' ἂν πρὸς ἄλλον διαμαχεσθήσεται, ἀλλ' ἔσται εἰρηνικός, φιλικός, συνάγων τὰ τοῦ Κυρίου καὶ συνεργὸς αὐτοῦ γινόμενος πρὸς τὸ πλεονάσαι αὐτῷ τοὺς σφωζομένους ἐν ὁμονοίᾳ. Οἱ γὰρ ἐπινοοῦντες ἔχθρας καὶ μάχας, ἀντιλογίας καὶ κρίσεις πονηροὶ καὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριοι τυγχάνουσιν.

Ὁ γὰρ Θεός, Θεὸς ὢν ἐλέους, ἀπ' ἀρχῆς ἐκάστην γενεάν ἐπὶ μετάνοιαν καλεῖ διὰ τῶν δικαίων καὶ τῶν προφητῶν· καὶ τοὺς μὲν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ διὰ τοῦ Ἄβελ καὶ τοῦ Σήθ καὶ Σήμ, ἔτι δὲ Ἐνῶς καὶ τοῦ μετατεθέντος Ἐνῶχ ἐσωφρόνιζεν, τοὺς δὲ ἐν τῷ κατακλυσμῷ διὰ τοῦ Νῶε, τοὺς ἐν Σοδόμοις διὰ τοῦ φιλοξένου Λώτ, τοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν διὰ τοῦ Μελχισεδέκ καὶ τῶν πατριαρχῶν καὶ τοῦ θεοφιλοῦς Ἰώβ, τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ διὰ Μωϋσέως, τοὺς Ἰσραηλίτας δι' αὐτοῦ καὶ Ἰησοῦ καὶ Χαλέβ καὶ Φινεὲς καὶ τῶν λοιπῶν, τοὺς μετὰ τὸν νόμον δι' ἀγγέλων καὶ προφητῶν, τοὺς αὐτοὺς διὰ τῆς ἰδίας ἐνανθρωπήσεως τῆς ἐκ παρθένου γενομένης, τοὺς πρὸ μικροῦ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ τῆς σωματικῆς διὰ Ἰωάννου τοῦ προδρόμου, τοὺς δ' αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ λέγων· «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· τοὺς μετὰ τὸ πάθος αὐτοῦ δι' ἡμῶν τῶν δώδεκα καὶ τοῦ τῆς ἐκλογῆς σκεύους Παύλου. Ἡμεῖς οὖν οἱ καταξιωθέντες εἶναι μάρτυρες τῆς παρουσίας αὐτοῦ σὺν Ἰακώβῳ τῷ τοῦ Κυρίου ἀδελφῷ καὶ ἑτέροις ἑβδομήκοντα δύο μαθηταῖς καὶ τοῖς ἑπτὰ διακόνοις αὐτοῦ ἐκ στόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠκούσαμεν καὶ ἀκριβῶς εἰδότες λέγομεν, τί ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον, τὸ διὰ Ἰησοῦ γνωρισθὲν ἡμῖν, ἵνα μηδεὶς ἀπόληται, ἀλλὰ πάντες ἄνθρωποι συμφώνως πιστεύσαντες αὐτῷ αἶνον σύμφωνον ἀναπέμψαντες αὐτῷ ζήσωσιν αἰωνίως.

Τοῦτο γὰρ ἐστὶν, ὃ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος προσευχομένους λέγειν τῷ Πατρὶ αὐτοῦ· «Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς», ἵνα, ὡς αἱ ἐπουράνιοι φύσεις τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων πᾶσαι δοξάζουσιν τὸν Θεὸν συμφώνως, οὕτως καὶ ἐπὶ γῆς πάντες

ἄνθρωποι ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ διαθέσει δοξάζουσιν τὸν μόνον Θεὸν τὸν ἕνα καὶ ἀληθινὸν διὰ τοῦ μονογενοῦς Χριστοῦ. Θέλημα οὖν αὐτοῦ ἐστὶν αἰνεῖν αὐτὸν ὁμοφρόνως καὶ προσκυνεῖν αὐτὸν συμφώνως. Τοῦτο γὰρ αὐτοῦ ἐστὶ θέλημα ἐν Χριστῷ, πολλοὺς εἶναι τοὺς σωζομένους ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ ζημιοῦν αὐτὸν μηδὲ ἐλαττονεῖν ὑμᾶς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ συστέλλειν τὸν ἀριθμὸν διὰ μιᾶς ψυχῆς ἀνθρώπου ὑφ' ὑμῶν ἀναιρεθείσης, ἥτις ἡδύνατο σωθῆναι διὰ μετανοίας, ἀπώλετο δὲ οὐ μόνον ἐξ ἰδίας ὀργῆς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐξ ὑμετέρας ἐπιβουλῆς, καὶ ἐπληρώσατε τὸ γεγραμμένον· «Ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.» Τοιοῦτος δέ, ὢν σκορπιστής, προβάτων ἀντίδικος, Θεοῦ ἐχθρός, τῶν ἀρνίων φθορεὺς, ὢν ὁ Κύριος ποιμὴν ὑπῆρξεν καὶ ἡμεῖς συναγωγοί, ἐκ διαφόρων ἐθνῶν καὶ γλωσσῶν ἐν πολλῷ μόχθῳ καὶ κινδύνῳ καὶ κόπῳ διηνεκεῖ, ἀγρυπνίαις, ἀσιτίαις, χαμευνίαις, διωγμοῖς, πληγαῖς, φυλακαῖς, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες πληρώσωμεν τὸν τρίκλινον τῶν ἀνακειμένων, τοῦτ' ἐστὶν τὴν ἱεράν καὶ καθολικὴν Ἐκκλησίαν, εὐφραينوμένων τῶν κλητῶν καὶ ἀγαλλιωμένων, ὑμνούντων καὶ δοξαζόντων τὸν καλέσαντα αὐτοὺς δι' ἡμῶν εἰς ζωὴν Θεόν· ὑμεῖς οὖν, ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν διεσκορπίσατε. Καὶ ὑμεῖς δέ, οἱ λαϊκοί, εἰρηνεύετε πρὸς ἀλλήλους, σπουδάζοντες ὡς φρόνιμοι τὴν Ἐκκλησίαν αὐξῆσαι καὶ τὰ νομιζόμενα ἄγρια ἐπιστρέφειν εἰς αὐτὴν καὶ ἐξημεροῦν καὶ ἀποκαθιστᾶν. Καὶ τοῦτό ἐστὶν ὁ μέγιστος ἐξ ἐπαγγελίας μισθὸς παρὰ Θεοῦ· «Ἐὰν ἐξαγάγῃς ἐξ ἀναξίου τίμιον, ὡς τὸ στόμα μου ἔση.»

Σὺ δέ, ὁ ἐπίσκοπος, ἔσο ἅγιος, ἄμωμος, μὴ πλήκτης, μὴ ὀργίλος, μὴ ἀπηνής, ἀλλ' οἰκοδόμος, ἐπιστροφεύς, διδακτικὸς, ἀνεξίκακος, ἠπιόθυμος, πρᾶος, μακρόθυμος, παραινεντικός, παρακλητικὸς ὡς Θεοῦ ἄνθρωπος. Ὄταν δὲ συναθροίξῃς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς κυβερνήτης νηὸς μεγάλης μετ' ἐπιστήμης πάσης κέλευε ποιεῖσθαι τὰς συνόδους, παραγγέλλων τοῖς διακόνους ὡσανεὶ ναύταις τοὺς τόπους ἐκτάσσειν τοῖς ἀδελφοῖς καθάπερ ἐπιβάταις μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ σεμνότητος. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ οἶκος ἔστω ἐπιμήκης, κατὰ ἀνατολὰς τετραμμένος, ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἔχων τὰ παστοφόρια πρὸς ἀνατολήν, ὅστις ἔοικεν νηϊ. Κεῖσθω δὲ μέσος ὁ τοῦ ἐπισκόπου θρόνος, παρ' ἑκάτερα δὲ αὐτοῦ καθεζέσθω τὸ πρεσβυτέριον, καὶ οἱ διάκονοι παριστάσθωσαν εὐσταλεῖς τῆς πλείονος ἐσθῆτος· εἰκόσθω γὰρ ναύταις καὶ τοιχάρχους. Προνοία δὲ τούτων εἰς τὸ ἕτερον μέρος οἱ λαϊκοὶ καθεζέσθωσαν μετὰ

πάσης εὐταξιάς καὶ ἡσυχίας, καὶ αἱ γυναῖκες κεχωρισμένως καὶ αὐταὶ καθεζέσθωσαν σιώπην ἄγουσαι.

Μέσος δὲ ὁ ἀναγνώστης ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ἐστὼς ἀναγινωσκέτω τὰ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τὰ τῶν Κριτῶν γαί τῶν Βασιλειῶν, τὰ τῶν Παραλειπομένων καὶ τὰ τῆς Ἐπανόδου, πρὸς τούτοις τὰ τοῦ Ἰώβ καὶ τὰ Σολομώντος καὶ τὰ τῶν Ἐξκαίδεκα προφητῶν. Ἀνὰ δύο δὲ γενομένων ἀναγνωσμάτων, ἕτερός τις τοῦ Δαυὶδ ψαλλέτω τοὺς ὕμνους, καὶ ὁ λαὸς τὰ ἀκροστίχια ὑποψαλλέτω. Μετὰ τοῦτο αἱ Πράξεις αἱ ἡμέτεραι ἀναγινωσκέσθωσαν καὶ αἱ ἐπιστολαὶ Παύλου τοῦ συνεργοῦ ἡμῶν, ἃς ἀπέστειλε ταῖς Ἐκκλησίαις καθ' ὑφήγησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ μετὰ ταῦτα πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἀναγινωσκέτω τὰ Εὐαγγέλια, ἃ ἐγὼ Ματθαῖος καὶ Ἰωάννης παρεδώκαμεν ὑμῖν καὶ οἱ συνεργοὶ Παύλου παρειληφότες κατέλειψαν ὑμῖν Λουκᾶς καὶ Μάρκος. Καὶ ὅταν ἀναγινωσκόμενον ἦ τὸ Εὐαγγέλιον, πάντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ πᾶς ὁ λαὸς στηκέτωσαν μετὰ πολλῆς ἡσυχίας· γέγραπται γάρ· «Σιώπα καὶ ἄκουε Ἰσραήλ», καὶ πάλιν· «Σὺ δὲ αὐτοῦ στηθὶ καὶ ἀκούση.» Καὶ ἐξῆς παρακαλείτωσαν οἱ πρεσβύτεροι τὸν λαόν, ὁ καθεὶς αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ ἅπαντες, καὶ τελευταῖος πάντων ὁ ἐπίσκοπος, ὃς ἔοικε κυβερνήτη.

Στηκέτωσαν δὲ οἱ μὲν πυλωροὶ εἰς τὰς εἰσόδους τῶν ἀνδρῶν φυλάσσοντες αὐτάς, αἱ δὲ διάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν, δίκην ναυστολόγων· καὶ γὰρ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ὁ αὐτὸς παρηκολούθει τύπος. Εἰ δέ τις εὗρεθῆ παρὰ τόπον καθεζόμενος, ἐπιπλησέσθω ὑπὸ τοῦ διακόνου ὡς πρωρέως καὶ εἰς τὸν καθήκοντα αὐτῷ τόπον μεταγέσθω. Οὐ μόνον γὰρ νηΐ, ἀλλὰ καὶ μάνδρη ὡμοίωται ἢ Ἐκκλησία. Ὡς γὰρ οἱ ποιμένες ἕκαστον τῶν ἀλόγων, αἰγῶν φημι καὶ προβάτων, κατὰ συγγένειαν καὶ ἡλικίαν ἰστῶσιν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ συντρέχει, οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ οἱ μὲν νεώτεροι ἰδίᾳ καθεζέσθωσαν, ἐὰν ἦ τόπος, εἰ δὲ μή, στηκέτωσαν ὀρθοί· οἱ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἤδη προβεβηκότες καθεζέσθωσαν ἐν τάξει, τὰ δὲ παιδιά ἐστῶτα προσλαμβάνέσθωσαν αὐτῶν οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες· αἱ δὲ νεώτεραι πάλιν ἰδίᾳ, ἐὰν ἦ τόπος, εἰ δὲ μήγε, ὀπισθεν τῶν γυναικῶν ἰστάσθωσαν· αἱ δὲ ἤδη γεγαμηκυῖαι καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι ἰδίᾳ ἰστάσθωσαν· αἱ παρθένοι δὲ καὶ αἱ χῆραι καὶ αἱ πρεσβύτιδες πρῶται πασῶν στηκέτωσαν ἢ καθεζέσθωσαν. Ἔστω δὲ τῶν τόπων προνοῶν ὁ διάκονος, ἵν' ἕκαστος τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν

ἴδιον τόπον ὁρμᾶ καὶ μὴ παρὰ τὸ ἰντροῖτον καθέζωνται.
Ὅμοίως ὁ διάκονος ἐπισκοπεῖτω τὸν λαόν, ὅπως μή τις
ψιθυρίσῃ ἢ νυστάξῃ ἢ γελάσῃ ἢ νεύσῃ· χρὴ γὰρ ἐν Ἐκκλησίᾳ
ἐπιστημόνως καὶ νηφαλέως καὶ ἐγρηγορότως ἐστάναι,
ἐκτεταμένην ἔχοντα τὴν ἀκοὴν εἰς τὸν τοῦ Κυρίου λόγον.

Καὶ μετὰ τοῦτο συμφώνως ἅπαντες ἐξαναστάντες
καὶ ἐπ' ἀνατολὰς κατανοήσαντες, μετὰ τὴν τῶν κατηχου
μένων καὶ τὴν τῶν μετανοούντων ἕξοδον προσευχέσθωσαν
τῷ Θεῷ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ
ἀνατολὰς, ὑπομιμησκόμενοι καὶ τῆς ἀρχαίας νομῆς τοῦ
κατὰ ἀνατολὰς παραδείσου, ὅθεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος,
ἀθετήσας τὴν ἐντολὴν ὄψεως συμβουλία πεισθεῖς, ἀπεβλήθη.
Οἱ δὲ διάκονοι μετὰ τὴν προσευχὴν οἱ μὲν τῇ προσφορᾷ
τῆς εὐχαριστίας σχολαζέτωσαν ὑπηρετούμενοι τῷ τοῦ Κυρίου
σώματι μετὰ φόβου, οἱ δὲ τοὺς ὄχλους διασκοπεῖτωσαν καὶ
ἡσυχίαν αὐτοῖς ἐμποιεῖτωσαν. Λεγέτω δὲ ὁ παρεστὼς
τῷ ἀρχιερεῖ διάκονος τῷ λαῷ· «Μὴ τις κατὰ τινος, μὴ
τις ἐν ὑποκρίσει». Εἶτα καὶ ἀσπαζέσθωσαν ἀλλήλους
οἱ ἄνδρες καὶ ἀλλήλας αἱ γυναῖκες τὸ ἐν Κυρίῳ φίλημα,
ἀλλὰ μὴ τις δολίως, ὡς ὁ Ἰούδας τὸν Κύριον φιλήματι
παρέδωκεν.

Καὶ μετὰ τοῦτο προσευχέσθω ὁ διάκονος ὑπὲρ τῆς
Ἐκκλησίας πάσης καὶ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ
μερῶν καὶ ἐκφορίων, ὑπὲρ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἀρχόντων,
ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς καθόλου
εἰρήνης. Καὶ μετὰ τοῦτο ὁ ἀρχιερεὺς ἐπευχόμενος τῷ
λαῷ εἰρήνην εὐλογεῖτω τοῦτον, ὡς καὶ Μωϋσῆς ἐνετείλατο
τοῖς ἱερεῦσιν εὐλογεῖν τὸν λαὸν τούτοις τοῖς ἡμέσιν·
«Εὐλογήσαι σε Κύριος καὶ φυλάξαι σε, ἐπιφάναι Κύριος
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ καὶ ἐλεῆσαι σε, ἐπάραι Κύριος τὸ
πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ καὶ δόξαι σοι εἰρήνην.» Ἐπευ
χέσθω οὖν καὶ ὁ ἐπίσκοπος καὶ λεγέτω· «Σῶσον Κύριε,
τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἣν
ἐκτήσω καὶ περιεποιήσω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ
σου καὶ ἐκάλεσας βασιλεῖον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον.»
Μετὰ δὲ ταῦτα γινέσθω ἡ θυσία, ἐστῶτος παντὸς τοῦ
λαοῦ καὶ προσευχομένου ἡσύχως· καὶ ὅταν προσενεχθῇ,
μεταλαμβάνετω ἐκάστη τάξις καθ' ἑαυτὴν τοῦ κυριακοῦ
σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, ἐν τάξει μετὰ αἰδοῦς καὶ
εὐλαβείας ὡς βασιλέως προσερχόμενοι σώματι, καὶ αἱ
γυναῖκες κατακεκαλυμμέναι τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀρμόζει
γυναικῶν τάξει, προσερχέσθωσαν. Φυλαττέσθωσαν δὲ αἱ
θύραι, μὴ τις ἄπιστος ἢ ἀμύητος, εἰσέλθοι.

Εἰ δέ τις ἀπό παροικίας ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ ἐπ
εἰσέλθοι σύστασιν ἐπικομιζόμενοι, ὁ διάκονος ἐπικρινέτω
τὰ κατ' αὐτούς, ἀνακρίνων, εἰ πιστοί, εἰ ἐκκλησιαστικοί,
εἰ μὴ ἀπὸ αἰρέσεώς εἰσι μεμολυσμένοι, καὶ πάλιν εἰ ὕπανδρος
ἢ χήρα· καὶ οὕτω γνοὺς τὰ κατ' αὐτούς, ὡς εἰσὶν ἀληθῶς
πιστοὶ καὶ ὁμογνώμονες ἐν τοῖς κυριακοῖς, ἀπαγέτω ἕκαστον
εἰς τὸν προσήκοντα αὐτῷ τόπον. Εἰ δὲ καὶ πρεσβύτερος
ἀπὸ παροικίας ἐπέλθοι, προσδεχέσθω ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων
κοινωνικῶς· εἰ διάκονος, ὑπὸ τῶν διακόνων· εἰ δὲ καὶ
ἐπίσκοπος, σὺν τῷ ἐπισκόπῳ καθεζέσθω τῆς αὐτῆς ἀξιούμε
νος ὑπ' αὐτοῦ τιμῆς. Καὶ ἐρωτήσεις αὐτόν, ὧ ἐπίσκοπε,
προσλαλήσαι τῷ λαῷ λόγους διδακτικούς· ἢ γὰρ τῶν ξένων
παράκλησις καὶ νουθεσία ὠφελιμωτάτη σφόδρα· «Οὐδεὶς
γὰρ προφήτης, φησὶν, δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι.» Ἐπι
τρέψεις δὲ αὐτῷ καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀνοῖσαι· ἐὰν δὲ δι'
εὐλάβειαν ὡς σοφὸς τὴν τιμὴν σοὶ τηρῶν μὴ θελήσῃ ἀνε
νέγκαι, κἂν τὴν εἰς τὸν λαὸν εὐλογίαν αὐτὸν ποιήσασθαι
καταναγκάσεις.

Εἰ δὲ ἐν τῷ καθέζεσθαι ἕτερός τις ἐπεισέλθοι
εὐσχήμων καὶ ἔνδοξος ἐν τῷ βίῳ, ἢ ξένος ἢ ἐγχώριος, σὺ
ὁ ἐπίσκοπος ὁ προσλαλῶν τὸν περὶ Θεοῦ λόγον ἢ ὁ ἀκούων
τοῦ ψάλλοντος ἢ τοῦ ἀναγινώσκοντος, μὴ προσωποληπτῶν
καταλίπῃς τὴν διακονίαν τοῦ λόγου, ἵνα διατάξῃ αὐτῷ
προσεδρίαν, ἀλλὰ μένε ἡσύχιος μὴ διακόπτων σου τὸν λόγον
ἢ τὴν ἀκοήν, οἱ δὲ ἀδελφοὶ διὰ τῶν διακόνων παρα
δεχέσθωσαν αὐτόν. Εἰ δὲ τόπος οὐκ ἔστιν, ὁ διάκονος,
τὸν μᾶλλον νεώτερον ἐγείρας μετὰ λόγου, ἀλλὰ μὴ μετ'
ὀργῆς, ἐκεῖνον καθισάτω· δίκαιον δὲ τοῦτο καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ
τὸν φιλάδελφον ποιῆσαι· ἐὰν δὲ ἀνανεύῃ, ἐγείρας αὐτόν
ἀναγκαστῶς, ὀπίσω πάντων στήσον, ἵνα παιδευθῶσιν καὶ
οἱ λοιποὶ ἀντιπαραχωρεῖν τοῖς ἐντιμοτέροις. Εἰ δὲ πτωχὸς
ἢ ἀγενής ἢ ξένος ἐπέλθοι πρεσβύτης ἢ νέος τὴν ἡλικίαν καὶ
τόπος οὐχ ὑπάρχει, καὶ τούτοις τόπον ποιήσει ἐξ ὅλης τῆς
καρδίας αὐτοῦ ὁ διάκονος, ἵνα μὴ πρὸς ἄνθρωπον αὐτοῦ
γένηται ἢ προσωπόληψις, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν ἢ διακονία
εὐάρεστος. Τὸ δ' αὐτὸ ποιεῖτω καὶ ἡ διάκονος ταῖς ἐπερχο
μέναις γυναιξὶν πτωχαῖς ἢ τοὶ πλουσίαις.

Διδάσκων δέ, ὧ ἐπίσκοπε, κέλευε καὶ παραίνει
τῷ λαῷ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνδεδελεχίζειν ὄρθρου καὶ ἐσπέρας
ἐκάστης ἡμέρας καὶ μὴ ἀπολείπεσθαι τὸ σύνολον, ἀλλὰ
συνέρχεσθαι διηνεκῶς, καὶ μήτε τὴν Ἐκκλησίαν κολοβοῦν
ἑαυτὸν ὑφαίρουντα καὶ παρὰ μέλος ποιεῖν τὸ σῶμα τοῦ
Χριστοῦ· οὐ γὰρ μόνον περὶ ἱερέων ἐρρέθη, ἀλλὰ καὶ

ἕκαστος τῶν λαϊκῶν περὶ ἑαυτοῦ ἀκουέτω λογιζόμενος, ὅτι εἴρηται ὑπὸ τοῦ Κυρίου· «Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἔστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.» Μὴ οὖν ἑαυτοὺς μέλη ὄντες τοῦ Χριστοῦ σκορπίζετε, μὴ συναθροιζόμενοι· Χριστὸν κεφαλὴν ἔχοντες κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ συνόντα καὶ κοινωνοῦντα ὑμῖν, μὴ ἀμελεῖτε ἑαυτῶν μηδὲ ἀποστερεῖτε τὸν σωτῆρα τῶν οἰκείων μελῶν μηδὲ διαιρεῖτε τὸ σῶμα αὐτοῦ μηδὲ σκορπίζετε τὰ μέλη αὐτοῦ μηδὲ προκρίνετε τοῦ θεοῦ λόγου τὰς βιωτικὰς χρείας, ἀλλ' ἐκάστης ἡμέρας συναθροίσεσθε ὄρθρου καὶ ἑσπέρας ψάλλοντες καὶ προσευχόμενοι ἐν τοῖς κυριακοῖς, ὄρθρου μὲν λέγοντες ψαλμὸν τὸν ζβ, ἑσπέρας δὲ τὸν ρμ. Μάλιστα δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου καὶ ἐν τῇ τοῦ Κυρίου ἀναστασίμῳ τῇ κυριακῇ σπουδαιότερως ἀπαντᾶτε, αἶνον ἀναπέμποντες τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι τὰ ὅλα διὰ Ἰησοῦ καὶ αὐτὸν εἰς ἡμᾶς ἐξαποστείλαντι καὶ συγχωρήσαντι παθεῖν καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστήσαντι. Ἐπεὶ τί ἀπολογήσεται τῷ Θεῷ ὁ μὴ συνερχόμενος ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἀκούειν τοῦ σωτηρίου περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγου; Ἐν ἧ καὶ τρεῖς εὐχὰς ἐστῶτες ἐπιτελοῦμεν μνήμης χάριν τοῦ διὰ τριῶν ἀναστάντος ἡμερῶν, ἐν ἧ Προφητῶν ἀναγνώσεις καὶ Εὐαγγελίων κηρυκία καὶ θυσίας ἀναφορὰ καὶ τροφῆς ἱερᾶς δωρεά.

Πῶς δὲ οὐ πολέμιος Θεοῦ ὁ περὶ τὰ πρόσκαιρα μὲν νύκτα καὶ μεθ' ἡμέραν σπουδάζων, τῶν δὲ αἰωνίων ἀμελῶν; Καὶ λουτρῶν μὲν καὶ προσκαίρου τροφῆς ἐκάστης μεταποιούμενος, τῶν δὲ αἰεὶ παραμενόντων οὐκ ἐπιστρεφόμενος; Πῶς δὲ οὐχὶ καὶ νῦν ἔρεϊ τῷ τοιοῦτῳ ὁ Κύριος· «Ἐδικαιώθη ὑπὲρ ὑμᾶς τὰ ἔθνη», ὥσπερ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὄνειδίζων ἔλεγεν· «Ἐδικαιώθη Σόδομα ἐκ σοῦ;» Εἰ γὰρ τὰ ἔθνη ἐξ ὕπνου αὐτῶν καθ' ἡμέραν ἀναστάντα τρέχει ἐπὶ τὰ εἶδωλα τοῦ λατρεύειν αὐτοῖς, καὶ πρὸ παντὸς ἔργου καὶ πάσης πράξεως πρῶτον αὐτοῖς προσεύχονται, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν αὐτῶν οὐκ ἀφυστεροῦσιν, ἀλλὰ σχολάζουσιν, οὐχ οἱ τοπικοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πόρρωθεν οἰκοῦντες, καὶ ἐν τοῖς θεάτροις αὐτῶν ὡς ἐν συναγωγῇ πάντες συνέρχονται.

Ὅμοίως καὶ οἱ μάτην λεγόμενοι Ἰουδαῖοι καθ' ἑξ ἡμέρας ἀργοῦντες τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ συνίασιν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν, οὐδέποτε παραφίοντες ἢ παραμελοῦντες οὔτε τῆς ἀργίας αὐτῶν οὔτε τῆς συναγωγῆς αὐτῶν, οἱ τῆς δυνάμεως τοῦ Λόγου ἐν τῇ ἀπιστίᾳ αὐτῶν κενωθέντες, προσέτι δὲ καὶ οὐ ὀνόματος ἑαυτοῦς καλοῦσιν Ἰούδα·

Ἰούδας γὰρ ἔξομολόγησις ἐρμηνεύεται, οὗτοι δὲ οὐκ εἰσὶν ἔξομολογούμενοι Θεῶ τὸ πάθημα τοῦ Χριστοῦ παρανόμως πεποηκότες, ἵνα καὶ μεταγνόντες σωθῶσιν.

Εἰ οὖν οἱ μὴ σωζόμενοι ἐν οἷς οὐκ ὠφελοῦνται πυκνά ζουσιν, σὺ τί ἂν ἀπολογήσῃ Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὁ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἀπολειπόμενος καὶ μηδὲ τὰ ἔθνη μιμούμενος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀπολείπεσθαι ἀθυμῶν ἢ ἀποστατῶν ἢ κακοποιῶν; Οἷς λέγει ὁ Κύριος διὰ τοῦ Ἰερεμίου· «Τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐφυλάξατε, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὰ δικαιώματα τῶν ἔθνων ἐπορεύθητε, παρ' ὀλίγον καὶ ὑπερβάλλετε αὐτούς.» Καὶ πάλιν· «Ἐδικαίωσεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἀσυνθέτου Ἰούδα.» Καὶ ἔξῃς· «Εἰ ἀλλάζονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶν θεοί· ὅτι διέλθετε νήσους Χετιεὶμ καὶ ἴδετε, καὶ εἰς Κηδάρ ἀποστείλατε καὶ νοήσατε σφόδρα, εἰ γέγονεν τοιαῦτα· ὅτι ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἀμείβουσιν τὰ ἑαυτῶν νόμιμα, ὁ δὲ λαός μου, φησὶν, ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἔξ ἧς οὐκ ὠφελήθησεται.» Πῶς οὖν ἀπολογήσεται τις ὀλιγωρήσας ἢ ἐκστὰς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ;

Εἰ δέ τις τὴν τοῦ ἔργου τοῦ ἰδίου πρόφασιν ἐπιφέρων ὀλιγωρεῖ προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, γινωσκέτω ὁ τοιοῦτος, ὡς αἱ τέχναι τῶν πιστῶν ἐπέργιαι εἰσιν, ἔργον δὲ ἡ θεοσέβεια. Τὰς οὖν τέχνας ὑμῶν ὡς ἐν παρέργῳ ποιεῖτε εἰς διατροφήν ὑμῶν, ἔργῳ δὲ τὴν θεοσέβειαν ἀσκεῖτε, ὡς καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν· «Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.» Καὶ πάλιν· «Τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.»

Σπουδάζετε οὖν μηδέποτε τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καταλιμπάνειν· εἰ δέ τις ταύτην ὑπερίδη, εἰς μιὰρὸν δὲ ἔθνων εἰσέλθοι ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἰρετικῶν, ὁ τοιοῦτος τί ἀπολογήσεται τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; Λόγια Θεοῦ ζῶντος καταλιπὼν ζῶντα καὶ ζωοποιοῦντα καὶ δυνάμενα ὑσασθαι κολάσεως αἰωνίου, καὶ πορευθεὶς εἰς οἶκον δαιμόνων ἢ εἰς συναγωγὴν χριστοκτόνων ἢ εἰς ἐκκλησίαν πονηρευομένων, οὐκ ἀκούσας τοῦ εἰπόντος· «Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω· οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω.» Καὶ πάλιν· «Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη καὶ ἐπὶ καθέδρᾳ λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός.» Σὺ

δέ, καταλιπὼν τῶν πιστῶν τὸ συνάθροισμα, τοῦ Θεοῦ τὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς ἐκείνου νόμους, ἐπιβλέπεις ἐπὶ τὰ σπήλαια τῶν ληστῶν, ἅγια ἠγούμενος, ἃ ἐκεῖνος βέβηλα ἀπεκάλεσεν, καὶ κοινοποιῶν, ἃ ἐκεῖνος ἐχώρισεν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πομπαῖς Ἑλλήνων συντρέχεις καὶ ἐπὶ τὰ θέατρα ἐπέιγῃ, ἐπιθυμήσας εἰς τῶν εἰσπορευομένων ἐκεῖ λογισθῆναι καὶ μετασχεῖν ἀκροαμάτων ἀπρεπῶν, ἵνα μὴ λέγωμεν μυσαρῶν, μὴ ἀκούσας τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος· «Κύριε, οὐκ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων, ἀλλ' εὐλαβούμην ἀπὸ προσώπου χειρός σου», καὶ τοῦ Ἰώβ φάσκοντος τὰ ὅμοια· «Εἰ δὲ καὶ μετὰ γελοιαστῶν ἐπορεύθηθι ποτέ· ἴσταμαι γὰρ ἐν ζυγῷ δικαίῳ.»

Τί δὲ βούλει μετασχεῖν τῶν ἑλληνικῶν λογίων, ὄντων νεκρῶν ἀνθρώπων ἐξ ἐπιπνοίας διαβόλου ἀποφανθέντων νεκροποιὰ καὶ πίστεως ἀνατρεπτικά καὶ πρὸς πολυθεΐαν ἀπάγοντα τοὺς προσανέχοντας αὐτοῖς; Ὑμεῖς οὖν, σχολάζοντες τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις, καὶ τῶν βιωτικῶν χρειῶν τούτους ἠμεῖσθε τιμιωτέρους, καὶ πλείονα τιμὴν ἀπονέμοντες αὐτοῖς συντρέχετε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡγαπημένου, τοῦ πρωτοτόκου πάσης κτίσεως. Αὕτη γὰρ θυγάτηρ ἐστὶν τοῦ Ὑψίστου ἢ ὠδινήσασα ὑμᾶς διὰ τοῦ λόγου τῆς χάριτος καὶ μορφώσασα ἐν ὑμῖν τὸν Χριστόν, οὗ μέτοχοι γενόμενοι ἱερά μέλη ἐστὲ καὶ ἐκλεκτά, μὴ ἔχοντα σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὡς ἄμωμοι καὶ ἅγιοι ἐν πίστει τετελειωμένοι ἐστὲ ἐν αὐτῷ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος ὑμᾶς.

Φυλάσσεσθε οὖν τοῦ μὴ συσχολάζειν τοῖς ἀπολυμένοις, ὃ ἐστὶν συναγωγή ἐθνῶν, εἰς ἀπάτην καὶ ἀπώλειαν· οὐδεμία γὰρ κοινωνία Θεῷ πρὸς διάβολον· ὁ γὰρ συναθροίζομενος μετὰ τῶν τὰ τοῦ διαβόλου φρονούντων εἰς ἐξ αὐτῶν λογισθήσεται καὶ τὸ οὐαὶ κληρονομήσει. Φεύγετε δὴ καὶ τὰ ἀπρεπῆ τῶν θεαμάτων, τὰ θέατρά φημι καὶ τὰς ἑλληνικὰς πομπὰς, ἐπαιδὰς, κληδόνας, μαντείας, καθαρισμούς, οἰωνισμούς, ὀρνιθοσκοπίας, νεκυομαντείας, ἐπιφωνήσεις, ὅτι γέγραπται· «Οὐ γὰρ ἔστιν οἰωνισμὸς ἐν Ἰακώβ, οὐδὲ μαντεία ἐν Ἰσραήλ», καὶ πάλιν· «Οἰώνισμα ἀμαρτία ἐστίν», καὶ ἀλλαχοῦ· «Οὐκ οἰωνεῖσθε, καὶ κληδόσι καὶ μαντεῖαις καὶ ἐγγαστριμύθοις οὐκ ἐπακολουθήσετε, φαρμακοὺς οὐ περιποιήσετε.» Διὸ παραινεῖ καὶ ὁ Ἱερεμίας λέγων· «Κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ πορεύεσθε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε.» Διόπερ χρὴ τὸν πιστὸν φεύγειν τὰς συνόδους τῶν ἀσεβῶν Ἑλλήνων καὶ

Ἰουδαίων καὶ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν, ἵνα μὴ τῷ συσχολάζειν αὐτοῖς παγίδας λάβωμεν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ὅπως μὴ συναναστρεφόμενοι ταῖς ἑορταῖς αὐτῶν, αἴτινες ἐπὶ τιμῇ τῶν δαιμόνων ἐπιτελοῦνται, κοινωνήσωμεν αὐτοῖς καὶ τῆς ἀσεβείας. Φευκτέα δὲ αὐτῶν καὶ αἱ πανηγύρεις καὶ τὰ ἐν ταύταις ἐπιτελούμενα παίγνια· πιστὸν γὰρ ἐν πανηγύρει οὐ χρὴ παραβάλλειν πλεῖον τοῦ σωματίον πρίασθαι καὶ ψυχὴν περιποιήσασθαι καὶ ἕτερα ἄτινα ὠνήσασθαι τῶν πρὸς σύστασιν ἁρμοζόντων. Ἀπέχεσθε οὖν πάσης τῆς τῶν εἰδώλων πομπῆς, φαντασίας, πανηγύρεως, συμποσίων, μονομαχίας, καὶ πάσης θεᾶς δαιμονικῆς.

Οἱ δὲ νεώτεροι τῆς Ἐκκλησίας, ἐν πάσαις ταῖς χρείαις ἀόκνως λειτουργεῖν σπουδάζετε, μετὰ πάσης σεμνότητος τοῖς ἔργοις ὑμῶν σχολάζετε, ὅπως ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ ὑμῶν ἢτε ἐπαρκοῦντες καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πενομένοις, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς, σχολάζοντες τῷ λόγῳ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅμως καὶ τῶν ἐπεργίων οὐκ ἀμελοῦμεν· οἱ μὲν γὰρ εἰσὶν ἐξ ἡμῶν ἀλιεῖς, οἱ δὲ σκηνοποιοί, οἱ δὲ γῆς ἐργάται, πρὸς τὸ μηδέποτε ἡμᾶς ἀργοὺς εἶναι. Λέγει δὲ πού καὶ ὁ Σολομών· «Ἴσθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ ὀκνηρὸν καὶ ζήλωσον ἰδὼν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γίνου ἐκεῖνου σοφώτερος· ἐκεῖνῳ γὰρ γεωργίου μὴ ὑπάρχοντος, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὄν, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν πολλήν τε ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν.» Ἡ πορευθεὶς πρὸς τὴν μέλισσαν καὶ μάθε, ὡς ἐργάτης ἐστὶν τὴν τε ἐργασίαν ὡς σεμνήν ἐμπορευέται· ἥς τοὺς πόνους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγείαν προσφέρονται, ποθεινὴ δὲ ἐστὶ καὶ ἐπίδοξος, καίπερ οὐσα τῇ ὀμῇ ἀσθενῆς, τὴν σοφίαν τιμήσασα προήχθη. Καὶ ἐξῆς· «Ἔως πότε, ὃ ὀκνηρὸν, κατάκεισαι, πότε δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; Ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς, ὀλίγον δὲ κάθησαι, μικρὸν δὲ νυστάζεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζῃ χερσὶ στήθος· εἶτα παραγίνεται σοι ὡσπερ κακὸς ὁδοιπόρος ἢ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὡσπερ ἀγαθὸς δρομεύς. Ἐὰν δὲ ἄοκνος ἦς, ἤξει ὡσπερ πηγὴ ὁ ἀμητὸς σου, καὶ ἡ ἔνδεια ὡσπερ κακὸς ἀνὴρ ἀπαυτομολήσει.» Καὶ πάλιν· «Ὁ ἐργαζόμενος τὴν ἑαυτοῦ γῆν πλησθήσεται ἄρτων.» Καὶ ἐν ἄλλοις φησὶν· «Ὁ ἀργὸς περιέλαβεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἔφαγεν τὰς σάρκας αὐτοῦ.» Καὶ ἐξῆς· «Κρύψας ὁ ὀκνηρὸς τὴν χεῖρα αὐτοῦ οὐ δυνήσεται ἀπενεγκεῖν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ.» Καὶ πάλιν· «Διὰ ἀργίαν χειρῶν ταπεινωθήσεται ἢ δόκωσις.» Ἐργάζεσθε οὖν ἐνδεδελεχῶς· ἀθεράπευτος γὰρ ἐστὶν ἀργοῦ μῶμος. Εἰ δέ

τις μὴ ἐργάζεται, οὗτος παρ' ὑμῖν μὴ ἐσθιέτω· ἀργούς
γὰρ μισεῖ καὶ ὁ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἀργὸς γὰρ εἶναι
οὐκ ὀφείλει οὐδεὶς τῶν Θεῶν προσανεχόντων.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ

Περὶ χηρῶν

β. Ὅτι παραιτητέον καθιστᾶν νεωτέραν χήραν διὰ τὸ ὑποπτον.

γ. Ὅποίας εἶναι χρὴ τὰς ὄντως χήρας ἢ πῶς ἐπικουρεῖσθαι παρὰ
τοῦ ἐπισκόπου.

δ. Ὅτι πάνθ' ὄντιναοῦν ἐνδεῆ εὐποιεῖν χρὴ.

ε. Ὅτι καὶ τοῦ ἥθους ἐπιμελητέον τῶν χηρῶν.

ς. Ὅτι οὐ χρὴ γυναῖκας διδάσκειν, ἀπρεπὲς γάρ, καὶ ποῖαι γυναῖκες
εἶποντο τῷ κυρίῳ.

Ἔστι αἱ χῆραι μεμετρημένας ὀφείλουσιν ἔχειν τὰς προόδους.

ζ. Οἷαί εἰσιν αἱ ψευδοχῆραι.

η. Ὅτι οὐ χρὴ παρὰ ἀναξίων λαμβάνειν τὴν χήραν ἢ τὸν ἐπίσκοπον
ἢ ἄλλον πιστόν.

θ. Ὅτι οὐ χρὴ γυναῖκας βαπτίζειν· ἀσεβὲς γὰρ καὶ τῆς Χριστοῦ
διδασκαλίας ἀλλότριον.

ι. Ὅτι οὐ χρὴ λαϊκὸν ποιεῖν ἱερατικὸν ἔργον, βάπτισμα ἢ θυσίαν ἢ
χειροθεσίαν ἢ εὐλογίαν.

ια. Ὅτι πλὴν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων οὐδενὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν
ἐπιτέτραπται τὰ τῶν ἱερέων ἐνεργεῖν, τὸ δὲ χειροτονεῖν μόνῳ
ἐπισκόπῳ προσήκει, ἑτέρῳ δὲ οὐδενί.

ιβ. Ἀποτροπὴ βασκανίας.

ιγ. Ὅπως δεῖ προσεῦχεσθαι τὰς χήρας ὑπὲρ τῶν διδόντων τὰ πρὸς
τὴν χρείαν.

ιδ. Ὅτι οὐ χρὴ κομπάζειν καὶ περιαγγέλλειν τὸ ἑαυτῆς ὄνομα τὴν
καρποφοροῦσαν κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν.

ιε. Ὅτι ἀπρεπὲς τὸ λοιδορεῖν τὸν πλησίον· ἀλλότριον χριστιανῶν τὸ
καταρᾶσθαι.

ισ. Περὶ μνήσεως θείας τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

ιζ. Οἷαν αἰτίαν ἔχει τὸ εἰς Χριστὸν βάπτισμα καὶ διατί τῶν ἐπ' αὐτῷ
ἕκαστον λέγεται καὶ πράττεται.

ιη. Οἷος ὀφείλει εἶναι ὁ μεμνημένος.

ιθ. Οἷοι ὀφείλουσι εἶναι οἱ διάκονοι.

κ. Ὅτι ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ὁ ἐπίσκο-
πος, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ ἑνός· ἀβέβαιον γάρ.

Χήρας δὲ καθιστᾶτε μὴ ἕλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα,
ἵνα τρόπῳ τινὶ τὸ τῆς διγαμίας αὐτῶν ἀνύποπτον βέβαιον
ὑμῖν διὰ τῆς ἡλικίας ὑπάρχη. Εἰ δὲ νεωτέραν καταστήσητε

εἰς τὸ χηρικὸν καὶ μὴ φέρουσα τὴν ἐν νεότητι χηρείαν
γαμηθῆ, ἀπρέπειαν ἐμποιήσῃ τῆ δόξῃ τοῦ χηρικοῦ καὶ λόγον
ὑφέξει τῷ Θεῷ, οὐχ ὅτι δευτέρῳ γάμῳ συνήφθη, ἀλλ' ὅτι
τὴν ἑαυτῆς ἐπαγγελίαν οὐκ ἐφύλαξεν, καταστρηνιάσασα τοῦ
Χριστοῦ. Διὸ χρὴ μὴ προπετῶς ποιεῖσθαι τὴν ἐπαγγελίαν,
ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας· «Κρεῖσσον γάρ ἐστίν αὐτὴν μὴ
εὐξασθαι, ἢ εὐξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι.»

Εἰ δέ τις νεωτέρα ὀλίγον χρόνον σὺν τῷ ἀνδρὶ ποιήσασα
καὶ ἀποβαλοῦσα αὐτὸν διὰ τελευτῆς ἢ δι' ἀφορμῆς τινος
ἐτέρας, καὶ μείνῃ ἐφ' ἑαυτῆς δῶρον ἔχουσα χηρείας, μακαρία
εὔρεθήσεται, ὁμοιωθεῖσα τῇ ἐν Σαρεφθοῖς Σιδωνία χήρᾳ,
πρὸς ἣν ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ προφήτης Ἡλίας ἐπεξενώθη.
Ἡ τοιαύτη ἐξομοιωθήσεται Ἄννη τῇ θυγατρὶ Φανουῆλ
τῇ ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νύκτωρ καὶ
μεθ' ἡμέραν παραμένουσα ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς,
οὔσα μὲν ἐτῶν ὀγδοήκοντα, ζήσασα δὲ μετὰ ἀνδρὸς ἐκ τῆς
παρθενίας αὐτῆς ἔτη ἑπτὰ, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δοξάσασα
παρουσίαν ἀνθρωπολογεῖτο τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ
πᾶσι τοῖς προσδοκῶσιν λύτρωσιν ἐν Ἰσραὴλ· ἡ τοιαύτη
μαρτύριον λαβοῦσα τιμηθήσεται, κλέος ἔχουσα καὶ παρὰ
ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς καὶ παρὰ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς τὸν αἰώνιον
ἔπαινον.

Αἱ δὲ νεώτεροι χῆραι εἰς χηρικὸν μὲν μὴ ἐντασ
σέσθωσαν, μήποτε προφάσει τοῦ μὴ δύνασθαι κρατεῖν τῆς
ἀκμῆς ἐπὶ δευτερογαμίαν ἐλθοῦσαι ἐν πράγματι γένωνται·
ἐπικουρεῖσθωσαν δὲ καὶ βοηθεῖσθωσαν, ἵνα μὴ προφάσει τοῦ
λείπεσθαι ἐπὶ δευτερογαμίαν ἐλθοῦσαι ἐν πράγματι ἀπρεπεῖ
ἐνσχεθῶσιν. Καὶ τοῦτο γὰρ εἰδέναι ὀφείλετε, ὅτι μονογαμία
μὲν κατὰ νόμον γινομένη δίκαια, ὡς ἂν κατὰ γνώμην Θεοῦ
ὑπάρχουσα, διγαμία δὲ μετὰ ἐπαγγελίαν παράνομον, οὐ διὰ
τὴν συνάφειαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ψεῦδος, τριγαμία δὲ ἀκρασίας
σημεῖον, τὸ ὑπὲρ τὴν τριγαμίαν προφανῆς πορνεία καὶ
ἀσέλγεια ἀναμφίβολος. Ὁ γὰρ Θεὸς μίαν γυναῖκα ἐνὶ
ἀνδρὶ δέδωκεν ἐν τῇ δημιουργίᾳ· «Ἔσονται γὰρ οἱ δύο εἰς
σάρκα μίαν.» Νεωτέραις δὲ μετὰ τὴν τοῦ πρώτου τελευτῆν
συγκεχωρήσθω καὶ ὁ δεύτερος, ἵνα μὴ εἰς κρίμα τοῦ διαβόλου
ἐμπέσωσιν καὶ παγίδας πολλὰς καὶ ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ
ἐπιζημίους ψυχαῖς, αἵτινες κόλασιν προξενούσιν μᾶλλον, ἢ
ἄνεσιν.

Αἱ δὲ ἀληθινὰι χῆραὶ εἰσὶν αἱ μόνανδροι ὑπάρξασαι,
μαρτυρούμεναι ὑπὸ πολλῶν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, χῆραι τῷ
ᾧ ὄντι, σώφρονες, ἀγναί, πισταί, εὐσεβεῖς, τεκνοτροφήσασαι
καλῶς καὶ ξενοδοχήσασαι ἀμέμπτως, ὧν καὶ ἀντιλαμβά

νεσθαι χρή ὡς Θεῶ ἀνακειμένων. Ἄλλα μὴν καὶ τῶν
πενήτων, ὧ ἐπίσκοπε, μνημόνευε καὶ αὐτοῖς χεῖρα ὀρέγων
ἐπικουρίας καὶ πρόνοιαν αὐτῶν ποιούμενος, ὡς Θεοῦ οἴκο
νόμος εὐκαίρως ἐκάστῳ διανέμων τὰ πρόσφορα, χήραις καὶ
ὄρφανοῖς καὶ ἀπεριστάτοις καὶ τοῖς ἐν θλίψει ἐξεταζομένοις.

Τί γὰρ εἴ τινες μὴ εἰσιν χήραι ἢ χήροι, βοηθείας
δὲ χρήζουσιν διὰ πενίαν ἢ διὰ νόσον ἢ διὰ τεκνοτροφίαν;
Πάντας σε δεῖ ἐφορᾶν καὶ πάντων ἐπιμελεῖσθαι. Οἱ γὰρ
τὰ δόματα διδόντες οὐκ αὐτοσχεδίως αὐτὰ διδῶσιν ταῖς
χήραις, ἀλλὰ συνεισφέρουσιν ἀπλῶς, ἐκούσια αὐτὰ ὀνομά
ζοντες, ὅπως σύ, ἐπιστάμενος τοὺς θλιβομένους, ἀκριβῶς ὡς
ἀγαθὸς οἰκονόμος μερίζης αὐτοῖς ἐκ τοῦ δόματος ὁ γὰρ
θεὸς γινώσκει τὸν δεδωκότα, κἂν ἀπόντος αὐτοῦ ὑπὸ σοῦ
τοῖς δεομένοις μερίζηται· καὶ αὐτὸς μὲν ἔχει τὸν τῆς
εὐποιΐας μισθόν, σὺ δὲ τὸν τῆς εὐσυνειδήτου οἰκονομίας
μακαρισμόν. Λέγε δὲ αὐτοῖς καί, τίς ὁ δεδωκώς, ἵνα καὶ
ἐξ ὀνόματος ὑπὲρ αὐτοῦ προσεύχωνται. Χρὴ γὰρ εὖ ποιεῖν
πάντας ἀνθρώπους, μὴ φιλοκρινούντα τοῦτον ὅστις ἢ ἢ
ἐκεῖνον· ὁ γὰρ Κύριός φησι· «Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε
δίδου.» Δῆλον δὲ ὡς τῷ χρήζοντι κατὰ ἀλήθειαν, κἂν
φίλος ἢ κἂν ἐχθρός, κἂν συγγενῆς κἂν ἀλλότριος, κἂν ἄγαμος
κἂν γεγαμηκῶς ὑπάρχη.

Ἐν πάσῃ γὰρ γραφῇ ὁ Κύριος περὶ τῶν πενήτων
παραίνει, λέγων διὰ μὲν Ἡσαΐου· «Διάθρυπτε πεινῶντι
τὸν ἄρτον σου καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν
οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων
τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψη.» Καὶ διὰ τοῦ Δανιήλ
λέγει τῷ δυνάστη· «Διό, βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω
σοι, καὶ τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ
τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων.» Καὶ διὰ Σολο
μώνος φησιν· «Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται
ἀμαρτίαι.» Καὶ διὰ τοῦ Δαυὶδ πάλιν λέγει· «Μακάριος
ὁ συνιῶν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ῥύσεται
αὐτὸν ὁ Κύριος.» Καὶ πάλιν· «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς
πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ
ὁ Σολομών φησιν· «Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν Κυρίῳ δανεῖζει, κατὰ
δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ.» Καὶ ἐξῆς·
«Ὅς φράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακούσαι τοῦ πένητος,
καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων αὐτοῦ.»
Ἐπαρχέτω δὲ πᾶσα χήρα πραιῖα, ἡσυχος, ἐπεικῆς,
ἄκακος, ἀόργητος, μὴ πολύλαλος, μὴ κραύγασος, μὴ πρό
γλωσσος, μὴ κατάλαλος, μὴ λεξιθήρος, μὴ δισσόλογος, μὴ
φιλοπράγμων· βλέπουσά τι σκολιὸν ἢ καὶ ἀκούουσα γινὸ

μενον, ἔστω ὡς μὴ βλέπουσα καὶ ὡς μὴ ἀκούουσα ὑπαρχέτω. Καὶ μηδὲν ἕτερον τῇ χήρᾳ μελέτω, εἰ μὴ τὸ προσεύχεσθαι ὑπὲρ τῶν διδόντων καὶ ὑπὲρ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπερωτωμένη δέ τι ὑπό τις, μὴ ἀδίως ἀποκρινέσθω, πλήν ὅσα περὶ πίστεως καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, ἀποστέλλουσα τοῖς ἡγουμένοις τοὺς θέλοντας κατηχεῖσθαι τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα. Μόνα δὲ ἀποκρινέσθω τὰ περὶ ἀνατροπῆς πολυθέου πλάνης, ἀποδεικνύουσα τὸν περὶ μοναρχίας Θεοῦ λόγον· περὶ δὲ τῶν ἐξῆς προπετώσῃ τι μὴ ἀποκρινέσθω, ὅπως μὴ τι ἀμαθῶς φθεγξαμένη βλασφημίαν προστρίψῃ τῷ λόγῳ.

Κόκκω γὰρ σινάπεως εἰκέναι τὸν λόγον ὁ Κύριος ἐδογματίσεν. Τοῦτο δὲ ἐστὶ διάπυρον, ὃ ἂν τις ἀπείρωσ χρήσεται, πικρὸν αὐτὸ εὐρήσει. Χρὴ γὰρ ἐν τοῖς μυστικοῖς μὴ προδότην εἶναι, ἀλλ' ἀσφαλῆ· παραινεῖ γὰρ ἡμῖν ὁ Κύριος λέγων· «Μὴ βάλετε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες ἤξωσιν ὑμᾶς.» Ἀκούσαντες γὰρ οἱ ἄπιστοι τὸν περὶ Χριστοῦ λόγον οὐ δεόντως, ἀλλ' ἐνδεῶς, καὶ μάλιστα τὸν περὶ ἐνσωματώσεως ἢ τοῦ πάθους αὐτοῦ, μυκτηρίσαντες χλευάσουσιν μᾶλλον ὡς ψευδῆ ἢ δοξάσουσιν, καὶ ἔνοχος ἔσται τῆς προπετείας ἢ πρεσβυτίας καὶ τῆς βλασφημίας καὶ τὸ οὐαὶ κληρονομήσει· «Οὐαὶ δέ, φησὶν, δι' οὗ τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.»

Οὐκ ἐπιτρέπομεν οὖν γυναῖκας διδάσκειν ἐν Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ μόνον προσεύχεσθαι καὶ τῶν διδασκάλων ἐπακούειν. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν καὶ Κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἡμᾶς τοὺς δώδεκα πέμψας μαθητεῦσαι τὸν λαὸν καὶ τὰ ἔθνη, γυναῖκας οὐδαμοῦ ἐξαπέστειλεν εἰς τὸ κήρυγμα, καίτοι οὐκ ἀπορῶν· συνῆν γὰρ ἡμῖν ἢ τε μήτηρ τοῦ Κυρίου καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, ἔτι δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Μάρθα καὶ Μαρία αἱ ἀδελφαὶ Λαζάρου καὶ Σαλώμη καὶ ἕτεραί τινες. Εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον γυναῖξιν διδάσκειν, αὐτὸς ἂν ἐκέλευσε πρῶτος καὶ ταύταις σὺν ἡμῖν κατηχεῖν τὸν λαόν· εἰ γὰρ κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, οὐκ ἔστιν δίκαιον τὸ λοιπὸν σῶμα τῆς κεφαλῆς ἐξάρχειν. Γνωρίζετω οὖν ἡ χήρα, ὅτι θυσιαστήριον ἐστὶ Θεοῦ, καὶ καθήσθω ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς, μὴ μετὰ τινος προφάσεως ἐν ταῖς τῶν πιστῶν οἰκίαις ἐπὶ τῷ λαμβάνειν εἰσπορευομένη· οὐδὲ γὰρ ποτε τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ περιτρέχει, ἀλλ' ἐν ἐνὶ τόπῳ ἴδρυται. Ὑπαρχέτω οὖν καὶ ἡ παρθένος καὶ ἡ χήρα μὴ περιτροχᾶς ἢ ἐμβομένη κατὰ τὰς τῶν ἀλλοτρίων οἰκίας· ὅτι αἱ ἐμβοὶ καὶ ἀναιδεῖς

καὶ αἱ τοιαῦται οὐχ ἡσυχάζουσιν τοὺς πόδας ἐν ἐνὶ τόπῳ
διὰ τὸ μὴ χήρας, ἀλλὰ πήρας αὐτὰς ὑπάρχειν, ἐτοίμους εἰς
τὸ λαμβάνειν, φλυάρους, καταλάλους, μαχοσυμβούλους, ἀναι
δεῖς, ἀναισχύντους· αἵτινες τοιαῦται ὑπάρχουσαι οὐκ ἄξιαί
τοῦ καλέσαντος τυγχάνουσιν. Οὐ γὰρ ἐπὶ τὸ κοινὸν τῆς
συναγωγῆς ἀνάπαυμα ἐν τῇ κυριακῇ καταντῶσιν ὡς οἱ
ἐγρηγορότες, ἀλλ' ἢ νυστάζουσιν ἢ φλυαροῦσιν ἢ αἰτοῦσιν ἢ
ἐτέρους αἰχμαλωτίζουν προσάγοντες τῷ πονηρῷ, οὐκ
ἔωντες νήφειν αὐτοὺς ἐν Κυρίῳ, ἀλλὰ παρασκευάζοντες
αὐτοὺς τοιούτους ἐξιέναι, οἳ καὶ εἰσίσαι, διάκενοι διὰ τὸ
μὴ ἀκούειν τῶν διδασκόντων ἢ τῶν ἀναγινωσκόντων τὸν
τοῦ Κυρίου λόγον· περὶ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ Ἡσαΐας
ὁ προφήτης λέγει· «Ἀκοῆ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ
καρδία τοῦ λαοῦ τούτου.»

Τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ τῶν τοιούτων χηρῶν
ἐκλείσθη τὰ ὦτα τῆς καρδίας εἰς τὸ μὴ καθεζομένας ἔνδον
ἐν ταῖς στέγαις αὐτῶν προσλαλεῖν τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ περι
τρεχούσας ἐν ἐπινοίᾳ πορισμοῦ διὰ τῶν φλυαριῶν τὰ τοῦ
ἀντικειμένου ἐπιθυμήματα πράσσειν. Αἱ τοιαῦται οὖν
χήραι οὐ προσήρτηνται τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ.
Εἰσὶ γὰρ ἔναι χήραι ἐργασίαν ἠγοῦμεναι τὸ πρᾶγμα,
καὶ ἐξ ὧν ἀναισχύντως αἰτοῦσιν καὶ ἀπλήστως λαμβάνουσιν,
ἤδη καὶ ὀκνηροτέρους τοὺς πολλοὺς πρὸς τὸ διδόναι κατέ
στησαν· δέον γὰρ ἀρκεῖσθαι αὐτὰς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς
διὰ μετριότητα γνώμης, ἐκ τῶν ἐναντίων ἐμπεριτρέχουσαι
τοὺς τῶν πλουσίων οἴκους διασειοῦσιν, εὐπορίαν χρημάτων
ἑαυταῖς ἐπισωρεύουσιν καὶ ἐπὶ πικροῖς τόκοις δανείζουσιν
καὶ μόνου τοῦ μαμωνᾶ φροντίζουσιν, ὧν ὁ Θεὸς τὸ βαλλάν
τιον, αἱ τὸ φαγεῖν καὶ τὸ πιεῖν προκρίνουσιν πάσης ἀρετῆς
λέγουσαι· «Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκο
μεν.» Αἱ ὡς ἐστῶτα ταῦτα ἐλογίσαντο καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα.
Ἡ γὰρ ἡσκηκυῖα περὶ τὸ χρηματολογεῖν ἀντὶ τοῦ
Θεοῦ λατρεῖται τῷ μαμωνᾶ, τοῦτ' ἔστιν δουλεύει τῷ κέρδει,
τῷ δὲ Θεῷ εὐάρεστος εἶναι οὐ δύναται οὐδὲ ταῖς λατρείαις
αὐτοῦ ὑπήκοος, συνεχῶς οὐ δυναμένη ἐντυγχάνειν αὐτῷ,
ἐπὶ τὸ ἀργυρολογεῖν τὸν νοῦν καὶ τὴν διάθεσιν ἔχουσα,
ἐπεὶ περ ὅπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία αὐτῆς. Ἐν
νῷ γὰρ διαλαμβάνει, ποῦ πορευθῆ ἡμματος χάριν, ἢ ὅτι
ἢ δεῖνα ἢ φίλη αὐτῆς ἐπιλέλησται καὶ λόγον τινὰ ταύτη
προσενεγκεῖν ὀφείλει· ἢ δὲ τοιαῦτα λογιζομένη οὐκέτι τῇ
προσευχῇ προσέξει, ἀλλὰ τῇ ἐμπιπτύσει ἐννοίᾳ. Διὸ κἄν
ποτε θελήσῃ προσεῦξασθαι ὑπὲρ τινος, οὐκ εἰσακουσθήσεται·

οὐ γὰρ ἐξ ὅλης καρδίας προσφέρει τὴν δέησιν τῷ Κυρίῳ, ἀλλὰ μεμερισμένη διανοία. Ἡ δὲ Θεῷ βουλομένη προσάγει καθημένη ἔνδον φρονεῖ τὰ τοῦ Κυρίου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀκαταπαύστῳ στόματι δέησιν προσφέρουσα εἰλικρινῆ. Ὡσπερ οὖν καὶ ἡ σοφωτάτη Ἰουδίθ, μαρτυρουμένη ἐπὶ σωφροσύνῃ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ, οὕτως οὖν καὶ ἡ ὁμοία αὐτῇ χήρα ἔντευξιν ἀκατάπαυστον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας προσοίσει τῷ Θεῷ, καὶ εἰσακούσεται αὐτῆς διὰ τὸ τὴν διάνοιαν αὐτῆς πρὸς μόνῳ τούτῳ ἠρτησθαι καὶ μήτε πρὸς ἀπλησίαν μήτε πρὸς ἐπιθυμίαν πολυδάπανον ἐκκεῖσθαι· ὅ τε ὀφθαλμὸς αὐτῆς ἀγνὸς καὶ ἡ ἀκοή καθαρὰ καὶ αἱ χεῖρες ἀμόλυντοι καὶ οἱ πόδες ἤσυχοι καὶ τὸ στόμα οὔτε πρὸς λαιμαργίαν οὔτε πρὸς φλυαρίαν ἔτοιμον, ἀλλὰ λαλοῦν μὲν τὰ δέοντα, μεταλαμβάνον δὲ ὧν προσῆκεν διὰ μόνην τὴν σύστασιν· οὕτως οὖν σεμνὴ καὶ ἀτάραχος ὑπάρχουσα εὐάρεστος ἔσται τῷ Θεῷ, καὶ ἅμα τῷ αἰτήσασθαι αὐτὴν τι προφθάσει αὐτὴν ἢ δόσις· «Ἔτι γὰρ σου λαλοῦντος, φησὶν, ἐρῶ· ἰδοὺ πάρεμι.»

Τοιαύτη δὲ οὕσα ὑπαρχέτω ἀφιλάργυρος, ἄτυφος, μὴ αἰσχροκερδής, μὴ ἄπληστος, μὴ λίχνη· ἀλλ' ἐγκρατής, πραεῖα, ἀτάραχος, εὐλαβής, αἰδήμων, καθημένη ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς ψάλλουσα, προσευχομένη, ἀναγινώσκουσα, ἀγρυπνοῦσα, νηστεύουσα, Θεῷ πάντοτε προσομιλοῦσα ὡδαῖς καὶ ὕμνοις πνευματικοῖς. Ἐριά τε ἐκλαμβάνουσα ἑτέροις μᾶλλον ἐπιχορηγέτω, ἢ περὶ αὐτὴν τινος δεέσθω, μιμησκομένη τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μεμαρτυρημένης ὑπὸ τοῦ Κυρίου χήρας, ἣτις ἐλθοῦσα ἐν τῷ ἱερῷ ἔβαλεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τὰ δύο λεπτά, ὅπερ ἐστὶ κοδράντης· καὶ θεασάμενος αὐτὴν ὁ καρδιογνώστης Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ διδάσκαλος εἶπεν· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι αὕτη ἢ χήρα πλεῖον πάντων ἔβαλεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, ὅτι οἱ πάντες ἐκ τοῦ περισσεύματος αὐτῶν ἔβαλον, αὕτη δὲ ὅλον τὸν βίον αὐτῆς, ὃν εἶχεν ἔβαλεν.»

Σεμνὰς οὖν δεῖ εἶναι τὰς χήρας, πειθομένας τοῖς ἐπισκόποις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς διακόνοις, ἔτι μὴν καὶ ταῖς διακόνοις, εὐλαβουμένας, ἐντρεπομένας, φοβουμένας, μὴ κατεξουσιαζούσας μηδὲ παρὰ τὴν διαταγὴν τι ποιεῖν θελούσας δίχα γνώμης τοῦ διακόνου, οἷον τὸ πρὸς τινα ἀπελθεῖν θελούσας ἐπὶ τὸ φαγεῖν παρ' αὐτῷ ἢ πιεῖν ἢ λαβεῖν τι παρὰ τινος. Εἰ δὲ μὴ κελευσθεῖσα ποιήσῃ ἐν τι τῶν τοιούτων, ἐπιτιμάσθω νηστεία ἢ ἀφορισμῶ ὡς προπετής. Τί γὰρ ἐπίσταται, ὅποια τίς ἐστίν, παρ' ἧς

λαμβάνει, ἢ ἐκ ποταπῆς διακονίας παραβάλλει τὴν τροφήν; Πότερον ἐξ ἀρπαγῆς ἢ ἐτέρας τινὸς οὐ καλῆς ἀγωγῆς; Οὐκ ἐπισταμένη ἢ χήρα, ὅτι ὑπὲρ ἑνὸς ἐκάστου τούτων δώσει λόγον τῷ Θεῷ δεχομένη ἀναξίως Θεοῦ. Οὔτε γὰρ οἱ ἱερεῖς τοιαύτης ἐκουσιασμὸν δέξονται ποτε οἶον ἀρπαγος ἢ πόρνης· γέγραπται γάρ· «Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον σου.» Καί· «Οὐ προσοίσεις μίσθωμα πόρνης Κυρίῳ τῷ Θεῷ.» Οὐ δεῖ οὖν δέχεσθαι παρὰ τῶν τοιούτων οὔτε μὴν παρὰ ἀφωρισμένων. Γινέσθωσαν τοίνυν αἱ χῆραι ἔτοιμοι πρὸς ὑπακοὴν τῶν ἐντεταλμένων αὐταῖς ὑπὸ τῶν κρειττόνων, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἐπισκόπου ποιείτωσαν ὡς Θεῷ ὑπακούουσαι. Ὁ γὰρ ἀπὸ τοιούτου ἐπιρρήτου ἢ ἀποσυναγώγου δεχόμενος καὶ ὑπὲρ τούτου προσευχόμενος, ἐμμένει τοῖς κακοῖς προαιρουμένου καὶ μὴ θέλοντος μεταμεληθῆναι ποτε, κοινωνεῖ τούτῳ τῇ προσευχῇ καὶ λυπεῖ Χριστὸν τὸν τοὺς ἀδίκους ἀποστρεφόμενον, καὶ οἰκοδομεῖ αὐτοὺς διὰ τῆς ἀναξίου δόσεως καὶ συμμολύνεται αὐτοῖς, μὴ ἀφίων αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν ἔλθειν, ὥστε προσκλαῦσαι καὶ δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ.

Περὶ δὲ τοῦ γυναικῆς βαπτίζειν γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κίνδυνος οὐ μικρὸς ταῖς τοῦτο ἐπιχειρούσαις· διὸ οὐ συμβουλευόμεν· ἐπισφαλές γάρ, μᾶλλον δὲ παράνομον καὶ ἀσεβές. Εἰ γὰρ κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, οὗτος δὲ προχειρίζεται εἰς ἱερωσύνην, οὐ δίκαιον ἀθετῆσαι τὴν δημιουργίαν καὶ καταλιπόντα τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἔλθειν σῶμα· γυνὴ γὰρ σῶμα ἀνδρὸς ἐκ πλευρᾶς *ν καὶ ὑποκείμενον ἐκείνῳ, ἐξ οὐπερ καὶ διηρέθη εἰς παίδων γένεσιν. «Αὐτὸς γάρ σου, φησὶν, κυριεύσει.» Ἀρχὴ γὰρ γυναικὸς ἀνὴρ, ἐπειδὴ καὶ κεφαλὴ. Εἰ δὲ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν διδάσκειν αὐταῖς οὐκ ἐπιτρέπομεν, πῶς ἱερατεῦσαι ταύταις παρὰ φύσιν τις συγχωρήσει; τοῦτο γὰρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀθεότητος τὸ ἀγνόημα θηλείαις θεαῖς ἱερείας χειροτονεῖν, ἀλλ' οὐ τῆς τοῦ Χριστοῦ διατάξεως. Εἰ δὲ καὶ ἔδει ὑπὸ γυναικῶν βαπτίζεσθαι, πάντως ἂν καὶ ὁ Κύριος ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς ἐβαπτίζετο καὶ οὐχ ὑπὸ Ἰωάννου, ἢ καὶ ἡμᾶς ἀποστέλλων ἐπὶ τὸ βαπτίζειν συναπέστειλεν ἂν ἡμῖν καὶ γυναικᾶς ἐπὶ τούτῳ· νῦν δὲ οὐδαμοῦ οὔτε προσέταξεν οὔτε ἐγγράφως παρέδωκεν, εἰδὼς καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς φύσεως καὶ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ πράγματος, ὡς καὶ τῆς φύσεως δημιουργὸς καὶ τῆς διατάξεως νομοθέτης.

Ἄλλ' οὔτε λαϊκοῖς ἐπιτρέπομεν ποιεῖν τι τῶν ἱερὰ τικῶν ἔργων, οἶον θυσίαν ἢ βάπτισμα ἢ χειροθεσίαν ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην. «Οὐχ ἑαυτῷ γάρ τις

λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.»
Διὰ γὰρ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου δίδεται
ἢ τοιαύτη ἀξία. Ὁ δὲ μὴ ἐγχειρισθεὶς ταύτην, ἀλλ' ἀρπά-
σας αὐτὴν ἑαυτῷ, τὴν τιμωρίαν τοῦ Ὁζία ὑποστήσεται.
Ἄλλ' οὔτε τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν
βαπτίζειν, οἷον ἀναγνώσταις ἢ ψάλταις ἢ πυλωροῖς ἢ
ὑπηρέταις, ἀλλ' ἢ μόνοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις,
ἐξυπηρετουμένων αὐτοῖς τῶν διακόνων. Οἱ δὲ τολμῶντες
τοῦτο τῶν Κορειτῶν ὑποΐσουσι τὴν δίκην. Οὐκ ἐπιτρέ-
πομεν δὲ πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διακόνους ἢ διακονίσσας
ἢ ἀναγνώστας ἢ ὑπηρέτας ἢ ὠδοὺς ἢ πυλωρούς, ἀλλὰ
μόνοις τοῖς ἐπισκόποις· αὕτη γὰρ ἐστὶ τάξις ἐκκλησιαστικὴ
καὶ ἁρμονία.

Περὶ δὲ φθόνου ἢ ζήλου ἢ καταλαλιᾶς ἢ ἔριδος ἢ
φιλονεικίας προεῖρηται ὑμῖν, ὅτι ταῦτα Χριστιανοῦ ἀλλότρια,
καὶ μάλιστα ἐπὶ χηρῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐνεργῶν διάβολος
πολύτροπος καὶ πολυποικίλος ὑπάρχων εἰς τὰς μὴ χήρας
ἐμπομπεῖ, ὡς καὶ ποτε εἰς τὸν Κάϊν· ἔνιαι γὰρ λέγουσιν
εἶναι χήραι, τὰ δὲ τῆς χηρείας ἄξια παραγγέλματα οὐ
ποιοῦσιν, ὡς οὐδὲ ὁ Κάϊν τὰ ἀδελφικὰ δικαιώματα· ἀγνοοῦσιν
γὰρ, ὡς οὐ τὸ ὄνομα τῆς χηρείας εἰς βασιλείαν αὐτὰς εἰσάξει,
ἀλλ' ἢ ἀληθῆς πίστις καὶ τὰ ὅσια ἔργα· εἰ δέ τις τὸ μὲν
ὄνομα τῆς χηρείας κέκτηται, ἐπιτελεῖ δὲ τὰ τοῦ ἀντικειμένου
ἐπιτηδεύματα, ἢ μὲν χηρεία αὐτῆς οὐ λογισθήσεται, ἐξω-
σθεῖσα δὲ τῆς βασιλείας αἰωνία κολάσει παραδοθήσεται.
Ἄκουομεν γὰρ τινὰς χήρας ζηλοτύπους, φθονεράς, διαβό-
λους, βασκαίνουσας ταῖς ἐτέρων ἀνέσεσιν· αἱ δὲ τοιαῦται
οὐκ εἰσὶν τοῦ Χριστοῦ οὐδὲ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας
μαθήτριαι. Δέον γὰρ αὐτάς, ἐνδυθείσης αὐτῶν συγχήρας
ὑπὸ τινος ἢ λαβούσης ἀργύρια ἢ τροφήν ἢ πόμα ἢ ὑπόδεσιν,
θεασαμένας τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν ἀναψύξασαν εἰπεῖν·
Εὐλόγητός ὁ Θεὸς ὁ ἀναψύξας μου τὴν συγχήραν·
εὐλόγησον, Κύριε, καὶ δόξασον τὸν διακονήσαντα αὐτῇ, καὶ
τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀναβαίη ἐν ἀληθείᾳ πρὸς σέ, καὶ μνησθήσῃ
αὐτοῦ εἰς ἀγαθὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ· καὶ τὸν
ἐπίσκοπόν μου τὸν καλῶς σοι λειτουργήσαντα καὶ διδάξαντα
εὐκαιρον ἐλεημοσύνην γυμνῇ οὔσῃ τῇ συγγήρῳ μου γενέσθαι,
προσθεῖης αὐτῷ δόξαν καὶ δώης αὐτῷ στέφανον καυχίσεως
ἐν ἡμέρᾳ ἀποκαλύψεως ἐπισκοπῆς σου. Ὁμοίως καὶ ἢ
λαβοῦσα χήρα τὸ ἔλεος συμπροσευχέσθω τῷ διδόντι αὐτῇ
τὴν διακονίαν.

Ἡ μέντοι εὖ ποιοῦσα ἀποκρυψάτω τὸ οἰκεῖον
ὄνομα ὡς σοφὴ, μὴ σαλπίζουσα ἔμπροσθεν αὐτῆς, ἵνα γένη

ται ἡ ἔλεημοσύνη ἐν κρυπτῷ πρὸς Θεόν, καθὼς φησιν ὁ Κύριος, ὅτι: «Σοῦ δὲ ποιῶντος τὴν ἔλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, ὅπως ἦ σου ἡ ἔλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ.» Καὶ ἡ χήρα προσευχέσθω ὑπὲρ τοῦ δεδωκότος, ὅστις ποτ' ἂν ἦ, ἅγιον θυσιαστήριον Θεοῦ ὑπάρχουσα, καὶ ὁ πατήρ ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει τῷ εὖ ποιήσαντι ἐν τῷ φανερῷ.

Ἄλλ' αἰ μὴ κατ' ἐντολὴν Θεοῦ ζῆν θέλουσαι χήραι φροντίζουσιν πολυπευσεῖν, τίς ἢ διακονησαμένη καὶ τίνες αἰ λαβοῦσαι, καὶ μαθοῦσα ἐπιμέμφεται τῇ διακονησαμένη λέγουσα, ὅτι οὐκ ἤδεις, ὅτι ἐγὼ σοι μᾶλλον ἐγγυτέρα παρ' ἐκείνην ὑπῆρχον καὶ μᾶλλον παρ' ἐκείνην θλιβομένη; Διὰ τί οὖν προετίμησας ἐκείνην ἐμοῦ; Ταῦτα δὲ λέγει ἄφρων ὑπάρχουσα, οὐ νοοῦσα, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου τοῦτο θέλημα γέγονεν, ἀλλὰ Θεοῦ πρόσταγμα. Εἰ γὰρ μαρτυρεῖ αὕτη, ὅτι ἐγγυτέρα ὑπῆρχεν καὶ ἐν πλείονι ἐνδεία ἐξητάζετο καὶ μᾶλλον αὐτὴ γυμνὴ ἢ ἐκείνη, ὀφείλει νοεῖν τὸν διαταξάμενον καὶ ἀποσιγήσασα καὶ μὴ μεμψαμένη τὴν διακονήσασαν, εἰσελθοῦσα εἰς οἶκον ἑαυτῆς καὶ ἐπὶ πρόσωπον ἑαυτὴν βαλοῦσα ἰκετεῦσαι τὸν Θεὸν ἀφεθῆναι αὐτῇ τὸ πλημμέλημα.

Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο τῇ εὖ ποιούσῃ μὴ τραγωδεῖν τὴν εὐποιῖαν, ἢ δὲ ἐμέμφετο, ὅτι μὴ ἐκήρυξεν αὐτῆς τὸ ὄνομα, ἵνα καὶ αὐτὴ μαθοῦσα δράμῃ εἰς τὸ λαβεῖν· καὶ οὐ μόνον ἐμέμφετο, ἀλλὰ γε καὶ κατηρᾶτο αὐτῇ, ἐπιλαθομένη τοῦ εἰπόντος: «Ὁ εὐλογῶν σε εὐλογημένος, καὶ ὁ καταρῶμένος σε κεκατήραται.» Λέγει δὲ ὁ Κύριος: «Ὅταν εἰσέρχησθε εἰς οἶκον, λέγετε· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ, καὶ ἔαν μὲν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτόν· ἔαν δὲ μὴ ἦ ἄξιος, ἢ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστρέφει.»

Εἰ οὖν ἡ εἰρήνη ἐπὶ τοὺς πέμψαντας αὐτὴν ἐπ' ἐκεῖνους πάλιν ἐπιστρέφει ἐπὶ τοὺς προηκαμένους αὐτὴν διὰ τὸ μὴ εὐρεῖν ἀξίους αὐτῆς, πολλῶ μᾶλλον ἢ κατὰρα ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν τοῦ ἀδίκως αὐτὴν ἐκπέμψαντος, ὡς οὐκ ἀξίου ὄντος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἐκείνου, πρὸς ὄνπερ ἐξαπεστάλη. Πᾶς γὰρ ὁ μάτην λοιδορῶν ἑαυτὸν ἀρᾶται, καθά φησιν ὁ Σολομών: «Ὡσπερ ὄρνεα πέτονται καὶ στρουθοί, οὕτως ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύσεται ἐπ' οὐδενί.» Καὶ πάλιν λέγει: «Οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδορίας ἀφρονέστατοί εἰσιν.» Ὡσπερ δὲ ἡ μέλισσα ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς ἀσθενῆς οὔσα, ἐπὰν πλήξῃ τινά, τὸ κέντρον ἀποβάλλει καὶ γίνεται στείρα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς, ὃ ἔαν ποιήσητε ἄδικον εἰς ἑτέρους, τοῦτο εἰς ἑαυτοὺς ἐνεργήσετε. «Λάκκον γὰρ ἔρυξεν

καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον, ὃν εἰργάσατο.» Καὶ πάλιν· «Ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν.» Οὐκοῦν ὁ φεύγων κατάραν ἕτερον μὴ καταράσθω. «Ὁ γὰρ μισεῖς σοὶ γενέσθαι, οὐδὲ ἄλλω ποιήσεις.» Διὸ νουθετεῖτε τὰς ἀπειθεῖς, ἐπιπλήσετε ταῖς ἀναισχύντοις, παρακαλεῖτε τὰς ὀλιγοψυχούσας, ἰσχυροποιεῖτε τὰς ἀσθενούσας, ἐπαινεῖτε τὰς ἐν ὀσιότητι ὀδευούσας, εὐλογεῖτωσαν μᾶλλον καὶ μὴ λοιδορεῖτωσαν, εἰρηνοποιεῖτωσαν καὶ μὴ πόλεμον ἐμποιεῖτωσαν. Μῆτε οὖν ἐπίσκοπος μῆτε πρεσβύτερος μῆτε διάκονος μῆτε ἄλλος τις ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ λοιδορίᾳ τὴν γλῶσσαν μολυνέτω, ἵνα μὴ ἀντὶ εὐλογίας κατάραν κληρονομήσῃ. Ἔστω δὲ σπουδὴ καὶ ἐπιμέλεια τῷ ἐπισκόπῳ, ὅπως μὴδὲ λαϊκὸς κατάραν ἐκφέρει· περὶ πάντων γὰρ μέλιν αὐτῷ ὀφείλει, περὶ κληρικῶν, περὶ παρθένων, περὶ χηρῶν, περὶ λαϊκῶν.

Διὰ τοῦτο, ὦ ἐπίσκοπε, τοὺς συνεργούς σου τῆς ζωῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐργάτας διακόνους εὐαρέστους Θεῷ προχειρίζου, οὓς ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ δοκιμάζεις εἶναι ἀξιούς καὶ εἰς τὰς τῆς διακονίας χρεῖας εὐσκόλους. Προχέρισαι δὲ καὶ διάκονον πιστὴν καὶ ἀγίαν εἰς τὰς τῶν γυναικῶν ὑπηρεσίας. Ἔστι γάρ, ὅποταν ἔν τισιν οἰκίαις ἄνδρα διάκονον γυναιξὶν οὐ δύνασαι πέμπειν διὰ τοὺς ἀπίστους ἀποστελεῖς οὖν γυναῖκα διάκονον διὰ τὰς τῶν φαύλων διανοίας. Καὶ γὰρ εἰς πολλὰς χρεῖας γυναικὸς χρῆζομεν διακόνου. Καὶ πρῶτον μὲν ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν τῷ ἀγίῳ ἐλαίῳ, καὶ μετὰ τοῦτον δὲ ἡ διάκονος ἀλείψει αὐτάς· οὐ γὰρ ἀνάγκη τὰς γυναικὰς ὑπὸ ἀνδρῶν κατοπτεῦσθαι.

Ἄλλὰ μόνον ἐν τῇ χειροθεσίᾳ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς χρίσει ὁ ἐπίσκοπος, ὃν τρόπον οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς τὸ πρότερον ἐχρίοντο· οὐχ ὅτι καὶ οἱ νῦν βαπτιζόμενοι ἱερεῖς χειροτονοῦνται, ἀλλ' ὡς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ χριστιανοί, βασιλείον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον, Ἐκκλησία Θεοῦ, στῦλος καὶ ἑδραῖωμα τοῦ νυμφῶνος, οἱ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ ἡγαπημένοι καὶ ἐκλεκτοί. Σὺ οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, ἐκείνῳ τῷ τύπῳ χρίσεις τὴν κεφαλὴν τῶν βαπτιζομένων, εἴτε ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν, τῷ ἀγίῳ ἐλαίῳ εἰς τύπον τοῦ πνευματικοῦ βαπτίσματος· ἔπειτα ἢ σὺ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ὑπὸ σέ πρεσβύτερος τὴν ἱεράν ἐπ' αὐτοῖς εἰπὼν καὶ ἐπονομάσας ἐπίκλησιν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἀγίου Πνεύματος βαπτίσεις αὐτοὺς ἐν τῷ ὕδατι· καὶ τὸν μὲν ἄνδρα ὑποδεχέσθω ὁ διάκονος, τὴν δὲ γυναῖκα ἡ διάκονος, ὅπως σεμνοπρεπῶς ἢ μετάδοσις τῆς ἀθραύστου σφραγίδος γένηται· καὶ μετὰ τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος χριέτω τοὺς βαπτι

σθέντας τῷ μύρῳ.

Ἔστι τοίνυν τὸ μὲν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ διδόμενον, τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ ταφῆς, τὸ ἔλαιον ἀντὶ Πνεύματος ἁγίου, ἡ σφραγὶς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ, τὸ μύρον βεβαίωσις τῆς ὁμολογίας. Τοῦ Πατρὸς ἡ μνήμη ὡς αἰτίου καὶ ἀποστολέως, τοῦ Πνεύματος ἡ συμπαράληψις ὡς μάρτυρος. Ἡ κατάδυσις τὸ συναποθανεῖν, ἡ ἀνάδυσις τὸ συναναστῆναι. Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Χριστὸς ὁ μονογενὴς Θεός, ὁ ἀγαπητὸς Υἱός, ὁ τῆς δόξης Κύριος, Πνεῦμα ἅγιον ὁ παράκλητος τὸ ὑπὸ Χριστοῦ πεμπόμενον καὶ ὑπ' ἐκείνου διδασκόμενον καὶ ἐκείνον κηρύττον.

Ὁ δὲ βαπτιζόμενος ὑπαρχέτω ἀλλότριος ἀσεβείας πάσης, ἀνερέργητος πρὸς ἁμαρτίαν, φίλος Θεοῦ, ἐχθρὸς διαβόλου, κληρονόμος Πατρός, συγκληρονόμος δὲ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, ἀποτεταγμένος τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς δαίμοσιν καὶ ταῖς ἀπάταις αὐτοῦ, ἄγνός, καθαρός, ὄσιος, θεοφιλῆς, υἱὸς τοῦ Θεοῦ, προσευχόμενος ὡς υἱὸς πατρὶ καὶ λέγων ὡς ἀπὸ κοινοῦ τοῦ τῶν πιστῶν συναθροίσματος οὕτως· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ὕσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ διάκονοι ἐν πᾶσιν ἄμωμοι ὡς καὶ ὁ ἐπίσκοπος, μόνον δὲ εὐσκυλτότεροι, ἀνάλογοι πρὸς τὸ πλήθος τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα καὶ τοῖς ἀδυνάτοις ὑπηρετεῖσθαι δύνωνται ὡς ἐργάται ἀνεπαίσχυντοι· καὶ ἡ μὲν γυνὴ τὰς γυναικᾶς σπουδάζουσα θεραπεύειν, ἀμφοτέρω δὲ τὰ πρὸς ἀγγελίαν, ἐκδημίαν, ὑπηρεσίαν, δουλείαν, ὡς καὶ περὶ τοῦ Κυρίου Ἡσαΐας ἔλεγεν φάσκων· «Δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς.» Ἐκαστος οὖν τὸν ἴδιον γνωρίζετω τόπον καὶ ἐκτελείτω αὐτὸν σπουδαίως, ὁμοφρόνως, ὁμοψύχως, γινώσκοντες τὸν τῆς διακονίας μισθόν. Ἔστωσαν δὲ καὶ ἀνεπαίσχυντοι εἰς τὸ ὑπηρετεῖσθαι τοῖς δεομένοις, ὡς καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν· οὕτως οὖν καὶ αὐτοὺς δεῖ ποιεῖν. Κἂν δέη ψυχὴν ὑπὲρ ἀδελφοῦ ἀποθέσθαι, μὴ διστάσωσιν· οὐδὲ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ Κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐδίστασεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείας, ὡς αὐτὸς ἔφη, ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Εἰ οὖν ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς πάντα ὑπέ-
μεινεν δι' ἡμᾶς, πῶς ἂν ὑμεῖς διακονῆσαι τοῖς δεομένοις
ἐνδοιάσητε, μιμηταὶ ὀφείλοντες αὐτοῦ εἶναι τοῦ καὶ δουλείαν
καὶ ἔνδειαν καὶ πληγὰς καὶ σταυρὸν δι' ἡμᾶς ὑπομείναντος;
Χρὴ οὖν καὶ ὑμᾶς δουλεύειν τοῖς ἀδελφοῖς ὡς Χριστοῦ
μιμητάς· «Ὁ θέλων γάρ, φησὶν, ἐν ὑμῖν εἶναι μέγας ἔστω
ὑμῶν διάκονος, καὶ ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔστω
ὑμῶν δοῦλος.» Οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ἔργῳ πεπλήρωκεν
τὸ εὖ δουλεύειν πολλοῖς, καὶ οὐ λόγῳ. Λαβὼν γὰρ λέντιον
διεζώσατο, εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα καὶ ἡμῶν
ἀνακειμένων ἐπελθὼν πάντων ἡμῶν ἔνιψεν τοὺς πόδας καὶ
τῷ λεντίῳ ἐξέμαξεν· τοῦτο δὲ ποιῶν ἐπεδείκνυεν ἡμῖν τὸ
τῆς φιλαδελφίας ἀγαπητικόν, ἵνα καὶ ἡμεῖς εἰς ἀλλήλους
αὐτὸ ποιῶμεν. Εἰ οὖν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ διδάσκαλος
οὕτως ἔταπεινώσεν ἑαυτόν, πῶς ἂν ὑμεῖς ἐπαισχυνθήσεσθε
τοῦτο ποιῆσαι τοῖς ἀδυνάτοις καὶ ἀσθενέσιν τῶν ἀδελφῶν,
ἐργάται ὄντες ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας προστάται;
Ἐξυπηρετεῖτε οὖν ἀγαπητικῶς, μὴ ἐπιγογγύζοντες μηδὲ
διαστασιάζοντες· οὐ γὰρ δι' ἄνθρωπον ποιεῖτε, ἀλλὰ διὰ
τὸν Θεόν, καὶ τὸν μισθὸν τῆς διακονίας παρ' ἐκείνου ἀπο-
λήψεσθε ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς ὑμῶν. Χρὴ οὖν ὑμᾶς τοὺς
διακόνους ἐπισκέπτεσθαι πάντας τοὺς δεομένους ἐπισκέψεως,
καὶ περὶ τῶν θλιβομένων ἀναγγέλλετε τῷ ἐπισκόπῳ ὑμῶν·
ψυχὴ γὰρ αὐτοῦ καὶ αἴσθησις εἶναι ὀφείλετε, εὐσκυλτοὶ καὶ
εὐήκοοι εἰς πάντα ὄντες αὐτῷ ὡς ἐπισκόπῳ ὑμῶν καὶ πατρὶ
καὶ διδασκάλῳ.

Ἐπίσκοπον δὲ προστάσσομεν χειροτονεῖσθαι ὑπὸ
τριῶν ἐπισκόπων ἢ τὸ γοῦν ἔλαττον ὑπὸ δύο, μὴ ἐξεῖναι
δὲ ὑπὸ ἑνὸς ὑμῖν καθίστασθαι, ἢ γὰρ τῶν δύο καὶ τριῶν
μαρτυρία βεβαιότερα καὶ ἀσφαλῆς· πρεσβύτερον δὲ καὶ
διάκονον ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου καὶ τὸν λοιπὸν κλῆρον. Μῆτε
πρεσβύτερον μῆτε διάκονον χειροτονεῖν ἐκ λαϊκῶν κληρικούς,
ἀλλὰ μόνον τὸν μὲν πρεσβύτερον διδάσκειν, ἀναφέρειν,
βαπτίζειν, εὐλογεῖν τὸν λαόν, τὸν δὲ διάκονον ἐξυπηρετεῖσθαι,
τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, τοῦτ' ἔστι διακονεῖν, οὐ
μὴν καὶ τὰ λοιπὰ ἐνεργεῖν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Δ

Περὶ ὀρφανῶν

β. Ὅπως χρὴ τὸν ἐπίσκοπον προνοεῖν τῶν ὀρφανῶν.

γ. Τίνες ὀφείλουσιν ἐπικουρεῖσθαι κατὰ τὴν κυριακὴν διαταγὴν.

δ. Περὶ φιλαργυρίας.

ε. Μετὰ ποίου φόβου χρή τῶν κυριακῶν μετέχειν συνεισφορῶν τὰς χήρας καὶ τοὺς ὀρφανούς.

ς. Τίνων αἱ καρποφορίαὶ δεκταὶ καὶ τίνων ἄδεκτοι.

ζ. Ὅτι αἱ τῶν ἀναξίων καρποφορίαὶ, ἕως ἂν ᾧσι τοιοῦτοι, οὐ μόνον οὐκ ἐξιλεοῦνται Θεόν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων κινουῦσιν αὐτὸν πρὸς ἀγανάκτησιν.

η. Ὅτι βέλτιον ἐκ κόπου ἰδίου παρέχειν χήραις, κἂν ἦ τὰ διδόμενα εὐτελεῖ καὶ ὀλίγα, ἢ τὰ πολλὰ τῶν ἀσεβῶν, κἂν πολλὰ καὶ μεγάλα τυγχάνη· βέλτιον γὰρ λιμῶ διαφθαρήναι ἢ παρὰ ἀσεβῶν συνεισφορὰν δέξασθαι.

θ. Ὅτι χρή προτρέπεσθαι τὸν λαὸν ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐποιεῖν τοὺς πένητας, ὡς καὶ Σολομῶν ὁ σοφός.

ι. Διάταξις, ἵν' ἐάν τις τῶν ἀσεβῶν βία προσρίψῃ χρήματα τοῖς ἱερεῦσιν, εἰς ξύλα καὶ ἀνθρακίαν ἀναλώσῃ ταῦτα, ἀλλὰ μὴ εἰς διατροφάς.

ια. Περὶ γονέων καὶ τέκνων.

ιβ. Περὶ οἰκετῶν καὶ δεσποτῶν.

ιγ. Ἐν τίσιν ὑποτάσσεσθαι χρή τοῖς κοσμικοῖς ἄρχουσιν.

ιδ. Περὶ παρθένων.

Ὁρφανοῦ δέ τις γενομένου χριστιανοῦ ἦτοι παιδὸς ἢ παρθένου, καλὸν μὲν, ἵνα τις τῶν ἀδελφῶν οὐκ ἔχων τέκνον προσλαβόμενος τοῦτο ἔχη εἰς παιδὸς τόπον, τὴν δὲ παρθένον ὁ ἔχων υἰὸν δυνάμενον αὐτῇ ταῖς τοῦ γάμου ὥραις συγχρονίσει συζεύξῃ· τοῦτο γὰρ οἱ ποιοῦντες ἔργον μέγα ἐπιτελοῦσιν, ὀρφανῶν πατέρες ὑπάρξαντες, καὶ παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ λήψονται τὸν μισθὸν τῆς διακονίας ταύτης. Εἰ δέ τις οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι ἀλλὰ κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν περιπατῶν ἐπαισχύνειτο πλούσιος ὢν τὰ τῆς ὀρφανίας μέλη, τοῦ μὲν ὀρφανοῦ πρόνοιαν ποιήσεται ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτῆς τῶν χηρῶν, αὐτῷ δὲ ἐμπεσεῖται τοιοῦτος, ὅστις αὐτοῦ δαπανήσει τὴν φειδώ, καὶ γενήσεται ἐπ' αὐτῷ τὸ εἰρημένον· «Ἄ οὐκ ἔφαγον ἄγιοι, ταῦτα φάγονται Ἄσσυριοι.» Καθὼς καὶ Ἡσαΐας λέγει· «Τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτὴν καὶ ἠρήμωται κατεστραμμένη.»

Ἔμεῖς οὖν, ᾧ ἐπίσκοποι, μεριμνήσατε περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν, μηδὲν ἐλλείποντες αὐτοῖς, τοῖς μὲν ὄρφανοῖς παρέχοντες τὰ γονέων, ταῖς δὲ χήραις τὰ ἀνδρῶν, τοῖς ἀκμαίοις τοὺς γάμους, τεχνίτη ἔργον, ἀδρανεῖ ἔλεος, ξένους στέγος, πεινώσι ψωμόν, διψῶσι πῶμα, γυμνοῖς ἔνδυμα, νοσοῦσι θεράπειαν, φυλακίταις βοήθειαν. Πρὸς τούτοις

πλείων ἔσται ὑμῖν φροντίς περὶ τῶν ἐν ὀρφανίᾳ, ὅπως αὐτοῖς μηδὲν ἐνδέη, τῇ μὲν παρθένῳ, μέχρις ἂν ἔλθῃ εἰς ὥραν γάμου καὶ ἐκδῶτε αὐτὴν ἀδελφῷ, τῷ δὲ παιδί χορηγίαν πρὸς τὸ καὶ τέχνην ἐκμαθεῖν καὶ διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἐπιχορηγίας, ἵνα, ὅταν δεξιῶς τὴν τέχνην κατορθώσῃ, τὸ τηνικαῦτα δύνηται καὶ τὰ τῆς τέχνης ἐργαλεῖα ἑαυτῷ πρίασθαι, ὅπως μηκέτι βαρύνῃ τὴν τῶν ἀδελφῶν ἀνυπόκριτον εἰς αὐτὸν ἀγάπην, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐπιχορηγῆ.

Καὶ γὰρ ἀληθῶς μακάριός ἐστιν, ὃς ἂν δυνάμενος βοηθεῖν ἑαυτῷ μὴ θλίβῃ τόπον ὀρφανοῦ ξένου τε καὶ χήρας, ἐπεὶ καὶ ὁ Κύριος μακάριον εἶπεν εἶναι τὸν διδόντα ὑπὲρ τὸν λαμβάνοντα. Καὶ γὰρ εἴρηται πάλιν ὑπ' αὐτοῦ·

«Οὐαὶ τοῖς ἔχουσιν καὶ ἐν ὑποκρίσει λαμβάνουσιν, ἢ δυναμένοις βοηθεῖν ἑαυτοῖς καὶ λαμβάνειν παρ' ἐτέρων βουλομένοις· ἐκάτερος γὰρ ἀποδώσει λόγον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.» Ὁ μὲν γὰρ δι' ἡλικίαν ὀρφανίας ἢ γήρως ἀτονίαν ἢ νόσου πρόσπτωσιν ἢ τέκνων πολυτροφίαν λαμβάνων, ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον οὐ μεμψήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεθήσεται· θυσιαστήριον γὰρ τῷ Θεῷ λελογισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τιμηθήσεται ἀόκνως ὑπὲρ τῶν διδόντων αὐτῷ διηνεκῶς προσευχόμενος, οὐκ ἀργῶς λαμβάνων, ἀλλὰ τῆς δόσεως αὐτοῦ, ὅση δύναμις, τὸν μισθὸν διδούς διὰ τῆς προσευχῆς· ὁ τοιοῦτος οὖν ἐν τῇ αἰωνίῳ ζωῇ ὑπὸ Θεοῦ μακαρισθήσεται.

Ὁ δὲ ἔχων καὶ ἐν ὑποκρίσει λαμβάνων ἢ δι' ἀργίαν, ἀντὶ τοῦ ἐργαζόμενον βοηθεῖν καὶ ἐτέροις, δίκην ὀφλήσει τῷ Θεῷ, ὅτι πενήτων ἤρπασε ψωμόν. Ὁ γὰρ ἔχων ἀργύρια καὶ μὴ μεταδιδούς ἐτέροις μήτε μὴν αὐτὸς χρώμενος τόπον ὄφειως κεκλήρωται, ὃν φασιν ἐπὶ τοῖς θησαυροῖς καθεύδειν, καὶ ἔστιν ἐπ' αὐτῷ ἀληθῆς ἢ γραφή ἢ φάσκουσα· «Συνήγαγεν πλοῦτον, ἐξ οὗ οὐ γεύσεται.» Καὶ οὐδὲν αὐτῷ ὄφελος ὀλλυμένῳ παρὰ τῆς δίκης· «Οὐκ ὠφελήσει γὰρ, φησὶν, ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς.» Ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐ τῷ Θεῷ πεπίστευκεν, ἀλλὰ τῷ ἑαυτοῦ χρυσίῳ, θεὸν τοῦτο ἠγούμενος καὶ ἐπ' αὐτῷ πεποιθώς ὑποκριτῆς ἀληθείας ὁ τοιοῦτος, προσωπολήπτῃς, ἄπιστος, εἴρων, δειλός, ἄνανδρος, κοῦφος, εὐχερής, μεμψίμοιρος, ἐπώδυνος, ἑαυτοῦ ἐχθρὸς καὶ οὐδενὸς φίλος. Τούτου τὰ χρήματα ὀλεῖται καὶ ἀνὴρ ξένος ἔδεραὶ αὐτά, ἢ ζῶντος ὑφελόμενος ἢ θανόντος καρπωσάμενος· «Πλοῦτος γὰρ ἀδίκως συναγόμενος ἔξε μεθήσεται.»

Παραينوῦμεν οὖν ταῖς χήραις καὶ τοῖς ὀρφανοῖς μετὰ παντὸς φόβου καὶ πάσης εὐλαβείας μεταλαμβάνειν τῶν

αὐτοῖς χορηγοῦμένων, καὶ εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ τῷ διδόντι τοῖς πεινῶσι τροφήν καὶ ἐπ' αὐτῷ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκτείνειν. «Τίς γάρ, φησὶν, ὑμῶν φάγεται ἢ τίς πίεται παρὲς αὐτοῦ; Αὐτὸς γὰρ ἀνοίγει τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐμπιπλᾷ πᾶν ζῶον εὐδοκίας, σίτον νεανίσκοις καὶ οἶνον παρθένοις καὶ ἔλαιον εἰς εὐφροσύνην τῶν ζώντων, χόρτον τοῖς κτήνεσιν καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, κρέα τοῖς θηρίοις, σπέρματα τοῖς ὀρνέοις καὶ πᾶσι τὴν πρόσφορον τροφήν.» Διό φησιν καὶ ὁ Κύριος· «Καταμάθετε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγομεν ἢ τί πίομεν; Οἶδεν γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.» Τοσαύτης οὖν τῆς παρ' αὐτοῦ προνοίας ἀπολαύοντες καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ μεταλαμβάνοντες ἀγαθῶν, αἶνον ἀναπέμπειν ὀφείλετε τῷ ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλαμβάνοντι παντοκράτορι Θεῷ διὰ τοῦ ἡγαπημένου Υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἡ δόξα τῷ Θεῷ ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Χρὴ δὲ τὸν ἐπίσκοπον εἰδέναι, τίνων ὀφείλει δέχεσθαι καρποφορίας καὶ τίνων οὐκ ὀφείλει. Φυλακτέοι γὰρ αὐτῷ πρὸς δόσιν κάπηλοι· «Οὐ δικαιωθήσεται γὰρ κάπηλος ἀπὸ ἀμαρτίας.» Περὶ αὐτῶν γάρ που καὶ Ἡσαΐας ὀνειδίζων τὸν Ἰσραὴλ ἔλεγεν· «Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσιν τὸν οἶνον ὕδατι.» Φευκτέοι δ' αὐτῷ καὶ πόρνοι. «Οὐ προσοίσεις γὰρ τῷ κυρίῳ μίσθωμα πόρνῆς.» Καὶ ἄρπαγες καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμηταὶ καὶ μοιχοί, βδελυκταὶ γὰρ αἱ τούτων θυσίαι τῷ Θεῷ.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἐκθλίβοντες χήραν καὶ ὀρφανὸν καταδυναστεύοντες καὶ τὰς φυλακὰς πληροῦντες ἀναιτίων ἢ καὶ τοῖς ἑαυτῶν οἰκέταις πονηρῶς χρώμενοι, πληγαῖς φημι καὶ λιμῷ καὶ κακοδουλίᾳ, ἢ καὶ πόλεις ὅλας λυμαινόμενοι φευκτέοι ἔστωσάν σοι, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ αἱ τούτων προσφοραὶ μυσαραί. Παιδεία δὲ καὶ ἀδιουργοὺς καὶ ἡτορᾶς ἀδικίᾳ συναγωνιζομένους καὶ εἰδωλοποιοὺς καὶ κλέπτας καὶ τελῶνας ἀδίκους καὶ ζυγοκρούστας καὶ δολομέτρας, καὶ στρατιώτην συκοφάντην, μὴ ἀρκούμενον τοῖς ὀψωνίοις, ἀλλὰ τοὺς πένητας διασειόντα, φονέα τε καὶ δήμειον καὶ δικαστὴν παράνομον, πραγμάτων ἀνατροπέα, ἀνθρώπων ἐπίβουλον, μιαρῶν ἐργάτην, μέθυσον, βλάσφημον, κίναιδον, τοκογλύφον, καὶ παντὸς ἑτέρου πονηροῦ καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ Θεοῦ διαμαχομένου, ὅτι λέγει ἡ γραφή βδελυκτοὺς εἶναι παρὰ

Θεῶ πάντας τοὺς τοιούτους. Οἱ γὰρ παρὰ τοιούτων
δεχόμενοι καὶ τρέφοντες χήρας καὶ ὄρφανούς ὑπεύθυνοι τῷ
κριτηρίῳ τοῦ Θεοῦ γενήσονται, ὡσπερ καὶ Ἀδωνίας ὁ ἐν
ταῖς Βασιλείοις προφήτης παρακούσας Θεοῦ καὶ φαγῶν
ἄρτον καὶ πιῶν ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἀπεῖπεν αὐτῷ ὁ Κύριος
διὰ τὴν τοῦ Ἱεροβοὰμ ἀσέβειαν, καὶ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεθεῖς.
Ὁ γὰρ ἐκ κόπου διακονούμενος ἄρτος χήραις γνησίως
δίκαιος μᾶλλον, κἂν ἢ βραχὺς καὶ ὀλίγος, ἢ ὁ ἐκ συκοφαντίας
καὶ ἐξ ἀδικίας, κἂν ἢ πολὺς καὶ ἐξησηκίμενος· λέγει γὰρ ἡ
γραφὴ· «Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ἀμαρτω
λῶν πολύν.» Εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀσεβῶν φαγοῦσα χήρα καὶ
ἐμπλησθεῖσα προσεύξεται ὑπὲρ αὐτῶν, οὐκ εἰσακουσθήσεται,
ὅτι ὁ καρδιογνώστης Θεὸς μετὰ κρίσεως ἀπεφήνατο περὶ
τῶν ἀσεβῶν λέγων· «Ἐὰν στῆ Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ
προσώπου μου ὑπὲρ αὐτῶν, οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν καὶ
σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου καὶ μὴ ἀξίου ἐλεηθῆ
ναι αὐτοὺς καὶ μὴ προσέλθῃς μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ
εἰσακούσομαί σου.» Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν
ἀμαρτίαις γενόμενοι καὶ μὴ μεταγνόντες οὐ μόνον οὐκ εἰσα
κουσθήσονται προσευχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν παροξυ
νοῦσιν ὑπομιμνήσκοντες αὐτὸν τῆς ἑαυτῶν μοχθηρίας.
Περίστασθε οὖν τὰς τοιαύτας διακονίας ὡς ἀλλαγμα
κυνὸς καὶ μίσθωμα πόρνης· ἐκάτερα γὰρ τοῖς νόμοις ἀπη
γόρευται. Οὔτε γὰρ Ἑλισσαῖος τὰ παρὰ τοῦ Ἀζαήλ
προσκομισθέντα ἐδέξατο, οὔτε Ἀχίας τὰ παρὰ τοῦ Ἱερο
βοὰμ· εἰ δὲ οἱ τοῦ Θεοῦ προφήται τὰ παρὰ τῶν ἀσεβῶν
οὐ προσήκαντο ξένια, δίκαιον μῆτε ὑμᾶς, ὧ ἐπίσκοποι.
Ἄλλὰ καὶ Σίμων ὁ μάγος ἐμοὶ Πέτρῳ καὶ Ἰωάννῃ χρήματα
προσενεγκῶν ἐπειράτω ὠνητήν τὴν ἀτίμητον χάριν λήψεσθαι·
ἅπερ μὴ προσηκάμενοι ἀραῖς αἰωνίοις αὐτὸν ἐδησάμεθα,
ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ οὐκ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς Θεόν, ἀλλὰ
χρημάτων ἐναλλαγῇ ἐνόμισεν κτᾶσθαι. Φεύγετε οὖν τὰς
δυσσυνειδήτους εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ εἰσφοράς·
«Ἄπεχε γὰρ, φησὶν, ἀπὸ ἀδίκου, καὶ οὐ φοβηθήσῃ καὶ
τρόμος οὐκ ἐγγιεῖ σοι.»
Ἄλλ' ἐὰν λέγητε, ὅτι οἱ διδόντες τὰς ἐλεημοσύνας
οὗτοί εἰσιν, κἂν μὴ λάβωμεν παρ' αὐτῶν, πόθεν αἱ χήραι
ὑπηρετηθήσονται παρ' ἡμῶν καὶ οἱ ἐνδεεῖς τοῦ λαοῦ διατρα
φῶσιν; Ἀκούσεσθε παρ' ἡμῶν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐλάβετε
δόματα λευιτῶν, τὴν καρποφορίαν τοῦ ἐν ὑμῖν λαοῦ, ἵνα
ἐπαρκῆτε καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς δεομένοις, καὶ μὴ ἐνδεία
συνεχόμενοι παρὰ πονηρῶν λαμβάνητε. Εἰ δὲ οὕτως
ἀποροῦσιν αἱ ἐκκλησίαι, λυσιτελεῖ τινα διαφθαρήναι, ἢ παρ'

ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ λαβεῖν τι ἐφ' ὕβρει καὶ χλεύῃ τῶν αὐτοῦ φίλων· περὶ γὰρ τῶν τοιούτων καὶ ὁ προφήτης λέγει· «Ἐλαῖον ἀμαρτωλῶν μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.» Δοκιμασταὶ οὖν γίνεσθε τῶν τοιούτων· καὶ παρὰ μὲν τῶν ὁσίων περιπατούντων λαμβάνετε καὶ τοῖς θλιβομένοις χορηγεῖτε, παρὰ δὲ ἀποσυναγῶγων μὴ λαμβάνετε, πρὶν ἂν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μέλη καταξιωθῶσιν. Εἰ δὲ ἐπιλείποι δόμα, προσάγγελε τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν συλλογὴν ποιησάμενος διακόνει τοῖς ὀρφανοῖς καὶ ταῖς χήραις ἐν δικαιοσύνῃ.

Λέγε δὲ τῷ ὑπὸ σὲ λαῷ ἃ καὶ Σολομὼν ὁ σοφός· «Τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης, ἵνα πιμπλάται τὰ ταμιεῖά σου πλησμονῆς σίτου, οἴνω δὲ αἱ ληνοὶ σου ἐκβλύζωσιν.» Ἐκ τοῦ δικαίου οὖν κόπου τῶν πιστῶν τρέφετε καὶ ἀμφιένυτε τοὺς ὑστερουμένους, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν, ὡς προειρήκαμεν, ἀθροιζόμενα χρήματα διατάσσετε διακονοῦντες εἰς τοὺς ἀγορασμοὺς τῶν ἀγίων, ὑόμενοι δούλους, αἶχμα λώτους, δεσμίους, ἐπηρεαζομένους, ἦκοντας ἐκ καταδίκης διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τυράννων εἰς μονομαχίαν καὶ θάνατον· λέγει γὰρ ἡ γραφή· «Ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνατον καὶ ἐκπρίου κτεινομένους, μὴ φείση.»

Ἐὰν δὲ ποτε ἀνάγκη γένηται καὶ παρὰ τινος ἀνοσίου δέξασθαι ἄκοντας ἀργύριον, εἰς ξύλα καὶ ἀνθρακίαν αὐτὸ δαπανήσατε, ἵνα μὴ λαβοῦσα ἡ χήρα ἐξ αὐτοῦ τι ἢ ὁ ὀρφανὸς ἀναγκασθῇ ὠνήσασθαι τροφήν ἢ πόμα παρὰ τὸ προσήκον· δίκαιον γὰρ τὰ παρὰ τῶν ἀσεβῶν ταῦτα πυρὸς εἶναι κατανάλωμα, οὐκ εὐσεβῶν βρῶμα. Ταῦτα δὲ καὶ ὁ νόμος διαγορεύει, θυσίαν ὀψισθεῖσαν ἄβρωτον ἀποκαλῶν καὶ πυρὶ ταύτην ἀναλίσκεσθαι κελεύων. Οὐ γὰρ τῇ φύσει φαῦλα τὰ προσφερόμενα, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῶν προσκομιζόντων αὐτά. Τοῦτο δὲ προστάσσομεν ἐπὶ τῷ μὴ ἀποστρέφειν τοὺς πλησιάζοντας ὑμῖν, εἰδότες καὶ τὴν συντυχίαν πολλακίς ἐπωφελῆ τοῖς ἀσεβέσιν γεγενῆσθαι τὴν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς, ἐπιβλαβῆ δὲ μόνην τὴν κατὰ τὴν θρησκείαν κοινωνίαν. Ταῦτα μὲν οὖν, ἀγαπητοί, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω ὑμῖν πρὸς ἀσφάλειαν ὑμῶν.

Οἱ μέντοι πατέρες παιδεύετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν Κυρίῳ, ἐκτρέφοντες αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου, καὶ διδάσκετε αὐτὰ ἐπιτηδεῖους καὶ ἀρμοζούσας τῷ λόγῳ τέχνας, ἵνα μὴ διὰ τῆς εὐκαιρίας καταστρηνιάσαντα καὶ ἀνεπιτίμητα ὑπὸ τῶν γονέων μείναντα, πρὸ ὥρας ἀνέσεως τυχόντα, ἀφηνιάσωσιν τοῦ καλοῦ. Διὸ μὴ εὐλαβεῖσθε

αὐτοῖς ἐπιπλήσσειν, σωφρονίζοντες αὐτὰ μετὰ ἐμβριθείας· οὐ γὰρ ἀποκτενεῖτε αὐτὰ παιδεύοντες, μᾶλλον δὲ σώσετε αὐτά, καθὼς πού καὶ ὁ Σολομὼν ἐν τῇ Σοφίᾳ φησὶν· «Παίδευε υἱὸν σου, καὶ ἀναπαύσει σε· οὕτως γὰρ ἔσται σοὶ εὐέλπις· σὺ μὲν γὰρ ῥάβδῳ πατάξεις αὐτόν, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ὕψη ἐκ θανάτου.» Καὶ πάλιν λέγει ὁ αὐτὸς οὕτως· «Ὅς φεῖδεται τῆς βακτηρίας ἑαυτοῦ, μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ υἱόν.» Καὶ ἐξῆς· «Κλάσον τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, ὡς ἐστὶν νήπιος, μήποτε σκληρυνθεὶς ἀπειθήσῃ σοι.» Ὅς φεῖδεται οὖν παραινεῖν καὶ σωφρονίζει τὸν ἑαυτοῦ υἱόν, μισεῖ τὸν ἴδιον παῖδα. Ἐκδιδάσκετε οὖν ὑμῶν τὰ τέκνα τὸν λόγον Κυρίου, στύφετε δὲ αὐτὰ καὶ δαρμοῖς καὶ ποιεῖτε ὑποτακτικά, ἀπὸ βρέφους διδάσκοντες αὐτὰ ἱερὰ γράμματα, ἡμέτερά τε καὶ θεῖα, καὶ πᾶσαν γραφὴν θεῖαν παραδιδόντες αὐτοῖς, ἄνεσιν αὐτοῖς μὴ διδόντες κατεξουσιάζειν ὑμῶν παρὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην, μετὰ ὁμηλικῶν εἰς συμπόσιον μὴ ἔωντες αὐτὰ συμβάλλειν· οὕτω γὰρ εἰς ἀταξίαν ἐκτραπήσονται καὶ εἰς πορνείαν περιπεσοῦνται. Καὶ ἐὰν παρὰ τὴν τῶν γονέων ἀμέλειαν τοῦτο πάθωσιν, ἔνοχοι τῶν ψυχῶν αὐτῶν οἱ γεννήσαντες ὑπάρξουσιν· εἰ γὰρ τῇ τῶν γονέων ἀθυμίᾳ σύνεισιν ἀκολάστοις, οἱ παῖδες ἀμαρτήσαντες οὐκ αὐτοὶ μόνοι κολασθήσονται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν οἱ γονεῖς αὐτῶν κριθήσονται. Διὰ τοῦτο σπουδάζετε ὥρα γάμου ζευγνύναι καὶ συναλλάσσειν αὐτά, ἵνα μὴ τῆς ἡλικίας ἐν τῇ ἀκμῇ ζεούσης ἔθῃ πορνοκόπα ἀποβῇ, καὶ ὑμεῖς ἀπαιτηθήσεσθε τὸν λόγον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Περὶ δὲ οἰκετῶν τί ἂν εἴποιμεν πλεῖον, ἢ ὅτι καὶ ὁ δοῦλος εὐνοίαν εἰσφερέτω πρὸς τὸν δεσπότην μετὰ φόβου Θεοῦ, κἂν ἀσεβὴς κἂν πονηρὸς ὑπάρχη, οὐκέτι μέντοι καὶ ὁμόνοιαν κατὰ τὴν θρησκείαν. Καὶ ὁ δεσπότης ἀγαπάτω τὸν οἰκέτην, κἂν διάφορος ᾖ, τὸ ἴσον κρινέτω, ἢ ἄνθρωπος ὑπάρχει. Ὁ δὲ πιστὸν ἔχων δεσπότην, σωζομένης αὐτῷ τῆς κυρίας, ἀγαπάτω καὶ ὡς δεσπότην καὶ ὡς ὁμόπιστον καὶ ὡς πατέρα, μὴ ὡς ὀφθαλμόδουλος, ἀλλ' ὡς φιλοδέσποτος, εἰδὼς, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτῷ τὴν μισθαποδοσίαν ἀποτίσει τῆς ὑπηρεσίας. Ὡσαύτως καὶ ὁ κύριος ὁ πιστὸν ἔχων οἰκέτην, σωζομένης αὐτῷ τῆς θεραπείας, ἀγαπάτω ὡς υἱὸν ἢ ὡς ἀδελφὸν διὰ τὴν τῆς πίστεως κοινωνίαν. Πάση βασιλείᾳ καὶ ἀρχῇ ὑποτάγητε ἐν οἷς ἀρέσκει Θεῷ, ὡς Θεοῦ διακόνους καὶ τῶν ἀσεβῶν τιμωροῖς· πάντα φόβον τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς ἀποπληρώσατε, πᾶσαν εἰσφορὰν, πᾶν τέλος, πᾶσαν τιμὴν, δόσιν, κῆνσον. Θεοῦ γὰρ τοῦτο διάταγμα, μηδενὶ μηδὲν χρεωστεῖν, εἰ μὴ τὸ τῆς

φιλίας σύμβολον, ὃ ὁ Θεὸς διετάξατο διὰ Χριστοῦ.
Περὶ δὲ παρθενίας ἐντολὴν οὐκ ἐλάβομεν, τῇ δὲ
τῶν βουλομένων ἐξουσίᾳ τοῦτο ἐπιτρέπομεν ὡς εὐχὴν, ἐκεῖνο
μόνον αὐτοῖς παραινοῦντες, μὴ προχείρωσ τι ἐπαγγείλασθαι,
ἐπεὶπερ ὁ Σολομών φησιν· «Ἄγαθὸν τὸ μὴ εὐξασθαι, ἢ
τὸ εὐξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι.» Ἡ παρθένος οὖν αὕτη
ἔστω ἀγία σῶματι καὶ ψυχῇ, ὡς ναὸς Θεοῦ, ὡς οἶκος
Χριστοῦ, ὡς Πνεύματος ἀγίου καταγώγιον. Δεῖ γὰρ τὴν
ἐπαγγελαμένην, ἄξια τῆς ἐπαγγελίας ἔργα διαπρασσομένην,
δεικνύειν τὸ ἐπάγγελμα αὐτῆς, ὅτι ἔστιν ἀληθὲς καὶ διὰ
σχολὴν εὐσεβείας, οὐ κατὰ διαβολὴν γάμου γινόμενον.
Ἔστω δὲ μὴ ἐμβὰς μηδὲ ἀκαιροπεριπάτητος, μὴ δίγνω-
μος, ἀλλὰ σεμνή, ἐγκρατής, σώφρων, ἀγνή, φεύγουσα τὰς
τῶν πολλῶν συντυχίας καὶ μάλιστα τὰς τῶν ἀσέμων.

BIBLION E

Περὶ μαρτύρων

- α. Ὅτι τοῖς διὰ Χριστὸν θλιβομένοις παρὰ τῶν ἀπίστων δίκαιον
τοῖς πιστοῖς τὰ δέοντα παρέχειν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διάταξιν.
- β. Ὅτι φευκτέον τῆς πρὸς τοὺς ψευδαδέλφους συνουσίας, ὅταν ἐπι-
μένωσι τῇ φαυλότητι.
- γ. Ὅτι τοῖς διὰ Χριστὸν πορθουμένοις χρή χεῖρα ὀρέγειν, κἂν
κίνδυνος παρῆ.
- δ. Ὅτι φρικτὸν καὶ ὀλέθριον τὸ ἀρνεῖσθαι Χριστόν.
- ε. Ὅτι μιμητέον Χριστὸν ἐν τῷ πάσχειν καὶ ζηλωτέον τὴν αὐτοῦ
ὑπομονήν.
- ς. Ὅτι χρὴ τὸν πιστὸν μὴ ἰψοκίνδυνον εἶναι δι' ἀσφάλειαν μήτε
περιδεῖ δι' ἀνανδρίαν, ἀλλὰ καὶ φεύγειν δι' εὐλάβειαν καὶ ἐμπί-
πτοντα ἀγωνίζεσθαι διὰ τὸν ἀποκείμενον στέφανον.
- ζ. Περὶ ἀναστάσεως ἀποδείξεις διάφοροι.
- η. Περὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Στεφάνου τοῦ πρωτο-
μάρτυρος.
- θ. Περὶ ψευδομαρτύρων.
- ι. Ὅτι δεῖ φεύγειν ματαιολογίας, αἰσχρολογίας, εὐτραπελίας, μέθην,
λαγνείαν, θρύψιν, ὀργὴν ἄμετρον, ᾠδὴν ἐθνικὴν ἢ πορνικόν, ὄνο-
μασίαν τε εἰδώλων ἢ δαιμόνων.
- ια. Παραίνεσις παιδεύουσα φεύγειν τῆς εἰδωλολατρείας τὸ μύσος.
- ιβ. Ὅτι μὴ προσήκει ᾠδὴν ἐθνικὴν ὀδεῖν οὔτε ἐπομνύεσθαι εἶδωλον
οὔτε οἰωνοῖς ἢ κληδόσιν ἢ μαντεῖαις ἢ παλμοῖς ἢ παρατηρήσεσιν
ἰουδαϊκαῖς προσανέχειν· ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ
γνώσεως ἐχθρόν.
- ιγ. Κατάλογος τῶν τοῦ Κυρίου ἑορτῶν, ἃς δεῖ φυλάσσειν, καὶ πότε

τούτων ἐκάστη ὀφείλει ἐπιτελεῖσθαι.

ιδ. Περὶ τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου καὶ τί ἐν ἐκάστη ἡμέρᾳ ἐπράχθη τῶν ἐν τῷ πάθει.

Περὶ Ἰούδα τοῦ προδότου.

Ἔστι οὐ συμπάρῃν Ἰούδας ἐν τῷ τὸν Κύριον παραδιδόναι τοῖς μαθηταῖς τὰ μυστήρια.

Τὰ περὶ τὸν σωτήρα προελθόντα ἐν οἴκῳ Καιάφα καὶ Ἄννα καὶ Πιλάτου.

Ἀπόδειξις τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἐκ γραφικῶν μαρτυριῶν.

ιε-ις. Ἀπαρίθμησις προφητικῶν προρρήσεων τὸν Χριστὸν κηρυττόντων, ὧν Ἰουδαῖοι τὴν ἔκβασιν θεασάμενοι ἐκ κακονοίας ἠπίστησαν αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ καὶ σταυρῶν κατέκριναν τὸν τῆς δόξης Κύριον.

ιζ. Ὅπως ὀφείλει γίνεσθαι τὸ πάσχα καὶ πότε, καὶ ὅτι οὐ δεῖ μετὰ Ἰουδαίων ἐορτάζειν.

ιη. Διάταξις περὶ τῆς μεγάλης τοῦ πάσχα ἑβδομάδος.

ιθ. Περὶ τῆς παννυχίδος τοῦ μεγάλου σαββάτου καὶ περὶ τῆς ἀναστασίμου ἡμέρας.

κ. Πρόρρησις προφητείας περὶ τοῦ Κυρίου, ἣν Ἰουδαῖοι ἀναγινώσκουσι τῇ δεκάτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου ἢ τοῦ γορπιαίου.

Εἴ τις χριστιανὸς διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἀγάπην κατακριθῆ ὑπὸ ἀσεβῶν εἰς λουδὸν ἢ θηρία ἢ μέταλλον, μὴ παρίδητε αὐτόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόπου καὶ ἐκ τοῦ ἰδρώτος ὑμῶν πέμψατε αὐτῷ εἰς διατροφήν αὐτοῦ καὶ εἰς μισθαποδοσίαν τῶν στρατιωτῶν, ἵνα ἐλαφρυνθῆ καὶ ἐπιμελείας τύχη, ἵν' ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν μὴ θλίβηται ὁ μακάριος ἀδελφὸς ὑμῶν. Ὁ γὰρ διὰ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ καταδικαζόμενος, οὗτος μάρτυς ἅγιος, ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, υἱὸς τοῦ Ὑψίστου, δοχεῖον τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δι' οὗ καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς δόξης τοῦ εὐαγγελίου ἔλαβεν ἕκαστος τῶν πιστῶν ἐν τῷ καταξιωθῆναι τοῦ ἀφθάρτου στεφάνου καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν παθημάτων αὐτοῦ καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ αἵματος αὐτοῦ, συμμορφωθῆναι τῷ θανάτῳ τοῦ Χριστοῦ εἰς υἰοθεσίαν.

Τούτου οὖν ἕνεκεν ἅπαντες οἱ πιστοὶ διὰ τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν καὶ ἐκ τοῦ κόπου διακονήσατε τοῖς ἁγίοις· εἰ δὲ οὐκ ἔχει τις, νηστεύσας τὸ τῆς ἡμέρας καὶ μερίσας τοῦτο ἐκταξάτω τοῖς ὁσίοις· εἰ δὲ τις ἐν περιουσίᾳ ὑπάρχει, καὶ πλεῖόν τι κατὰ ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ διακονεῖτω αὐτοῖς. Εἰ δὲ καὶ οἷός τέ ἐστιν ἅπαντα τὸν βίον ἑαυτοῦ ἀποδόμενος ὑσασθαι αὐτοῦ ἐκ

τοῦ δεσμοτηρίου, μακάριος ἔσται καὶ φίλος τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ ὁ τὰ ὑπάρχοντα πτωχοῖς δοὺς τέλειος μετὰ τὴν περὶ τῶν θείων γνῶσιν, πολλῶ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ μαρτύρων· ὁ γὰρ τοιοῦτος, ἄξιος Θεοῦ ὑπάρξας, πληρώσει τὸ θέλημα αὐτοῦ, χορηγήσας ἐκείνοις, οἵτινες αὐτὸν ὠμολόγησαν ἐνώπιον ἔθνων καὶ βασιλέων υἱῶν τε Ἰσραὴλ, περὶ ὧν ὁ Κύριος ἀπεφήνατο λέγων· «Ὁς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Καὶ εἰ τοιοῦτοί εἰσιν, ὡς καὶ ὑπὸ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοὺς μαρτυρεῖσθαι, ὑμεῖς οὐκ ὀφείλετε ἐπαισχυνηθῆναι ἀπιέναι πρὸς αὐτοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς· τοῦτο γὰρ ποιησάντων ὑμῶν, μαρτύριον ὑμῖν λογισθήσεται, ὅτι ἐκείνοις μὲν πείρα τὸ μαρτύριον ὑπῆρξεν, ὑμῖν δὲ τέως προθυμία, ὡς κοινωνοῖς τῆς ἀθλήσεως αὐτῶν.

Λέγει γὰρ που ὁ Κύριος πρὸς τοὺς τοιούτους φάσκων· «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς ἤμην καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρὸς μέ. Τότε ἀποκριθήσονται οἱ δίκαιοι λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν; Ἡ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; Ἡ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; Ἡ ἀσθενῆ καὶ ἐπεσκέψαμεθα; Ἡ ξένον καὶ συνηγάγομεν; Ἡ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σέ; Καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.»

Εἰ δέ τις, ἀδελφὸν λέγων ἑαυτὸν εἶναι, ἀπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κακοποιήσῃ καὶ ἐλεγχθεὶς κατακριθῆ ἑθνήτω ὡς μοιχὸς ἢ ὡς φονεὺς, χωρίζεσθε ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ἦτε ἄσυλοι, καὶ μή τις ὑμῶν ὡς κοινωνὸς τοῦ μύσου ὑποπτευθῆ καὶ καταχέηται βλασφημίαν, ὡς πάντων χριστιανῶν χαϊρόντων ἐπὶ τοῖς παρανόμοις ἔργοις· διὸ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν χωρεῖτε. Τοῖς μέντοι διὰ Χριστὸν κατ' ἐπίρριαν παρὰ τῶν ἀσεβῶν συγκλειομένοις εἰς φυλακὴν ἢ πρὸς θάνατον ἐκδιδομένοις ἢ πρὸς δεσμὰ καὶ ἐξορίαν πάση σπουδῇ βοηθεῖτε, τὰ μέλη ὑμῶν ὑόμενοι ἐκ χειρὸς ἀθέσμων. Καὶ ἕαν τις αὐτοῖς συγκείμενος κρατηθῆ καὶ αἰκίας ὑποπέσῃ, μακάριός ἐστιν, ὅτι κοινωνὸς μαρτύρων ἐγένετο καὶ μιμητὴς τῶν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ παθημάτων. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς πολλάκις ὑπὲρ Χριστοῦ ὑπὸ Καΐάφα

καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Ἄννα πληγὰς λαβόντες, χαίροντες ἐξήκειμεν, ὅτι κατηξιώθημεν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τοιαῦτα παθεῖν· καὶ ὑμεῖς χαίρετε τοιαῦτα πάσχοντες, ὅτι μακάριοι γενήσεσθε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Καὶ τοὺς διωκομένους δὲ διὰ τὴν πίστιν καὶ πόλιν ἐκ πόλεως φεύγοντας διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου προσλαμβάνεσθε, ἀντιλαμβάνομενοι αὐτῶν καὶ προσδεχόμενοι αὐτοὺς ὡς μάρτυρας, χαίροντες, ὅτι κοινωνοὶ τοῦ διωγμοῦ αὐτῶν γεγένησθε, γινώσκοντες αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Κυρίου μεμακαρίσθαι. Φησὶν γὰρ αὐτός· «Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἰπώσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίδωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.» Καὶ πάλιν· «Εἰ ἐμὲ ἐδίδωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν.» Καὶ ἐξῆς· «Ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ θλίψιν ἔξετε· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συναγωγάς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς· καὶ ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.» Ὁ γὰρ διωχθεὶς ἕνεκεν τῆς πίστεως καὶ μαρτυρήσας περὶ αὐτοῦ καὶ ὑπομείνας, οὗτος ἀληθῶς ἄνθρωπος Θεοῦ.

Ὁ δὲ ἀρνησάμενος ἑαυτὸν Χριστοῦ εἶναι διὰ τὸ μὴ μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, φιλήσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μᾶλλον ἢ τὸν Κύριον, οὗ ἡ πνοὴ αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, οὗτος ἐλεεινός, ἄθλιος, ὡς ἐναγῆς καὶ βδελυκτός, φίλος μὲν ἀνθρώπων θελήσας εἶναι, ἐχθρὸς δὲ τοῦ Θεοῦ, μερίδα λαβῶν οὐκέτι μετὰ τῶν ἀγίων, ἀλλὰ μετὰ τῶν κατηραμένων, ἀντιβασιλείας εὐλογημένων ποθήσας τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἦτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων ἔτι μισούμενος, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπωσμένος καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐκβεβλημένος. Περὶ γὰρ τούτου ἀπεφήνατο ὁ Κύριος λέγων· «Ὅστις ἀρνήσεται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπαισχυνθῆ τὸ ὄνομά μου, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ καὶ ἐπαισχυνθήσομαι ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Καὶ πάλιν λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἡμῖν αὐτοῖς, οὕτως· «Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἂν τὸν κόσμον ὅλον

κερδήση, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; Ἦ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» Καὶ ἐξῆς· «Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.»

Πᾶς οὖν ὁ μανθάνων τέχνην τινά, βλέπων τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ ἐμπειρίας ἀπαρτίζοντα τὴν τέχνην αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ζηλοῖ ὅμοιον αὐτῷ ποιήσασθαι τὸ ἐγχειρισθέν· ἐὰν δὲ μὴ ἐξισχύσῃ, οὐκ ἔστιν τετελειωμένος ἐν τῷ ἔργῳ. Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἔχοντες διδάσκαλον τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, διὰ τί οὐ μιμούμεθα τὴν αὐτοῦ διδασχὴν; Ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἀπετάξατο ἀνέσει, τρυφῇ, δόξῃ, πλούτῳ, τύφῳ, δυνάμει ἀμυντικῇ, μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς, ἤδη δὲ καὶ τῇ οἰκείᾳ ζωῇ διὰ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν, ὑπομείνας οὐ μόνον διωγμὸν καὶ μάστιγας, ὄνειδισμὸν καὶ ἐμπαιγμὸν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὴν πρὸς τὸ ξύλον πρόσπηξιν, ὅπως Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας μετανοήσαντας σώσῃ· εἰ οὖν αὐτὸς δι' ἡμᾶς ἀπετάξατο ἅμα πᾶσι, μὴ ἐπαισχυνθεὶς σταυρόν, μηδὲ ἀδοξήσας τὸν θάνατον, τίνας ἔνεκεν ἡμεῖς οὐ μιμούμεθα αὐτοῦ τὰ πάθη καὶ ἀποτασσόμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ αὐτῇ τῇ ζωῇ ἡμῶν, διδόντος αὐτοῦ ἡμῖν τὴν ὑπομονήν; Ἐκεῖνος μὲν γὰρ δι' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ δι' ἑαυτοῦς, οὐ γὰρ χρήζει ἡμῶν αὐτός, ἡμεῖς δὲ τοῦ ἐλέους αὐτοῦ· μόνον δὲ τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν γνήσιον ἐπιζητεῖ καὶ αὐθαίρετον, ὡς φησιν ἡ γραφή· «Εἰ δίκαιος εἶ, τί δώσεις αὐτῷ ἢ τί ἐκ χειρός σου λήψεται; Ἄνδρὶ τῷ ὁμοίῳ σου ἢ ἀσέβειά σου, καὶ υἱῷ ἀνθρώπου ἢ δικαιοσύνη σου.»

Ἀποταξώμεθα οὖν καὶ γονεῦσιν καὶ συγγενέσιν καὶ φίλοις καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ κτήμασιν καὶ σύμπαντι τῷ βίῳ, ὅταν ἦ τι τούτων κώλυμα πρὸς εὐσέβειαν. Δεῖ γὰρ προσεύχεσθαι μὲν ἡμᾶς, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμόν· ἐὰν δὲ κληθῶμεν εἰς μαρτύριον, μετὰ ἐνστάσεως ὁμολογεῖν τὸ τίμιον ὄνομα· καὶ ἐὰν τούτου χάριν κολασθῶμεν, χαίρωμεν ὡς ἐπὶ ἀθανασίαν σπεύδοντες. Διωκόμενοι μὴ ξενιζώμεθα, μὴ ἀγαπήσωμεν τὸν νῦν αἰῶνα μηδὲ τοὺς παρὰ ἀνθρώπων ἐπαίνους μηδὲ τὴν τῶν ἀρχόντων δόξαν καὶ τιμὴν, καθάπερ καὶ τινες τῶν Ἰουδαίων, θαυμάζοντες τοῦ Κυρίου τὰς ἐνεργείας, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν φόβῳ τῷ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρχόντων· «Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.» Ὁμολογήσαντες δὲ τὴν καλὴν ὁμολογίαν, οὐ μόνον ἑαυτοὺς σόζομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς

νεοφωτίστους βεβαιούμεν καὶ τοὺς κατηχουμένους πιστοποιούμεθα.

Εἰ δὲ καθυφωμέν τι τῆς ὁμολογίας, ἐξαρνησάμενοι τὴν εὐσέβειαν διὰ γνώμης χαυνότητα καὶ φόβον βραχυτάτης τιμωρίας, οὐ μόνον ἑαυτοὺς ἀποστεροῦμεν τῆς αἰωνίου δόξης, ἀλλ' ἤδη καὶ ἑτέροις αἴτιοι ἀπωλείας γενησόμεθα καὶ διπλοτέραν ὑποίσομεν τὴν τίσιν, ὡς ὑποψίαν δόντες διὰ τῆς ἀρνήσεως, πλάνης διδαχὴν εἶναι τὴν ποτε ὑφ' ἡμῶν δοξαζομένην ἀλήθειαν. Διὸ μήτε πρόχειροι ὦμεν καὶ ἰψοκίνδυνοι· λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «Προσεύχεσθε μὴ ἐμπεσεῖν εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» Μήτε μὴν ἐμπεσόντες δειλία κατασχύνωμεν τὴν ὁμολογίαν. Εἰ γὰρ ἀρνησάμενός τις τὴν ἑαυτοῦ ἐλπίδα, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἀπολυθῆ τοῦ προσκαίρου θανάτου, αὐρίον δὲ ἐπὶ κλίνης νόσω περιπέση ὀξυτάτη κοιλίας ἢ στομάχου ἢ κεφαλῆς ἢ τινι πάθει τῶν ἀνιάτων, σήψεως ἢ γαγγραίνης ἢ ἀποστάσεως ἢ ἰλεοῦ ἢ ὑδέρου ἢ κόλου, ταχεῖαν ποιήσεται τὴν καταστροφὴν καὶ τοῦ ζῆν ὑπεξέλθοι· οὐχὶ καὶ τῶν ἐνταῦθα ἐστερήθη καὶ τῶν αἰωνίων ἐκπέπτωκεν, μᾶλλον δὲ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἐντὸς κατέστη, πορευθεὶς εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, οὗ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων;

Ὁ δὲ ἀξιωθείς μαρτυρίου χαιρέτω τὴν ἐν Κυρίῳ χαράν, ὡς τηλικούτου ἐπιτυχῶν στεφάνου καὶ δι' ὁμολογίας ποιούμενος τὴν ἔξοδον τοῦ βίου. Καὶ ἐὰν κατηχούμενος ἦ, ἄλυπος ἀπίτω· τὸ γὰρ πάθος τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ αὐτῷ ἔσται γνησιώτερον βάπτισμα, ὅτι αὐτὸς μὲν πείρα συναποθνήσκει τῷ Κυρίῳ, οἱ δὲ λοιποὶ τύπῳ. Χαιρέτω οὖν μιμούμενος τὸν διδάσκαλον, ἐπειδὴ καὶ προστέτακται· «Κατηρτισμένος ἔστω πᾶς ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.» Ὁ δὲ διδάσκαλος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Κύριος δι' ἡμᾶς ἐπλήγη, βλασφημίας ὑπέμεινεν καὶ ὄνειδισμοὺς μακροθύμως, ἐνεπτύσθη, ἐκολαφίσθη, ἐρραπίσθη, σταυρῷ μετὰ τὸ μαστιχῆθαι προσηλώθη, ὄξος καὶ χολὴν ἐποτίσθη, τελειώσας πάντα τὰ γεγραμμένα εἶπεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ· «Εἰς χειράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου.» Διὸ καὶ ὁ εὐχόμενος ἐκείνου μαθητὴς εἶναι ζηλούτω τοὺς αὐτοῦ ἀγῶνας, μιμείσθω τὴν ὑπομονήν, γινώσκων, ὅτι κἂν ἐν πυρὶ ὑπὸ ἀνθρώπων καῆ, οὐθὲν πείσεται, ὡς καὶ οἱ τρεῖς παῖδες, ἢ εἰ καὶ πάθοι τι, μισθὸν παρὰ Θεοῦ λήψεται, πιστεύων τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ ἀληθινῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως καὶ λυτρωτοῦ τῶν ψυχῶν καὶ μισθαποδότου τῶν ἄθλων, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Αὐτὸς γὰρ ἡμᾶς ἐγερεῖ ὁ παντοκράτωρ Θεὸς διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ τὴν ἀψευδῆ, καὶ ἀναστήσει ἡμᾶς σὺν πᾶσι τοῖς ἀπ' αἰῶνος κοιμηθεῖσιν τοιούτους, ὅποιοι ὑπάρχομεν ἐν τῇ νῦν μορφῇ, μηθὲν ἐλλειπὲς ἔχοντας ἢ τὴν φθοράν, ἐπεὶ περ ἄφθαρτοι ἀναστησόμεθα. Κἂν τε γὰρ ἐν πελάγει τελευτήσωμεν, κἂν ἐν γῆ διασπαρῶμεν, κἂν ὑπὸ θηρίων ἢ ὀρνέων διασπασθῶμεν, ἀναστήσει ἡμᾶς τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, ὅτι ὁ πᾶς κόσμος τῇ τοῦ Θεοῦ συνέχεται χειρί· «Θριξὶ δέ, φησίν, ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.» Διὸ παραινεῖ λέγων· «Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.» Περὶ δὲ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς τῶν μαρτύρων μισθαποδοσίας λέγει Γαβριὴλ τῷ Δανιήλ· «Καὶ πολλοὶ τῶν κεκοιμημένων ἐκ γῆς χώματος ἀναστήσονται, οἱ μὲν εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ εἰς ὄνειδισμόν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον· καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος καὶ ὡς τὸ στερέωμα καὶ ὡς οἱ ἀστέρες.»

Ὡς φωστήρας τοίνυν τοὺς ἀγίους ἐκλάμπειν προεῖπεν ὁ ἅγιος Γαβριὴλ· αὐτοῖς γὰρ τὸ συνιέναι τὴν ἀλήθειαν ἐμαρτύρησεν καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ὄνομα. Οὐ μόνον δὲ τοῖς μάρτυσιν ἐπήγγελται τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, δικαίοις τε καὶ ἀδίκους, εὐσεβέσιν τε καὶ δυσσεβέσιν, ἵνα ἕκαστος τὰ πρὸς ἀξίαν τίση. «Ἄξει γὰρ, φησίν, ὁ Θεὸς σύμπαν τὸ ποίημα εἰς κρίσιν ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν.» Ταύτην δὲ τὴν ἀνάστασιν μὴ πιστεύοντες Ἰουδαῖοι τὸ παλαιὸν ἔλεγον· «Ξηρὰ γέγονεν τὰ ὄστα ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν.» Οἷς ὁ Θεὸς ἀποκριθεὶς ἔφη· «Ἴδου ἐγὼ ἀνοίγω τοὺς τάφους ὑμῶν καὶ ἀνάξω ὑμᾶς ἐξ αὐτῶν καὶ δώσω τὸ πνεῦμά μου ἐν ὑμῖν, καὶ ζήσεσθε, καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ Κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω.» Καὶ διὰ Ἡσαΐου φησίν· «Ἀναστήσονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, καὶ εὐφρανθήσονται οἱ ἡσυχάζοντες ἐν τῇ γῇ, ὅτι ἡ δρόσος ἢ παρὰ σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἐστίν.»

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα περὶ τῆς ἀναστάσεως εἴρηται καὶ περὶ τῆς τῶν δικαίων ἐν δόξῃ διαμονῆς καὶ περὶ τῆς τῶν ἀσεβῶν τιμωρίας, πτώσεως, ἀποστροφῆς, καταδίκης, ἀδοξίας, πυρὸς αἰωνίου καὶ σκώληκος ἀτελευτήτου. Καὶ ὅτι, εἰ ἐβούλετο πάντα ἀνθρώπους εἶναι ἀθανάτους, ἠδύνατο, ἔδειξεν τὸν Ἐνώχ καὶ τὸν Ἥλιαν μὴ ἐάσας θανάτου πείραν λαβεῖν. Εἰ δὲ καὶ κατὰ γενεὰν τοὺς τελευτῶντας ἀνιστᾶν ἠθέλεν, καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἐτέρων ἔπεισεν, τὸν μὲν υἱὸν τῆς χήρας διὰ Ἡλίου ἀναστήσας καὶ τὸν τῆς Σωμανίτιδος

διὰ Ἐλισσαίου. Πειθόμεθα δὲ μὴ μισθὸν τιμωρίας εἶναι τὸν θάνατον, ἐξ ὧν αὐτὸν καὶ ἅγιοι ὑπέστησαν ἢ καὶ αὐτὸς ὁ τῶν ἀγίων Κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.

Διὰ τοῦτο οὖν τέως ὡς ἂν ἐν μεγαλοπόλει πολιτευόμενοι μετὰ τοὺς ἄθλους ἐπάγει πρὸς ὀλίγον τὴν διάλυσιν, ἵνα ἀναστήσας ἕκαστον ἢ ἀποκηρύξη ἢ στεφανώσῃ. Ὁ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ τὸ σῶμα ἐκ γῆς καὶ τῶν λοιπῶν κατασκευάσας, οὗτος καὶ τῶν λοιπῶν καὶ τοῦ πρώτου μετὰ διάλυσιν τὸ σῶμα ἀναστήσει. «Ἀκούσονται γάρ, φησί, πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.» Πρὸς δὲ τούτοις πιστεύομεν γίνεσθαι τὴν ἀνάστασιν καὶ ἐκ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ καὶ Λάζαρον ἀναστήσας τετραήμερον καὶ τὴν θυγατέρα Ἰαείρου καὶ τὸν υἱὸν τῆς χήρας, καὶ ἑαυτὸν προστάγματι τοῦ Πατρὸς διὰ τριῶν ἡμερῶν ἀνεγείρας, ὁ ἄρραβὼν τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν. Ὁ τὸν Ἴωνᾶν διὰ τριῶν ἡμερῶν ζῶντα καὶ ἀπαθῆ ἔξαγαγὼν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ καμίνου Βαβυλωνίας καὶ τὸν Δανιήλ ἐκ στόματος λεόντων, οὐκ ἀπορήσει δυνάμει καὶ ἡμᾶς ἀνεγεῖραι.

Εἰ δὲ χλευάζουσιν Ἕλληνες ἀπιστοῦντες ταῖς ἡμετέραις γραφαῖς, πιστωσάτω αὐτοὺς κἂν ἢ αὐτῶν προφήτις Σίβυλλα, οὕτω πως αὐτοῖς λέγουσα κατὰ λέξιν·

«Ἄλλ' ὀπότε ἤδη πάντα τέφρα σποδόεσσα γένηται,
Καὶ πῦρ κοιμίσῃ θεὸς ἄφθιτος, ὅσπερ ἀνῆψεν,
Ὅστέα καὶ σποδιὴν αὐτὸς θεὸς ἔμπαλιν ἀνδρῶν
Μορφώσῃ, στήσῃ δὲ βροτοὺς πάλιν, ὡς πάρος ἦσαν·
Καὶ τότε δὴ κρίσις ἔσται, ἐφ' ἣ δικάσει θεὸς αὐτός,
Κρίνων ἔμπαλι κόσμον· ὅσοι δ' ὑπὸ δυσσεβίῃσιν
Ἕμπαρτον, τούσδ' αὖ πάλι γαῖα καλύψει·
Ὅσοι δ' εὐσεβέουσι, πάλιν ζήσονται ἐνὶ κόσμῳ,
Πνεῦμα θεοῦ δόντος ζωὴν θ' ἅμα καὶ χάριν αὐτοῖς
Εὐσεβέσιν· πάντες δὲ τότε εἰσόψονται ἑαυτούς.»

Εἰ τοίνυν καὶ αὐτὴ τὴν ἀνάστασιν ὁμολογεῖ καὶ τὴν παλιγγενεσίαν οὐκ ἀρνεῖται, διακρίνει δὲ τοὺς εὐσεβεῖς ἐκ τῶν ἀσεβῶν, μάτην ἄρα τοῖς ἡμετέροις ἀπιστοῦσιν.

Καίτοι φασὶν καὶ εἰδικὴν δεικνύειν τὴν ἀνάστασιν, μὴ πιστεύοντες οἷς αὐτοὶ διηγοῦνται. Φασὶ γὰρ ὄρνεόν τι μονογενὲς ὑπάρχειν, πλουσίαν τῆς ἀναστάσεως παρέχον τὴν ἀπόδειξιν, ὃ λέγουσιν ἄζυγον ὑπάρχειν καὶ μόνον ἐν δημιουργίᾳ· φοῖνικα δὲ αὐτὸ προσαγορεύουσιν, ὃ καὶ ἱστοροῦσιν κατὰ πεντακόσια ἔτη ἔρχεσθαι εἰς Αἴγυπτον ἐπὶ τὸν λεγόμενον

μενον ἡλίου βωμόν, φέρον πλῆθος κινναμώμου κασσίας τε καὶ ξυλοβασάμου καὶ στὰν πρὸς ἀνατολάς, ὡς αὐτοὶ φασιν, τῷ ἡλίῳ προσευξάμενον αὐτομάτως φλεχθῆναι καὶ γενέσθαι κόνιν, ἐκ δὲ τῆς σποδοῦ σκώληκα ἀναφυῆναι, καὶ τοῦτον θερμανθέντα μορφωθῆναι εἰς ἀρτιγενῆ φοίνικα καὶ πτηνὸν γενόμενον ἐπ' Ἀραβίαν στείλασθαι, ἥπερ ἐστὶν περαιτέρω τοῦ αἰγυπτιακοῦ νομοῦ. Εἰ τοίνυν, ὡς καὶ αὐτοὶ φασιν, διὰ τοῦ ἀλόγου ὀρνέου δείκνυται ἡ ἀνάστασις, τί μάτην τὰ ἡμέτερα διαβάλλουσιν, ὅταν ὁμολογῶμεν, ὅτι ὁ δυνάμει τὸ μὴ ἔν εἰς τὸ εἶναι παραγαγών, οὗτος ἰσχύει τοῦτο καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν εἰς ἀνέγερσιν παραστήσαι;

Διὰ γὰρ ταύτην τὴν πληροφορίαν καὶ μάστιγας καὶ διωγμοὺς καὶ θανάτους ὑπομένομεν, ἐπεὶ μάτην τὰ τοιαῦτα κατεδεξάμεθα μὴ τούτων ἔχοντες τὴν πληροφορίαν, ὧν κήρυκες ἐπαγγελλόμεθα εἶναι. Ὡσπερ οὖν ἐπέισθημεν Μωϋσῆ εἰπόντι, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ γινώσκομεν, ὅτι οὐχ ὕλης ἦν ἐνδεής, ἀλλὰ βουλήσει μόνῃ, ἃ προσετάγη Χριστός, ταῦτα καὶ παρήγαγεν, λέγομεν δὴ οὐρανόν, γῆν, θάλασσαν, φῶς, νύκτα, ἡμέραν, φωστῆρας, ἄστρα, πετεινά, νηκτά, τετράποδα, ἔρπετά, φυτά, βοτάνας· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πάντας ἀναστήσει θελήματι, συνεργείας μὴ δεόμενος. Τῆς γὰρ αὐτῆς δυνάμεως ἐστὶν ἔργον τὸ δημιουργῆσαι κόσμον καὶ τὸ νεκροὺς ἀναστήσαι· καὶ τότε μὲν μὴ ὄντα τὸν ἄνθρωπον ἐκ διαφόρων ἐποίησεν, δούς αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, νῦν δὲ ταῖς οὐσαῖς ψυχαῖς τὰ διαλυθέντα σώματα ἀποτίσει. Κειμένων γὰρ ἐστὶν ἡ ἀνάστασις, οὐχὶ δὲ μὴ ὑπαρχόντων.

Ὁ οὖν τὰ πρῶτα σώματα ἐκ μὴ ὄντων ποιήσας καὶ ἐξ αὐτῶν διάφορα δημιουργήσας, οὗτος καὶ τοὺς θανόντας ζωοποιήσας ἀναστήσει. Ὁ γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸν ἄνθρωπον ἐκ μικροῦ σπέρματος μορφῶν καὶ ψυχῆν αὐτῷ οὐκ οὔσαν ἐνδημιουργῶν, καθὼς αὐτὸς πού φησιν τῷ Ἰερεμίᾳ· «Πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε.» Καὶ ἀλλαχοῦ· «Ἐγὼ Κύριος στερεῶν οὐρανὸν καὶ θεμελιῶν γῆν καὶ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ.» Αὐτὸς καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀναστήσει αὐτοῦ ὄντας ποιήματα, καθὼς καὶ ἡ θεία γραφὴ μαρτυρεῖ λέγοντα τὸν Θεὸν τῷ μονογενεῖ Χριστῷ· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς.» Καὶ ὁ θειότατος καὶ καρτερικὸς Ἰώβ, περὶ οὗ φησιν ἡ γραφή, ὅτι γέγραπται αὐτὸν πάλιν ἀναστήσεσθαι μεθ' ὧν ὁ Κύριος ἀνίστησιν, οὗτός φησι πρὸς τὸν Θεόν·

«Ἡ οὐχ ὡσπερ γάλα με ἠμελξας, ἔπηξας δέ με ἴσα τυρῶ;
Δέρμα καὶ κρέας με ἐνέδυσας, ὀστέοις δὲ καὶ νεύροις με
ἐνεΐρας, ζωὴν δὲ καὶ ἔλεος ἔθου παρ' ἐμοί, ἢ δὲ ἐπισκοπή
σου ἐφύλαξέν μου τὸ πνεῦμα· ταῦτα ἔχων ἐν ἐμαυτῶ, οἶδα,
ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν.» Λέγει δὲ
καὶ ὁ θεοφιλῆς Δαυὶδ τῷ Θεῶ· «Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν
με καὶ ἔπλασάν με.» Καὶ πάλιν· «Σὺ ἔγνωσ τὸ πλάσμα
ἡμῶν.» Καὶ ἐξῆς· «Σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ
τὴν χεῖρά σου· ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκρα
ταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν· τὸ ἀκατέργαστόν μου
εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες
γραφήσονται.» Ἄλλα καὶ ὁ Ἡσαΐας λέγει προσευχόμενος
αὐτῶ, ὅτι «Ἡμεῖς ὁ πηλὸς καὶ σὺ ὁ πλάστης ἡμῶν.»

Εἰ τοίνυν αὐτοῦ δημιουργημάτων ὁ ἄνθρωπος διὰ Χριστοῦ
γενόμενος, πάντως ὅτι καὶ θανῶν δι' αὐτοῦ ἀναστήσεται ἐπὶ
τῷ ἢ στεφανωθῆναι ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἢ κολασθῆναι
ἐπὶ τοῖς πλημμελίμασιν. Εἰ δὲ δικαιοσύνη κρίνει ὡς νομο
θέτης, ὡσπερ κολάζει τοὺς ἀσεβεῖς, οὕτως εὐεργετῶν σὺζει
τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς δι' αὐτὸν ὑπ' ἀνθρώπων σφαγέντας
ἀγίους, τοὺς μὲν ὡς ἄστρα φαιδρύνων, τοὺς δὲ ὡς φωστῆρας
λαμπρύνων, καθὼς ὁ Γαβριήλ τῷ Δανιήλ ἔλεγεν. Μαθη
ταὶ οὖν Χριστοῦ πάντες ὑπάρχοντες οἱ πιστοί, πιστεύωμεν
αὐτοῦ ταῖς ἐπαγγελίαις· ἀψευδῆς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος.
Λέγει δὲ καὶ ὁ μακάριος προφήτης Δαυὶδ ὅτι «Πιστὸς
Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὄσιος ἐν πᾶσι τοῖς
ἔργοις αὐτοῦ.»

Ὁ γὰρ ἐκ παρθένου ἐαυτῶ κατασκευάσας σῶμα,
οὗτος καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων δημιουργὸς ἐστίν, καὶ ὁ
ἐαυτὸν ἀναστήσας ἐκ τῶν νεκρῶν, αὐτὸς καὶ πάντας τοὺς
κειμένους ἀναστήσει. Ὁ τὸν πυρὸν ἐξ ἐνὸς κόκκου
πολύχουν ἐκ γῆς ἀνιστῶν, ὁ τὸ ἐκκοπὲν δένδρον εἰς ἄδαμνον
ἀναθάλλων, ὁ τὴν Ἀαρὼν ράβδον ξηρὰν οὕσαν ἐκφύσας εἰς
βλαστὸν, αὐτὸς καὶ ἡμᾶς ἐγερεῖ ἐν δόξῃ. Ὁ τὸν παρα
λυτικὸν σῶν ἀνεγείρας καὶ τὸν ἐξηραμμένην ἔχοντα τὴν
χεῖρα ἰασάμενος καὶ τὸ λεῖπον μέρος ἐν τῷ ἐκ γενετῆς
πηρῶ ἐκ γῆς καὶ σιέλου ἀποδοῦς, ὁ αὐτὸς καὶ ἡμᾶς ἀνεγερεῖ.

Ὁ ἐκ πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων πεντακισχιλίου
κορέσας καὶ περισσεύσας δώδεκα κοφίνους, καὶ ἐξ ὕδατος
οἴνον μεταποιήσας καὶ ἐκ στόματος ἰχθύος στατῆρα δι' ἐμοῦ
Πέτρου τοῖς ἀπαιτοῦσι κῆνσον ἀποστείλας, ὁ αὐτὸς καὶ
τοὺς νεκροὺς ἀνεγερεῖ. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἡμεῖς περὶ
αὐτοῦ μαρτυροῦμεν, τὰ δὲ ἄλλα οἱ προφηταί.

Ἡμεῖς οἱ συμφαγόντες αὐτῶ καὶ συμπιόντες, καὶ

θεαταὶ γενόμενοι τῶν αὐτοῦ τεραστίων καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν παθημάτων καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀναστάσεως, καὶ συναναστραφέντες αὐτῷ ἡμέρας τεσσαράκοντα μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, καὶ λαβόντες ἐντολὴν παρ' αὐτοῦ κηρῦξαι τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ μαθητεῦσαι πάντα τὰ ἔθνη καὶ βαπτίσει εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπὶ ἀσθεντία τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων, ὅς ἐστιν αὐτοῦ Πατήρ, καὶ μαρτυρία Πνεύματος, ὃ ἐστι παράκλητος· διδάσκομεν ὑμᾶς ταῦτα πάντα, ἃ διαταξάμενος ἡμῖν ἀνελήφθη ἐπ' ὄψει ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν. Καὶ ἐὰν μὲν πιστεύσητε, μακάριοι γενήσεσθε· εἰ δὲ μὴ πιστεύσητε, ἀθῶοι ἡμεῖς εὐρεθησόμεθα καὶ καθαροὶ τῆς ὑμετέρας δυσπιστίας.

Περὶ δὲ τῶν μαρτύρων λέγομεν ὑμῖν, ὅπως πάση τιμῇ ὧσιν παρ' ὑμῖν, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τετίμηνται ὁ μακάριος Ἰάκωβος ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἅγιος ἡμῶν συνδιάκονος Στέφανος. Οὗτοι γὰρ εἰσιν καὶ ὑπὸ Θεοῦ μεμακαρισμένοι καὶ ὑπὸ ὁσίων ἀνδρῶν τετιμημένοι, καθαροὶ πάσης πλημμελείας, ἄτρεπτοι πρὸς ἁμαρτίαν, ἀμετάπειστοι τῶν καλῶν, ἀνενοδοῖστοι πρὸς ἐγκώμια, περὶ ὧν καὶ ὁ Δαυὶδ ἔλεγεν· «Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ.» Καὶ ὁ Σολομών· «Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων.» Περὶ ὧν καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· «Ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται.»

Ταῦτα δὲ περὶ τῶν κατὰ ἀλήθειαν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρησάντων εἴρηται, ἀλλ' οὐ περὶ τῶν ψευδομαρτύρων, περὶ ὧν τὸ λόγιόν φησιν· «Ὅνομα δὲ ἀσεβῶν σβέννυται· μάρτυς γὰρ πιστὸς οὐ ψεύδεται, ἐκκαίει δὲ ψευδῆ μάρτυς ἄδικος.» Ὁ γὰρ ἐν μαρτυρίῳ ἐξεληθὼν ἀψευδῶς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, οὗτος ἀληθινὸς μάρτυς, ἀξιόπιστος ἐν οἷς συνηγωνίατο τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας διὰ τοῦ οἰκείου αἵματος.

Παραινοῦμεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι, φεῦγειν τὰς ματαιολογίας καὶ τὰς αἰσχρολογίας καὶ τὰς εὐτραπελίας, μέθας, λαγνείας, θρύψεις καὶ τὰς ἀμέτρος ὀργὰς σὺν ταῖς μωρολογίαις, ὅτι οὐδὲ ἐν ταῖς κυριακαῖς ἡμέραις τῶν εὐφροσυνῶν ὑμῶν ἐπιτρέπομεν ὑμῖν ἄσεμνόν τι ἢ φθέγγεσθαι ἢ πράττειν. Λέγει γὰρ ποῦ καὶ ἡ γραφή· «Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ.» Καὶ τὰς ἀγαλλιᾶσεις οὖν ὑμῶν μετὰ φόβου καὶ τρόμου γίνεσθαι χρή. Ὁ γὰρ τοι χριστιανὸς ὁ πιστὸς οὐδὲ ὠδὴν ἐθνικὴν ὀφείλει λέγειν οὔτε ψῆμα πορνικόν, ἐπεὶ συμβήσεται αὐτῷ διὰ τῆς ὠδῆς εἰδώλων μνημονεύειν ὀνόματα δαιμονικά, καὶ ἀντὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰσφρήσει ἐν αὐτῷ

τὸ πονηρόν.

Ἀπείρηται δὲ καὶ τὸ ὀμνύειν ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ διὰ στόματος αὐτῶν προφέρειν τὰ βδελυκτὰ ὀνόματα ἢ προσκυνεῖν αὐτοῖς ἢ φοβεῖσθαι αὐτούς ὡς θεούς· οὐ γὰρ εἰσὶν θεοί, ἀλλ' ἢ πονηροὶ δαίμονες ἢ μεμωκημένα ἔργα. Λέγει γάρ που ὁ Θεὸς περὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν· «Ἐγκατέλιπόν με καὶ ἔμνηον ἐν τοῖς οὐκ οὔσι θεοῖς.» Καὶ ἐξῆς· «Ἐξαρῶ τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν.» Καὶ ἄλλαχοῦ· «Αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεοῖς, παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν.» Καὶ ἐν πάσαις δὲ ταῖς γραφαῖς ἀπηγόρευται ταῦτα ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

Οὐ μόνον δὲ περὶ εἰδώλων ἀπαγορεύουσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ φωστήρων νομοθετοῦντες παραινοῦσιν μὴτε ὀμνύειν ταῦτα μὴτε μὴν λατρεύειν αὐτοῖς· φασὶ γάρ· «Μὴ ἰδῶν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας πλανηθεῖς προσκυνήσης αὐτοῖς.» Καὶ ἄλλαχοῦ· «Κατὰ τὰς ὁδοὺς τῶν ἐθνῶν μὴ μανθάνετε, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ οὐρανοῦ μὴ φοβεῖσθε.» Τὰ γὰρ ἄστρα καὶ οἱ φωστῆρες εἰς φαῦσιν ἀνθρώποις, ἀλλ' οὐκ εἰς προσκύνησιν ἐδόθησαν, εἰ καὶ οἱ Ἰσραηλιταὶ μοχθηρίᾳ τρόπου προσεκύνουν ἀντὶ τοῦ κτίστου τὴν κτίσιν, καὶ τὸν μὲν δημιουργὸν καθυβρίσαντες, τὴν δὲ κτίσιν πλεῖον ἢ δεῖ θαυμάσαντες, καὶ ποτε μὲν μοσχοποιοῦντες ὡς ἐν ἐρήμῳ, ποτὲ δὲ τὸν Βεελφεγῶρ προσκυνοῦντες, ἄλλοτε δὲ τὸν Βαάλ καὶ τὸν Θαμμοῦς καὶ τὴν σιδωνίαν Ἀστάρτην, καὶ πάλιν τὸν Μολὸχ καὶ τὸν Χαμῶς, καὶ ἄλλοτε τὸν ἥλιον, ὡς παρὰ τῷ Ἰεζεκιήλ γέγραπται, ἥδη δὲ καὶ ἄλογα ζῶα, ὡς παρ' Αἰγυπτίοις τὸν Ἄπιν καὶ τὸν μενδήσιον τράγον, καὶ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, ὡς ἐν Ἰουδαίᾳ. Δι' ἅπερ ἅπαντα ἀπειλῶν αὐτοῖς ἔλεγεν διὰ τοῦ προφήτου· «Μὴ μικρὸν τοῦτο τῷ οἴκῳ Ἰούδα, τοῦ ποιεῖν τὰ βδελύγματα ταῦτα, ἃ ἐποίησαν, ὅτι ἔπλησαν τὴν γῆν ἀνομίας τοῦ παροργίσει με; Ἰδού, αὐτοὶ εἰσὶν ὡς μυκτηρίζοντες, καὶ ἐγὼ ποιήσω μετὰ θυμοῦ, οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμὸς μου οὐδ' οὐ μὴ ἐλεήσω, καὶ κεκράζονται ἐν τοῖς ὠσίν μου φωνῇ μεγάλῃ καὶ οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν.» Ὅρατε, ἀγαπητοί, ὅσα κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν σεβομένων ἥλιον καὶ σελήνην ἀποφαίνεται ὁ Κύριος. Διὸ χρὴ τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον ὡς Χριστιανὸν μὴτε ἥλιον ὀμνῆναι μὴτε σελήνην μὴτε ἄστρα, μὴτε μὴν οὐρανὸν ἢ γῆν ἢ τι τῶν στοιχείων μικρὸν ἢ μέγα. Εἰ γὰρ ὁ διδάσκαλος περὶ τοῦ ὄντος Θεοῦ παρήγγειλεν ἡμῖν μὴ ὀμνύειν, ὅπως ὁ λόγος ἡμῶν πιστότερος ἢ τοῦ ὄρκου, μὴτε μὴν τὸν οὐρανὸν αὐτόν, ἑλληνικὸν γὰρ τὸ δυσσέβημα, μὴτε

μήν Ἱερουσαλήμ ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ ἅγια ἢ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸ δῶρον ἢ τὴν τοῦ ναοῦ χρύσωσιν ἢ τὴν οἰκίαν κεφαλὴν, ἰουδαϊκῆς γὰρ παραφθορᾶς ἢ συνήθεια, διὸ καὶ ἀπαγορευτέα, εἶναι δὲ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ τοῖς πιστοῖς παρεγγυᾶ, καὶ τὸ τούτων περισσὸν τοῦ πονηροῦ εἶναι λέγει· πόσω μᾶλλον ὑπόδικοι οἱ τὰ ψευδώνυμα ὡς ὄρκια ἐπομνύμενοι καὶ τὰ νομιζόμενα ἀντὶ τῶν ἀληθῶν δοξάζοντες; Οὓς ὁ Θεὸς διὰ μοχθηρίαν παρέδωκεν εἰς ἀβουλίαν, ἐνεργεῖν τὰ μὴ δέοντα.

Τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί, καὶ πρώτην γε τὴν γενέθλιον, ἣτις ὑμῖν ἐπιτελείσθω εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ ἐνάτου μηνός. Μεθ' ἣν ἡ ἐπιφάνιος ὑμῖν ἔστω τιμιωτάτη, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἀνάδειξιν ὑμῖν τῆς οἰκείας θεότητος ἐποιήσατο· γινέσθω δὲ καὶ αὕτη ἕκτη τοῦ δεκάτου μηνός. Μεθ' ἧς ὑμῖν φυλακτέα ἡ νηστεία τῆς τεσσαρακοστῆς, μνήμην περιέχουσα τῆς τοῦ Κυρίου πολιτείας τε καὶ νομοθεσίας. Ἐπιτελείσθω δὲ ἡ νηστεία αὕτη πρὸ τῆς νηστείας τοῦ πάσχα, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ δευτέρας, πληρουμένη δὲ εἰς παρασκευὴν. Μεθ' ἧς ἀπονηστεύσαντες ἄρξασθε τῆς ἀγίας τοῦ πάσχα ἑβδομάδος, νηστεύοντες αὐτὴν πάντες μετὰ φόβου καὶ τρόμου, προσευχόμενοι ἐν αὐταῖς περὶ τῶν ἀπολλυμένων.

Ἦρξαντο γὰρ τὴν κατὰ τοῦ Κυρίου ἐπιβουλήν ποιεῖσθαι δευτέρα σαββάτων μηνὶ πρώτῳ, ὅς ἐστι Ξανθικός· καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ σαββάτου παρέτεινεν ἡ σκέψις, τῇ δὲ τετραδί διωρίσαντο σταυρῶ ἀνελεῖν αὐτόν. Καὶ Ἰούδας γνοὺς τοῦτο, ἐκ πολλοῦ μὲν διαστραφεὶς, τότε δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διαβόλου βληθεὶς φιλαργυρία, καίτοι πάλαι τὸ γλωσσόκομον ἐγκεχειρισμένος καὶ κλέπτων τὰ τῶν πενήτων, οὐκ ἀπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ μακροθυμίαν· ἀλλὰ καὶ ποτε μὲν ἐστιωμένων ἡμῶν σὺν αὐτῷ, βουλόμενος καὶ αὐτὸν σωφρονίσει καὶ ἡμᾶς παιδεῦσαι τὴν πρόγνωσιν αὐτοῦ, λέγει· «Ἄμην λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.»

Καὶ ἐκάστου ἡμῶν λέγοντος· «Μήτι ἐγώ;» Καὶ τοῦ Κυρίου σιωπῶντος, ἀναστὰς ἐγώ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, φιλούμενος πλεῖον τῶν ἄλλων ὑπ' αὐτοῦ, ἐνστερνισάμενος αὐτὸν ἰκέτευον εἰπεῖν, τίς ἂν εἴῃ ὁ παραδώσων αὐτόν· καὶ οὐδ' οὕτως ἡμῖν εἶρηκεν αὐτοῦ τὸ ὄνομα ὁ ἀγαθὸς Κύριος, ἀλλὰ δύο σημεῖα τοῦ προδότου ἔδωκεν, ἐν μὲν εἰπών· «Ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ.» Δεύτερον δέ· «Ὅτι ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω.» Καίτοι κάκεινου λέγοντος· «Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί;» Οὐκ εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι ναί, ἀλλ' ὅτι «Σὺ εἶπας.» Καὶ φοβῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ βουληθεὶς, φησὶν· «Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ

ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη.» Καὶ ταῦτα ἀκούσας, ἀπελθὼν εἶπεν τοῖς ἱερεῦσιν· «Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν αὐτὸν παραδώσω;» Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

Καὶ τῇ πέμπτῃ φαγόντες παρ' αὐτῷ τὸ πάσχα, βάψαντος ἐκείνου τὴν χεῖρα εἰς τὸ τρυβλίον καὶ τὸ ψωμίον λαβόντος καὶ ἐξελθόντος νυκτός, εἶπεν ἡμῖν ὁ Κύριος· «Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα σκορπισθῆτε καὶ ἐμὲ μόνον ἀφήτε», καὶ ἐκάστου διῖσχυριζομένου μὴ ἐγκαταλεῖψαι αὐτόν, ἐμοῦ Πέτρου ἐπαγγελλομένου καὶ συναποθανεῖν αὐτῷ, εἶπεν· «Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.» Παραδοὺς δὲ ἡμῖν τὰ ἀντίτυπα μυστήρια τοῦ τιμίου σώματος αὐτοῦ καὶ αἵματος, Ἰούδα μὴ συμπαρόντος ἡμῖν, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν πλησίον τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος· συνῆμεν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμνήσαμεν κατὰ τὸ ἔθος. Καὶ χωρισθεὶς ἡμῶν οὐ πολὺ, προσηύχετο τῷ Πατρὶ λέγων· «Πάτερ, παρένεγκε ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον· πλὴν μὴ τὸ ἐμὸν θέλημα γενέσθω, ἀλλὰ τὸ σόν.» Καὶ τοῦτο ποιήσας τρίτον, ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας εἰς ὕπνον καταπεσόντων, ἐλθὼν λέγει ἡμῖν· «Ἦγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν.»

Καὶ ἰδοὺ Ἰούδας καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος ἀσεβῶν· καὶ σημεῖον προδοσίας δείκνυσιν αὐτοῖς δόλιον φίλημα, οἱ δὲ δεξάμενοι τὸ σύνθημα, ἐκράτησαν τὸν Κύριον καὶ δέσμιον ποιησάμενοι ἤγαγον εἰς τὴν οἰκίαν Καϊάφα τοῦ ἀρχιερέως, ἐν ἧ πολλὸς συγκεκρότητο οὐ λαός, ἀλλ' ὄχλος, οὐδὲ πρεσβυτέριον ἱερόν, ἀλλὰ συνέδριον παρανόμων καὶ βουλευτήριον ἀσεβῶν· οἱ καὶ πολλὰ ποιησάμενοι κατ' αὐτοῦ πᾶν εἶδος ὕβρεως οὐ παρέλιπον, ἐμπτύοντες, κερτομοῦντες, τύπτοντες, ἀπίζοντες, λοιδορούμενοι, αὐτὸν πειράζοντες, μαντείας ἐπιζητοῦντες ἀντὶ προφητείας, εἴρωνα, βλάσφημον, Μωϋσέως παραβάτην, ἱεροῦ καθαιρέτην, θυσιῶν ἀναιρέτην, Ῥωμαίων πολέμιον, καίσαρος ἐναντίον ἀποκαλοῦντες. Καὶ ταῦτα μέχρις ὄρθρου βαθέως ἐμπαροινήσαντες αὐτῷ οἱ ταῦροι καὶ οἱ κύνες ἀπάγουσιν αὐτὸν πρὸς Ἄνναν, ὃς ἦν πενθερὸς τοῦ Καϊάφα· κάκεῖ τὰ ὅμοια δράσαντες, παρασκευῆς οὔσης, τῷ ἄρχοντι τῶν Ῥωμαίων παρέδωκαν αὐτὸν Πιλάτῳ, κατηγοροῦντες αὐτοῦ πολλὰ καὶ βαρέα, ὧν οὐδὲν ἴσχυον ἀπελέγξαι· ἐφ' οἷς ὁ ἄρχων δυσανασχετήσας ἔλεγεν· «Οὐδεμίαν αἰτίαν κατ' αὐτοῦ εὐρίσκω.»

Οἱ δὲ μάρτυρας δύο ψευδεῖς ἀγαγόντες ἐβούλοντο συκοφαντεῖν τὸν Κύριον· ἀσυμφώνων δὲ αὐτῶν εὐρεθέντων

εἰς καθοσίωσιν ἀνήγαγον τὸ πρᾶγμα λέγοντες· «Οὗτος ἑαυτὸν λέγει βασιλέα εἶναι, καὶ φόρους καίσαρι κωλύει διδόναι.» Καὶ γίνονται αὐτοὶ κατήγοροι καὶ μάρτυρες καὶ κριταὶ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἐξουσιασταὶ λέγοντες· «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν», ἵνα πληρωθῇ ὅ τι γέγραπται περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς Προφήταις· «Συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάρτυρες ἄδικοι, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτήν.» Καὶ πάλιν· «Περιεκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγή πονηρευομένων περίεσχόν με.» Καὶ ἐν ἑτέροις· «Ἐγένετο ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῶ, ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς.» Ὁ οὖν Πιλάτος ἀνανδρῖα καταισχύνας τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχει κακίας, πρὸ τοῦ δικαίου τὰ πλήθη θεραπεύσας, καὶ μαρτυρῶν μὲν αὐτῶ ὡς ἀναιτίῳ, ὡς αἴτιον δὲ κολάσει τοῦτον παραδιδούς σταυρῶ, καίτοι Ῥωμαίων νόμους τιθεμένων μηδένα ἀνεξέλεγκτον θνήσκειν.

Δῆμιοι δὲ παραλαβόντες τὸν τῆς δόξης Κύριον ξύλῳ προσήλωσαν, ἕκτη μὲν ὥρα σταυρώσαντες αὐτόν, τρίτη δὲ ὥρα τὴν ἀπόφασιν δεξάμενοι τὴν περὶ αὐτοῦ. Ἔπειτα ἔδωκεν αὐτῶ ὄξος πιεῖν μετὰ χολῆς, εἶτα τὰ ἱμάτια αὐτοῦ κλήρῳ διεμερίσαντο, εἶτα δύο κακούργους ἐσταύρωσαν σὺν αὐτῶ ἕξ ἑκατέρου μέρους, ἵνα πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον· «Ἔδωκεν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.» Καὶ πάλιν· «Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.» Ἔπειτα ἐγένετο τρεῖς ὥρας σκότος, ἀπὸ ἕκτης ἕως ἐνάτης, καὶ πάλιν φῶς πρὸς δειλὴν, καθὼς γέγραπται· «Καὶ οὐχ ἡμέρα καὶ οὐ νύξ, καὶ πρὸς ἐσπέραν ἔσται φῶς.» καὶ περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀναβοήσας εἶπεν τῷ Πατρί· «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες;» Καὶ μετ' ὀλίγον κράζας φωνῇ μεγάλῃ· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν ὃ ποιοῦσιν», καὶ ἐπαγαγὼν· «Εἰς χεῖράς σου παρατίθημι τὸ πνεῦμά μου», ἀπέπνευσεν, καὶ θάπτεται πρὸ ἡλίου δύσεως ἐν μνημείῳ καινῶ.

Ἐπιφωσκούσης δὲ τῆς μιᾶς σαββάτων, ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν ἐπλήρωσεν ἐκεῖνα, ἃ καὶ πρὸ τοῦ πάθους ἡμῖν προέλεγεν φάσκων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ποιῆσαι ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν πρώτη μὲν φανεροῦται Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ καὶ Μαρία τῇ Ἰακώβου, εἶτα καὶ Κλεόπα ἐν τῇ ὁδῶ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡμῖν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, φεύγουσιν μὲν διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, λαθραίως δὲ

περιεργαζομένοις τὰ κατ' αὐτόν. Ταῦτα δὲ καὶ ἐν τῷ
Εὐαγγελίῳ ἀνεγράφη.

Παρήγγειλεν οὖν ἡμῖν αὐτὸς νηστεύειν τὰς ἕξ
ἡμέρας ταύτας διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων δυσσέβειαν καὶ παρα
νομίαν, πενθεῖν αὐτοὺς καὶ ὀδύρεσθαι παρακελευσάμενος ἐπὶ
τῇ ἀπωλείᾳ αὐτῶν· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ἐπεδάκρυσεν,
ἀγνοήσασι τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῶν· τετράδα δὲ
καὶ παρασκευὴν προσέταξεν ἡμῖν νηστεύειν, τὴν μὲν διὰ
τὴν προδοσίαν, τὴν δὲ διὰ τὸ πάθος· ἀπονηστεῦσαι δὲ
προσέταξεν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀλέκτορος φωνήσαντος, αὐτὸ
δὲ νηστεύσαι τὸ σάββατον, οὐχ ὅτι δεῖ τὸ σάββατον νηστεύειν,
κατάπαυσιν δημιουργίας ὑπάρχον, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνο μόνον χρή
νηστεύειν, τοῦ δημιουργοῦ ἐν αὐτῷ ἔτι ὑπὸ γῆν ὄντος.

Ἐν αὐτῇ γὰρ αὐτῶν τῇ ἑορτῇ κατέσχον τὸν Κύριον.
ὅπως πληρωθῆ ἑκεῖνο τὸ φάσκον λόγιον· «Ἔθεντο τὰ
σημεῖα αὐτῶν ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔγνω
σαν.» Δεῖ οὖν πενθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ὅτι ἐλθόντος τοῦ
Κυρίου οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ, ἀλλ' ἀπεσεύσαντο τὴν διδασκα
λίαν αὐτοῦ, ἀναξίους κρίναντες ἑαυτοὺς σωτηρίας.

Ἔμεῖς οὖν μακάριοι, οἳ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ
ἔθνος ἅγιον· υἱὸν ἀπὸ πλάνης εἰδώλων, ἀπὸ ἀγνοίας, ἀπὸ
δυσσεβείας· οἳ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες διὰ τὴν
ὑπακοὴν τῆς καρδίας ὑμῶν. Ἔμιν γὰρ ἠνοίγη ἡ πύλη
τῆς ζωῆς τοῖς ἕξ ἔθνων, οἵτινες ποτε οὐκ ἠγαπημένοι, νῦν
δὲ πεφιλημένοι, λαὸς εἰς περιποίησιν Θεοῦ τεταγμένος τῷ
τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐξαγγέλλειν, περὶ ὧν εἶπεν ὁ σωτήρ·
«Εὐρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς
ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν, εἶπα· ἰδοὺ εἰμι, τῷ ἔθνει, οἳ οὐκ
ἐκάλεσαν τὸ ὄνομά μου.» Μὴ ζητήσαντες γὰρ αὐτόν
ποτε ἐπεζητήθητε παρ' αὐτοῦ, καὶ ὑμεῖς πιστεύσαντες εἰς
αὐτόν ὑπηκούσατε τῇ κλήσει αὐτοῦ, καταλείψαντες τὴν
πολύθεον μανίαν καὶ τῇ ἀληθεῖ μοναρχίᾳ προσφυγόντες, τῷ
παντοκράτορι Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πλήρωμα τοῦ
ἀριθμοῦ τῶν σωζομένων γενόμενοι, μύριαι μυριάδες καὶ
χίλιαι χιλιάδες, ὡς ἐν τῷ Δαυὶδ γέγραπται. Πρὸς δὲ
τὸν Ἰσραὴλ τὸν ἄπιστον λέγει· «Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέ
τασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα,
τοῖς πορευομένοις ἐν ὁδῷ οὐ καλῇ, ἀλλ' ὀπίσω τῶν ἁμαρτιῶν
αὐτῶν, λαὸν παροξύνοντά με ἐνώπιον ἐμοῦ.»

Βλέπετε οὖν, ὅπως παρώξυνεν ὁ λαὸς τὸν Κύριον,
μὴ πιστεύσας αὐτῷ. Διὸ λέγει· «Παρώξυναν τὸ Πνεῦμα
τὸ ἅγιον, καὶ ἐστράφη αὐτοῖς εἰς ἔχθραν.» Ἀβλεψία
γὰρ αὐτοῖς κατεχύθη διὰ τὴν κακόνοιαν αὐτῶν, ὅτι βλέποντες

τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἐπίστευον αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν πρὸ πάντων αἰώνων ὑπ' αὐτοῦ γεγεννημένον, Υἱὸν μονογενῆ, Λόγον Θεόν, ὃν οὐκ ἐπέγνωσαν δι' ἀπιστίαν, οὔτε διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, οὔτε μὴν διὰ τῶν περὶ αὐτοῦ γεγραμμένων προφητειῶν. Ὅτι γὰρ ἐκ παρθένου γεννηθήσεται, ἀνεγίνωσκον τὸ «Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ἔμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.» Ὅτι δὲ διὰ κακίαν ὑπερβάλλουσαν ἀπειθήσουσιν αὐτῷ, λέγει· «Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;» Καὶ ἐξῆς· «Ἀχοῆ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέπετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου.» Διὸ ἤρθη ἀπ' αὐτῶν ἡ γνῶσις, ὅτι ἰδόντες παρεῖδον καὶ ἀκούσαντες οὐκ ἤκουσαν.

Ἐμῶν δὲ τοῖς ἐξ ἔθνων ἐδόθη ἡ βασιλεία, ὅτι μὴ γινώσκοντες Θεὸν διὰ τοῦ κηρύγματος πιστεύσαντες ἔγνωτε αὐτόν, μᾶλλον δὲ ἐγνώσθητε ὑπ' αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ τῶν ἐλπίζοντων ἐπ' αὐτόν. Μεταβάντες γὰρ ἀπὸ τῆς προτέρας ματαιοπόνου συνηθείας καὶ τῶν ἀψύχων εἰδώλων ὑπεριδόντες καὶ τῶν ἐν σκότει δαιμόνων καταφρονήσαντες, προσδραμόντες τε τῷ φωτὶ τῷ ἀληθινῷ καὶ ἐπιγνόντες δι' αὐτοῦ τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνεφάνητε. Βαπτισθέντες γὰρ εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη ἀνεέργητοι πρὸς πᾶσαν ἁμαρτίαν ὀφείλετε εἶναι· οὐ γὰρ ἔστε ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ ἀγοράσαντος ὑμᾶς τῷ ἑαυτοῦ αἵματι. Περὶ γὰρ τοῦ ποτε Ἰσραὴλ εἶπεν ὁ Κύριος διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ὅτι· Ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνεσι ποιοῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς, δηλαδὴ ὅτι ὑμῖν τοῖς ποτε οὔσιν ἀπεξενωμένοις αὐτοῦ μακρὰν δούς τὴν βασιλείαν, ἐκδέχεται τοὺς τῆς εὐγνωμοσύνης καρπούς. Ἐμεῖς γὰρ ἔστε οἱ ποτε ἀποσταλέντες εἰς τὸν ἀμπελῶνα καὶ μὴ ὑπακούσαντες, ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὑπακούσαντες· ἀλλὰ ὑμεῖς μὲν μεταμεληθέντες ἐπὶ τῇ ἀντιλογίᾳ ἐργάζεσθε ἐν αὐτῷ νῦν, οἱ δὲ δυσχεράναντες ἐπὶ ταῖς ἑαυτῶν συνθήκαις οὐ μόνον ἀνέργαστον κατέλειψαν τὸν ἀμπελῶνα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ κυρίου τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν, ὃν μὲν λίθοις, ὃν δὲ ζίφει, καὶ τὸν μὲν ἔπρισαν, τὸν δὲ ἔνδον

τοῦ ἱεροῦ ἀνεῖλον μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου· ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν κληρονόμον ἕξω τοῦ ἀμπελῶνος ἐκβαλόντες ἀπέκτειναν. Καὶ παρ' αὐτοῖς μὲν ὡς λίθος ἀχρεῖος ἀπεβλήθη, παρ' ὑμῶν δὲ ὡς ἀκρογωνιαίος ἐδέχθη· διὸ λέγει περὶ ὑμῶν· «Λαός, ὃν οὐκ ἔγνω, ἐδούλευσέν μοι, εἰς ἀκοὴν ὡτίου ὑπήκουσέν μου.»

Δεῖ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, τοὺς τῷ τοῦ Χριστοῦ ἐξηγορασμένους τιμίῳ αἵματι, τὰς ἡμέρας τοῦ πάσχα ἀκριβῶς ποιεῖσθαι μετὰ πάσης ἐπιμελείας μετὰ τροπὴν ἰσημερινήν, ὅπως μὴ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνὸς παθήματος μνεῖαν ποιήσθε, ἀλλὰ ἅπαξ τοῦ ἔτους τοῦ ἅπαξ ἀποθανόντος, μηκέτι παρατηρούμενοι μετὰ Ἰουδαίων ἐορτάζετε. Οὐδεμία γὰρ κοινωνία ἡμῖν νῦν πρὸς αὐτούς· πεπλάνηται γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν ψῆφον, ἣν νομίζουσιν ἐπιτελεῖν, ὅπως πανταχόθεν ὧσιν πεπλανημένοι καὶ τῆς ἀληθείας ἀπεσχοινισμένοι.

Ἑμεῖς δὲ φυλάσσεσθε ἀκριβῶς τὴν ἰσημέριον τροπὴν τῆς ἑαρινῆς ὥρας, ἣτις γίνεται δευτέρα καὶ εἰκάδι τοῦ δωδεκάτου μηνός, ὅς ἐστι Δύστρος· ἐπιτηροῦντες ἕως πρώτης καὶ εἰκάδος σελήνης, ὅπως μὴ ἐν ἑτέρᾳ ἐβδομάδι ἐμπέσοι ἢ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τῆς σελήνης, καὶ πλάνης γενομένης ἀγνοίᾳ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπιτελέσωμεν τὸ πάσχα, ἢ ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἐορτάσωμεν τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναστάσιμον ἡμέραν, ἀλλ' ἐν κυριακῇ μόνῃ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις οὖν τοῦ πάσχα νηστεύετε, ἀρχόμενοι ἀπὸ δευτέρας μέχρι τῆς παρασκευῆς καὶ σαββάτου, ἕξ ἡμέρας, μόνῳ χρώμενοι ἄρτω καὶ ἀλί καὶ λαχάνοις καὶ ποτῷ ὕδατι, οἴνου δὲ καὶ κρεῶν ἀπέχεσθε ἐν ταύταις· ἡμέραι γὰρ εἰσι πένθους, ἀλλ' οὐχ ἐορτῆς. Τὴν μέντοι παρασκευὴν καὶ τὸ σάββατον ὀλόκληρον νηστεύσατε, οἷς δύναμις πρόσσεστιν τοιαύτη, μηδενὸς γεύομενοι μέχρις ἀλεκτοροφωνίας νυκτός· εἰ δέ τις ἀδυνατεῖ τὰς δύο συνάπτειν ὁμοῦ, φυλασσέσθω καὶ τὸ σάββατον. Λέγει γὰρ πού αὐτὸς ὁ Κύριος περὶ ἑαυτοῦ φάσκων· «Ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.»

Ἐν ταύταις οὖν ἦρθη ἀφ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν ψευδῶν νόμων Ἰουδαίων καὶ σταυρῶ προσεπάγη καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Διὸ παραινοῦμεν καὶ ὑμῖν νηστεύειν ταύτας, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐνηστεύσαμεν ἐν τῷ ληφθῆναι αὐτὸν ἀφ' ἡμῶν, ἄχρις ἐσπέρας. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ταῖς πρὸ τῆς παρασκευῆς ἐνάτῃ ὥρᾳ ἢ ἐσπέρᾳ ἕκαστος ἐσθιέτω, ἢ ὅπως ἂν τις δύνηται, ἀπὸ δὲ ἐσπέρας πέμπτης μέχρις ἀλεκτοροφωνίας ἀπονησιζόμενοι.

Ἐπιφωσκούσης μιᾶς σαββάτων, ἣτις ἐστὶ κυριακή,

ἀπὸ ἑσπέρας ἕως ἀλεκτοροφωνίας ἀγρυπνοῦντες καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συναθροιζόμενοι γρηγορεῖτε, προσευχόμενοι καὶ δεόμενοι τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανυκτερεύσει ὑμῶν, ἀναγινώσκοντες τὸν Νόμον, τοὺς Προφῆτας, τοὺς Ψαλμοὺς μέχρις ἀλεκτρονίων κραυγῆς· καὶ βαπτίσαντες ὑμῶν τοὺς κατηχουμένους καὶ ἀναγνόντες τὸ Εὐαγγέλιον ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ καὶ προσλαλήσαντες τῷ λαῷ τὰ πρὸς σωτηρίαν, παύσασθε τοῦ πένθους ὑμῶν καὶ δεήθητε τοῦ Θεοῦ ἐπιστραφῆναι τὸν Ἰσραὴλ καὶ λαβεῖν αὐτὸν τόπον μετανοίας καὶ τῆς ἀσεβείας ἄφεσιν· Ὅτι ὁ μὲν ἀλλόφυλος κριτῆς νιψάμενος τὰς χεῖρας εἶπεν· «Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε», ὁ δὲ Ἰσραὴλ ἐπεβόησεν· «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.» Καὶ Πιλάτου εἰπόντος «Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;» αὐτοὶ ἐπεβόων· «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα· σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν· πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα ἀντιλέγει τῷ καίσαρι, καὶ ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος.» Καὶ Πιλάτος ὁ ἡγεμὼν καὶ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ πληροῦται τὸ φάσκον λόγιον· «Ἴνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπέρριψαν τὸν ἀγαπητὸν ὡσεὶ νεκρὸν ἐβδελυγμένον.»

Καὶ αὐτοῦ σταυρωθέντος τῇ παρασκευῇ καὶ ἀναστάντος ἐπιφωσκούσης κυριακῆς, ἐπληρώθη ἡ γραφή ἢ λέγουσα· «Ἀνάστα, ὁ Θεός, κρίνον τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν.» Καὶ πάλιν· «Νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος, θήσομαι ἐν σωτηρίῳ καὶ παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ.» Καί· «Σὺ δέ, Κύριε, ἐλέησόν με καὶ ἀνάστησόν με, καὶ ἀνταποδώσω αὐτοῖς.» Διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὑμεῖς, ἀναστάντος τοῦ Κυρίου, προσενέγκατε τὴν θυσίαν ὑμῶν, περὶ ἧς ὑμῖν διετάξατο δι' ἡμῶν λέγων· «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν», καὶ λοιπὸν ἀπονηστεύετε, εὐφραίνομενοι καὶ ἑορτάζοντες, ὅτι ἀρραβὼν τῆς ἀναστάσεως ὑμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, καὶ τοῦτο ὑμῖν ἔστω νόμιμον αἰώνιον ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, μέχρις ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. Ἰουδαίοις γὰρ ὁ Κύριος ἔτι τέθνηκεν, Χριστιανοῖς δὲ ἐγήγερται, τοῖς μὲν δι' ἀπιστίαν, τοῖς δὲ διὰ πληροφορίαν, ὅτι ἢ εἰς αὐτὸν ἐλπὶς ἀθάνατος ζωὴ καὶ αἰώνιος.

Μετὰ δὲ ὀκτῶ ἡμέρας ἔστω ὑμῖν πάλιν ἑορτὴ τιμία αὐτῆ ἢ ὀγδοῆ, ἐν ἣ ἄπιστοι ἡμεῖς ἠμαρτήσαμεν ἐπὶ τῇ ἀναστάσει

ἐπληροφόρησεν, δείξας μοι τοὺς τύπους τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης ἐν τῇ πλευρᾷ τὴν τρώσιν. Καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς πρώτης κυριακῆς ἀριθμήσαντες τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἀπὸ κυριακῆς ἄχρι πέμπτης ἑορτάσατε τὴν ἑορτὴν τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, καθ' ἣν πληρώσας πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ διάταξιν ἀνῆλθεν πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, καθίσας ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ περιμένων, ἕως ἂν τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ὅς καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς, κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· καὶ τότε ὄψονται τὸν ἀγαπητὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν ἐξεκέντησαν, καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν κόψονται ἐφ' ἑαυτοῖς φυλὴ κατὰ φυλὴν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν κατ' ἰδίαν. Καὶ γὰρ καὶ νῦν δεκάτη τοῦ Γορπιαίου μηνὸς συναθροιζόμενοι τοὺς Θρήνους Ἱερεμίου ἀναγινώσκουσιν, ἐν οἷς εἴρηται· «Πνεῦμα πρὸ προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς αὐτῶν», καὶ τὸν Βαρούχ, ἐν ᾧ γέγραπται· «Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδειξεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἡγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ἐφθῆ καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.» Καὶ ὅταν ἀναγνῶσιν, κόπτονται καὶ θρηνοῦσιν, ὡς μὲν αὐτοὶ νομίζουσιν, τὴν ἐρημίαν τὴν ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ γενομένην, ὡς δὲ ἡ ἀλήθεια ἔχει, προοίμια ποιοῦνται ἄκοντες τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ καταλαμβάνειν πένθους. Μετὰ δὲ δέκα ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως, ἥτις ἀπὸ τῆς πρώτης κυριακῆς πεντηκοστὴ γίνεται, ἑορτὴ μεγάλη ὑμῖν ἔστω· ἐν αὐτῇ γὰρ ὥρᾳ τρίτη ἀπέστειλεν εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐπλήσθημεν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας καὶ γλώσσαις καιναῖς ἐλάλησαμεν, καθὼς ἐκεῖνο ὑπήχει ἐν ἡμῖν, καὶ ἐκηρύξαμεν Ἰουδαίοις τε καὶ ἔθνεσιν, αὐτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ὠρισμένον ὑπ' αὐτοῦ κριτὴν ζώντων καὶ νεκρῶν.

Τοῦτον Μωϋσῆς μαρτυρῶν ἔλεγεν· «Ἔλαβεν Κύριος παρὰ Κυρίου πῦρ καὶ ἔβρεξεν.» Τοῦτον εἶδεν Ἰακώβ ὡς ἄνθρωπον καὶ εἶπεν· «Εἶδον Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ.» Τοῦτον Ἀβραὰμ ξενοδοχίσας κριτὴν ὠμολόγει καὶ ἑαυτοῦ Κύριον. Τοῦτον Μωϋσῆς ἐπὶ τῆς βάρου τεθέεται· περὶ τούτου ἐν Δευτερονομίᾳ ἔλεγεν· «Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα, ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς· ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ, ἥτις ἂν μὴ

ἀκούση τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.» Τοῦτον εἶδεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ στρατιάρχη τῆς δυνάμεως Κυρίου καθωπλισμένον, σύμμαχον εἰς Ἱεριχώ, ᾧ καὶ πεσὼν προσεκύνησεν, ὡς δοῦλος δεσπότη. Τοῦτον Σαμουὴλ εἰδὼς Χριστὸν Θεοῦ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς βασιλεῖς χριστοὺς ὠνόμαζεν. Τοῦτον Δαυὶδ εἰδὼς ἔψαλλεν τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ᾠδὴν λέγων· «Ὡιδὴ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ.» Καὶ ἐπιφέρων εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἔφασκεν· «Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατέ, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου, καὶ ἔντεινον καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὀδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου· τὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυνατέ, ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.»

Περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγεν ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ· «Κύριος ἔκτισέν με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέν με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, πρὸ τοῦ ὄρη ἐδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾶ με.» Καὶ ἀάλιν· «Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον.» Περὶ αὐτοῦ καὶ Ἡσαΐας ἔλεγεν· «Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ἰζῆς Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ἰζῆς ἀναβήσεται.» Καὶ· «Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν.» Ζαχαρίας δὲ· «Ἴδου ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σόζων, αὐτὸς πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.» Τοῦτον Δανιὴλ Υἱὸν ἀνθρώπου εἶναι λέγει ἐρχόμενον πρὸς τὸν Πατέρα, καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν καὶ τὴν τιμὴν παρ' ἐκείνου ὑποδεχόμενον, καὶ λίθον ἀπὸ ὄρους ἄνευ χειρῶν τμηθέντα καὶ γενόμενον εἰς ὄρος μέγα καὶ πληρώσαντα πᾶσαν τὴν γῆν, συντρίβοντα πολυαρχίαν τοπαρχιῶν καὶ πολυθεῖαν ἀθέων, κηρύσσοντα δὲ τὸν ἕνα Θεὸν καὶ χειροτονοῦντα τὴν τῶν Ῥωμαίων μοναρχίαν.

Περὶ τούτου καὶ Ἱερειῖας προφητεύων ἔλεγεν· «Πνεῦμα πρὸ προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς αὐτῶν, οὗ εἵπομεν· ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν.» Καὶ Ἰεζεκιὴλ δὲ καὶ οἱ καθεξῆς προφήται πανταχοῦ, τοῦτον εἶναι Χριστὸν Κύριον, βασιλέα, κριτὴν, νομοθέτην, ἄγγελον τοῦ Πατρός, μονογενῆ Θεόν. Τοῦτον οὖν καὶ ἡμεῖς κηρύσσομεν ὑμῖν καὶ εὐαγγελιζόμεθα Θεὸν Λόγον, ὑπηρετούμενον τῷ Θεῷ αὐτοῦ καὶ

Πατρι εἰς τὴν τῶν ὅλων δημιουργίαν· τούτῳ πιστεύοντες ζήσεσθε, ἀπιστοῦντες δὲ κολασθήσεσθε. «Ὁ γὰρ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.»

Μετὰ οὖν τὸ ἐορτάσαι ὑμᾶς τὴν πεντηκοστὴν ἐορτάσατε μίαν ἑβδομάδα, καὶ μετ' ἐκείνην νηστεύσατε μίαν· δίκαιον γὰρ καὶ εὐφρανθῆναι ἐπὶ τῇ ἐκ Θεοῦ δωρεᾷ καὶ νηστεῦσαι μετὰ τὴν ἄνεσιν. Καὶ γὰρ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας ἐνήστευσαν τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ Δανιὴλ τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγεν, καὶ κρέας καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ. Καὶ ἡ μακαρία Ἄννα αἰτουμένη τὸν Σαμουὴλ λέγει· «Οἶνον καὶ σίκερα οὐ πέπωκα, καὶ ἐκχεῶ τὴν ψυχὴν μου ἐνώπιον Κυρίου.» Καὶ Νινευῖται, νηστεύσαντες τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, τῆς ὀργῆς τὴν πείραν ἀπέφυγον, καὶ Ἐσθὴρ καὶ Μαρδοχαῖος καὶ Ἰουδιθ τὴν τῶν ἀσεβῶν ἐπανάστασιν νηστεύσαντες ἀπέφυγον Ὀλοφέρνην καὶ Ἀμάν. Καὶ Δαυὶδ λέγει· «Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ σὰρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον.» Καὶ ὑμεῖς οὖν νηστεύοντες αἰτεῖσθε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰ αἰτήματα ὑμῶν.

Μετὰ δὲ τὴν ἑβδομάδα τῆς νηστείας πᾶσαν τετράδα καὶ πᾶσαν παρασκευὴν προστάσσομεν ὑμῖν νηστεύειν, καὶ τὴν περισσεῖαν ὑμῶν τῆς νηστείας πένησιν ἐπιχορηγεῖν. Πᾶν μέντοι σάββατον ἄνευ τοῦ ἑνὸς καὶ πᾶσαν κυριακὴν ἐπιτελοῦντες συνόδους εὐφραίνεσθε· ἔνοχος γὰρ ἁμαρτίας ἔσται ὁ τὴν κυριακὴν νηστεύων, ἡμέραν ἀναστάσεως οὔσαν, ἢ τὴν πεντηκοστὴν ἢ ὅλως ἡμέραν ἐορτῆς Κυρίου κατηφῶν· εὐφρανθῆναι γὰρ δεῖ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐ πενθῆσαι.

BIBLION C

Περὶ σχισμάτων

β. Ὅτι οὔτε βασιλεῦσιν οὔτε ἱερεῦσι θεμιτὸν ἐπανίστασθαι.

γ. Περὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ ἀπιστίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ ὧν ὁ Θεὸς ἐθαυματούργησε δι' αὐτοῦ.

δ. Ὅτι ἀποσχίζει οὐχ ὁ τῶν ἀσεβῶν χωριζόμενος, ἀλλ' ὁ τῶν εὐσεβῶν ἀφιστάμενος.

ε. Τίνος χάριν ἀπεβλήθη ὁ ψευδώνυμος Ἰσραὴλ, ἀπόδειξις ἐκ προφητικῶν προρρήσεων.

ς. Περὶ αἱρέσεων ἰουδαϊκῶν.

ζ. Ὅπόθεν ἀνεφύησαν αἱ παρὰ χριστιανοῖς αἱρέσεις, καὶ ὅστις αὐτῶν ἀρχηγὸς τῆς ἀσεβείας γεγένηται.

η. Τίνες τῆς Σίμωνος ἀσεβείας διάδοχοι, καὶ οἶων αἰρέσεων κατήρξαν ἐφ' ἑξῆς, καὶ τὸ θ καὶ τὸ ι κεφάλαιον περιέχει καὶ τὸ κς τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

θ. Ὅπως Σίμων γοητείας τισὶ πτῆναι θελήσας εὐχαῖς Πέτρου κατενεχθεὶς ἐξ ὕψους κάτω συνετρίβη τοὺς πόδας καὶ τῶν χειρῶν τοὺς τάρσους· ἴστορεῖ Κλήμης, Ἑγήσιππος, Ἰουστίνος καὶ Εἰρηναῖος.

ι. Ὅπως αἱ αἰρέσεις καὶ πρὸς ἑαυτὰς καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν διαφωνοῦσιν.

ια. Ἐξηγήσεις ἀποστολικοῦ κηρύγματος.

ιβ. Πρὸς τοὺς Χριστὸν ὁμολογοῦντας, ἰουδαΐζειν δὲ θέλοντας.

ιγ. Ὅπως χρή χωρίζεσθαι τῶν αἰρετικῶν.

ιδ. Τίνες οἱ κηρύξαντες τὴν καθολικὴν διδασκαλίαν, καὶ τίνα τὰ δι' αὐτῶν παραγγέλματα. Καθολικὴ διδασκαλία.

ιε. Ὅτι οὔτε ἀναβαπτίζειν χρή οὔτε μὴν παραδέχεσθαι τὸ παρὰ τῶν ἀσεβῶν δοθὲν βάπτισμα· οὐ γὰρ ἔστι βάπτισμα, ἀλλὰ μόλυσμα.

ις. Περὶ τῶν ἀποκρύφων βιβλίων, ὅτι ψευδεπίγραφα.

ιζ. Περὶ κληρικῶν γαμικὰ παραγγέλματα.

ιη. Παραίνεσις κελεύουσα φεύγειν τὴν τῶν ἀσεβῶν αἰρετικῶν κοινωσίαν.

ιθ. Πρὸς τοὺς φαυλίζοντας τὸν νόμον.

κ. Τίς ὁ φυσικὸς νόμος καὶ τίς ὁ ἐπίσακτος, καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἐπεισῆχθη.

κα. Ὅτι ὑπὸ χάριν ἐσμέν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ δουλείαν τοῦ ἐπεισάκτου νόμου, οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες.

κβ. Ὅτι ἐπίσακτος ὁ περὶ θυσιῶν νόμος, ὃν περιεῖλε Χριστὸς παραγενόμενος.

κγ. Πῶς πληρωτῆς τοῦ νόμου γέγονεν Χριστός, καὶ τίνα τούτου ἔπαυσεν ἢ ἐνήλλαξεν ἢ μετέθηκεν.

κδ. Ὅτι καὶ διὰ Ῥωμαίων εὐδόκησεν ὁ Κύριος τὸν τῆς δικαιοσύνης νόμον ἐπιδείκνυσθαι.

κε. Ὡς Θεὸς Ἰουδαίους διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀσεβείαν αἰχμαλώτους ποιησάμενος ὑποφόρους κατέστησεν.

κς. Ὅτι φεύγειν χρή τοὺς αἰρεσιώτας ὡς ψυχῶν φθορέας καὶ τί ἐκάστη αἵρεσις δοξάζει, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ η καὶ θ καὶ ι κεφαλαίῳ.

κζ. Περὶ παρατηρημάτων ἰουδαϊκῶν καὶ ἑλληνικῶν, γονορροίας, ὄνειρῶξωος, πλησιασμοῦ, ἀφέδρου, μίξεως νομίμου, τοκετοῦ, ἀποβολῆς, μώμου σώματος, κηδίας νεκροῦ ἢ ὀστέων, μνήματος ἢ διαφορᾶς βρωμάτων.

κη. Περὶ παιδεραστίας, μοιχείας τε καὶ πορνείας καὶ μίξεως ἀλόγων, ὅτι τὰ μὲν ἐστὶ παρὰ φύσιν ἀσεβήματα, τὰ δὲ παράνομα καὶ ἄδικα, καὶ διὰ τί τούτων ἕκαστον ἀπείρηται καὶ κολάζεται.

κθ. Ὅπως χρή τὰς γυναῖκας ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσι καὶ

τοὺς ἄνδρας στέργειν τὰς ἑαυτῶν γαμετὰς καὶ ὅτι συνερχόμενοι ἀλλήλοις, κἂν μὴ λούσωνται, καθαροὶ εἰσιν, μοιχὸν δὲ ἢ πόρνον λοῦτρον οὐ καθαίρει.

λ. Ὅτι ἔθος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλησιν παρατηρεῖσθαι τὰς φυσικὰς καθάρσεις καὶ τῶν τεθνεώτων τὰ λείψανα βδελύσσεσθαι, Χριστιανῶν δὲ τοῦτο ἀλλότριον, οὓς δεῖ καὶ συνιέναι ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἀγίων καὶ ψάλλειν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων.

Πρὸ πάντων φυλάσσεσθε, ὧ ἐπίσκοποι, τὰς δεινὰς καὶ χαλεπὰς καὶ ἀθεμίτους αἱρέσεις, φεύγοντες αὐτὰς ὡσπερ πῦρ φλέγον τοὺς αὐτῶ πλησιάζοντας. Φεύγετε δὲ καὶ τὰ σχίσματα. Οὔτε γὰρ πρὸς ἀνοσίους αἱρέσεις θεμιτὸν ἐκκλῖναι τὸν νοῦν, οὔτε τῶν ὁμογνωμόνων χωρίζεσθαι διὰ φιλαρχίαν. Ταῦτα γὰρ καὶ τὸ παλαιὸν τινες τολμήσαντες ἐπιχειρῆσαι οὐ διέφυγον τὴν τιμωρίαν. Δαθὰν γὰρ καὶ Ἀβειρῶν ἀντιπρόσωποι γενόμενοι Μωϋσεῖ κατεπόθησαν εἰς γῆν, Κορὲ δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διακόσιοι πενήκοντα, τῷ Ἀαρῶν διαστασιάσαντες, πυρὸς παρανάλωμα γεγόνασιν, Μαριάμ δὲ ὡς ἑλληνοκοίτην ὄνειδίσασα Μωϋσῆν ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἀπεβλήθη ἑπτὰ ἡμέρας· ἔλεγεν γάρ, ὅτι γυναῖκα Μωϋσῆς Αἰθιοπίσαν ἔλαβεν. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Ἀζαρίας ὁ καὶ Ὀζίας, οὗτος δὲ ἦν βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα, κατατολήσας τῆς ἱερωσύνης καὶ θυμιάσαι βουληθεὶς τὸ θυμίαμα, ὃ οὐ προσήκον ἦν αὐτῷ, κωλυόμενος ὑπὸ Ἀζαρίου τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ὀγδοήκοντα ἱερέων καὶ μὴ ὑπακούσας, ἔξανέτειλεν λέπραν ἐν τῷ μετώπῳ καὶ ἔσπευσεν ἐξελεθεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ Κύριος.

Προσέχωμεν οὖν, ἀγαπητοί, τί τὸ κλέος τῶν στασιασάντων καὶ ποταπὴ ἢ ἀπόφασις αὐτῶν. Εἰ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐπεγειρόμενος κολάσεως ἄξιος, κἂν υἱὸς ᾦ, κἂν φίλος, πόσω μᾶλλον ὁ ἱερεὺς ἐπανιστάμενος; Ὅσῳ γὰρ ἱερωσύνη βασιλείας ἀμείνων, περὶ ψυχῆς ἔχουσα τὸν ἀγῶνα, τοσοῦτω καὶ βαρυτέραν ἔχει τὴν τιμωρίαν ὁ ταύτη τολμήσας ἀντοματεῖν, ἢ περὶ τῆ βασιλείᾳ. Καίτοιγε οὐδὲ εἰς ἀτιμώρητος οὔτε γὰρ Ἀβεσσαλὼμ καὶ Ἀβεδδαδὰν ἔμειναν ἀτιμώρητοι, οὔτε Κορὲ καὶ Δαθὰν. Οἱ μὲν γὰρ τῷ Δαυὶδ περὶ βασιλείας, οἱ δὲ τῷ Μωϋσεῖ περὶ πρωτείων ἐπανέστησαν ἀμιλλώμενοι. Καὶ ἐκακολόγουν ὁ μὲν Ἀβεσσαλὼμ Δαυὶδ τὸν πατέρα ὡς ἄδικον κριτὴν, λέγων ἐκάστῳ «Οἱ λόγοι σου καλοὶ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀκουσόμενός σου καὶ δικαιοσύνη σε· τίς με ποιήσει ἄρχοντα;» Ὁ δὲ Ἀβεδδαδὰν «Οὐκ ἔστιν μοι, φησί, μερὶς ἐν Δαυὶδ οὐδὲ κληρονομία ἐν οὐρανῷ Ἰεσοῦ.» Δῆλον ὡς ἀναξιοπαθῶν ἄρχεσθαι ὑπὸ Δαυίδ,

περὶ οὗ εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι· «Εὗρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσοαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.» Ὁ δὲ Δαθὰν καὶ Ἀβειρῶν καὶ οἱ Κορεῖται λέγοντες Μωϋσεῖ· «Μὴ μικρόν, ὅτι ἀνήγαγες ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐκ γῆς ἐούσης μέλι καὶ γάλα; Καὶ τί ὅτι ἐξέκοψας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν; Καὶ σὺ ἄρχεις ἡμῶν;» Καὶ ἐπισυνέστησαν ἐπ' αὐτὸν ἐκκλησίαν μεγάλην· Καὶ οἱ Κορεῖται· «Μὴ Μωϋσεῖ λελάληκεν μόνῳ ὁ Θεός; Τί ὅτι τῷ Ἀαρῶν δέδωκεν τὴν ἀρχιερωσύνην μόνῳ; Οὐχὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ Κυρίου ἁγία; Καὶ τί ὅτι Ἀαρῶν ἱερατεύει μόνος;» Καὶ πρὸ τούτων ἄλλος τις ἔλεγεν· «Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;» Καὶ ἐπανεστήσαν Μωϋσεῖ τῷ τοῦ Θεοῦ θεράποντι, τῷ παρὰ πάντας ἀνθρώπους πραοτάτῳ καὶ πιστῷ, τῷ τοσαῦτα παρὰ Θεοῦ σημεῖα καὶ τέρατα τῷ λαῷ πεποιηκότι, τῷ τὰ ἔνδοξα καὶ θαυμαστά ἔργα εἰς εὐεργεσίαν αὐτῶν τετελεκότι, τῷ ἐπ' Αἰγυπτίου δεκάπληγον πεπληρωκότι, τῷ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν διηρηκότι καὶ ὡς τεῖχος τὰ ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν διαστήσαντι καὶ ὡς δι' ἐρήμου ξηρᾶς τὸν λαὸν ἀγοχότι καὶ βυθίσαντι Φαραῶ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ πάντας τοὺς παρ' αὐτῶν μετ' αὐτῶν, τῷ γλυκάναντι πηγὴν αὐτοῖς διὰ ξύλου καὶ ἐκ πέτρας ἀκροτόμου προαγαγόντι αὐτοῖς ὕδωρ διψῶσιν, τῷ ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντι αὐτοῖς καὶ ἐξ ἀέρος κρεοδοτήσαντι, τῷ ἐν νυκτὶ στῦλον πυρὸς εἰς φωτισμὸν καὶ ὁδηγίαν αὐτοῖς παρεχομένῳ καὶ στῦλον νεφέλης εἰς σκιασμὸν ἡμέρας διὰ τὸν ἐξ ἡλίου φλογμὸν, τῷ νόμον Θεοῦ ἐκ στόματος καὶ χειρὸς καὶ γραφῆς Θεοῦ ἐν πλαξὶ λιθίναις κεκολαμμένον παρασχομένῳ αὐτοῖς τελείου ἀριθμοῦ δεκάλογον, ᾧ ὁ Θεὸς ἐνώπιος ἐνωπίῳ ὠμίλει, ὡσεὶ τις λαλήσαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον, περὶ οὗ εἶπεν· «Καὶ οὐκ ἀνέστη προφήτης ὡς Μωϋσῆς.» Τούτῳ ἐπανεστήσαν οἱ Κορεῖται καὶ οἱ Ῥουβηλίται, καὶ λίθους ἔβαλον κατὰ τοῦ Μωϋσέως προσευχομένου καὶ λέγοντος· «Μὴ πρόσχης εἰς τὴν θυσίαν αὐτῶν.» Καὶ ὀφθεῖσα ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ τοὺς μὲν εἰς γῆν κατήνεγκεν, τοὺς δὲ πυρὶ κατέφλεξεν. Καὶ οὕτως τοὺς ἀρχηγούς τῆς πλάνης τοῦ σχίσματος λέγοντας· «Δῶμεν ἀρχηγὸν ἑαυτοῖς», ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν αὐτοὺς καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ κατῆλθον εἰς ἄδου ζῶντες, τοὺς δὲ Κορεΐτας ἀπώλεσεν διὰ πυρός. Εἰ οὖν τοῖς διὰ φιλαρχίαν ἀποσχίσασιν παραυτίκα ὁ Θεὸς ἐπήγαγεν τὴν τιμωρίαν, πόσω μᾶλλον τοῖς αἰρέσεων ἀσεβῶν καθηγησαμένοις; οὐ σφοδροτέραν ἐπάξει τὴν τίσιν

βλασφημοῦσιν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν ἢ τὴν δημιουργίαν; Ἄλλ' ὑμεῖς, ἀδελφοί, ἐκ τῆς γραφῆς παιδευόμενοι, φυλάσσετε μὴ ποιεῖν τὰ σχίσματα τῆς γνώμης μήτε μὴν τῆς ἐνώσεως ὑμῶν, ὅτι σκοποὶ ἀπωλείας οἱ δόξης ἀθεμίτου ἄρξαντες καθίστανται τοῖς λαοῖς. Ὁμοίως καὶ οἱ λαϊκοί, τοῖς τῇ γνώμῃ τοῦ Θεοῦ ἐναντία δογματίσασιν μὴ πλησιάζετε μηδὲ κοινωνοὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν γίνεσθε, λέγει γὰρ καὶ ὁ Θεός· «Ἀποσχίσθητε ἐκ μέσου τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἵνα μὴ συναπόλησθε αὐτοῖς.» Καὶ πάλιν· «Ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.»

Φευκτέοι γὰρ εἰσιν ὡς ἀληθῶς οἱ βλασφημοῦντες Θεόν· οἱ μὲν γὰρ πλείστοι τῶν ἀσεβῶν ἄγνοιαν ἔχουσιν Θεοῦ, οὗτοι δὲ κακόνοιαν ὡς θεομάχοι νοσοῦσιν· ἐκ γὰρ τῆς κακίας τῶν αἰρεσιωτῶν ἐξῆλθεν μόλυσμα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ὡς φησὶν Ἱερεμίας ὁ προφήτης. Ἀποβληθείσης γὰρ τῆς συναγωγῆς τῆς πονηρᾶς ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ οἴκου ἀπορριφέντος ὑπ' αὐτοῦ, καθὼς πού φησιν· «Ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου.» Καὶ πάλιν· «Ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τμηθῆ οὐδ' οὐ μὴ σκαφῆ, καὶ ἀναβήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα, καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὸν ὑετόν.» Ἐγκαταλιπὼν οὖν τὸν λαὸν ὡς σκηνὴν ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὄπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ὡς πόλιν πολιορκουμένην, περιελὼν δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὸν προφητικὸν ὑετόν, ἐπλήρωσεν τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν πνευματικῆς χάριτος ὡς ποταμὸν Αἰγύπτου ἐν ἡμέραις νέων, καὶ ὑπερύψωσεν αὐτὴν ὡς οἶκον ἐπ' ὄρους ἢ ὡς ὄρος ὑπερφερές, ὡς ὄρος τετυρωμένον καὶ ὄρος πῖον, ἐν ᾧ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ· καὶ γὰρ ὁ Κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. Καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ λέγει· «Θρόνος δόξης ὑψωμένος ἀγίασμα ἡμῶν.» Καὶ ἐν Ἡσαΐᾳ λέγει· «Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἄκρων τῶν ὄρων, καὶ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν.» Ἐπεὶ οὖν καὶ τὸν λαὸν ἐγκατέλιπεν, καὶ τὸν ναὸν ἀφῆκεν ἔρημον, σχίσας τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ καὶ λαβὼν ἀπ' αὐτῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· «Ἴδου γάρ, φησὶν, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος», καὶ δούς ἐφ' ὑμᾶς τοὺς ἐξ ἔθνῶν τὴν πνευματικὴν χάριν, ὡς λέγει διὰ Ἰωὴλ τοῦ προφήτου· «Καὶ ἔσται μετὰ ταῦτα, λέγει ὁ Θεός, καὶ ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν ὀράσεις ὄψονται, καὶ οἱ

πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται», πᾶσαν γὰρ δύναμιν λόγου καὶ ἐνέργειαν καὶ τὴν τοιάνδε ἐπισκοπὴν ἀπάρας ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ λαοῦ, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐξ ἔθνῶν ἔθετο.

Διὰ γὰρ τοῦτο ζηλώσας καὶ ὁ διάβολος τὴν ἀγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν μετέστη εἰς ὑμᾶς, ἐπεγείρας ὑμῖν θλίψεις, διωγμούς, ἀκαταστασίας, βλασφημίας, σχίσματα, αἰρέσεις· ἐκεῖνον γὰρ τὸν λαὸν διὰ τῆς χριστοκτονίας εἰς ἑαυτὸν ὑπηγάγετο, ὑμᾶς δὲ ἀποστάντας αὐτοῦ τῆς ματαιότητος ἄλλοτε ἄλλως πειράζει, ὡς καὶ τὸν μακάριον Ἰώβ. Καὶ γὰρ τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ Ἰησοῦ τῷ τοῦ Ἰωσεδὲκ ἀντέκειτο, καὶ ἡμᾶς πολλάκις ἐξηγήσατο ἐξυδαρωθῆναι, ὅπως ἐκλείπη ἡ πίστις ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ ἡμέτερος Κύριος καὶ διδάσκαλος, ἐν δίκῃ καταστήσας αὐτόν, ἔλεγεν αὐτῷ· «Ἐπιτιμήσαι ἐν σοὶ Κύριος, διάβολε, καὶ ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν Ἱερουσαλήμ· οὐκ ἰδοὺ τοῦτο ἐξεσπασμένον ὡς δαλός;» Καὶ ὁ εἰπὼν τότε τοῖς παρεστῶσιν τῷ ἀρχιερεῖ· «Περιέλετε τὰ ἱμάτια τὰ ὑπαρὰ ἀπ' αὐτοῦ», καὶ ἐπειπὼν· «Ἴδου ἀφήρηκα τὰς ἀνομίας σου ἀπὸ σοῦ», οὗτος ἔρεῖ καὶ νῦν, ὡς καὶ πάλαι συνηθροισμένων ἡμῶν ἔλεγεν περὶ ἡμῶν, ὅτι «Ἐδεήθην, ἵνα μὴ ἐκλίπη ἡ πίστις ὑμῶν.»

Εἶχεν μὲν οὖν καὶ ὁ ἰουδαϊκὸς ὄχλος αἰρέσεις κακίας. Καὶ γὰρ καὶ Σαδδουκαῖοι ἐξ αὐτῶν οἱ μὴ ὁμολογοῦντες νεκρῶν ἀνάστασιν. Καὶ Φαρισαῖοι οἱ τύχη καὶ εἰμαρμένη ἐπιγράφοντες τὴν τῶν ἀμαρτανόντων πράξιν. Καὶ Μασβωθαῖοι οἱ πρόνοιαν ἀρνούμενοι, ἐξ αὐτομάτου δὲ φορᾶς λέγοντες τὰ ὄντα συνεστάναι καὶ ψυχῆς τὴν ἀθανασίαν περικόπτοντες. Καὶ Ἡμεροβαπτισταί, οἵτινες καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐὰν μὴ βαπτίσωνται οὐκ ἐσθίουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς κλίνας καὶ τοὺς πίνακας ἦτοι κρατῆρας καὶ ποτήρια καὶ καθίσματα, ἐὰν μὴ καθάρωσιν ὕδατι, οὐδενὶ χρώνται. Καὶ οἱ ἐφ' ἡμῶν νῦν φανέντες Ἐβιωναῖοι, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι βουλόμενοι, ἐξ ἡδονῆς ἀνδρὸς καὶ συμπλοκῆς Ἰωσήφ καὶ Μαρίας αὐτὸν γεννῶντες. Οἱ δὲ τούτων πάντων ἑαυτοὺς χωρίσαντες καὶ τὰ πάτρια φυλάσσοντές εἰσιν Ἑσσαῖοι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τῷ προτέρῳ λαῷ, καὶ νῦν ὁ πονηρὸς, σοφὸς ὢν τοῦ κακοποιῆσαι καὶ τὸ καλὸν ὅ τι ποτέ ἐστιν ἀγνοῶν, ἐξ ἡμῶν τινὰς ἐκβαλὼν ἐνήργησεν ἐν αὐτοῖς αἰρέσεις καὶ σχίσματα.

Ἡ δὲ καταρχὴ τῶν νέων αἰρέσεων γέγονεν οὕτως. Σίμωνά τινα ἀπὸ Γιθθῶν οὕτω καλουμένης κώμης Σαμαρέα, τῇ τέχνῃ μάγον, ἐνδυσάμενος ὁ διάβολος ὑπηρέτην τῆς αὐτοῦ μοχθηρᾶς γνώμης ἐποιήσατο. Ἦνίκα δὲ Φίλιππος ὁ συναπόστολος ἡμῶν τῇ τοῦ Κυρίου δόσει καὶ τῇ τοῦ Πνεύμα

τος αὐτοῦ ἐνεργεῖα δυνάμεις ἰαμάτων ἐπετέλει ἐν Σαμαρεία, ὡς καταπλαγέντας τοὺς Σαμαρεῖς εἰς πίστιν ἔλθειν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ βαπτίσασθαι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἥδη δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σίμωνος σημεῖα καὶ τέρατα θεασαμένου ἄνευ μαγανείας τινὸς γοητικῆς ἐπιτελούμενα καὶ εἰς θαῦμα καταπεσόντος, καὶ πιστεύσαντος καὶ βαπτισθέντος καὶ προσκαρτεροῦντος τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· ἀκούσαντες ἡμεῖς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπάρξασαν Σαμαρεῦσι διὰ Φιλίππου, παρεγενόμεθα πρὸς αὐτοὺς καὶ πολὺ συμβαλλόμενοι τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας, πᾶσι τοῖς βεβαπτισμένοις ἐπιθέντες τὰς χεῖρας εὐχαῖς τὴν τοῦ Πνεύματος μετουσίαν ἐδωρούμεθα. Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν ἡμῶν δίδοται τὸ Πνεῦμα τοῖς πιστεύουσιν, λαβὼν χρήματα προσήνεγκεν ἡμῖν λέγων· «Δότε κάμοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα κἀγὼ ὡς ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον», βουλόμενος, ὡς τὸν Ἀδὰμ τῇ γεύσει τοῦ ξύλου τῆς κατ' ἐπαγγελίαν ἀθανασίας ἐστέρησεν, οὕτως καὶ ἡμᾶς τῇ λήψει τῶν χρημάτων θέλξας τῆς δόσεως τοῦ Θεοῦ περιγράψαι, ὅπως ἀντικαταλλαζάμενοι ἀποδώμεθα αὐτῷ χρημάτων τὴν ἀτίμητον τοῦ Πνεύματος δωρεάν. Πάντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τούτῳ ταραχθέντων, ἀτενίσας ἐγὼ Πέτρος εἰς τὸν ἐν αὐτῷ κακοῦργον ὄφιν εἶπον τῷ Σίμωνι· «Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι· οὐκ ἔστι σοι μερὶς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ οὐδὲ κληρὸς ἐν τῇ πίστει ταύτῃ, ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας θεωρῶ σε ὄντα.» Ἀλλὰ τότε μὲν ὁ Σίμων ἔμφοβος γενόμενός φησιν· «Παρακαλῶ, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.»

Ἦνίκα δὲ ἐξήλθομεν ἐν τοῖς ἔθνεσιν κηρύσσειν εἰς τὸν κόσμον τὸν λόγον τῆς ζωῆς, τότε ἐνήργησεν ὁ διάβολος εἰς τὸν λαόν, ἀποστεῖλαι ὀπίσω ἡμῶν ψευδαποστόλους εἰς βεβήλωσιν τοῦ λόγου· καὶ προεβάλοντο Κλεόβιον τινα καὶ παρέζευξαν τῷ Σίμωνι, οὗτοι δὲ μαθητεύουσιν Δοσιθέῳ τινί, ὃν καὶ παρευδοκίμησαντες ἐξώσαντο τῆς ἀρχῆς· εἶτα καὶ ἕτεροι ἐτέρων κατήρξαν ἐκτόπων δογμάτων, Κήρινθος καὶ Μάρκος καὶ Μένανδρος καὶ Βασιλείδης καὶ Σατορνίλος. Τούτων οἱ μὲν πολλοὺς θεοὺς, οἱ δὲ τρεῖς ἐναντίους, ἀνάρχους, ἀεὶ συνόντας ἑαυτοῖς, οἱ δὲ ἀπείρους καὶ ἀγνώστους

δοξάζουσιν· καὶ οἱ μὲν τὸν γάμον ἀθετοῦσιν, οὐκ εἶναι τοῦ
Θεοῦ ἔργον δοξάζοντες, ἄλλοι δὲ τινὰ τῶν βρωμάτων
βδελύσσονται, οἱ δὲ ἀναίδην ἐκπορνεύουσιν, οἷοι οἱ νῦν
ψευδώνυμοι Νικολαῖται.

Ὁ μέντοι Σίμων ἐμοὶ Πέτρῳ πρῶτον μὲν ἐν
Καισαρείᾳ τῇ Στράτωνος, ἔνθα Κορνήλιος ὁ πιστὸς ἐπίστευ-
σεν ὡς ἐθνικὸς ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν δι' ἐμοῦ, συντυχῶν
μοι ἐπειρᾶτο διαστρέφειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, συμπαρόντων
μοι τῶν ἱερῶν τέκνων, Ζακχαίου τοῦ ποτε τελώνου καὶ
Βαρνάβα, καὶ Νικήτου καὶ Ἀκύλα ἀδελφῶν Κλήμεντος τοῦ
Ῥωμαίων ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου, μαθητευθέντος δὲ καὶ
Παύλῳ τῷ συναποστόλῳ ἡμῶν καὶ συνεργῶ ἐν τῷ Εὐαγγε-
λίῳ· καὶ τρίτον ἐπ' αὐτῶν διαλεχθεὶς αὐτῷ εἰς τὸν περὶ
προφήτου λόγον καὶ περὶ Θεοῦ μοναρχίας, ἠττήσας αὐτὸν
δυνάμει τοῦ Κυρίου καὶ εἰς ἀφωνίαν καταβαλὼν φυγάδα
κατέστησα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Γενόμενος δὲ ἐν Ῥώμῃ πολὺ τὴν Ἐκκλησίαν
ἔσκυλεν, πολλοὺς ἀνατρέπων καὶ ἑαυτῷ περιποιούμενος, τὰ
τε ἔθνη ἐξιστῶν μαγικῇ ἐμπειρίᾳ καὶ δαιμόνων ἐνεργείᾳ, ὡς
καὶ ποτε μέσης ἡμέρας προελθὼν εἰς τὸ θέατρον αὐτῶν,
κελεύσας τοῖς δήμοις ἀρπαγῆναι κάμῃ, ἐν τῷ θεάτρῳ
ἐπηγγέλλετο πτῆναι δι' ἄερος. Πάντων δὲ ἐπὶ τούτῳ
μετεώρων τυγχανόντων ἐγὼ προσηυχόμεν καθ' ἑαυτόν, καὶ
δὴ μετεωρισθεὶς ὑπὸ δαιμόνων ἵπτατο μετάρσιος εἰς ἀέρα,
λέγων εἰς οὐρανοὺς ἀνιέναι κάκειθεν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ
ἐπιχορηγήσειν· τῶν δὲ δήμων ἐπευφημούντων αὐτὸν ὡς
θεόν, ἐκτείνας ἐγὼ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν σὺν αὐτῇ τῇ
διανοίᾳ ἰκέτευον τὸν Θεὸν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου· ἦξαι τὸν
λυμεῶνα καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν δαιμόνων περικόψαι ἐπ' ἀπάτη
καὶ ἀπωλείᾳ ἀνθρώπων κεχρημένων αὐτῇ, ἄξαντα δὲ μὴ
θανατώσαι, ἀλλὰ συντρίψαι.

Καὶ ὑπολαβὼν, ἀτενίσας εἶπον τῷ Σίμωνι· «Εἰ Θεοῦ
ἄνθρωπος ἐγώ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθῆς καὶ
διδάσκαλος εὐσεβείας, ἀλλ' οὐ πλάνης, οἷος σὺ Σίμων,
προστάσσω ταῖς πονηραῖς δυνάμεσιν τοῦ τῆς εὐσεβείας
ἀποστάτου, ἐφ' αἷς ὀχεῖται Σίμων ὁ μάγος, ἀφεῖναι τῆς
κρατήσεως, ὅπως ἐξ ὕψους κατενεχθῆ εἰς γέλωτα τῶν
ἀπατηθέντων ὑπ' αὐτοῦ.» Καὶ εἰπόντος μου ταῦτα, περι-
κοπεῖς τῶν δυνάμεων ὁ Σίμων μετὰ μεγάλου ἤχου κατηνέχθη
καὶ ἀγεῖς πτώμα ἐξαισίον συντρίβεται τὸ ἰσχίον καὶ τῶν
ποδῶν τοὺς ταρσοὺς. Καὶ φωνὴ τῶν ὄχλων λέγουσα·
«Εἷς Θεός, ὃν Πέτρος δικαίως καταγγέλλει τῇ ἀληθείᾳ
μόνον.» Καὶ πολλοὶ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, τινὲς δὲ ἄξιοι

τῆς ἀπωλείας αὐτοῦ ὄντες παρέμειναν αὐτοῦ τῆ μοχθηρᾷ διδασκαλίᾳ. Καὶ οὕτως πρώτη ἐπάγη ἡ τῶν Σιμωνιανῶν ἀθεωτάτη αἵρεσις ἐν Ῥώμῃ, καὶ διὰ τῶν λοιπῶν ψευδα ποστόλων ἐνήργει ὁ διάβολος.

Τούτοις δὲ πᾶσιν ἐπίσης σκοπὸς ἦν εἶς καὶ ὁ αὐτὸς ἀθεότητος, τὸν μὲν παντοκράτορα Θεὸν βλασφημεῖν, ἄγνωστον δοξάζειν καὶ μὴ εἶναι Πατέρα τοῦ Χριστοῦ μηδὲ τοῦ κόσμου δημιουργόν, ἀλλ' ἄλεκτον, ἄρρητον, ἀκατονόμαστον, αὐτογένεθλον· Νόμῳ καὶ Προφήταις μὴ χρᾶσθαι, πρόνοιαν μὴ εἶναι, ἀνάστασιν μὴ πιστεύειν, κρίσιν μὴ εἶναι καὶ ἀνταπόδοσιν, ψυχὴν ἀθάνατον μὴ ὑπάρχειν, ἡδονῇ χαίρειν μόνῃ καὶ πρὸς πᾶσαν θρησκείαν ἀδιαφόρως ἐκκλίνειν. Οἱ μὲν γὰρ πλείους θεοὺς εἶναι λέγουσιν, οἱ δὲ τρεῖς ἀνάρχους, οἱ δὲ δύο ἀγεννήτους, οἱ δὲ αἰῶνας ἀπείρους· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀγαμίαν διδάσκουσιν καὶ κρεῶν ἀποχὴν καὶ οἴνου, βδελυκτὰ λέγοντες εἶναι καὶ γάμον καὶ παίδων γένεσιν καὶ βρωμάτων μετάληψιν, ἴν' ὡς σεμνοὶ τινες τὴν πονηρὰν αὐτῶν γνώμην ὡς ἀξιόπιστον παραδεχθῆναι ποιήσωσιν· τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν νομοθετοῦσι κρεῶν ἀπέχεσθαι οὐχ ὡς ἀλόγων ζώων, ἀλλ' ὡς λογικῆν ἐχόντων ψυχὴν καὶ φόνου δίκην εἰσπράσσεσθαι μελλόντων τῶν ταῦτα κατατολμώντων σφάζειν. Ἄλλοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἔλεγον μόνου δεῖν χοιρείου ἀπέχεσθαι, τὰ δὲ κατὰ νόμον καθαρὰ ἐσθίειν καὶ περιτέμνεσθαι νομίμως, πιστεύειν δὲ εἰς Ἰησοῦν ὡς εἰς ὅσιον ἄνδρα καὶ προφήτην· ἄλλοι δὲ ἀναίδην ἐκπορνεύειν καὶ παραχρᾶσθαι τῇ σαρκὶ ἐδίδασκον καὶ διὰ πάσης ἀνοσιουργίας ἰέναι, ὡς οὕτως καὶ μόνως ἐκφεύξεσθαι τὴν ψυχὴν τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας. Οὗτοι δὲ πάντες τοῦ διαβόλου τυγχάνουσιν ὄργανα καὶ υἱοὶ ὀργῆς.

Ἡμεῖς δὲ τέκνα Θεοῦ καὶ υἱοὶ εἰρήνης, τὸν ἱερὸν καὶ εὐθὴ λόγον κηρύσσοντες τῆς εὐσεβείας, ἓνα μόνον Θεὸν καταγγέλλομεν, νόμου καὶ προφητῶν Κύριον, τῶν ὄντων δημιουργόν, τοῦ Χριστοῦ Πατέρα, οὐκ αὐταίτιον καὶ αὐτογένεθλον, ὡς ἐκεῖνοι οἴονται, ἀλλ' αἰδίον καὶ ἄναρχον καὶ φῶς οἰκοῦντα ἀπρόσιτον, οὐ δεύτερον ὄντα ἢ τρίτον ἢ πολλοστόν, ἀλλὰ μόνον αἰδίως, οὐκ ἄγνωστον ἢ ἄλεκτον, ἀλλὰ διὰ Νόμου καὶ Προφητῶν κηρυσσόμενον, παντοκράτορα, παντάρχη, παντεξούσιον· Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ μονογενοῦς καὶ πρωτοτόκου πάσης δημιουργίας, ἓνα Θεὸν ἐνὸς Υἱοῦ Πατέρα, οὐ πλειόνων, ἐνὸς παρακλήτου διὰ Χριστοῦ καὶ τῶν ἄλλων ταγμάτων ποιητὴν· ἓνα δημιουργόν διαφόρου κτίσεως διὰ Χριστοῦ ποιητὴν, τὸν αὐτὸν προνοητὴν, νομοθέτην δι' αὐτοῦ, ἀναστάσεως αἴτιον καὶ

κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως δι' αὐτοῦ γενόμενον· τοῦτον αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον εὐδοκήσαντα γενέσθαι καὶ πολιτευσάμενον ἄνευ ἀμαρτίας καὶ παθόντα καὶ ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν καὶ ἀνελθόντα πρὸς τὸν ἀποστείλαντα.

Πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλὸν φαμεν καὶ οὐδὲν βδελυκτόν, πᾶν τὸ πρὸς σύστασιν δικαίως μεταλαμβανόμενον ἄριστον· «Πάντα γὰρ κατὰ τὴν γραφὴν καλὰ λίαν.» Γάμον νόμιμον καὶ παίδων γένεσιν τιμίαν καὶ ἀμόλυντον εἶναι πιστεύομεν· ἐπ' αὐξήσει γὰρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων διαφορὰ σχημάτων διεπλάσθη ἐν τῷ Ἀδάμ καὶ τῇ Εὐά. Ψυχὴν ἀσώματον καὶ ἀθάνατον ἐν ἡμῖν ὁμολογοῦμεν, ἀλλ' οὐ φθαρτὴν ὡς τὰ σώματα, ἀλλ' ἀθάνατον ὡς λογικὴν καὶ αὐτεξούσιον. Πᾶσαν μίξιν παράνομον καὶ τὴν παρὰ φύσιν γινομένην ὑπὸ τινῶν βδελυσσόμεθα ὡς ἀθέμιτον καὶ ἀνοσίαν. Ἀνάστασιν γίνεσθαι ὁμολογοῦμεν δικαίων τε καὶ ἀδίκων καὶ μισθαποδοσίαν. Τὸν Χριστὸν οὐ ψιλὸν ἄνθρωπον ὁμολογοῦμεν, ἀλλὰ Θεὸν Λόγον καὶ ἄνθρωπον, μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀρχιερέα τοῦ Πατρός· οὔτε μὴν μετὰ Ἰουδαίων περιτεμνόμεθα, εἰδότες, ὅτι ἐλήλυθεν ὧ ἀπέκειτο καὶ δι' ὃν ἐφυλάσσετο τὰ γένη, ἢ προσδοκία τῶν ἐθνῶν, Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ ἐξ Ἰούδα ἀνατείλας, ὁ ἐκ βλαστοῦ υἱός, τὸ ἐξ Ἰεσσαὶ ἄνθος, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ἔμου. Ἄλλ' ἐπεὶ τότε αὕτη ἡ αἴρεσις ἰσχυροτέρα πρὸς πλάνην ἔδοξεν εἶναι, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὅλης κινδυνευούσης, ἡμεῖς οἱ δώδεκα συνελθόντες εἰς Ἱερουσαλήμ—ἀντὶ γὰρ τοῦ προδότου Ματθίας σὺν ἡμῖν κατεψηφίσθη ἀπόστολος εἶναι, λαβὼν τὸν κλῆρον Ἰούδα, ὡς εἴρηται· «Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβει ἕτερος»—ἐπεσκεπτόμεθα ἅμα Ἰακώβῳ τῷ τοῦ Κυρίου ἀδελφῷ, τί γένηται· καὶ ἔδοξεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς πρεσβυτέροις λόγους διδασκαλίας προσλαλῆσαι τῷ λαῷ. Καὶ γὰρ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἀντιόχειαν ἐδίδασκον τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθεσιν οἷς διετάξατο περιπατῆτε, οὐ δύνασθε σωθῆναι. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης, οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀδελφοί, γνόντες, ὅτι συνεληλύθαμεν πάντες περὶ τούτου ζητήσοντες, ἐξαπέστειλαν πρὸς ἡμᾶς ἄνδρας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν εἰδήμονας, μαθεῖν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Οἱ δέ, παραγενόμενοι εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀνήγγειλαν ἡμῖν τὰ ζητηθέντα καὶ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ὅτι τινὲς ἔλεγον, ὅτι δεῖ περιτέμνεσθαι καὶ τὰς ἄλλας ἀγνείας παραφυλάττειν. Ἄλλων δὲ ἄλλο τι λεγόντων, ἐγὼ Πέτρος ἀναστὰς εἶπον πρὸς αὐτούς· «Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπὶ

στασθε, ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι· καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς. Κορνηλίῳ γάρ ποτε ἑκατοντάρχη ὠμαϊκῆς ἀρχῆς ἐφθῆ ἄγγελος Κυρίου καὶ περὶ ἐμοῦ εἶπεν αὐτῷ, ὅπως μεταστείληταί με καὶ ἀκούσῃ ἡματα ζωῆς ἐκ τοῦ στόματός μου· ὁ δὲ μετεπέμψατό με ἀπὸ Ἰόππης εἰς Καισάρειαν τὴν Στράτωνος. Ὅποτε δὲ ἔμελλον πρὸς αὐτὸν ἐκπορεύεσθαι, ἐβουλήθην τροφῆς μεταλαβεῖν καὶ παρασκευαζόντων, ἡμῖν ἐν τῷ ὑπερώῳ προσευχόμενος, καὶ θεωρῶ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγῶτα καὶ τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην λαμπρὰν καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν πάντα τὰ τετράποδα καὶ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς μὲ λέγουσα· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. Καγὼ εἶπον· Μηδαμῶς, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. Καὶ ἐγένετο πάλιν φωνὴ ἐκ δευτέρου λέγουσα· Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν, σὺ μὴ κοίνου. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. Ὡς δὲ διηπόρουν, τί ἂν εἴη τὸ ὄραμα, εἶπέν μοι τὸ Πνεῦμα· Ἴδου ἄνδρες ζητοῦσιν σε· ἀλλὰ ἀναστάς πορεύθητι σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ παρὰ τοῦ ἑκατοντάρχου. Καὶ οὕτως ἀναλογισάμενος ἔγνων τὸ ῥῆμα Κυρίου τὸ γεγραμμένον, ὅτι «Πᾶς, ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.» Καὶ πάλιν· «Μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῶν ἐθνῶν, ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπόζει τῶν ἐθνῶν.»

Καὶ ὡς πανταχοῦ περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν εἴρηται ἐννοήσας, ἀναστάς ἐπορεύθην σὺν αὐτοῖς καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός· καὶ ἔτι μου διαγγέλλοντος τὸν λόγον, ἐπέπεσεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοὺς παρόντας σὺν αὐτῷ, καθὼς καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ· καὶ οὐθὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθάρσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Καὶ ἔγνων ἐγὼ, ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήπτῃς ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν· ἐξέστησαν δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοί. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν βαρὺν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν

οὔτε ἡμεῖς οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν ἰσχύσαμεν βαστάσαι·
Ἄλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου πιστεύομεν σωθῆναι,
καθ' ὃν τρόπον κάκεῖνοι· ἔλυσεν γὰρ ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐκ
τῶν δεσμῶν καὶ ἠλάφρυνεν τὸ φορτίον ἡμῶν καὶ τὸν
ζυγὸν τοῦ βάρους πραότητι ἔλυσεν ἀφ' ἡμῶν.

Ταῦτα δέ μου εἰπόντος, ἐσίγησεν ἅπαν τὸ πλῆθος,
ἀπεκρίθη δὲ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφὸς λέγων·
Ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. Συμεῶν ἐξηγήσατο,
καθὼς πρῶτον ὁ Θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν
τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν
προφητῶν, καθὼς γέγραπται· «Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω
καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν,
καὶ τὰ κατεστραμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω
αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων
τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἔθνη, ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ
ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα.»

Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα
αὐτοῦ· διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν
ἔθνων ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς
τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν ἔθνων, εἰδωλο
θύτου καὶ πορνείας καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ· ἅπερ καὶ
τοῖς παλαιοῖς ἦν νενομοθετημένα τοῖς πρὸ τοῦ νόμου
φυσικοῖς, Ἐνώχ, Ἐνώχ, Νῶε, Μελχισεδέκ, Ἰώβ καὶ εἴ
τις τοιοῦτος ἐγεγόνει.

Τότε ἔδοξεν ἡμῖν τοῖς ἀποστόλοις καὶ τῷ ἐπισκόπῳ
Ἰακώβῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ,
ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ ἡμῶν αὐτῶν πέμψαι σὺν τοῖς
περὶ Βαρνάβαν καὶ Παῦλον τὸν τῶν ἔθνων ἀπόστολον τὸν
Ταρσέα καὶ Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν καὶ Σίλαν,
ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς
αὐτῶν τάδε·

Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ
τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν
ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἔθνων χαίρειν. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν, ὅτι
τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς
ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις
ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐκπέμψαι πρὸς ὑμᾶς
σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, ἀνθρώποις
παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ὧν ἐπεστείλατε ἀπεστάκαμεν δὲ
μετ' αὐτῶν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτούς διὰ λόγου
ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. Ἔδοξεν γὰρ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
καὶ ἡμῖν μηθὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρους πλὴν τούτων

τῶν ἐπάναγκες, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτου καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. Ἐρρωσθε.»

Τὴν μὲν οὖν ἐπιστολὴν ἐξαπεστείλαμεν, αὐτοὶ δὲ ἐν ἱκαναῖς ἡμέραις ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπεμείναμεν ἅμα συζητοῦντες πρὸς τὸ κοινωφελές εἰς διόρθωσιν. Μετὰ δὲ χρόνον ἱκανὸν ἐπισκεψάμενοι τοὺς ἀδελφούς καὶ στηρίξαντες αὐτοὺς τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας, καὶ παρεγγυησάμενοι φεύγειν αὐτοὺς τοὺς ἐπ' ὀνόματι Χριστοῦ καὶ Μωϋσέως πολεμοῦντας Χριστῷ καὶ Μωϋσεῖ, καὶ ἐν δορᾷ προβάτου τὸν λύκον κατακρύπτοντας. Οὗτοι γάρ εἰσι ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ ψευδαπόστολοι, πλάνοι καὶ φθορεῖς, ἀλωπέκων μερίδες καὶ χαμαιζήλων ἀμπέλων ἀφανισταί, δι' οὓς ψυγῆσεται ἡ τῶν πολλῶν ἀγάπη· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος ἀδιαστρόφως, οὗτος σωθήσεται· περὶ ὧν ἀσφαλίζόμενος ἡμᾶς ὁ Κύριος παρήγγειλεν λέγων· «Ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἄνθρωποι ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσιν λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς, προσέχετε ἀπ' αὐτῶν· ἀναστήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ πλανήσουσι πολλούς.»

Δι' οὓς καὶ ἡμεῖς νῦν ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενόμενοι Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης υἱοὶ Ζεβεδαίου, Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ Ματθίας ὁ ἀντὶ Ἰούδα καταψηφισθεὶς σὺν ἡμῖν, Ἰάκωβός τε ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφός καὶ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος, καὶ Παῦλος ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς· ἅμα πάντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενόμενοι, ἐγράψαμεν ὑμῖν τὴν καθολικὴν ταύτην διδασκαλίαν εἰς ἐπιστηρισμὸν ὑμῶν τῶν τὴν καθόλου ἐπισκοπὴν πεπιστευμένων, ἐν ἧ' δηλοῦμεν ὑμῖν·

Θεὸν παντοκράτορα ἓνα μόνον ὑπάρχειν, παρ' ὃν ἄλλος οὐκ ἔστιν, καὶ αὐτὸν σέβειν μόνον καὶ προσκυνεῖν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐν τῷ παναγίῳ Πνεύματι, καὶ ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς χρῆσθαι, Νόμῳ καὶ Προφήταις, γονεῖς τιμᾶν, ἅπασαν ἔκθεσμον πρᾶξιν φεύγειν, ἀνάστασιν πιστεύειν καὶ κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν προσδοκᾶν· Καὶ τοῖς κτίσμασιν αὐτοῦ πᾶσιν εὐχαρίστως προσέρχεσθαι ὡς Θεοῦ ἔργοις καὶ μηδὲν ἐν αὐτοῖς ἔχουσι φαῦλον, καὶ γαμεῖν νομίμως, ἄμεμπτος γὰρ ὁ τοιοῦτος γάμος, ὅτι καὶ παρὰ Κυρίου ἀρμόζεται γυνὴ ἀνδρί, καὶ ὁ Κύριος λέγει· «Ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ

τήν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.»

Μήτε μὴν μετὰ γάμον ἐκβάλλειν ἀκατάγνωστον ἐξέστω. «Φυλάξῃ γάρ, φησὶν, τῷ πνεύματί σου καὶ γυναικὰ νεότητός σου μὴ ἐγκαταλίπῃς, ὅτι αὐτὴ κοινωνὸς βίου σου καὶ λῆμμα πνεύματός σου, καὶ ἐγὼ ἐποίησα καὶ οὐκ ἄλλος.» Φάσκει γὰρ ὁ Κύριος, ὅτι «Ἄ ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.» Ἡ γὰρ γυνὴ κοινωνὸς ἐστὶ βίου, ἐνουμένη εἰς ἓν σῶμα ἐκ δύο παρὰ Θεοῦ· ὁ δὲ τὸ ἐν ἀνάπαλιν διαιρῶν εἰς δύο ἐχθρὸς δημιουργίας Θεοῦ καὶ προνοίας τῆς ἐκείνου ἀντίπαλος, ὡσαύτως ὁ κατέχων τὴν παραφθαρεῖσαν καὶ παραφθειράσαν φύσεως θεσμὸν παράνομος, ἐπεὶπερ «Ὁ κατέχων μοιχαλίδα ἄφρων καὶ ἀσεβής· ἀπότεμνε γάρ, φησὶν, αὐτήν, ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου». Οὐ γάρ ἐστι βοηθός, ἀλλ' ἐπίβουλος, πρὸς ἄλλον ἀποκλίνας τὴν διάνοιαν. Μήτε δὲ περιτέμνεσθαι τὴν σάρκα, ἀρκεῖσθαι δὲ πιστοῖς τὴν τῆς καρδίας περιτομὴν ἐν πνεύματι· «Περιτμήθητε γάρ, φησὶν, τῷ θεῷ ὑμῶν καὶ περιτέμνεσθε τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας ὑμῶν.»

Ὅμοίως καὶ βαπτίσματι ἐνὶ ἀρκεῖσθαι μόνῳ τῷ εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον δεδομένῳ, οὐ τῷ παρὰ τῶν δυσωνύμων αἰρετικῶν, ἀλλὰ τῷ παρὰ τῶν ἀμέμπτων ἱερέων δεδομένῳ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Μήτε δὲ τὸ παρὰ τῶν ἀσεβῶν δεκτὸν ὑμῖν ἔστω, μήτε τὸ παρὰ τῶν ὁσίων ἀκυροῦσθω διὰ δευτέρου. Ὡς γὰρ εἷς ὁ Θεὸς καὶ εἷς ὁ Χριστὸς καὶ εἷς ὁ παράκλητος, εἷς δὲ καὶ ὁ τοῦ Κυρίου ἐν σῶματι θάνατος, οὕτως ἐν ἔστω καὶ τὸ εἰς αὐτὸν διδόμενον βάπτισμα· οἱ δὲ παρὰ τῶν ἀσεβῶν δεχόμενοι μόλυσμα κοινωνοὶ τῆς γνώμης αὐτῶν γενήσονται.

Οὐ γὰρ εἰσὶν ἐκεῖνοι ἱερεῖς· λέγει γὰρ πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός· «Ἐπεὶ καὶ σὺ ἀπώσω γνώσιν, ἀπώσομαί σε καγὼ τοῦ ἱερατεύειν μοι.» Οὕτε μὴν οἱ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτῶν μεμύηται, ἀλλὰ μεμολυσμένοι ὑπάρχουσιν, οὐκ ἄφεισιν ἀμαρτιῶν λαμβάνοντες, ἀλλὰ δεσμὸν ἀσεβείας. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ οἱ τοὺς μεμυημένους ἐκ δευτέρου βαπτίζειν πειρώμενοι ἀνασταυροῦσιν τὸν Κύριον, ἀναιροῦσιν αὐτὸν ἐκ δευτέρου, γελῶσιν τὰ θεῖα, μυκτηρίζουσι τὰ ἅγια, ὑβρίζουσι τὸ Πνεῦμα, τὸ αἷμα τὸ ἅγιον ὡς κοινὸν ἀτιμάζουσιν· ἀσεβοῦσιν εἰς τὸν ἀποστείλαντα, εἰς τὸν παθόντα, εἰς τὸν μαρτυρήσαντα.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ἐκ καταφρονήσεως μὴ βουλόμενος βαπτισθῆναι ὡς ἄπιστος κατακριθήσεται, καὶ ὄνειδισθήσεται ὡς

ἀχάριστος καὶ ἀγνώμων· λέγει γὰρ ὁ Κύριος· «Ἐὰν μὴ τις βαπτισθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Καὶ πάλιν· «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.» Ὁ δὲ λέγων, ὅτι ὅταν τελευτῶ βαπτίζομαι, ἵνα μὴ ἀμαρτήσω καὶ ὑπανῶ τὸ βάπτισμα, οὗτος ἄγνοιαν Θεοῦ ἔχει καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐπιλήσμων τυγχάνει· «Μὴ ἀναβάλλου γάρ, φησὶν, ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον· οὐ γὰρ οἶδας, τί τέξεται ἡ ἐπιούσα.» Βαπτίζετε δὲ ὑμῶν καὶ τὰ νήπια, καὶ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Θεοῦ· «Ἄφετε γάρ, φησὶ, τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς μὲ καὶ μὴ κωλύετε αὐτά.»

Ταῦτα πάντα ἐπεστείλαμεν ὑμῖν, ἵνα εἰδέναι ἔχοιτε τὴν ἡμετέραν γνώμην, οἷα τίς ἐστιν. Καὶ τὰ ἐπ' ὀνόματι ἡμῶν παρὰ τῶν ἀσεβῶν καττυθέντα βιβλία μὴ παραδέχεσθε· οὐ γὰρ τοῖς ὀνόμασιν χρὴ ὑμᾶς προσέχειν τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων καὶ τῇ γνώμῃ τῇ ἀδιαστρόφῳ. Οἶδαμεν γάρ, ὅτι οἱ περὶ Σίμωνα καὶ Κλεόβιον ἰώδη συντάξαντες βιβλία ἐπ' ὀνόματι Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ περιφέρουσιν εἰς ἀπάτην ὑμῶν τῶν πεφιληκότων Χριστὸν καὶ ἡμᾶς τοὺς αὐτοῦ δούλους. Καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς δὲ τινες συνέγραψαν βιβλία ἀπόκρυφα Μωϋσέως καὶ Ἐνῶχ καὶ Ἀδάμ, Ἡσαΐου τε καὶ Δαυὶδ καὶ Ἡλίου καὶ τῶν τριῶν πατριαρχῶν, φθοροποιὰ καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρά· τοιαῦτα καὶ νῦν ἐκύησαν οἱ δυσώνυμοι, διαβάλλοντες δημιουργίαν, γάμον, πρόνοιαν, τεκνογονίαν, νόμον, προφήτας· βάρβαρα τινὰ ὀνόματα ἐγγράφοντες καὶ ὡς αὐτοὶ φασιν ἀγγέλων, τὸ δ' ἀληθὲς εἰπεῖν δαιμόνων τῶν αὐτοῖς ὑπὸ χούντων. Ὡς ἀποφεύγετε τὴν διδασκαλίαν, ἵνα μὴ μετάσχητε τῆς τιμωρίας τῶν αὐτὰ συγγραψαμένων ἐπ' ἀπάτην καὶ ἀπωλείαν τῶν πιστῶν καὶ ἀμέμπτων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μαθητῶν.

Ἐπίσκοπον καὶ πρεσβύτερον καὶ διάκονον εἶπομεν μονογάμους καθίστασθαι, κἂν ζῶσιν αὐτῶν αἱ γυναῖκες, κἂν τεθνήκασιν, μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτοῖς μετὰ χειροτονίαν ἢ ἀγάμοις οὓσιν ἔτι ἐπὶ γάμον ἔρχεσθαι, ἢ γεγαμηκόσιν ἐτέραις συμπλέκεσθαι, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι ἢ ἔχοντες ἦλθον ἐπὶ τὴν χειροτονίαν. Ὑπηρέτας δὲ καὶ ψαλτωδοὺς καὶ ἀναγνώστας καὶ πυλωροὺς καὶ αὐτοὺς μὲν μονογάμους εἶναι κελεύομεν· εἰ δὲ πρὸ γάμου εἰς κλῆρον παρέλθωσιν, ἐπιτρέπομεν αὐτοῖς γαμεῖν, εἴγε πρὸς τοῦτο πρόθεσιν ἔχουσιν, ἵνα μὴ ἀμαρτήσαντες κολάσεως τύχωσιν. Οὐδενὶ δὲ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κελεύομεν ἢ ἐταίραν ἢ οἰκέτιν ἢ χήραν καὶ

ἐκβεβλημένην λαμβάνειν, ὡς καὶ ὁ Νόμος λέγει. Διακό νισσα δὲ γινέσθω παρθένος ἀγνή· εἰ δὲ μήγε, κἂν χήρα μονόγαμος, πιστὴ καὶ τιμία.

Τοὺς μετανοοῦντας προσδέχεσθε, τοῦτο γὰρ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ· τοὺς κατηχομένους στοιχειώσαντες βαπτίσατε, τοὺς ἀθέους αἵρεσιώτας ἀμετανοήτως ἔχοντας διαστείλαντες ἀφορίσατε ἀπὸ τῶν πιστῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐκκηρύκτους ποιήσατε, καὶ παραγγείλατε τοῖς πιστοῖς παντοίως αὐτῶν ἀπέχεσθαι καὶ μήτε λόγῳ μήτε προσευχαῖς κοινωνεῖν αὐτοῖς. Οὗτοι γὰρ εἰσιν ἀντίδικοι καὶ ἐπίβουλοι τῆς Ἐκκλησίας, οἱ διαφθείροντες τὸ ποίμνιον καὶ μολύνοντες τὴν κληρονομίαν, οἱ δοξόσοφοι καὶ παμπόνη ροι, περὶ ὧν ἔλεγεν Σολομῶν ὁ σοφός, ὅτι δυσσεβοῦντες ὑποκρίνονται εὐσεβεῖν. «Ἔστι γάρ, φησὶν, ὁδός, ἣ δοκεῖ τισιν εὐθὴς εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς βλέπει εἰς πυθμένα ἄδου.» Οὗτοί εἰσιν, περὶ ὧν ὁ Κύριος πικρῶς καὶ ἀποτόμως ἀπεφήνατο λέγων, ὅτι εἰσὶν ψευδόχριστοι καὶ ψευδοδιδάσκαλοι, οἱ βλασφημήσαντες τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος καὶ ἀποπτύσαντες τὴν παρ' αὐτοῦ δωρεὰν μετὰ τὴν χάριν, οἷς οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, οἱ καὶ Ἰουδαίων δυσσεβέστεροι καὶ Ἑλλήνων ἀθεώτεροι· οἱ Θεὸν τὸν ἐπὶ πάντων βλασφημοῦντες καὶ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ καταπατοῦντες καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πνεύματος διαπτύοντες, οἱ τοὺς θεῖους λόγους ἀρνούμενοι ἢ μεθ' ὑποκρίσεως προσποιούμενοι δέχεσθαι, ἐφ' ὕβρει Θεοῦ καὶ ἀπάτη τῶν προσιόντων αὐτοῖς, οἱ τὰς ἱεράς γραφὰς ἐνυβρίζοντες καὶ τὴν δικαιοσύνην ὃ, τι ποτέ ἐστιν ἀγνοοῦντες, οἱ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ διαφθείροντες ὡς ἀλώπεκες μικροὶ ἀμπελῶνα καὶ μερίδες ἀλωπέκων γινόμενοι.

Οὓς φεύγειν ὑμᾶς παρακαλοῦμεν, ἵνα μὴ λάβητε βρόχους ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς· «Ὁ συμπορευόμενος γάρ, φησὶν, σοφοῖς σοφὸς ἔσται, ὁ δὲ συμπορευόμενος ἄφροσιν γνωσθήσεται.» Οὔτε γὰρ κλέπτη δεῖ συντρέχειν, οὐδὲ μετὰ μοιχοῦ μερίδα τίθεσθαι, ἐπεὶπερ καὶ ὁ ὄσιος Δαυὶδ φησιν· «Κύριε, τοὺς μισοῦντάς σε ἐμίσησα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς σου ἐξετηκόμην, τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι.» Καὶ τῷ Ἰωσαφάτ ὁ Θεὸς ὄνειδίζει διὰ τὴν πρὸς Ἀχαάβ φιλίαν καὶ συμμαχίαν καὶ τὴν πρὸς Ὀχοζίαν, λέγων διὰ Ἰοὺ τοῦ προφήτου· «Εἰ ἀμαρτωλῶ σὺ φιλιάζεις ἢ μισουμένῳ ὑπὸ Κυρίου σὺ βοηθεῖς; διὰ τοῦτο ἐξαίφνης ὀργὴ Κυρίου ἐγένετο ἐπὶ σέ, εἰ μὴ ὅτι ἡ καρδία σου εὐρέθη τελεία πρὸς Κύριον, διὰ τοῦτο ἐφείσατό σου Κύριος· πλὴν ὅτι διεκόπη τὰ ἔργα σου καὶ συνετρίβησαν

αί νῆές σου.»

Φεύγετε οὖν τῆς κοινωνίας αὐτῶν, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς εἰρήνης ἀλλότριοι τυγχάνετε· περὶ αὐτῶν γὰρ ὁ προφήτης ἀπεφάνητο, λέγων, ὅτι «Οὐκ ἔστιν χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, λέγει Κύριος.» Οὗτοι γὰρ εἰσιν οἱ κρύφιοι λύκοι, οἱ ἐνεοὶ κύνες οἱ οὐ δυνάμενοι ὑλακτεῖν, οἱ νῦν μὲν εἰσιν ὀλίγοι, προκόψαντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ τῆς συντελείας ἐγγιζούσης πλείονες καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται, περὶ ὧν ὁ Κύριος ἔλεγεν, ὅτι «Ἄρα ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν εὕρησει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;» Καί· «Διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν, καὶ ἐλεύσονται ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται καὶ δώσουσι σημεῖα ἐν τῷ οὐρανῷ, ὥστε εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀπατήσαι.» Ὡν τῆς πλάνης ρύσεται ἡμᾶς Κύριος ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς, διερχόμενοι τὰ ἔθνη καὶ ἐπιστηρίζοντες τὰς Ἐκκλησίας, τοὺς μὲν ἐν πολλῇ νοουθεσίᾳ καὶ λόγῳ ἰατρικῶ ὑγιάσαντες ἐπανηγάγομεν μέλλοντας ὅσον οὐδέπω θνήσκουν ἀπάτη, τοὺς δὲ ἀνιάτως ἔχοντας ἐξεβάλομεν τῆς ποιμνῆς, ἵνα μὴ ψωραλέας νόσου μεταδῶσιν καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀρνίοις, ἀλλὰ καθαρὰ καὶ ἄχραντα, ὑγιῆ καὶ ἄσπιλα διαμεῖνη Κυρίῳ τῷ Θεῷ. Καὶ ταῦτα κατὰ πόλιν πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τοῦ κόσμου πεποιήκαμεν, καταλιπόντες ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσιν τήνδε τὴν καθολικὴν διδασκαλίαν ἀξίως καὶ δικαίως εἰς μνημόσυνον ἐπιστηρισμοῦ τοῖς πεπιστευκόσι Θεῷ, διαπεμψάμενοι διὰ τοῦ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Κλήμεντος τοῦ πιστοτάτου καὶ ὁμοψύχου τέκνου ἡμῶν ἐν Κυρίῳ, ἅμα καὶ Βαρνάβᾳ καὶ Τιμοθέῳ τῷ ποθεινοτάτῳ υἱῷ καὶ Μάρκῳ τῷ γνησίῳ, σὺν οἷς καὶ Τίτον ὑμῖν γνωρίζομεν καὶ Λουκᾶν, Ἰάσωνά τε καὶ Λούκιον καὶ Σωσίπατρον.

Δι' ὧν καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ, ἀπέχεσθαι παλαιᾶς συνθηείας καὶ δεσμῶν ματαίων, ἀφορισμῶν, παρατηρήσεων, βρωμάτων διορισμοῦ, βαπτισμάτων καθημερινῶν· «Τὰ ἀρχαῖα γὰρ παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονεν καινὰ τὰ πάντα.» Γνόντες γὰρ Θεὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν σύμπασαν αὐτοῦ οἰκονομίαν ἀρχήθεν γεγεννημένην, ὅτι δέδωκεν νόμον ἀπλοῦν εἰς βοήθειαν τοῦ φυσικοῦ, καθαρὸν, σωτήριον, ἅγιον, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα ἐγκατέθετο, τέλειον, ἀνελλιπῆ, δέκα λογίων πλήρη, ἄμωμον, ἐπιστρέφοντα ψυχάς, οὐπὲρ καὶ ἐπιλαθομένους Ἑβραίους ὑπομιμνήσκει διὰ Μαλαχίου τοῦ προφήτου λέγων· «Μνήσθητε νόμου Μωϋσῆ, ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ, ὃς ἐνετείλατο

ὑμῖν προστάγματα καὶ δικαιώματα.» Ὅς τοσοῦτόν ἐστιν ἅγιος καὶ δίκαιος, ὡς καὶ τὸν Σωτῆρά ποτε, θερα πεύσαντα λεπρὸν ἓνα καὶ πάλιν ἔννεα, εἶπεῖν τῷ πρώτῳ· «Πορευθεὶς δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.» Τοῖς δὲ ἔννεα πάλιν· «Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.» Οὐ γὰρ που κατέλυσεν τὸν νόμον, ὡς Σίμων δοξάζει, ἀλλ' ἐπλήρωσεν· λέγει γάρ· «Ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται· οὐ γὰρ ἦλθον, φησὶν, καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι.» Καὶ γὰρ καὶ Μωϋσῆς, νομοθέτης ὁμοῦ καὶ ἀρχιερεὺς καὶ προφήτης καὶ βασιλεὺς, καὶ Ἡλίας ὁ ζηλωτὴς τῶν προφητῶν συνῆσαν ἐν τῇ μεταμορφώσει τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ὄρει μάρτυρες αὐτοῦ τῆς ἐνανθρωπήσεως καὶ τῶν παθημάτων, ὡς φίλοι Χριστοῦ καὶ οἰκεῖοι, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθροὶ ἢ ἀλλότριοι· ἐξ ὧν δείκνυται, ὅτι καὶ ὁ νόμος καλὸς καὶ ἅγιος καὶ οἱ προφήται.

Νόμος δὲ ἐστὶν ἡ δεκάλογος, ἣν πρὸ τοῦ τὸν λαὸν μοσχοποιῆσαι τὸν παρ' Αἰγυπτίοις Ἰαπὶν Θεὸς αὐτοῖς ἐνομοθέτησεν ἀκουστῇ φωνῇ· οὗτος δὲ δίκαιός ἐστιν, διὸ καὶ νόμος λέγεται, διὰ τὸ φύσει δικαίως τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι· ὃν οἱ περὶ Σίμωνα φαυλίζουσιν, οἰόμενοι, μὴ κριθέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν κόλασιν ἐκφεύγειν. Οὗτος ὁ νόμος ἀγαθός, ὄσιος, ἀκατανάγκαστος. Φησὶν γάρ· «Ἐὰν δὲ ποιήσης μοι θυσιαστήριον, ἐκ γῆς ποιήσεις μοι αὐτό.» Οὐκ εἶπεν· «Ποίησον», ἀλλ'· «Ἐὰν ποιήσης· οὐκ ἀνάγκην περιέθῃ κεν, ἀλλὰ τῇ ἐξουσίᾳ ἐπέτρεψεν ἅτε ἐλευθέρα. Οὐ γὰρ θυσιῶν δέεται ὁ Θεός, ἀνευδεῆς ὑπάρχων τῇ φύσει· ἀλλὰ γινώσκων, καθάπερ καὶ ἤδη πρότερον τὸν φιλόθεον Ἰαβελ καὶ Νῶε καὶ Ἀβραάμ καὶ τοὺς καθεξῆς οὐκ αἰτηθέντας, φυσικῶς δὲ νόμῳ κινηθέντας ἀφ' ἑαυτῶν προσενέγκαι θυσίαν Θεῷ ἀπὸ γνώμης εὐχαρίστου, ἐπιτρέπει καὶ νῦν Ἑβραίοις, οὐ προστάσων, ἀλλ', εἰ βουληθῶσιν, συγχωρῶν καί, εἰ ἀπὸ ὀρθῆς προσοίσουσι γνώμης, εὐδοκῶν ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτῶν. Διὰ τοῦτο φησὶν· «Εἰ θύειν ἐπιθυμεῖς, οὐ δεομένῳ μοι θῦε.» Οὐδενὸς γὰρ ἐν χρεῖα καθέστηκα· «Ἐμὴ γὰρ ἐστὶν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.»

Ὅποτε δὲ οἱ τοῦ λαοῦ τούτων ἀμνήμονες ὑπῆρξαν, καὶ μόσχον ἀντὶ Θεοῦ θεὸν ἐπεκαλέσαντο καὶ τούτῳ τὴν αἰτίαν τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας ἐπέγραψαν λέγοντες· «Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραήλ, οἱ ἐξαγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.» Καὶ δυσσεβήσαντες εἰς ὁμοίωμα μόσχου ἐσθίοντος χόρτον ἀπηρνήσαντο Θεὸν τὸν διὰ Μωϋσέως

ἐπισκεψάμενον αὐτούς ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, τὸν τὰ σημεῖα ἐπὶ χειρὸς καὶ ῥάβδου ποιησάμενον, τὸν τοὺς Αἰγυπτίους δεκαπλήγῳ πατάξαντα, τὸν τὴν ἐρυθρὰν διελόντα θάλασσαν εἰς διαιρέσεις ὑδάτων, τὸν διαγαγόντα αὐτούς ἐν μέσῳ ὕδατος ὡς ἵππον ἐν πεδίῳ, τὸν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν καὶ ἐπιβούλους βυθίσαντα, τὸν εἰς Μερρὰν τὴν πικρὰν πηγὴν γλυκάναντα, τὸν ἐκ πέτρας ἀκροτόμου καταγαγόντα ὕδωρ εἰς πλησμονὴν αὐτοῖς, τὸν στύλῳ νεφέλης καὶ στύλῳ πυρὸς σκιάζοντα αὐτοῖς διὰ θάλπος ἄμετρον καὶ φωτίζοντα καὶ ὀδηγοῦντα τοὺς οὐκ εἰδότας ὅπου πορευθῶσιν, τὸν ἐξ οὐρανοῦ μαννοδοτήσαντα αὐτοῖς καὶ ἐκ θαλάσσης κρεωδοτήσαντα ὀρτυγομήτραν, τὸν ἐν τῷ ὄρει νομοθετήσαντα αὐτοῖς, οὗ τῆς φωνῆς ἠξιώθησαν ἐπακοῦσαι· τοῦτον ἀπηνήσαντο εἰπόντες τῷ Ἀαρῶν· «Ποίησον ἡμῖν θεούς, οἱ προπορεύσονται ἡμῶν.» Καὶ ἐμοσχοποίησαν χωνευτὸν καὶ ἔθυσαν τῷ εἰδώλῳ· διὸ ὀργισθεὶς ὁ Θεός, ἅτε ἀχαριστηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἔδησεν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀλύτοις, στιβῶσει φορτισμοῦ καὶ βαρύτητι κλοιοῦ.

Καὶ οὐκέτι εἶπεν· Ἐὰν δὲ ποιῆς, ἀλλά· Ποίησον' θυσιαστήριον καὶ θῆε διηνεκῶς, ἐπιλήσμων γὰρ τυγχάνεις καὶ ἀχάριστος· ὀλοκαύτει οὖν συνεχῶς, ἴν' ὑπομιμνήσκῃ μου. Ἐπειδὴ γὰρ τῇ ἐξουσίᾳ κακῶς ἀπεχρήσω, ἀνάγκην ἐπιτίθημί σοι λοιπόν, καὶ βρωμάτων ἀφιστῶ τοιῶνδε καὶ ζῶων σοι διαφορὰς καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διαστέλλομαι, καίτοι παντὸς ζῶου καλοῦ τυγχάνοντος ἅτε ὑπ' ἐμοῦ γενομένου. Καὶ ἀφορισμοὺς τοιούσδε σοι προστάσσω, καθαρισμοὺς, συνεχῆ βαπτίσματα, ῥαντισμοὺς, ἀγνείας τοιάσδε, ἀργίας διαφόρους. Καὶ τούτων ἐφ' ἐκάστῳ, ἐὰν παρακούσης, τιμωρίαν ὀρίζω ὡς οἰκέτῃ ἀπειθεῖ, ὅπως πιεζόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ κλοιοῦ ἀγχόμενος τῆς πολυθέου πλάνης ἐκστῆς, καὶ παρῆς τὸ Ὅυτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ' ὑπομνησθῆς τὸ Ἔκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος, ὁ Θεός σου Κύριος εἷς ἐστίν', καὶ ἀναδράμῃς ἐπ' ἐκεῖνον τὸν νόμον τὸν ὑπ' ἐμοῦ τῇ φύσει καταβληθέντα πᾶσιν ἀνθρώποις· ἓνα μόνον ὑπάρχειν Θεὸν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, καὶ τοῦτον ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, καὶ πλὴν αὐτοῦ μὴ φοβεῖσθαι ἄλλον, μήτε ὄνομα θεῶν ἐτέρων ἐπὶ διανοίας λαμβάνειν μήτε προφέρειν γλῶσση διὰ στόματος. Διὰ γὰρ τὴν σκληροκαρδίαν αὐτῶν ἐπέδησεν αὐτούς, ἵνα διὰ τοῦ θύειν καὶ ἀργεῖν καὶ ἀγνίζεσθαι καὶ τὰ τοιάδε παρατηρεῖσθαι εἰς ἔννοιαν ἔλθωσιν τοῦ Θεοῦ τοῦ ταῦτα διαταξαμένου αὐτοῖς.

Ἵμῶν δὲ τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν ἓνα Θεόν,

οὐκ ἀπὸ ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης ὑγιοῦς ὑπακουσάντων τῷ καλέσαντι· «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσιν· ἀνείθητε γὰρ τῶν δεσμῶν καὶ ἠλευθερώθητε δουλείας. «Οὐκέτι γὰρ φησὶν, λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν· ἐκείνοις γὰρ μὴ θελήσασι ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι, οὐ στερήσει μορίων, ἀλλὰ κακίας ὑπερβολῆ, «ἔδωκα προστάγματα οὐ καλὰ καὶ δικαιώματα, ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς», οὐ καλὰ δὲ τῷ σκοπῷ αὐτῶν, ἐπειδὴ καὶ οἱ καυτῆρες καὶ τὸ ξίφος καὶ τὰ φάρμακα ἐχθρὰ τοῖς οὐχ ὑγιαίνουσιν, ἀφύλακτα δὲ διὰ τὴν αὐτῶν παρακοήν, ὅθεν καὶ θάνατον αὐτοῖς ἐπάγει μὴ φυλασσόμενα. Ὑμεῖς οὖν μακάριοι, οἱ λυθέντες τῆς κατάρας.

Χριστὸς γὰρ παραγενόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τὸν νόμον κυρώσας ἐπλήρωσεν, τὰ ἐπέισακτα περιεῖλεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ γε τὰ βαρύτερα, τὸν μὲν βεβαιώσας, τὰ δὲ παύσας· καὶ τὸ αὐτεξούσιον τῶν ἀνθρώπων πάλιν ἀφῆκεν ἐλεύθερον, οὐ προσκαίρω θανάτῳ δικάζων, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ καταστάσει λογοθετῶν αὐτό. Διὸ λέγει· «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἐρχέσθω.» Καὶ πάλιν· «Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;»

Ἦδη δὲ καὶ πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ παρηγεῖτο τὰς τοῦ λαοῦ θυσίας πολλάκις εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτόντος καὶ οἰομένου διὰ θυσιῶν, ἀλλ' οὐ διὰ μετανοίας αὐτὸν ἐξευμενί ζεσθαι. Λέγει γὰρ οὕτως· «Ἴνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβᾶ φέρεις καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστιν δεκτὰ καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἡδυνάν μοι.» Καὶ ἐξῆς· «Τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν συναγάγετε μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν καὶ φάγετε κρέα, ὅτι οὐκ ἐντειλάμην ὑμῖν, ἡνίκα ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν.» Καὶ διὰ Ἡσαΐου λέγει· «Τί μοι τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος, πλήρης εἰμὶ ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἄρνων καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδ' ἂν ἔρησθε ὀφθῆναί μοι· τίς γὰρ ἐξεζήτησεν ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Πατεῖν τὴν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε ἔτι· ἐὰν φέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον, θυμίαμα βδέλυγμά μοι ἔστιν, τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι, νηστείαν καὶ ἀργίαν καὶ τὰς ἐορτὰς ὑμῶν μισεῖ ἡ ψυχὴ μου· ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν.» Καὶ δι' ἑτέρου λέγει· «Ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι.» Καὶ τῷ Σαούλ ὁ Σαμουὴλ λέγει θῦσαι νενομικῶς· «Ἀγαθὴ ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν, καὶ ἀκρόαμα ὑπὲρ

στέαρ κριῶν· ἰδοὺ γὰρ οὐ θέλει Κύριος θυσίαν ὡς τὸ εἶσα
κούειν αὐτοῦ.» Καὶ διὰ τοῦ Δαυὶδ λέγει· «Οὐ δέξομαι
ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμά
ρους· ἔὰν πεινάσω, οὐ μὴ σοι εἶπω· ἐμὴ γὰρ ἔστιν ἡ
οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς· μὴ φάγομαι κρέα ταύρων
ἢ αἶμα τράγων πίομαι· θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως,
καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου.» Καὶ ἐν πάσαις δὲ
ταῖς γραφαῖς ὁμοίως τὰς θυσίας αὐτῶν ἀπαναίνεται διὰ τὸ
ἐξαμαρτεῖν αὐτοὺς εἰς αὐτόν· «Θυσία γὰρ ἀσεβῶν βδέλυγμα
παρὰ Κυρίῳ, καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς.»
Καὶ πάλιν· «Αἱ θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς,
πάντες οἱ ἐσθίοντες αὐτάς μολυνθήσονται.» Εἰ οὖν καὶ
πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ θυσίας καρδίαν καθαρὰν
ἐπεζήτη καὶ πνεῦμα συντετριμμένον, πολλῶ μᾶλλον ἐλθῶν
ἔπαυσε ταύτας, φαμέν δὴ τὰς δι' αἰμάτων. Ἐπαυσε δὲ
αὐτάς διὰ τοῦ πρότερον πληρῶσαι· καὶ γὰρ καὶ περιετμήθη
καὶ ἐρραντίσθη, θυσίας τε προσήνεγκεν καὶ ὀλοκαυτώσεις
καὶ τοῖς ἄλλοις ἐθισμοῖς ἐχρήσατο, καὶ ἐγένετο ὁ νομοθέτης
αὐτὸς πλήρωμα τοῦ νόμου, οὐκ ἀνελὼν τὸν φυσικὸν νόμον,
ἀλλὰ παύσας τὰ διὰ τῆς δευτερώσεως ἐπέισακτα, εἰ καὶ μὴ
πάντα.

Τὸν τε γὰρ φυσικὸν νόμον οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλ' ἔβε
βαίωσεν. Ὁ γὰρ εἰρηκῶς ἐν τῷ Νόμῳ· «Κύριος ὁ Θεός σου
Κύριος εἷς ἔστιν», ὁ αὐτὸς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λέγει· «Ἴνα
γινώσκωσίν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν», καὶ ὁ εἰρηκῶς
«Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν», ἐν τῷ
Εὐαγγελίῳ λέγει ἀνανεούμενος· «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι
ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.» Ὁ φόνον τότε ἀπαγο
ρεύσας, νῦν καὶ εἰκαίαν ὀργὴν, ὁ μοιχείαν, νῦν καὶ ἐπιθυμίαν
ἔκνομον· ὁ ληστείαν, νῦν ἐμακάρισεν μᾶλλον τὸν ἐξ οἰκείων
πόνων ἐπιχορηγοῦντα τοῖς δεομένοις, ὁ μῖσος, νῦν καὶ πρὸς
ἐχθροὺς ἀγάπην, ὁ ἄμυναν, νῦν ἀνεξικακίαν, οὐκ ἀδίκου
τῆς δικαίας ἀμύνης οὐσης, ἀλλὰ κρείττονος τῆς ἀνεξικακίας·
οὔτε δὲ τὰ φυσικὰ πάθη ἐκκόπτειν ἐνομοθέτησεν, ἀλλὰ τὴν
τούτων ἀμετρίαν.

Ὁ γονεῖς προστάξας τιμᾶν αὐτὸς τούτοις ὑπετάγη,
ὁ σαββατίζειν δι' ἀργίας νομοθετήσας διὰ τὴν τῶν νόμων
μελέτην νῦν καθ' ἡμέραν ἐκέλευσεν ἡμᾶς, ἀναλογιζομένους
δημιουργίας καὶ προνοίας νόμον, εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ.
Τὴν περιτομὴν ἔπαυσε, εἰς ἑαυτὸν πληρώσας αὐτὸς
γὰρ ἦν «ὧ ἀπέκειτο ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν». Ὁ
εὐορκεῖν νομοθετήσας καὶ τὸ ἐπιορκεῖν ἀπαγορεύσας τὸ
μηδ' ὀμνῦναι παρήγγειλεν. Τὸ βάπτισμα, τὴν θυσίαν,

τὴν ἱερωσύνην, τὴν τοπικὴν λατρείαν ἑτέρως μετεποίησεν, ἀντὶ μὲν καθημερινοῦ ἔν μόνον δούς βάπτισμα τὸ εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον, ἀντὶ δὲ μιᾶς φυλῆς ἀφ' ἑκάστου ἔθνους προστάξας τοὺς ἀρίστους εἰς ἱερωσύνην προχειρίζεσθαι, καὶ οὐ τὰ σώματα μωμοσκοπεῖσθαι, ἀλλὰ θρησκείαν καὶ βίους· ἀντὶ θυσίας τῆς δι' αἱμάτων τὴν λογικὴν καὶ ἀναίμακτον καὶ τὴν μυστικὴν, ἣτις εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου συμβόλων χάριν ἐπιτελεῖται, τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τοῦ αἵματος· ἀντὶ δὲ τοπικῆς λατρείας ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ προσέταξεν δοξάζεσθαι αὐτὸν καὶ ἐδικαίωσεν.

Οὐ νόμον οὖν περιεῖλεν ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ δεσμά· περὶ γὰρ τοῦ νόμου καὶ Μωϋσῆς λέγει· «Μελετήσεις τὸ ῥῆμα, ὃ ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι, καθήμενος ἐν οἴκῳ καὶ ἀνιστάμενος καὶ περιπατῶν ἐν ὁδῷ.» Καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει· «Ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός.» Πανταχοῦ γὰρ ἐννόμους ἡμᾶς εἶναι βούλεται, ἀλλ' οὐχὶ παρανόμους· «Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὁδῷ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν.» Καὶ πάλιν· «Μακάριοί ἐσμεν, Ἰσραὴλ, ὅτι τὰ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ γνωστὰ ἡμῖν ἐστίν.» Καὶ ὁ Κύριός φησιν· «Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.»

Οὐ μόνον δὲ τὸν τῆς δικαιοσύνης νόμον δι' ἡμῶν ἐπιδείκνυσθαι βούλεται, ἀλλὰ καὶ διὰ Ῥωμαίων εὐδόκησεν αὐτὸν φαίνεσθαι καὶ λάμπειν· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πιστεύσαντες ἐπὶ τὸν Κύριον καὶ πολυθεΐας ἀπέστησαν καὶ ἀδικίας, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποδέχονται καὶ τοὺς φαύλους κολάζουσιν. Ἰουδαίους δὲ ὑποφόρους ἔχουσιν καὶ τοῖς ἰδίῳ δικαιώμασιν οὐκ ἐῶσιν κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ καὶ ἐκούσιον ἐπεσπᾶσαντο τὴν δουλείαν εἰπόντες· «Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα», καί· «Ἐὰν μὴ ἀποκτείνωμεν, φησὶν, τὸν Χριστόν, πάντες εἰς αὐτόν πιστεύσουσιν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.» Καὶ ἄκοντες προεφήτευσαν· καὶ γὰρ καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν τὰ ἔθνη, καὶ αὐτοὶ ὑπὸ Ῥωμαίων τῆς ἐξουσίας περιηρέθησαν καὶ τῆς νομικῆς λατρείας, κεκωλυμένοι δὲ εἰσι καὶ ἀναιρεῖν οὐς ἂν θέλωσι καὶ θύειν ὅτε θέλωσιν. Διὸ καὶ εἰσὶν ἐπικατάρτοι, μὴ δυνάμενοι ποιεῖν τὰ διατεταγμένα· «Ἐπικατάρτος γάρ, φησὶν, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.» Ἀδύνατον δὲ ἐστὶν ἐν διασπορᾷ μεταξὺ

ἔθνῶν ὄντας πάντα τὰ τοῦ νόμου ἐπιτελεῖν αὐτούς· ἀπαγορεύει γὰρ αὐτοῖς ὁ θεῖος Μωϋσῆς.

Ἐπόμενοι οὖν Χριστῷ τὰς εὐλογίας κληρονομῆσωμεν, νόμῳ καὶ προφήταις διὰ τοῦ Εὐαγγελίου στοιχήσωμεν, φύγωμεν τοὺς πολυθεοὺς καὶ τοὺς χριστοκτόνους καὶ προφητοφόντας καὶ τοὺς δυσωνύμους καὶ ἀθέους αἰρεσιώτας· Πειθαρχήσωμεν Χριστῷ ὡς βασιλεῖ, ὡς ἐξουσίαν ἔχοντι μετατιθέναι διατάξεις διαφόρους, καὶ ἔχοντι ὡς νομοθέτη σοφίαν τοῦ διατάσσεσθαι διάφορος, τῶν φυσικῶν πανταχοῦ ἀμεταθέτων φυλασσομένων.

Ἀπέχεσθε οὖν αἰρεσιωτῶν πάντων, ᾧ ἐπίσκοποι καὶ λαϊκοί, τῶν φαυλιζόντων τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφῆτας. Θεῷ γὰρ παντοκράτορι ἐχθραίνοντες ἀπειθοῦσι, καὶ Χριστὸν οὐχ ὁμολογοῦσιν Υἱὸν Θεοῦ· ἀρνοῦνται γὰρ καὶ τὴν κατὰ σάρκα αὐτοῦ γέννησιν, τὸν σταυρὸν ἐπαισχύνονται, τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον ἀδοξοῦσι, τὴν ἀνάστασιν ἀγνοοῦσι, τὴν πρὸ αἰώνων αὐτοῦ γέννησιν περικόπτουσι. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἑτέρως ἀσεβοῦσι, ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι φανταζόμενοι τὸν Κύριον, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος αὐτὸν εἶναι νομίζοντες· ἕτεροι δὲ ἐξ αὐτῶν αὐτὸν εἶναι τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ὑποπεύουσι, αὐτὸν ἑαυτοῦ πατέρα δοξάζοντες, αὐτὸν Υἱὸν καὶ παράκλητον ὑποπεύοντες· ὧν τί ἂν εἴη ἑναγέστερον; Ἄλλοι δ' αὖ πάλιν ἐξ αὐτῶν βρώματά τινα φαυλίζουσιν, καὶ γάμον κακὸν σὺν παιδοποιίᾳ λέγουσιν εἶναι διαβόλου τε μηχανήμα· καὶ διὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ἀσεβεῖς ὄντες, οὐ θέλουσιν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι, διὸ καὶ τὴν ἀνάστασιν διαβάλλουσιν, φάσκοντες, ὅτι σεμνοὶ τινες ἐσμέν ἐσθίειν καὶ πίνειν μὴ βουλόμενοι, δαιμόνια δὲ ἄσαρκα φανταζόμενοι ἐκ νεκρῶν ἀναστήσεσθαι· οἵτινες καταδικασθήσονται δι' αἰῶνος ἐν τῷ αἰωνίῳ πυρί. Φεύγετε οὖν ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ συναπόλησθε ταῖς αὐτῶν ἀσεβείαις.

Εἰ δέ τινες παρατηρούμενοι φυλάσσουσιν ἔθιμα ἰουδαϊκά, γονορροίας, ὄνειρώξεις, πλησιασμούς τοὺς κατὰ νόμον, λεγέτωσαν ἡμῖν, εἰ ἐν αἷς ὥραις ἢ ἡμέραις ἐν τι τούτων ὑπομείνωσιν παρατηροῦνται προσεύξασθαι ἢ εὐχαριστίας μεταλαβεῖν ἢ βιβλίου θίγειν, καὶ ἐὰν συνθῶνται, δηλὸν ὡς τοῦ ἁγίου Πνεύματος κενοὶ τυγχάνουσιν τοῦ ἀεὶ παραμένοντος τοῖς πιστοῖς· περὶ γὰρ τῶν ὁσίων λέγει ὁ Σολομών, ἴν' ἕκαστος εὐτρεπίζη, ὅπως «Ὅταν καθεύδῃ, φυλάσσει αὐτὸν καί, ὡς ἂν ἐγείρηται, συλλαλήσῃ αὐτῷ.» Εἰ γὰρ νομίζεις, ᾧ γύναι, ἑπτὰ ἡμέρας ἐν ἀφέδρω οὔσα τοῦ ἁγίου Πνεύματος κενὴ τυγχάνειν, ἄρα τελευτήσασα ἐξαίφνης κενὴ Πνεύματος καὶ ἀπαρρησίαστος τῆς πρὸς Θεὸν

ἐλπίδος ἀπελεύση. Ἡ τὸ μὲν Πνεῦμα ἔχεις πάντως ἀχώριστον ἄτε μὴ ἐν τόπῳ ὄν, δεῖ δέ σοι προσευχῆς καὶ εὐχαριστίας καὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως, ὡς οὐδὲν ἐν τούτῳ παρανομοῦσα. Οὔτε γὰρ νόμιμος μίξις οὔτε λέχος οὔτε αἵματος φορά, οὐκ ὀνειρώξεις μιᾶναι δύναται ἀνθρώπου φύσιν ἢ τὸ ἅγιον Πνεῦμα χωρίσαι, ἢ μόνη ἀσέβεια καὶ παράνομος πρᾶξις. Τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς κεκτημένοις αὐτὸ ἀεὶ παράμονόν ἐστιν, ἕως ἂν ὧσιν ἄξιοι, καὶ ὧν ἂν χωρισθῇ, τούτους ἐρήμους καθίστησιν καὶ τῷ πονηρῷ πνεύματι ἐκδότους.

Πᾶς δὲ ἄνθρωπος ὁ μὲν τῷ Πνεύματι πεπλήρωται τῷ ἁγίῳ, ὁ δὲ τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ οὐχ οἷόν τε φυγεῖν αὐτῶν ἑκάτερον, εἰ μὴ ἐναντίον τι πάθωσιν· ὅ τε γὰρ παράκλητος μισεῖ πᾶν ψεῦδος, ὅ τε διάβολος πᾶσαν ἀλήθειαν. Πᾶς δὲ βεβαπτισμένος κατὰ ἀλήθειαν τοῦ μὲν διαβολικοῦ πνεύματος κεχώρισται, τοῦ δὲ ἁγίου Πνεύματος ἐντὸς καθέστη κεν· καὶ ἀγαθοεργοῦντι μὲν παραμένει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, πληροῦν αὐτὸν σοφίας καὶ συνέσεως, καὶ τὸ πονηρὸν πνεῦμα οὐκ ἔῃ αὐτῷ πλησιάσαι, ἐπιτηροῦν αὐτοῦ τὰς ἐφόδους. Σὺ οὖν, ὧ γύναι, καθὼς λέγεις, εἰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀφένδρου κενὴ τυγχάνεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ ἀκαθάρτου πεπλήρωσαι. Μὴ προσευχομένη γὰρ μηδὲ ἀναγινώσκουσα ἄκοντα αὐτὸν προσκαλέσῃ φιλεῖ γὰρ οὗτος τοὺς ἀχαρίστους, εἰ καὶ τις ἄλλος, τοὺς ἀθύμους, τοὺς ἀμελεῖς, τοὺς ὑπνώδεις, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἀχαριστία κακὸ νοιαν νοσήσας ἐγυμνώθη παρὰ Θεοῦ τῆς ἀξίας, ἀντὶ ἀρχαγγέλου διάβολος αἰρησάμενος εἶναι.

Διὸ καὶ τῶν ματαίων ἀπόσχου λόγων, ὧ γύναι, καὶ ἔσο μεμνημένη πάντοτε Θεοῦ τοῦ σε δημιουργήσαντος καὶ προσεύχου τούτῳ, ἐστὶν γὰρ σοῦ καὶ τῶν ὄλων Κύριος· καὶ μελέτα τοὺς αὐτοῦ νόμους, μηθὲν παρατηρουμένη, μὴ κάθαρσιν φυσικὴν, μὴ μίξιν νόμιμον, μὴ τοκετὸν ἢ ἀποβολὴν, μὴ μῶμον σώματος, ἐπεὶ περ τὰ τοιαῦτα παρατηρήματα μωρῶν ἀνθρώπων ἐφευρέματα μάτια καὶ νοῦν οὐκ ἔχοντα. Οὔτε δὲ κῆδος ἀνθρώπου οὔτε ὀστέον νεκροῦ οὔτε μνήμα οὔτε τοιόνδε βρῶμα οὔτε ὀνειρωγμὸς μιᾶναι δύναται ἀνθρώπου ψυχὴν, ἀλλὰ μόνη ἀσέβεια ἢ εἰς Θεὸν καὶ παρανομία καὶ ἢ εἰς τὸν πλησίον ἀδικία, λέγω δὴ ἀρπαγὴ ἢ βία ἢ εἴ τι ἐναντίον τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης, μοιχεία ἢ πορνεία. Ὅθεν τὰ τοιαῦτα περιϊστάμενοι παρατηρήματα φεύγετε, ἀγαπητοί· ἑλληνικὰ γὰρ τυγχάνει. Οὔτε γὰρ τὸν τεθνεῶτα βδελυσσόμεθα, ὡς ἐκεῖνοι, ἐλπίζοντες αὐτὸν πάλιν ἀναβιῶναι, οὔτε τὴν νόμιμον μίξιν κακίζομεν· ἔθος γὰρ

αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα ἀσεβεῖν. Θεοῦ γὰρ γνώμη ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνέλευσις γίνεται ἢ μετὰ δικαιοσύνης· ὁ ποιήσας γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς καὶ εἶπεν· «Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν.» Εἰ τοίνυν Θεοῦ βουλήσει παραλλαγὴ σχημάτων γέγονεν πρὸς γένεσιν πλήθους, ἄρα κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην καὶ ἡ συνέλευσις τοῦ ἄρρενος πρὸς τὸ θῆλυ, οὐκέτι δὲ καὶ ἡ παρὰ φύσιν βδελυκτὴ μίξις ἢ ἡ παράνομος πρᾶξις, ἐχθρὰ Θεοῦ ὑπάρχουσα. Καὶ γὰρ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἡ Σοδομιτῶν ἀμαρτία καὶ ἡ πρὸς ἄλογα, παράνομον δὲ μοιχεία καὶ πορνεία, ὧν δὴ τὰ μὲν ἀσεβήματα, τὰ δὲ ἀδικία καὶ τὸ τελευταῖον ἀμαρτήματα, οὐδέτερον δὲ αὐτῶν ἀτιμώρητον κατὰ τὴν οἰκείαν διάθεσιν. Οἱ τε γὰρ πρῶτοι διάλυσιν κόσμου μηχανῶνται, τὰ κατὰ φύσιν παρὰ φύσιν ἐπιχειροῦντες ποιεῖν· οἱ δὲ δεῦτεροι οἱ μὲν ἀδικοῦσιν ἄλλοτρίους γάμους φθείροντες καὶ τὸ ὑπὸ Θεοῦ γενόμενον ἐν διαιροῦσιν εἰς δύο τοὺς τε παῖδας ὑπόπτους καὶ τὸν φυσικὸν ἄνδρα εὐεπιβούλευτον, ἢ τε πορνεία φθορὰ τῆς οἰκείας σαρκὸς ἐστὶ, οὐκ ἐπὶ παιδοποιΐᾳ γινομένη, ἀλλ' ἡδονὴ χαριζομένη τὸ πᾶν, ὅπερ ἐστὶν ἀκρασίας σύμβολον, ἀλλ' οὐκ ἀρετῆς σημεῖον.

Ἀπηγόρευται δὲ τοῖς νόμοις ἅπαντα ταῦτα. Φησὶν γὰρ τὰ λόγια οὕτως· «Οὐ κοιμηθήσῃ μετὰ ἄρρενος κοίτην γυναικείαν, ἐπικατάρατος γὰρ ὁ τοιοῦτος καὶ λίθοις λιθοβολήσατε αὐτούς, βδέλυγμα ἐποίησαν· πάντα κοιμώμενον μετὰ κτήνους, ἀποκτείνετε αὐτόν, ἀνομίαν ἐποίησεν ἐν τῷ λαῷ· καὶ ἐάν τις γυναῖκα ὑπανδρον μίανη, ἀποκτείνετε ἀμφοτέρους, ἀνομίαν ἐποίησαν, ἔνοχοί εἰσιν, ἀποθανέτωσαν.» Καὶ ἐξῆς· «Οὐκ ἔσται πορνεύων ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔσται πορνεύουσα ἀπὸ θυγατέρων Ἰσραὴλ· οὐ προσοίσεις μίσθωμα πόρνης κυρίῳ τῷ Θεῷ σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὔτε ἄλλαγμα κυνός· οὐ γὰρ ἀγναί, φησὶν, εὐχαὶ ἐκ μισθώματος ἐταίρας.» Ταῦτα μὲν ἀπηγόρευσαν οἱ νόμοι, τὸν δὲ γάμον ἐσέμνυναν, εὐλογημένον αὐτόν ἀποκαλέσαντες, ἐπειδὴ καὶ εὐλόγησεν αὐτόν ὁ Θεὸς ὁ συζεύξας τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι. Λέγει δὲ πού καὶ ὁ σοφὸς Σολομών· «Παρὰ Κυρίου ἀρμόζεται γυνὴ ἀνδρί.» Καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει· «Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου, οἱ υἱοὶ σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης σου· ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.»

Οὐκοῦν ὁ γάμος τίμιος καὶ σεμνὸς καὶ ἡ τῶν παίδων γένεσις καθαρὰ· οὐδὲν γὰρ κακὸν ἐν τῷ καλῷ ὑπάρχει.

Ούτε οὖν ἡ φυσικὴ κάθαρσις βδελυκτὴ Θεῶ, ὃς αὐτὴν
 ὤκονόμησεν συμβαίνειν γυναιξίν ἐν τριακονθημέρω συστά
 σεως χάριν καὶ εὐρωστίας ἀκίνητοτέραις ὑπαρχούσαις, ἅτε
 ἐν οἰκίᾳ καθημέναις τὸ πλεῖον. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
 Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος, τῆς αἰμορροούσης ἀψαμένης τοῦ
 σωτηρίου κρασπέδου ὑγείας χάριν, οὐκ ἠχθέσθη ἐπ' αὐτῇ,
 οὔτε μὴν ὄλωσ ἠτιάσατο, τούναντίον δὲ καὶ ἰάσατο αὐτὴν
 φήσας: «Ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» Καὶ φυσικῶν
 μὲν φαινομένων ταῖς γυναιξίν οἱ ἄνδρες μὴ συνερχέσθωσαν
 προνοίας ἔνεκεν τῶν γεννωμένων· ἀπεῖπεν γὰρ ὁ Νόμος·
 «Πρὸς γυναῖκα γάρ, φησίν, ἐν ἀφένδρω οὖσαν οὐ προ
 σεγγιεῖς.» Μῆτε μὴν ἐγκυμονούσαις ὁμιλείωσαν αὐταῖς·
 οὐκ ἐπὶ παίδων γὰρ γενέσει τοῦτο ποιούσιν, ἀλλ' ἡδονῆς
 χάριν, οὐ δεῖ δὲ φιλήδονον τὸν φιλόθεον ὑπάρχειν.
 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἰδίῳις ἀνδράσι καὶ
 διὰ τιμῆς αὐτοὺς ἔχετε καὶ φόβω καὶ ἀγάπῃ δουλεύετε
 αὐτοῖς, ὡς ἡ ἀγία Σάρρα τὸν Ἀβραάμ ἐτίμα οὐδὲ ἐξ ὀνόματος
 αὐτὸν ὑπομένουσα καλεῖν, ἀλλὰ κύριον αὐτὸν προσαγο
 ρεύουσα ἐν τῷ λέγειν· «Ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτης.»
 Ὅμοίως καὶ οἱ ἄνδρες, στέργετε τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς
 ἴδια μέλη, ὡς κοινωνοὺς βίου καὶ συνεργοὺς πρὸς γένεσιν
 παίδων. «Συνευφραίνου γάρ, φησίν, μετὰ γυναικὸς τῆς ἐκ
 νεότητός σου, ἔλαφος σῆς φιλίας καὶ πῶλος σῶν χαρίτων
 ὁμιλείτω σοι, ἡ δὲ ἴδια ἡγείσθω σου καὶ συνέστω σοι ἐν
 παντὶ καιρῷ· ἐν γὰρ τῇ ταύτης φιλίᾳ συμπεριφερόμενος
 πολλοστὸς ἔση.» Ἀγαπᾶτε οὖν αὐτὰς ὡς οἰκεῖα μέλη,
 ὡς ὑμέτερα σώματα· γέγραπται γὰρ οὕτως· «Κύριος
 διεμαρτύρατο ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον γυναικὸς νεότητός
 σου, καὶ αὕτη κοινωνός σου καὶ οὐκ ἄλλος ἐποίησεν, καὶ
 ὑπόλειμμα πνεύματός σου· καὶ φυλάξασθε τῷ πνεύματι
 ὑμῶν, καὶ γυναῖκα νεότητός σου μὴ ἐγκαταλίπης.» Ἄνηρ
 οὖν καὶ γυνή, νομίμω γάμω συνερχόμενοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων
 ἐγειρόμενοι, ἀπαρατηρήτως προσευχέσθωσαν· καὶ μὴ λου
 σάμενοι καθαροὶ εἰσιν. Ὅς δ' ἂν ἀλλοτρίαν γυναῖκα ὑποφθεί
 ρας μίαν ἢ συμμιανθῆ πόρνη, ἀναστὰς ἀπ' αὐτῆς, οὐδ' ἂν
 τὸ πέλαγος ὄλον καὶ τοὺς ποταμοὺς πάντας ἀπολούσῃται,
 καθαρὸς εἶναι δυνήσεται.
 Μὴ παρατηρεῖσθε οὖν τὰ ἔννομα καὶ φυσικά,
 νομίζοντες μολύνεσθαι δι' αὐτῶν, μηδὲ ἐπιζητεῖτε ἰουδαϊκοὺς
 ἀφορισμοὺς ἢ συνεχῆ βαπτίσματα ἢ καθαρισμοὺς ἐπὶ θίζει
 νεκροῦ. Ἀπαρατηρήτως δὲ συναθροίζεσθε ἐν τοῖς κοιμη
 τηρίοις, τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων ποιούμενοι καὶ
 ψάλλοντες ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων μαρτύρων καὶ πάντων

τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων καὶ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν τῶν ἐν Κυρίῳ κεκοιμημένων, καὶ τὴν ἀντίτυπον τοῦ βασιλικοῦ σώματος Χριστοῦ δεκτὴν εὐχαριστίαν προσφέρετε ἕν τε ταῖς ἐκκλησίαις ὑμῶν καὶ ἐν τοῖς κοιμητηρίοις, καὶ ἐν ταῖς ἐξόδοις τῶν κεκοιμημένων ψάλλοντες προπέμπετε αὐτούς, ἔαν ὧσιν πιστοὶ ἐν Κυρίῳ. «Τίμιος γὰρ ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ.» Καὶ πάλιν· «Ἐπίστρεψον, ἡ ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν σου, ὅτι Κύριος εὐεργέτησέν σε.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων», καὶ «Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ.» Οἱ γὰρ Θεῷ πεπιστευκότες, ἔαν καὶ κοιμηθῶσιν, οὐκ εἰσὶν νεκροί· λέγει γὰρ ὁ Σωτὴρ τοῖς Σαδδουκαίοις· «Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἄβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστιν οὖν ὁ Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.» Οὐκ οὖν τῶν παρὰ Θεῷ ζώντων οὐδὲ τὰ λείψανα ἄτιμα. Καὶ γὰρ Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης μετὰ τὸ κοιμηθῆναι αὐτὸν νεκρὸν ἤγειρε πεφονευμένον ὑπὸ πειρατῶν Συρίας· ἔψαυσεν γὰρ τὸ σῶμα αὐτοῦ τῶν Ἐλισσαίου ὁστέων, καὶ ἀναστὰς ἔζησεν· οὐκ ἂν δὲ ἐγεγόνει τοῦτο, εἰ μὴ ἦν τὸ σῶμα Ἐλισσαίου ἅγιον. Καὶ Ἰωσήφ ὁ σώφρων περιεπλέκετο τῷ Ἰακώβ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ὄντι ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐπεφέροντο τὰ λείψανα τοῦ Ἰωσήφ, μολυσμὸν οὐχ ἠγούμενοι τοῦτο. Ὅθεν καὶ ὑμεῖς, ὧ ἐπίσκοποι καὶ οἱ λοιποὶ, ἀπαρατηρήτως ἀπτόμενοι τῶν κεκοιμημένων μὴ νομίσητε μιαινέσθαι, μηδὲ βδελύσσεσθε τὰ τούτων λείψανα, περιϊστάμενοι τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις μωρὰς οὔσας· καὶ κοσμεῖτε ἑαυτοὺς ἐν ἀγιασμῷ καὶ σωφροσύνῃ, ὅπως μέτοχοι τῆς ἀθανασίας καὶ κοινωνοὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ γένησθε καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ λάβητε, ἀναπαύομενοι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος αἰωνίως. Τῷ οὖν δυναμένῳ ἀνοῖξαι τὰ ὦτα τῶν καρδιῶν ὑμῶν εἰς τὸ καταδέχεσθαι τὰ διηκονημένα τοῦ Θεοῦ λόγια διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, τοῦ σταυρωθέντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ Ἡρώδου καὶ κοιμηθέντος καὶ ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν καὶ πάλιν ἐρχομένου ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως πολλῆς καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς ἀνεγείροντος, τῷ κόσμῳ δὲ τέλος ἐπάγοντος, ἐκάστῳ δὲ τὰ πρὸς ἀξίαν ἀπονέμοντος· τῷ δόντι ἡμῖν ἄρραβῶνα τῆς ἀναστάσεως ἑαυτὸν καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθέντι διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ ἐπ' ὄψεσιν ἡμετέραις τοῖς συμφαγοῦσιν αὐτῷ καὶ συμπιοῦσιν ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα μετὰ

τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ καθεστῆντι ἐκ δεξιῶν τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ ἐπὶ τῶν Χερουβίμ, τῷ ἀκούσαντι· «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· ὃν ἐθεάσατο Στέφανος ὁ μακαριώτατος ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως, καὶ ἀναβοήσας εἶπεν· «Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ὡς ἀρχιερέα πάντων τῶν λογικῶν ταγμάτων», δι' οὗ τὸ σέβας καὶ ἡ μεγαλωσύνη καὶ ἡ δόξα τῷ παντοκράτορι Θεῷ καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ

Περὶ πολιτείας καὶ εὐχαριστίας καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν μῆσεως

- α. Ὅτι δύο ὁδοὶ εἰσι· μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου.
- β. Ἠθικαὶ παραινέσεις κυριακῶν διατάξεων συμφωνοῦσαι τῇ παλαιᾷ παρακελεύσει τῶν θείων νόμων· ἀπαγόρευσις θυμοῦ, φόνου, διαφθορᾶς, μοιχείας καὶ πάσης ἀπηγορευμένης πράξεως σοδομικῆς.
- γ. Ἀπαγόρευσις γοητείας, τεκνοκτονίας, ἐπιπορκίας καὶ ψευδομαρτυρίας.
- δ. Ἀπαγόρευσις κακολογίας, μῆνιδος καὶ ἠθους ὑπούλου, ἀντιλογίας, ψεύδους, πλεονεξίας τε καὶ ὑποκρίσεως.
- ε. Ἀπαγόρευσις κακοηθείας, προσωποληψίας, ὀργῆς, μισανθρωπίας, βασκανίας.
- ς. Περὶ οἰωνοσκοπικῆς, ἐπαιδιῆς, κληδονισμοῦ, ἐπιθυμίας κακῶν καὶ λοιπῶν ἀπηγορευμένων.
- ζ. Ἀπαγόρευσις γογγυσμοῦ καὶ αὐθαδείας καὶ ὑπερηφανίας καὶ θρασύτητος.
- η. Περὶ μακροθυμίας, ἀκακίας, πραότητος καὶ ὑπομονῆς.
- θ. Ὅτι χρή τοὺς κατὰ Χριστὸν διδασκάλους γονέων πλεῖον ἡγεῖσθαι· οἱ μὲν γὰρ τὸ εὖ εἶναι, οἱ δὲ τὸ εἶναι μόνον παρέχουσιν.
- ι. Ὅτι χρή μὴ ἀποσχίζεῖν τῶν ἀγίων, ἀλλ' εἰρηνεύειν μαχομένους, κρίνειν τε δικαίως, καὶ μὴ προσωποληπτεῖν.
- ια. Περὶ διψύχου ἤτοι ὀλιγοπίστου.
- ιβ. Περὶ εὐποΐας.
- ιγ. Ὅπως δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς οἰκέταις τοὺς κυρίους αὐτῶν, καὶ ὅπως χρή ὑποτάσσεσθαι τοὺς οἰκέτας.
- ιδ. Περὶ ὑποκρίσεως καὶ προσοχῆς νόμων καὶ ἐξομολογήσεως.
- ιε. Περὶ τῆς εἰς γονέας θεραπείας.

- ις. Περὶ τῆς πρὸς βασιλέα καὶ ἄρχοντας ὑποταγῆς.
 ιζ. Περὶ καθαροῦ συνειδότητος τῶν προσευχομένων.
 ιη. Ὅτι ἡ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀλλοτρίου ἐπεισαχθεῖσα ὁδὸς ἀσεβείας καὶ παρανομίας πεπλήρωται.
 ιθ. Ὅτι μὴ χρή τῆς εὐσεβείας ἐκκλίνειν δεξιὰ ἢ εὐώνυμα, παραινεῖ ὁ νομοθέτης.
 κ. Ὅτι μὴ χρή φαυλίζειν τι τῶν προσφῶρων βρωμάτων, ἀλλ' εὐχὰ ρίστως μεταλαμβάνειν καὶ τεταγμένως.
 κα. Ὅτι χρή φεύγειν τὴν τῶν εἰδωλοθύτων βρῶσιν.
 κβ. Διάταξις κυριακῆ τῶν περὶ τὸ βάπτισμα καὶ ὅπως χρή βαπτίζειν καὶ εἰς τίνος θάνατον.
 κγ. Ποίας νηστευτέον τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας, ἢ τίνας οὐ νηστευτέον καὶ τίνος χάριν.
 κδ. Οἷους εἶναι χρή τοὺς προσευχομένους τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου δοθεῖσαν προσευχήν.
 κε. Εὐχαριστία μυστική.
 κς. Εὐχαριστία ἐπὶ τῇ θείᾳ μεταλήψει.
 κζ. Εὐχαριστία περὶ τοῦ θεοῦ μύρου.
 κη. Ὅτι οὐ χρή ἀδιαφορεῖν περὶ τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ σκοπεῖν, εἰ ἔστιν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὀρθόδοξος· τοὺς γὰρ μὴ τοιούτους ἐκκλίνειν.
 κθ. Περὶ καρποφοριῶν διάταξις.
 λ. Ὅπως χρή τὴν ἀναστάσιμον τοῦ σωτῆρος ἡμέραν συναθροίζομένους ἐορτάζειν.
 λα. Ὅποιους εἶναι χρή τοὺς χειροτονουμένους.
 λβ. Πρόρρησις περὶ τῶν μελλόντων.
 λγ. Προσευχὴ ἐξαγγελτικὴ προνοίας διαφόρου.
 λδ. Προσευχὴ ἐξαγγελτικὴ δημιουργίας διαφόρου.
 λε. Προσευχὴ μετὰ εὐχαριστίας ἐξαγγέλλουσα τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τὰ ὄντα κηδεμονίαν.
 λς. Προσευχὴ ὑπομιμνήσκουσα τὴν γενομένην Χριστοῦ ἐνανθρώπησιν καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀγίους διάφορον πρόνοιαν.
 λζ. Προσευχὴ περιέχουσα μνήμην προνοίας καὶ ἀπαρίθμησιν εὐεργεσιῶν διαφόρων τῶν προνοία Θεοῦ διὰ Χριστοῦ παρασχεθειῶν τοῖς ἀγίοις.
 λη. Προσευχὴ ἀντιλήψεως δικαίων.
 λθ. Ὅπως δεῖ τοὺς κατηχουμένους στοιχειοῦσθαι.
 μ. Διάταξις, ὅπως χρή τοὺς κατηχουμένους μέλλοντας βαπτίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐν τῇ μυστικῇ εὐλογεῖσθαι καὶ τίνα διδάσκεσθαι.
 μα. Ἀποταγὴ πρὸς τὸν ἐναντίον τοῦ κατηχουμένου καὶ συνταγὴ πρὸς τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.
 μβ. Περὶ χρίσματος τοῦ μυστικοῦ ἐλαίου εὐχαριστία.
 μγ. Περὶ τοῦ μυστικοῦ ὕδατος εὐχαριστία.

μδ. Περὶ τοῦ μυστικοῦ μύρου εὐχαριστία.
με. Προσευχὴ τῶν νεοτελῶν.
μς. Τίνας ἐπισκόπους πέμποντες ἐχειροτόνησαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι.
μζ. “Ὑμνος ὀρθρινός.
μη. Ἐσπερινός.
μθ. Ἐπ' ἀρίστῳ.

Τοῦ νομοθέτου Μωϋσέως εἰρηκότος τοῖς Ἰσραηλίταις·
«Ἴδου δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ
τὴν ὁδὸν τοῦ θανάτου», καὶ ἐπιφέροντος· «Ἐκλεξαι τὴν
ζωὴν, ἵνα ζήσης», καὶ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ λέγοντος τῷ
λαῷ· «Ἔως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις
ὑμῶν; Εἰ Θεός ἐστι Κύριος, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ»,
εἰκότως ἔλεγεν καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς· «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ
κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον
ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.»
Ἀναγκαίως καὶ ἡμεῖς ἐπόμενοι τῷ διδασκάλῳ Χριστῷ,
ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων μάλιστα πιστῶν, φαμέν
ὡς δύο ὁδοὶ εἰσιν, μία τῆς ζωῆς καὶ μία τοῦ θανάτου.
Οὐδεμίαν δὲ σύγκρισιν ἔχουσιν πρὸς ἑαυτάς, πολὺ γὰρ
τὸ διάφορον, μᾶλλον δὲ πάντῃ κεχωρισμέναι τυγχάνουσιν,
καὶ φυσικὴ μὲν ἔστιν ἡ τῆς ζωῆς ὁδός, ἐπέισακτος δὲ ἡ
τοῦ θανάτου, οὐ τοῦ κατὰ γνώμην Θεοῦ ὑπάρξαντος, ἀλλὰ
τοῦ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἄλλοτρίου.

Πρῶτη οὖν τυγχάνει ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς καὶ ἔστιν
αὕτη, ἣν καὶ ὁ Νόμος διαγορεύει· «Ἀγαπᾶν Κύριον τὸν
Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς διανοίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸν ἓνα
καὶ μόνον, παρ' ὃν ἄλλος οὐκ ἔστιν, καὶ τὸν πλησίον ὡς
ἑαυτόν.» Καὶ· «Πᾶν, ὃ μὴ θέλεις γενέσθαι σοι, τοῦτο
ἄλλῳ οὐ ποιήσεις». Τοῦτ' ἔστιν· «Ὁ σὺ μισεῖς, ἄλλῳ οὐ
ποιήσεις.» «Εὐλόγεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προ
σεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἀγαπᾶτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν. Ποία γὰρ ὑμῖν χάρις, ἐὰν φιλήτε τοὺς
φιλοῦντας ὑμᾶς; Καὶ γὰρ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν.»
Ἔμεῖς δὲ φιλεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς. Καὶ ἐχθρὸν οὐχ
ἔχετε. «Οὐ μισήσεις γὰρ πάντα ἄνθρωπον, φησί, οὐκ
Αἰγύπτιον, οὐκ Ἴδουμαῖον», ἅπαντες γὰρ εἰσιν τοῦ Θεοῦ
ἔργα. Φεύγετε δὲ οὐ τὰς φύσεις, ἀλλὰ τὰς γνώμας τῶν
πονηρῶν.

«Ἀπέχου τῶν σαρκικῶν καὶ κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν.
Ἐάν τις σοὶ δῷ ἀπίσμα εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον
αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην», οὐ φαύλης οὔσης τῆς ἀμύνης,
ἀλλὰ τιμιωτέρας τῆς ἀνεξικακίας. Λέγει γὰρ ὁ Δαυίδ· «Εἰ

ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά.» «Ἐὰν ἀγγαρεύσῃ σέ τις μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ θέλοντος δανείσασθαι παρὰ σοῦ μὴ ἀποκλείσῃς τὴν χεῖρα· «δίκαιος γὰρ ἀνὴρ οἰκτεῖρει καὶ κυχρᾷ· πᾶσι γὰρ θέλει δίδοσθαι ὁ Πατήρ ὁ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ τὸν ὑετὸν αὐτοῦ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Πᾶσιν οὖν δίκαιον δίδοναι ἐξ οἰκείων πόνων· «Τίμα γάρ, φησί, τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων.» Προτιμητέον δὲ τοὺς ἀγίους.

Οὐ φονεύσεις, τοῦτ' ἔστιν οὐ φθερεῖς τὸν ὅμοιόν σου ἄνθρωπον, διαλύεις γὰρ τὰ καλῶς γινόμενα· οὐχ ὡς παντὸς φόνου φαύλου τυγχάνοντος, ἀλλὰ μόνου τοῦ ἀθώου, τοῦ δ' ἐνδίκου ἄρχουσι μόνοις ἀφωρισμένου.

Οὐ μοιχεύσεις, διαιρεῖς γὰρ μίαν σάρκα εἰς δύο· «Ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.» Ἐν γὰρ εἰσιν ἀνὴρ καὶ γυνὴ τῇ φύσει, τῇ συμπνοίᾳ, τῇ ἐνώσει, τῇ διαθέσει, τῷ βίῳ, τῷ τρόπῳ, κεχωρισμένοι δὲ εἰσιν τῷ σχήματι καὶ τῷ ἀριθμῷ. Οὐδὲ παιδοφθορήσεις· παρὰ φύσιν γὰρ τὸ κακὸν ἐκ Σοδόμων φυέν, ἥτις πυρὸς θεηλάτου παρανάλωμα γέγονεν. «Ἐπικατάρατος δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός· Γένοιτο, γένοιτο.» Οὐ πορνεύσεις· «Οὐκ ἔσται γάρ, φησίν, πορνεύων ἐν υἱοῖς Ἰσραὴλ.»

Οὐ κλέψεις· Ἄχαρ γὰρ κλέψας ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερικῶ λίθοις βληθεὶς τοῦ ζῆν ὑπεξῆλθεν, καὶ Γιεζεὶ κλέψας καὶ ψευσάμενος ἐκληρονόμησεν τοῦ Νεεμᾶν τὴν λέπραν, καὶ Ἰούδας κλέπτων τὰ τῶν πενήτων τὸν Κύριον τῆς δόξης παρέδωκεν Ἰουδαίοις, καὶ μεταμεληθεὶς ἀπήγγατο καὶ ἐλάκησεν μέσος καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, καὶ Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα ἢ τούτου γυνή, κλέψαντες τὰ ἴδια καὶ πειράσαντες τὸ Πνεῦμα Κυρίου, παραχρήμα ἀποφάσει Πέτρου τοῦ συναποστόλου ἡμῶν ἐθανατώθησαν.

Οὐ μαγεύσεις, οὐ φαρμακεύσεις· «Φαρμακοὺς γάρ, φησίν, οὐ περιβιώσετε.» Οὐ φονεύσεις τέκνον σου ἐν φθορᾷ, οὐδὲ τὸ γεννηθὲν ἀποκτενεῖς· πᾶν γὰρ τὸ ἐξεῖκο νισμένον, ψυχὴν λαβὸν παρὰ Θεοῦ, φονευθὲν ἐκδικηθήσεται, ἀδίκως ἀναιρεθὲν. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὰ τοῦ πλησίον σου, οἷον τὴν γυναῖκα ἢ τὸν παῖδα ἢ τὸν βοῦν ἢ τὸν ἀγρόν. Οὐκ ἐπιπορνήσεις, ἐρρέθη γὰρ μὴ ὁμόσαι ὅλως· εἰ δὲ μήγε, κἂν εὐπορνήσης, ὅτι· «Ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὁμνῶν ἐν αὐτῷ. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις», ὅτι· «Ὁ συκοφαν

τῶν πένητα παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν.»

Οὐ κακολογήσεις· «Μὴ ἀγάπα γάρ, φησί, κακο
λογεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῆς.» Οὐδὲ μνησικακήσεις· «Ὅδοι
γὰρ μνησικάκων εἰς θάνατον.» Οὐκ ἔση δίγνωμος οὐδὲ
δίγλωσσος· «Παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χεῖλη.»
Καὶ· «Ἄνηρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς.»
Οὐκ ἔσται ὁ λόγος σου κενός· «Περὶ παντὸς γὰρ λόγου
ἀργοῦ δώσετε λόγον.» Οὐ ψεύση· «Ἀπολεῖς γάρ, φησί,
πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος.» Οὐκ ἔση πλεονέκτης
οὐδὲ ἄρπαξ· «Οὐαὶ γάρ, φησὶν, ὁ πλεονεκτῶν τὸν πλησίον
πλεονεξίαν κακὴν.» Οὐκ ἔση ὑποκριτής, ἵνα μὴ τὸ
μέρος σου μετ' αὐτῶν θῆς.

Οὐκ ἔση κακοήθης οὐδὲ ὑπερήφανος· «Ἵπερηφά
νοις γὰρ Κύριος ἀντιτάσσεται.» Οὐ λήψη πρόσωπον ἐν
κρίσει, ὅτι· «Τοῦ Κυρίου ἡ κρίσις.» Οὐ μισήσεις
πάντα ἄνθρωπον. «Ἐλεγμῶ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου καὶ
οὐ λήψη δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.» Καὶ· «Ἐλεγχε σοφὸν καὶ
ἀγαπήσει σε.» Φεῦγε ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ ἀπὸ παντὸς
ὁμοίου αὐτῶ· «Ἄπεχε γάρ, φησὶν, ἀπὸ ἀδίκου, καὶ τρόμος
οὐκ ἐγγιεῖ σοι.» Μὴ γίνου ὀργίλος μηδὲ βάσκανος μηδὲ
ζηλωτὴς μηδὲ μανικὸς μηδὲ θρασύς, μὴ πάθῃς τὰ τοῦ Καῶν
καὶ τὰ τοῦ Σαοὺλ καὶ τὰ τοῦ Ἰωάβ· ὅτι ὃς μὲν ἀπέκτεινεν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἄβελ διὰ τὸ πρόκριτον αὐτὸν εὖρε
θῆναι παρὰ Θεῶ καὶ διὰ τὸ προσδεχθῆναι τὴν θυσίαν αὐτοῦ,
ὃς δὲ τὸν ὄσιον Δαυὶδ ἐδίωκεν νικήσαντα τὸν Γολιάθ τὸν
Φιλιστιαῖον, ζηλώσας ἐπὶ τῇ τῶν χορευτριῶν εὐφημία, ὃς
δὲ τοὺς δύο στρατηλάτας ἀνείλεν, τὸν Ἀβεννήρ τὸν τοῦ
Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ἀμεσσά τὸν τοῦ Ἰούδα.

Μὴ γίνου οἰωνοσκόπος, ὅτι ὀδηγεῖ πρὸς εἰδωλολα
τρεῖαν· «Οἰώνισμα δέ, φησὶν ὁ Σαμουὴλ, ἁμαρτία ἐστίν»,
καὶ «Οὐκ ἔσται οἰωνισμὸς ἐν Ἰακώβ οὐδὲ μαντεία ἐν
Ἰσραὴλ.» Οὐκ ἔση ἐπ®δων ἢ περικαθαίρων τὸν υἱόν σου,
οὐ κληδονεῖς οὐδὲ οἰωνισθήση οὐδὲ ὀρνεοσκοπήσεις οὐδὲ
μαθήση μαθήματα πονηρά· ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ ὁ νόμος
ἀπέπειν. Μὴ γίνου ἐπιθυμητὴς κακῶν, ὀδηγηθήση γὰρ
εἰς ἀμετρίαν ἁμαρτημάτων. Οὐκ ἔση αἰσχρολόγος οὐδὲ
ψόφθαλμος οὐδὲ μέθυσος· ἐκ γὰρ τούτων πορνεῖαι καὶ
μοιχεῖαι γίνονται. Μὴ γίνου φιλάργυρος, ἵνα μὴ ἀντὶ
Θεοῦ δουλεύσης τῷ μαμωνᾷ. Μὴ γίνου κενόδοξος μηδὲ
μετέωρος μηδὲ ὑψηλόφρων, ἐκ γὰρ τούτων ἀπάντων ἀλαζο
νεῖαι γεννῶνται· μνήσθητι τοῦ εἰπόντος· «Κύριε, οὐχ ὑψώθη
ἡ καρδιά μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐδὲ
ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ· εἰ μὴ

ἐταπεινοφρόνουν.»

Μὴ γίνου γόγγυσος, μνησθεὶς τῆς τιμωρίας ἧς ὑπέστησαν οἱ καταγογγύσαντες Μωϋσέως. Μὴ ἔσο αὐθάδης μηδὲ πονηρόφρων μηδὲ σκληροκάρδιος μηδὲ θυμώδης μηδὲ μικρόψυχος· πάντα γὰρ ταῦτα ὀδηγεῖ πρὸς βλασφημίαν.

Ἴσθι δὲ πρᾶος ὡς Μωϋσῆς καὶ Δαυὶδ, ἐπεὶ· «Οἱ πραεῖς κληρονομήσουσιν τὴν γῆν».

Γίνου μακρόθυμος ὁ γὰρ τοιοῦτος πολὺς ἐν φρονήσει, ἐπιέπερ· «Ὁ ὀλιγόψυχος ἰσχυρὸς ἄφρων». Γίνου ἐλεήμων· «Μακάριοι γὰρ οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθῆσονται.» Ἔσο ἄκακος, ἥσυχος, ἀγαθός, τρέμων τοῦς λόγους τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὑψώσεις σεαυτὸν ὡς ὁ Φαρισαῖος, ὅτι· «Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται», καὶ «Τὸ ὑψηλὸν ἐν ἀνθρώποις βδέλυγμα παρὰ Θεῶ.» Οὐ δώσεις τῇ ψυχῇ σου θράσος, ὅτι· «Ἀνὴρ θρασὺς ἐμπεσεῖται εἰς κακά.» Οὐ συμπορεύσῃ μετὰ ἀφρόνων, ἀλλὰ μετὰ σοφῶν καὶ δικαίων. Τὰ συμβαίνοντά σοι πάθη εὐμενῶς δέχου καὶ τὰς περιστάσεις ἀλύπως, εἰδὼς ὅτι μισθός σοι παρὰ Θεοῦ δοθήσεται ὡς τῷ Ἰὼβ καὶ τῷ Λαζάρῳ.

Τὸν λαλοῦντά σοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ δοξάσεις, μνησθήσῃ δὲ αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτός, τιμήσεις δὲ αὐτὸν οὐχ ὡς γενέσεως αἴτιον, ἀλλ' ὡς τοῦ εὖ εἶναί σοι πρόξενον γενόμενον· ὅπου γὰρ ἡ περὶ Θεοῦ διδασκαλία, ἐκεῖ Θεὸς πάρεστιν. Ἐκζητήσεις καθ' ἡμέραν τὸ πρόσωπον τῶν ἁγίων, ἵν' ἐπαναπαύῃ τοῖς λόγοις αὐτῶν.

Οὐ ποιήσεις σχίσματα πρὸς τοὺς ἁγίους, μνησθεὶς τῶν Κορειτῶν. Εἰρηνεύσεις μαχομένους ὡς Μωϋσῆς, συναλλάσσων εἰς φιλίαν. Κρινεῖς δικαίως· «Τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ κρίσις.» Οὐ λήψῃ πρόσωπον ἐλέγξει ἐπὶ παραπτώματι, ὡς Ἠλίας καὶ Μιχαίας τὸν Ἀχαάβ καὶ Ἀβδεμέλεχ ὁ Αἰθίοψ τὸν Σεδεκίαν καὶ Νάθαν τὸν Δαυὶδ καὶ Ἰωάννης τὸν Ἡρώδη.

Μὴ γίνου δίψυχος ἐν προσευχῇ σου, εἰ ἔσται ἢ οὐ· λέγει γὰρ ὁ Κύριος ἐμοὶ Πέτρῳ ἐπὶ τῆς θαλάσσης· «Ὅλι γόψυχε, εἰς τί ἐδίστασας;»

Μὴ γίνου πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν ἐκτείνων τὴν χεῖρα, πρὸς δὲ τὸ δοῦναι συστέλλων. Ἐὰν ἔχῃς διὰ τῶν χειρῶν σου, δὸς ἵνα ἐργάσῃ εἰς λύτρωσιν ἁμαρτιῶν σου· «Ἐλεημοσύναις γὰρ καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι.» Οὐ διστάσεις δοῦναι πτωχῷ, οὐδὲ διδούς γογγύσεις· γνώση γὰρ τίς ἐστὶν ὁ τοῦ μισθοῦ ἀνταποδότης· «Ὁ ἐλεῶν γάρ, φησὶν, πτωχὸν Κυρίῳ δανεῖζει, κατὰ δὲ τὸ δόμα αὐτοῦ, οὕτως ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ.» Οὐκ ἀποστρα

φήση ἐνδεόμενον· «Ὅς φράσσει γάρ, φησί, τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακούσαι τοῦ δεομένου, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων αὐτοῦ.» Κοινωνήσεις εἰς πάντα τῷ ἀδελφῷ σου καὶ οὐκ ἔρεῖς ἴδια εἶναι, κοινή γὰρ ἢ μετάληψις παρὰ Θεοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις παρεσκευάσθη. Οὐκ ἀρεῖς τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου ἢ ἀπὸ τῆς θυγατρὸς σου, ἀλλὰ ἀπὸ νεότητος αὐτῶν διδάξεις αὐτοὺς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· «Παίδευε γάρ, φησί, τὸν υἱόν σου, οὕτως γὰρ ἔσται σοι εὐέλπις.» Οὐκ ἐπιτάξεις δούλῳ σου ἢ παιδίσκῃ τοῖς ἐπὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν πεποιθόσιν ἐν πικρίᾳ ψυχῆς, μὴ ποτε στενάξουσιν ἐπὶ σοὶ καὶ ἔσται σοι ὀργὴ παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὑμεῖς, οἱ δούλοι, ὑποτάγητε τοῖς κυρίοις ὑμῶν ὡς τύπῳ Θεοῦ ἐν αἰσχύνη καὶ φόβῳ, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Μισήσεις πᾶσαν ὑπόκρισιν, καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν ἦ ἀρεστὸν Κυρίῳ, ποιήσεις. Οὐ μὴ ἐγκαταλίπης ἐντολὰς Κυρίου, φυλάξεις δὲ ἅ παρέλαβες παρ' αὐτοῦ, μήτε προστιθῆεις ἐπ' αὐτοῖς μήτε ἀφαιρῶν ἀπ' αὐτῶν· «Οὐ προσθήσεις γὰρ τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ σε καὶ ψευδῆς γένη.» Ἐξομολογήσῃ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου τὰ ἁμαρτήματά σου καὶ οὐκέτι προσθήσεις ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα εὖ σοι γένηται παρὰ Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ὃς οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν.

Τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου θεραπεύσεις ὡς αἰτίους σοι γενέσεως, ἵνα γένη μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι. Τοὺς ἀδελφούς σου καὶ τοὺς συγγενεῖς σου μὴ υπερίδῃς· «Τοὺς γὰρ οἰκείους τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει.»

Τὸν βασιλέα φοβηθήσῃ, εἰδώς, ὅτι τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἡ χειροτονία· τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ τιμήσεις ὡς λειτουργοὺς Θεοῦ, ἔκδικοι γὰρ εἰσιν πάσης ἀδικίας· οἷς ἀποτίσατε τέλος, φόρον καὶ πᾶσαν εἰσφορὰν εὐγνωμόνως.

Οὐ προσελεύσῃ ἐπὶ προσευχὴν σου ἐν ἡμέρᾳ πονηρίας σου, πρὶν ἂν λύσης τὴν πικρίαν σου.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, ἧς γένοιτο ἐντὸς ὑμᾶς εὐρεθῆναι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.

Ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ θανάτου ἐστὶν ἐν πράξεσι πονηραῖς θεωρουμένη· ἐν αὐτῇ γὰρ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ καὶ πολλῶν θεῶν ἐπεισαγωγή, δι' ὧν φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, ἐπιορκίαι, ἐπιθυμῖαι παράνομοι, κλοπαί, εἰδωλολατρεῖαι, μαγίαι, φαρμακεῖαι, ἀρπαγαί, ψευδομαρτυρίαι, ὑποκρίσεις, διπλοκαρδίαι, δόλος, ὑπερηφανία, κακία, αὐθάδεια, πλεονεξία, αἰσχρολογία, ζηλοτυπία, θρασύτης, ὑψηλοφροσύνη, ἀλαζονεῖα, ἀφοβία,

διωγμὸς ἀγαθῶν, ἀληθείας ἔχθρα, ψεύδους ἀγάπη, ἄγνοια δικαιοσύνης. Οἱ γὰρ τούτων ποιηταὶ οὐ κολλῶνται ἀγαθῶ οὐδὲ κρίσει δικαία, ἀγρυπνοῦσιν οὐκ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' εἰς τὸ πονηρόν· ὧν μακρὰν πραότης καὶ ὑπομονή, μάταια ἀγαπῶντες, διώκοντες ἀνταπόδομα, οὐκ ἔλεοῦντες πτωχόν, οὐ πονοῦντες ἐπὶ καταπονουμένῳ, οὐ γινώσκοντες τὸν ποιήσαντα αὐτούς, φονεῖς τέκνων, φθορεῖς πλάσματος Θεοῦ, ἀποστρεφόμενοι ἐνδεόμενον, καταπονοῦντες θλιβόμενον, πλουσίων παράκλητοι, πενήτων ὑπερόπται, πανθαμάρτητοι. Ῥυσθεῖητε, τέκνα, ἀπὸ τούτων ἀπάντων.

Ἵρα, μή τις σε πλανήσῃ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας· «Οὐκ ἐκκλινεῖς γάρ, φησὶν, ἀπ' αὐτῆς δεξιᾶ ἢ εὐώνυμα, ἵνα συνῆς ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν πράσσης· οὗ γὰρ ἂν ἐκτραπήῃς ἔξω τῆς εὐθείας ὁδοῦ, δυσσεβήσεις.

Περὶ δὲ βρωμάτων λέγει σοι ὁ Κύριος· «Τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε.» Καί· «Πᾶν κρέας ἔδεσθε ὡς λάχανα χλόης, τὸ δὲ αἶμα ἐκχεεῖς.» Οὐ γὰρ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, εἰς κοιλίαν γὰρ χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, τὰ δὲ ἐκπορευόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, λέγω δὴ βλασφημίαι, καταλαλιαὶ καὶ εἴ τι τοιοῦτον. Σὺ δὲ φάγη τὸν μυελὸν τῆς γῆς μετὰ δικαιοσύνης, ὅτι· «Εἴ τι καλόν, αὐτοῦ, καὶ εἴ τι ἀγαθόν, αὐτοῦ· σῖτος νεανίσκοις καὶ οἶνος εὐωδιάζων παρθένοις· τίς γὰρ φάγεται ἢ τίς πίεται παρῆξ αὐτοῦ;»

Ἐκ τῶν εἰδωλοθύτων φεύγετε· ἐπὶ τιμῇ γὰρ δαιμόνων θύουσι ταῦτα, ἐφ' ὅβρει δηλαδὴ τοῦ μόνου Θεοῦ· ὅπως μὴ γένησθε κοινωνοὶ δαιμόνων.

Περὶ δὲ βαπτίσματος, ὃ ἐπίσκοπε ἢ πρεσβύτερε, ἤδη μὲν καὶ πρότερον διεταξάμεθα, καὶ νῦν δὲ φαμεν ὅτι οὕτως βαπτίσεις ὡς ὁ Κύριος ἡμῖν διετάξατο λέγων· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλάμην ὑμῖν· τοῦ ἀποστείλαντος Πατρὸς, τοῦ ἐλθόντος Χριστοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος παρακλήτου. Χρίσεις δὲ πρῶτον ἐλαίῳ ἁγίῳ, ἔπειτα βαπτίσεις ὕδατι, καὶ τελευταῖον σφραγίσεις μύρω, ἵνα τὸ μὲν χρίσμα μετοχή ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ δὲ ὕδωρ σύμβολον τοῦ θανάτου, τὸ δὲ μύρον σφραγὶς τῶν συνθηκῶν. Εἰ δὲ μήτε ἔλαιον ἢ μήτε μύρον, ἀρκεῖ τὸ ὕδωρ καὶ πρὸς χρίσιν καὶ πρὸς σφραγίδα καὶ πρὸς ὁμολογίαν τοῦ ἀποθανόντος ἥτοι συναποθνήσκοντος.

Πρὸ δὲ τοῦ βαπτίσματος νηστευσάτω ὁ βαπτιζόμενος· καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος βαπτισθεὶς ὑπὸ Ἰωάννου πρῶτον καὶ

εἰς τὴν ἔρημον ἀυλισθεὶς μετέπειτα ἐνήστευσεν τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ἐβαπτίσθη δὲ καὶ ἐνήστευσεν οὐκ αὐτὸς ἀπορυπώσεως ἢ νηστείας χρεῖαν ἔχων ἢ καθάρσεως, ὁ τῆ φύσει καθαρὸς καὶ ἅγιος, ἀλλ' ἵνα καὶ Ἰωάννη ἀλήθειαν προσμαρτυρήσῃ καὶ ἡμῖν ὑπογραμμὸν παράσχηται. Οὐκοῦν ὁ μὲν Κύριος οὐκ εἰς ἑαυτοῦ πάθος ἐβαπτίσατο ἢ θάνατον ἢ ἀνάστασιν, οὐδέπω γὰρ οὐδὲν τούτων ἐγεγόνει, ἀλλ' εἰς διάταξιν ἐτέραν· διὸ καὶ ἀπ' ἐξουσίας μετὰ τὸ βάπτισμα νηστεύει ὡς Κύριος Ἰωάννου· ὁ δὲ εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον μούμενος πρότερον ὀφείλει νηστεῦσαι καὶ τότε βαπτίσασθαι, οὐ γὰρ δίκαιον τὸν συνταφέντα καὶ συναναστάντα παρ' αὐτὴν τὴν ἀνάστασιν κατηφεῖν· οὐ γὰρ κύριος ὁ ἄνθρωπος τῆς διατάξεως τῆς τοῦ Σωτῆρος, ἐπεὶπερ ὁ μὲν δεσπότης, ὁ δὲ ὑπήκοος.

Αἱ δὲ νηστεῖαι ὑμῶν μὴ ἔστωσαν μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, νηστεύουσι γὰρ δευτέρα σαββάτων καὶ πέμπτη. Ὑμεῖς δὲ ἢ τὰς πέντε νηστεύσατε ἡμέρας, ἢ τετράδα καὶ παρασκευὴν, ὅτι τῆ μὲν τετράδι ἡ κρίσις ἐξῆλθεν ἡ κατὰ τοῦ Κυρίου, Ἰούδα χρήμασιν ἐπαγγειλαμένου τὴν προδοσίαν· τῆ δὲ παρασκευῆ, ὅτι ἔπαθεν ὁ Κύριος ἐν αὐτῇ πάθος τὸ διὰ σταυροῦ ὑπὸ Ποντίου Πιλάτου. Τὸ σάββατον μέντοι καὶ τὴν κυριακὴν ἐορτάζετε, ὅτι τὸ μὲν δημιουργίας ἐστὶν ὑπόμνημα, τὸ δὲ ἀναστάσεως. Ἐν δὲ μόνον σάββατον ὑμῖν φυλακτέον ἐν ὄλω τῷ ἐνιαυτῷ, τὸ τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς, ὅπερ νηστεύειν προσῆκεν, ἀλλ' οὐχ ἐορτάζειν· ἐν ὄσω γὰρ ὁ δημιουργὸς ὑπὸ γῆν τυγχάνει, ἰσχυρότερον τὸ περὶ αὐτοῦ πένθος τῆς κατὰ τὴν δημιουργίαν χαρᾶς, ὅτι ὁ δημιουργὸς τῶν ἑαυτοῦ δημιουργημάτων φύσει τε καὶ ἀξία τιμιώτερος.

Ὅταν δὲ προσεύχησθε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταί, ἀλλ' ὡς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διετάξατο, οὕτως προσεύχεσθε· «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἔλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ὕσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.»

Τρὶς τῆς ἡμέρας οὕτως προσεύχεσθε, προπαρασκευάζοντες ἑαυτοὺς ἀξίους τῆς υἰοθεσίας τοῦ Πατρός, ἵνα μὴ, ἀναξίως ὑμῶν αὐτὸν Πατέρα καλούντων, ὀνειδισθῆτε ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ Ἰσραὴλ ὁ ποτε πρωτότοκος υἱὸς ἦκουσεν, ὅτι «Εἰ Πατὴρ

εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου; Καὶ εἰ Κύριός εἰμι, ποῦ ἐστὶν ὁ φόβος μου;» Δόξα γὰρ πατέρων ὀσιότης παιδῶν, καὶ τιμὴ δεσποτῶν οἰκετῶν φόβος, ὡσπερ οὖν τὸ ἐναντίον ἀδοξία καὶ ἀναρχία· «Δι' ὑμᾶς γάρ, φησὶν, τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.»

Γίνεσθε δὲ πάντοτε εὐχάριστοι, ὡς πιστοὶ καὶ ἐγγνώμονες δούλοι, περὶ μὲν τῆς εὐχαριστίας οὕτω λέγοντες· Εὐχαριστοῦμέν σοι, Πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς ζωῆς ἣς ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Παιδός σου, δι' οὗ καὶ τὰ πάντα ἐποίησας καὶ τῶν ὅλων προνοεῖς, ὃν καὶ ἀπέστειλας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ γενέσθαι ἄνθρωπον, ὃν καὶ συνεχώρησας παθεῖν καὶ ἀποθανεῖν, ὃν καὶ ἀναστήσας εὐδόκησας δοξάσαι καὶ ἐκάθισας ἐκ δεξιῶν σου, δι' οὗ καὶ ἐπηγγείλω ἡμῖν τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Σὺ δέσποτα παντοκράτορ, Θεὲ αἰώνιε, ὡσπερ ἦν τοῦτο διεσκορπισμένον καὶ συναχθὲν ἐγένετο εἰς ἄρτος, οὕτως συνάγαγέ σου τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν. Ἔτι εὐχαριστοῦμεν, Πάτερ ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ τιμίου αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκχυθέντος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τοῦ τιμίου σώματος, οὗ καὶ ἀντίτυπα ταῦτα ἐπιτελοῦμεν, αὐτοῦ διαταξαμένου ἡμῖν καταγγέλλειν τὸν αὐτοῦ θάνατον· δι' αὐτοῦ γάρ σοι καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Μηδεὶς δὲ ἐσθιέτω ἐξ αὐτῶν τῶν ἀμυήτων, ἀλλὰ μόνοι οἱ βεβαπτισμένοι εἰς τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον. Εἰ δέ τις ἀμύητος κρύψας ἑαυτὸν μεταλάβοι, κρίμα αἰώνιον φάγεται, ὅτι μὴ ὦν τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μετέλαβεν ὧν οὐ θέμις, εἰς τιμωρίαν ἑαυτοῦ. Εἰ δέ τις κατὰ ἄγνοιαν μεταλάβοι, τοῦτον τάχιον στοιχειώσαντες μυσάτε, ὅπως μὴ καταφρονητὴς ἐξέλθοι.

Μετὰ δὲ τὴν μετάληψιν οὕτως εὐχαριστήσατε· Εὐχαριστοῦμέν σοι, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ ἀγίου ὀνόματός σου οὗ κατεσκήνωσας ἐν ἡμῖν, καὶ ὑπὲρ τῆς γνώσεως καὶ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ ἀθανασίας ἣς ἔδωκας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Παιδός σου. Σὺ δέσποτα παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, ὁ κτίσας τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ δι' αὐτοῦ καὶ νόμον καταφυτεύσας ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ τὰ πρὸς μετάληψιν προευτρεπίσας ἀνθρώποις, ὁ Θεὸς τῶν ἁγίων καὶ ἀμέμπτων πατέρων ἡμῶν, Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τῶν πιστῶν δούλων σου, ὁ δυνατὸς Θεός, ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἀψευδὴς ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις, ὁ ἀποστείλας ἐπὶ γῆς Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν σου ἀνθρώποις συναναστραφῆναι ὡς ἄνθρωπον, Θεὸν ὄντα λόγον καὶ ἄνθρωπον, καὶ τὴν πλάνην πρόρριζον

ἀνελεῖν, αὐτὸς καὶ νῦν δι' αὐτοῦ μνήσθητι τῆς ἀγίας σου Ἐκκλησίας ταύτης, ἣν περιεποιήσω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ὕσαι αὐτὴν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καὶ τελείωσον αὐτὴν ἐν τῇ ἀγάπῃ σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου, καὶ συνάγαγε πάντας ἡμᾶς εἰς τὴν σὴν βασιλείαν, ἣν ἠτοίμασας αὐτῇ. Μαραναθά· ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Θεὸς Κύριος ὁ ἐπιφανεὶς ἡμῖν ἐν σαρκί.

Εἴ τις ἄγιος, προσερχέσθω· εἰ δέ τις οὐκ ἔστιν, γινέσθω διὰ μετανοίας. Ἐπιτρέπετε δὲ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ὑμῶν εὐχαριστεῖν.

Περὶ δὲ τοῦ μύρου οὕτως εὐχαριστήσατε·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Θεὲ δημιουργέ τῶν ὄλων, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐωδίας τοῦ μύρου καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀθανάτου αἰῶνος οὗ ἐγνώρισας ἡμῖν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Παιδός σου, ὅτι σοῦ ἔστιν ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ὅς ἐὰν ἐλθὼν οὕτως εὐχαριστῇ, προσδέξασθε αὐτὸν ὡς Χριστοῦ μαθητὴν. Ἐὰν δὲ ἄλλην διδαχὴν κηρύσσει παρ' ἣν ὑμῖν παρέδωκεν ὁ Χριστὸς δι' ἡμῶν, τῷ τοιοῦτῳ μὴ συγχωρεῖτε εὐχαριστεῖν· ὑβρίζει γὰρ ὁ τοιοῦτος τὸν Θεὸν ἥπερ δοξάζει. Πᾶς δὲ ὁ ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, δοκιμασθεῖς, οὕτως δεχέσθω· σύνεσιν γὰρ ἔχετε, καὶ δύνασθε γνῶναι δεξιὰν καὶ ἀριστερὰν καὶ διακρίναι ψευδοδιδασκάλους διδασκάλων. Ἐλθόντι μέντοι τῷ διδασκάλῳ ἐκ ψυχῆς ἐπιχωρηγήσατε τὰ δέοντα· τῷ δὲ ψευδοδιδασκάλῳ δώσατε μὲν τὰ πρὸς χρείαν, οὐ παραδέξεσθε δὲ αὐτοῦ τὴν πλάνην, οὔτε μὴν συμπροσεύξησθε αὐτῷ, ἵνα μὴ συμμιανθῆτε αὐτῷ. Πᾶς προφήτης ἀληθινὸς ἢ διδάσκαλος ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἀξιὸς ἔστιν τῆς τροφῆς ὡς ἐργάτης λόγου δικαιοσύνης.

Πᾶσαν ἀπαρχὴν γεννημάτων ληνοῦ, ἄλωνος, βοῶν τε καὶ προβάτων δώσεις τοῖς ἱερεῦσιν, ἵνα εὐλογηθῶσιν αἱ ἀποθῆκαι τῶν ταμιείων σου καὶ τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς σου, καὶ στηριχθῆς σίτῳ καὶ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ, καὶ αὐξηθῆ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου καὶ τὰ ποιμνία τῶν προβάτων σου. Πᾶσαν δεκάτην δώσεις τῷ ὄρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ. Πᾶσαν ἀπαρχὴν ἄρτων θερμῶν, κεραμίου οἴνου ἢ ἐλαίου ἢ μέλιτος ἢ ἀκροδρύων, σταφυλῆς ἢ τῶν ἄλλων τὴν ἀπαρχὴν δώσεις τοῖς ἱερεῦσιν, ἀργυρίου δὲ καὶ ἱματισμοῦ καὶ παντὸς κτήματος τῷ ὄρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ.

Τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου ἡμέραν, τὴν κυριακὴν φαμεν, συνέρχεσθε ἀδιαλείπτως, εὐχαριστοῦντες Θεῷ καὶ

ἐξομολογούμενοι ἕφ' οἷς εὐηργέτησεν ἡμᾶς Θεὸς διὰ Χριστοῦ ὑσάμενος ἀγνοίας, πλάνης, δεσμῶν, ὅπως ἄμεμπτος ἦ ἢ ἡ θυσία ὑμῶν καὶ εὐανάφορος Θεῷ, τῷ εἰπόντι περὶ τῆς οἰκουμενικῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας, ὅτι· «Ἐν παντὶ τόπῳ μοι προσενεχθήσεται θυμίαμα καὶ θυσία καθαρὰ, ὅτι βασιλεὺς μέγας ἐγὼ εἶμι, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομα μου θαυμαστὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.»

Προχειρίσασθε δὲ ἐπισκόπους ἀξίους τοῦ Κυρίου καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἄνδρας εὐλαβεῖς, δικαίους, πραεῖς, ἀφιλαργύρους, φιλαλήθεις, δεδοκιμασμένους, ὀσίους, ἀπροσωπολήπτους, δυναμένους διδάσκειν τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας, ὀρθοτομοῦντας ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου δόγμασιν. Ὑμεῖς δὲ τιμᾶτε τούτους ὡς πατέρας, ὡς κυρίους, ὡς εὐεργέτας, ὡς τοῦ εὖ εἶναι αἰτίους. Ἐλέγχετε δὲ ἀλλήλους, μὴ ἐν ὀργῇ, ἀλλ' ἐν μακροθυμίᾳ μετὰ χρηστότητος καὶ εἰρήνης. Πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Κυρίου φυλάξατε.

Γρηγορεῖτε ὑπὲρ τῆς ζωῆς ὑμῶν. Ἔστωσαν αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμένα καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἤξει, ἐσπέρας ἢ πρωὶ ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ μεσονυκτίου· ἢ γὰρ ὥρα οὐ προσδοκῶσιν, ἐλεύσεται ὁ Κύριος, καὶ ἐὰν αὐτῷ ἀνοίξωσιν, μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, ὅτι εὐρέθησαν γρηγοροῦντες· ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. Νήφετε οὖν καὶ προσεύχεσθε μὴ ὑπνώσαι εἰς θάνατον· οὐ γὰρ ὀνήσει ὑμᾶς τὰ πρότερα κατορθώματα, ἐὰν εἰς τὰ ἔσχατα ὑμῶν ἀποπλανηθῆτε τῆς πίστεως τῆς ἀληθοῦς.

Ἐν γὰρ ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις πληθυνθήσονται οἱ ψευδοπροφήται καὶ οἱ φθορεῖς τοῦ λόγου, καὶ στραφήσονται τὰ πρόβατα εἰς λύκους καὶ ἡ ἀγάπη εἰς μῖσος· πληθυνθείσης γὰρ τῆς ἀνομίας, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν, μισήσουσιν γὰρ ἀλλήλους οἱ ἄνθρωποι καὶ διώξουσιν καὶ προδώσουσιν. Καὶ τότε φανήσεται ὁ κοσμοπλάνος, ὁ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς, ὁ τοῦ ψεύδους προστάτης, ὃν ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ ὁ διὰ χειλέων ἀναιρῶν ἀσεβῆ· καὶ πολλοὶ σκανδαλισθήσονται. ἐπ' αὐτῷ, οἱ δὲ ὑπομείναντες εἰς τέλος, οὗτοι σωθήσονται. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ, εἶτα φωνὴ σάλπιγγος ἔσται δι' ἀρχαγγέλου καὶ μεταξὺ ἀναβίωσις τῶν κεκοιμημένων. Καὶ τότε ἤξει ὁ Κύριος καὶ πάντες οἱ ἅγιοι μετ' αὐτοῦ ἐν συσσεισμῷ ἐπάνω τῶν νεφελῶν μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ ἐπὶ θρόνου βασιλείας, κατακρῖναι τὸν κοσμοπλάνον διάβολον καὶ

ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Τότε ἀπελεύσονται οἱ μὲν πονηροὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι πορεύσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον, κληρονομοῦντες ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, καὶ χαρήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Τοσοῦτων δὲ ἠξιωμένοι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀγαθῶν, γενόμεθα αὐτοῦ ἰκέται, ἐπικαλούμενοι αὐτόν διὰ συνεχοῦς δεήσεως καὶ λέγοντες·

Αἰώνιε Σῶτερ ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς τῶν θεῶν, ὁ ὢν μόνος παντοκράτωρ καὶ Κύριος, ὁ Θεὸς πάντων τῶν ὄντων καὶ Θεὸς τῶν ἁγίων καὶ ἀμέμπτων πατέρων ἡμῶν τῶν πρὸ ἡμῶν, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, ὁ μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, ᾧ πᾶσα γυμνοφανὴς βλέπεται καρδία καὶ πᾶν κρύφιον ἐνθύμημα ἀποκαλύπτεται, πρὸς σὲ βοῶσιν ψυχὰι δικαίων, ἐπὶ σοὶ πεποιθήσιν ἐλπίδες ὁσίων, ὁ τῶν ἀμέμπτων Πατήρ, ὁ τῶν μετ' εὐθύτητος ἐπικαλουμένων σε ἐπήκοος, ὁ καὶ σιωπωμένας ἐπιστάμενος ἐντεύξεις (χωρεῖ γὰρ μέχρι σπλάγχχνων ἀνθρωπίνων ἢ σὴ πρόνοια, καὶ διὰ συνειδήσεως ἐκάστου ἐρευνᾷς τὴν γνώμην), καὶ κατὰ πᾶν κλίμα τῆς οἰκουμένης τὸ διὰ προσευχῆς καὶ λόγων ἀναπέμπεταί σοι θυμίαμα.

Ὁ τὸν παρόντα αἰῶνα στάδιον δικαιοσύνης ἐνστησάμενος, πᾶσι δὲ ἀνοίξας πύλην ἐλεημοσύνης, ὑποδείξας δὲ ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἐμφύτου γνώσεως καὶ φυσικῆς κρίσεως καὶ ἐκ τῆς τοῦ νόμου ὑποφωνήσεως, ὡς πλούτου μὲν οὐκ ἄϊδιον τὸ κτῆμα, εὐπρεπείας οὐκ ἀένναον τὸ κάλλος, δυνάμεως εὐδιάλυτος ἡ ἰσχὺς καὶ ἀτμὸς μὲν καὶ ματαιότης τὰ σύνολα, μόνη δὲ συνείδησις πίστεως ἀνύπουλος διαμένει διὰ μέσων οὐρανῶν μετὰ ἀληθείας ἀνερχομένη, τῆς μελλούσης τρυφῆς δεξιὰν ἀπολαμβάνει, ἅμα καὶ πρὸ τοῦ παραστῆναι τὴν ὑπόσχεσιν τῆς παλιγγενεσίας αὐτὴ ἡ ψυχὴ τῇ ἐλπίδι γαυρουμένη εὐφραίνεται· ἐξ ὑπαρχῆς γὰρ τοῦ προπάτορος ἡμῶν Ἀβραάμ μεταποιομένου τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ὀραματισμῶ ὠδήγησας, διδάξας ὅ τι ποτὲ ἐστὶν ὁ αἰὼν οὗτος· καὶ τῆς μὲν γνώσεως αὐτοῦ προώδευσεν ἡ πίστις, τῆς δὲ πίστεως ἀκόλουθος ἦν ἡ συνθήκη· εἶπας γάρ· «Ποιήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν Ἰσαὰκ αὐτῷ δωρησάμενος καὶ ὅμοιον αὐτόν εἰδὼς ἐκείνου τῷ τρόπῳ, καὶ αὐτοῦ ἐπεκλήθης Θεὸς εἰπών· «Ἔσομαί σου Θεὸς καὶ τοῦ σπέρ

ματός σου μετὰ σέῃ· καὶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ ἐπὶ Μεσοποταμίαν στελλομένου, δείξας τὸν Χριστόν, δι' αὐτοῦ ἐλάλησας εἰπών· «Ἴδου ἐγὼ εἶμι μετὰ σοῦ καὶ ἀύξανῶ σε καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα· καὶ πρὸς Μωϋσῆν τὸν πιστὸν καὶ ἄγιόν σου θεράποντα οὕτως εἶπας ἐπὶ τῆς ὄπτας τῆς βάρου· «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἐν, τοῦτό μοι ὄνομα αἰώνιον καὶ μνημόσυνον γενεαῖς γενεῶν», –ὑπέρμαχε γένους Ἀβραάμ, εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε βασιλεῦ τῶν αἰώνων, ὁ διὰ Χριστοῦ ποιήσας τὰ ὅλα καὶ δι' αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ κοσμήσας τὰ ἀκατασκεύαστα, ὁ διαχωρίσας ὕδατα ὑδάτων στερεώματι, ὁ καὶ πνεῦμα ζωτικὸν τούτοις ἐμβαλὼν, ὁ γῆν ἐδράσας καὶ οὐρανὸν ἐκτείνας καὶ τὴν ἐκάστου τῶν κτισμάτων ἀκριβῆ διάταξιν κοσμήσας. Σῆ γὰρ ἐνθυμήσει, δέσποτα, κόσμος πεφαίδρυται, οὐρανὸς δὲ ὡς καμάρα πεπηγμένος ἠγλαῖσται ἄστροις ἕνεκεν παραμυθίας τοῦ σκότους, φῶς δὲ καὶ ἥλιος εἰς ἡμέρας καὶ καρπῶν γονὴν γεγέννηται, σελήνη δὲ εἰς τροπὴν καιρῶν αὖξουσα καὶ μειουμένη, καὶ νύξ ὠνομάζετο καὶ ἡμέρα προσηγορεύετο, στερέωμα δὲ διὰ μέσων ἀβύσσων ἐδείκνυτο καὶ εἶπας συναχθῆναι τὰ ὕδατα καὶ ὀφθῆναι τὴν ξηράν. Αὐτὴν δὲ τὴν θάλασσαν πῶς ἂν τις ἐκφράσειεν; Ἦτις ἔρχεται μὲν ἀπὸ πελάγους μαινομένη, παλινδρομεῖ δὲ ἀπὸ ψάμμου τῆ σῆ προσταγῆ κωλυομένη· εἶπας γὰρ ἐν αὐτῇ συντριβήσεσθαι αὐτῆς τὰ κύματα· ζόοις δὲ μικροῖς καὶ μεγάλοις καὶ πλοίοις πορευτὴν αὐτὴν ἐποίησας.

Εἶτ' ἐχλοαίνετο γῆ, παντοίοις ἄνθεσι καταγραφομένη καὶ ποικιλία δένδρων διαφόρων· παμφαεῖς τε φωστῆρες τούτων τιθηνοί, ἀπαράβατον σόζοντες τὸν δόλιχον καὶ κατ' οὐδὲν παραλλάσσοντες τῆς σῆς προσταγῆς, ἀλλ' ὅπη ἂν κελεύσης, ταύτη ἀνίσχουσι καὶ δύουσιν εἰς σημεῖα καιρῶν καὶ ἐνιαυτῶν, ἀμειβόμενοι τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπηρεσίαν. Ἐπειτα διαφόρων ζῶων κατεσκευάζετο γένη, χερσαίων, ἐνύδρων, ἀεροπόρων, ἀμφιβίων, καὶ τῆς σῆς προνοίας ἢ ἔντεχνος σοφία τὴν κατάλληλον ἐκάστῳ πρόνοιαν δωρεῖται· ὥσπερ γὰρ διάφορα γένη οὐκ ἠτόνησεν παραγαγεῖν, οὕτως οὐδὲ διάφορον πρόνοιαν ἐκάστου ποιήσασθαι κατωλιγώρησεν.

Καὶ τέλος τῆς δημιουργίας τὸ λογικὸν ζῶον, τὸν κοσμοπολίτην, τῆ σῆ σοφία διαταξάμενος κατεσκεύασας εἰπών· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν», κόσμου κόσμον αὐτὸν ἀναδείξας, ἐκ μὲν τῶν τεσσάρων σωμάτων διαπλάσας αὐτῷ τὸ σῶμα, κατα

σκευάσας δ' αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, αἴσθησίν τε πένταθλον αὐτῷ χαρισάμενος καὶ νοῦν τὸν τῆς ψυχῆς ἠνίοχον ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπιστήσας. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, δέσποτα Κύριε, τίς ἐπαξίως διηγήσεται νεφῶν ὀμβροτόκων φοράν, ἀστραπῆς ἔκλαμψιν, βροντῶν πάταγον, εἰς τροφῆς χορηγίαν καταλλήλου καὶ κρᾶσιν ἀέρων παναρμόνιον; Παρακούσαντα δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐμίσθου ζωῆς ἐστέρησας, οὐκ εἰς τὸ παντελὲς ἀφανίσας, ἀλλὰ χρόνῳ πρὸς ὀλίγον κοιμίσας, ὄρκῳ εἰς παλιγγενεσίαν ἐκάλεσας, ὄρον θανάτου ἔλυσας, ὁ ζωοποιὸς τῶν νεκρῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

Μέγας εἶ, Κύριε παντοκράτορ, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς σου καὶ τῆς συνέσεώς σου οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· κτίστα, σωτήρ, πλούσιε χάρισιν, μακρόθυμε καὶ ἐλέους χορηγέ, ὁ μὴ ἀφιστῶν τῶν σῶν κτισμάτων τὴν σωτηρίαν· φύσει γὰρ ἀγαθὸς ὑπάρχεις, φεῖδη δὲ ἀμαρτανόντων, εἰς μετάνοιαν προσκαλούμενος· οἰκτίρμων γὰρ σοῦ ἡ νουθέτησις. Πῶς γὰρ ἂν ὑπέστημεν ἐπειγομένην ἀπαιτούμενοι κρίσιν, ὅποτε μακροθυμούμενοι μόλις ἀνανεύομεν τῆς ἀσθενείας; Σοῦ τὸ κράτος ἀνήγγειλαν οἱ οὐρανοὶ καὶ γῆ κραδαινομένη τὴν ἀσφάλειαν ἐπ' οὐδενὸς κρεμαμένη. Θάλασσα κυμαινομένη καὶ μυρίαν βόσκουσα ζῶων ἀγέλην πεπέδηται ἄμμῳ, τὴν σὴν βούλησιν πεφρικυῖα, καὶ πάντας ἀναγκάζει βοᾶν· «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου.»

Καὶ στρατὸς ἀγγέλων φλεγόμενος καὶ πνεύματα νοερὰ λέγουσιν· «Εἷς ἅγιος τῷ Φελμουνί», καὶ Σεραφὶμ ἅγια ἅμα τοῖς Χερουβὶμ τοῖς ἑξαπτερύγοις σοὶ τὴν ἐπινίκιον ᾠδὴν ψάλλοντα ἀσιγήτοις φωναῖς βοῶσιν· «Ἄγιος, ἅγιος ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου», καὶ τὰ ἕτερα τῶν ταγμάτων πλήθη, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαί, ἑξουσίαι, δυνάμεις, ἐπιβόωντα λέγουσιν· «Εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ.» Ἰσραὴλ δέ, ἡ ἐπίγειός σου Ἐκκλησία ἡ ἐξ ἔθνῶν, ταῖς κατ' οὐρανὸν δυνάμεσιν ἀμιλλωμένη νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐν καρδίᾳ πλήρει καὶ ψυχῇ θελούσῃ ψάλλει· «Τὸ ἄμρα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων, Κύριος ἐν αὐτοῖς ἐν Σιναΐ, ἐν τῷ ἁγίῳ.»

Οἶδεν οὐρανὸς τὸν ἐπὶ μηδενὸς αὐτὸν καμαρώσαντα ὡς λιθόκυβον, καὶ γῆν καὶ ὕδωρ ἑαυτοῖς ἐνώσαντα, καὶ ἀέρα διαχέαντα ζωοτρόφον, καὶ τούτῳ πῦρ συμπλέξαντα εἰς θάλπος καὶ σκότους παραμυθίαν· ἐκπλήσσει χορὸς ἀστέρων τὸν ἀριθμήσαντα σημαίνων καὶ τὸν ὀνομάσαντα

δεικνύων, ζῶα τὸν ψυχώσαντα, δένδρα τὸν ἐκφύσαντα· ἅπερ ἅπαντα τῷ σῶ λόγω γενόμενα παριστᾶ τῆς σῆς δυνάμεως τὸ κράτος. Διὸ καὶ ὀφείλει πᾶς ἄνθρωπος ἐξ αὐτῶν τῶν στέρνων σοὶ διὰ Χριστοῦ τὸν ὑπὲρ πάντων ὕμνον ἀναπέμπειν, διὰ σὲ τῶν ἀπάντων κρατῶν.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ χρηστός ἐν εὐεργεσίαις καὶ φιλόδωρος ἐν οἰκτιρμοῖς, ὁ μόνος παντοκράτωρ· ὅτε γὰρ θέλεις, πάρεστί σοι τὸ δύνασθαι· τὸ γὰρ σὸν αἰώνιον κράτος καὶ φλόγα καταψύχει καὶ λέοντας φιμοῖ καὶ κήτη καταπραΰνει καὶ νοσοῦντας ἐγείρει καὶ δυνάμεις μετατρέπει καὶ στρατὸν ἐχθρῶν καὶ λαὸν ἀριθμούμενον ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι καταστρώννυσιν. Σὺ εἶ ὁ ἐν οὐρανῷ, ὁ ἐπὶ γῆς, ὁ ἐν θαλάσῃ, ὁ ἐν περατουμένοις ὑπὸ μηδενὸς περατούμενος· «Τῆς γὰρ μεγαλοσύνης σου οὐκ ἔστιν πέρας.» Μὴ γὰρ ἡμέτερόν ἐστιν τοῦτο, δέσποτα, τοῦ θεράποντός σου λόγιόν ἐστιν φάσκοντος· «Καὶ γνώση τῆ καρδίᾳ σου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ γῆς κάτω, καὶ οὐκ ἔστιν ἕτι πλήν αὐτοῦ.»

Οὐδὲ γὰρ ἔστι Θεὸς πλήν σοῦ μόνου, ἅγιος οὐκ ἔστι πλήν σοῦ, Κύριος Θεὸς γνώσεων, Θεὸς ἀγίων, ἅγιος ὑπὲρ πάντας ἀγίους· «Οἱ γὰρ ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς σου εἰσινή· ἔνδοξος καὶ ὑπερυψούμενος, ἀόρατος τῆ φύσει, ἀνεξιχνίαστος κρίμασιν· οὐκ ἀνενδεής ἡ ζωὴ, ἄτρεπτος καὶ ἀνεκλιπῆς ἡ διαμονή, ἀκάματος ἡ ἐνέργεια, ἀπερίγραφος ἡ μεγαλειότης, ἀένναος ἡ εὐπρέπεια, ἀπρόσιτος ἡ κατοικία, ἀμετανάστευτος ἡ κατασκήνωσις, ἄναρχος ἡ γνώσις, ἀναλλοίωτος ἡ ἀλήθεια, ἀμεσίτευτος τὸ ἔργον, ἀνεπιβούλευτος τὸ κράτος, ἀδιάδοχος ἡ μοναρχία, ἀτελεύτητος ἡ βασιλεία, ἀνανταγώνιστος ἡ ἰσχύς, πολυάριθμος ἡ στρατιά. Σὺ γὰρ εἶ ὁ σοφίας πατήρ, ὁ δημιουργίας τῆς διὰ μεσίτου κτίστης ὡς αἴτιος, ὁ προνοίας χορηγός, ὁ νόμων δοτήρ, ὁ ἐνδείας πληρωτής, ὁ τῶν ἀσεβῶν τιμωρὸς καὶ τῶν δικαίων μισθαποδότης, ὁ τοῦ Χριστοῦ Θεὸς καὶ Πατήρ καὶ τῶν εἰς αὐτὸν εὐσεβούντων Κύριος, οὐκ ἀδιάψευστος ἡ ἐπαγγελία, ἀδωροδόκητος ἡ κρίσις, ἀμετάπιστος ἡ γνώμη, ἄπαυστος ἡ εὐσέβεια, αἰδῖος ἡ εὐχαριστία, δι' οὗ σοὶ καὶ ἡ ἐπάξιος προσκύνησις ὀφείλεται παρὰ πάσης λογικῆς καὶ ἀγίας φύσεως.

Κύριε παντοκράτορ, κόσμον ἔκτισας διὰ Χριστοῦ καὶ σάββατον ὥρισας εἰς μνήμην τούτου, ὅτι ἐν αὐτῷ κατέπαυσας ἀπὸ τῶν ἔργων εἰς μελέτην τῶν σῶν νόμων, καὶ ἑορτὰς διετάξω εἰς εὐφροσύνην τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὅπως εἰς μνήμην ἐρχώμεθα τῆς ὑπὸ σοῦ κτισθείσης σοφίας

Ὡς δι' ἡμᾶς γένεσιν ὑπέστη τὴν διὰ γυναικός, ἐπεφάνη τῷ βίῳ ἀναδεικνύς ἑαυτὸν ἐν τῷ βαπτίσματι, ὡς Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος ὁ φανείς, ἔπαθεν δι' ἡμᾶς σὴ συγχωρήσει καὶ ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη σὺ κράτει· διὸ καὶ τὴν ἀναστάσιμον ἑορτὴν πανηγυρίζοντες τῇ κυριακῇ χαίρομεν ἐπὶ τῷ νικῆσαντι μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντι δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν· δι' αὐτοῦ γὰρ προσηγάγου τὰ ἔθνη ἑαυτῷ εἰς λαὸν περιούσιον, τὸν ἀληθινὸν Ἰσραήλ, τὸν θεοφιλεῖ, τὸν ὀρώντα Θεόν.

Σὺ γάρ, Κύριε, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ ἐρρύσω ἐκ καμίνου σιδηρᾶς καὶ ἐκ πηλοῦ καὶ πλινθουργίας, ἐλυτρώσω ἐκ χειρὸς Φαραῶ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ διὰ θαλάσσης ὡς διὰ ξηρᾶς αὐτοὺς παρήγαγες καὶ ἐτροποφόρησας αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ παντοίοις ἀγαθοῖς. Νόμον αὐτοῖς ἐδωρήσω δέκα λογίων σὴ φωνῇ φθεγχθέντα καὶ χειρὶ σὴ καταγραφέντα· σαββατίζειν ἐνετείλω, οὐ πρόφασιν ἀργίας διδούς, ἀλλ' ἀφορμὴν εὐσεβείας, εἰς γνώσιν τῆς σῆς δυνάμεως, εἰς κώλυσιν κακῶν ὡς ἐν ἱερῷ καθεύξας περιβόλῳ διδασκαλίας χάριν, εἰς ἀγαλλίαμα ἑβδομάδος· διὰ τοῦτο ἑβδομάς μία καὶ ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ μὴν ἑβδομος καὶ ἐνιαυτὸς ἑβδομος καὶ τούτου κατὰ ἀνακύκλησιν ἕτος πεντηκοστὸν εἰς ἄφεσιν. Ὅπως μηδεμίαν ἔχωσιν πρόφασιν ἄνθρωποι ἄγνοιαν σκῆψασθαι, τούτου χάριν πᾶν σάββατον ἐπέτρεψας ἀργεῖν, ὅπως μηδὲ λόγον τις ἐν ὀργῇ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ προέσθαι θελήσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων· σάββατον γάρ ἐστιν κατάπαυσις δημιουργίας, τελείωσις κόσμου, νόμων ζήτησις, αἶνος εἰς Θεὸν εὐχάριστος ὑπὲρ ὧν ἄνθρωποις ἐδωρήσατο.

Ὡν ἀπάντων ἡ κυριακὴ προὔχουσα, αὐτὸν τὸν μεσίτην, τὸν προνοητὴν, τὸν νομοθέτην, τὸν ἀναστάσεως αἴτιον, τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, τὸν Θεὸν λόγον καὶ ἄνθρωπον τὸν ἐκ Μαρίας γεννηθέντα μόνον δίχα ἀνδρός, τὸν πολιτευσάμενον ὀσίως, τὸν σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ ἀποθανόντα καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν ὑποδεικνύουσα, ὡς κυριακὴ παρακελεύεται σοί, δέσποτα, τὴν ὑπὲρ πάντων εὐχαριστίαν προσφέρειν. Αὕτη γὰρ ἡ ὑπὸ σοῦ παρασχεθεῖσα χάρις, ἣτις διὰ μέγεθος πᾶσαν εὐεργεσίαν ἐκάλυψεν.

Ὅ τὰς ἐπαγγελίας τὰς διὰ τῶν προφητῶν πληρώσας καὶ ἐλεήσας τὴν Σιών καὶ οἰκτειρήσας τὴν Ἱερουσαλήμ τῷ τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ παιδός σου ἀνυψῶσαι ἐν μέσῳ αὐτῆς τῇ γενέσει τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ κατὰ σάρκα γεννηθέντος ἐκ μόνης παρθένου· αὐτὸς καὶ νῦν,

δέσποτα ὁ Θεός, πρόσδεξαι τὰς διὰ χειλέων δεήσεις τοῦ λαοῦ σου τοῦ ἐξ ἔθνων, τῶν ἐπικαλουμένων σε ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς προσεδέξω τὰ δῶρα τῶν δικαίων ἐν ταῖς γενεαῖς αὐτῶν. Ἄβελ ἐν πρώτοις τὴν θυσίαν ἐπέιδες καὶ προσεδέξω, Νῶε ἐξελθόντος τῆς κιβωτοῦ, Ἄβραὰμ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ γῆς Χαλδαίων, Ἰσαὰκ ἐν τῷ φρέατι τοῦ ὄρκου, Ἰακώβ ἐν Βηθλεέμ, Μωϋσέως ἐν τῇ ἐρήμῳ, Ἄαρὼν ἀνὰ μέσον τῶν ζώντων καὶ τῶν τεθνεώτων, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν Γαλγάλοις, Γεδεὼν ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ τῶν πόκων πρὸ τῆς ἀμαρτίας, Μανωὲ καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἐν τῷ πεδίῳ, Σαμψὼν ἐν τῷ δίψει πρὸ τῆς πλημμελείας, Ἰεφθάε ἐν τῷ πολέμῳ πρὸ τῆς ἀκρίτου ἐπαγγελίας, Βαράκ καὶ Δεββώρας ἐπὶ τοῦ Σισάρα, Σαμουὴλ ἐν Μασσηφά· Δαυὶδ ἐν ἄλῳ Ὅρνά τοῦ Ἰεβουσαίου, Σολομῶνος ἐν Γαβαὼν καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, Ἥλῖα ἐν τῷ ὄρει τῷ Καρμηλίῳ, Ἐλισσαίου ἐπὶ τῆς ἀτεκνούσης πηγῆς, Ἰωσαφὰτ ἐν τῷ πολέμῳ, Ἐζεκία ἐν ἀρρωστίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Σενναχηρείμ, Μανασσῆ ἐν γῆ Χαλδαίων μετὰ τὴν πλημμέλειαν, Ἰωσία ἐν τῷ Φασσᾷ, Ἐσδρα ἐν τῇ ἐπανόδῳ· Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, Ἰωνᾶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, τῶν τριῶν παίδων ἐν καμίνῳ πυρός, Ἄννας ἐν τῇ σκηνῇ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ, Νεεμία ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τῶν τειχῶν καὶ Ζοροβάβελ, Ματθαθία καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν τῷ ζήλῳ σου, Ἰαήλ ἐν εὐλογίαις. Καὶ νῦν οὖν πρόσδεξαι τὰς τοῦ λαοῦ σου προσευχὰς μετ' ἐπιγνώσεώς σοι διὰ Χριστοῦ προσφερομένας ἐν τῷ Πνεύματι.

Εὐχαριστοῦμέν σοι περὶ πάντων, δέσποτα παντοκράτορ, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες τὰ ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην γενεὰν καὶ γενεὰν σόζεις, ἕνη, ἀντιλαμβάνη, σκεπάζεις. Ἀντελάβου γὰρ ἐν ἡμέραις Ἐνώς καὶ Ἐνώχ, ἐν ἡμέραις Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ, ἐν ἡμέραις τῶν κριτῶν, ἐν ἡμέραις Σαμουὴλ καὶ Ἥλῖα καὶ τῶν προφητῶν, ἐν ἡμέραις Δαυὶδ καὶ τῶν βασιλέων, ἐν ἡμέραις Ἐσθῆρ καὶ Μαρδοχαίου, ἐν ἡμέραις Ἰουδίθ, ἐν ἡμέραις Ἰούδα Μακκαβαίου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἀντελάβου ἡμῶν διὰ τοῦ μεγάλου σου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Παιδός σου· καὶ ἀπὸ μαχαίρας γὰρ ἐρρύσατο καὶ ἐκ λιμοῦ ἐξείλατο διαθρέψας, ἐκ νόσου ἰάσατο, ἐκ γλώσσης πονηρᾶς ἐσκέπασεν.

Περὶ πάντων σοι διὰ Χριστοῦ εὐχαριστοῦμεν, ὁ καὶ φωνὴν ἔναρθρον εἰς ἐξομολόγησιν δωρησάμενος καὶ γλῶσσαν εὐάρμοστον δίκην πληκτροῦ ὡς ὄργανον ὑποθείς, καὶ γεῦσιν πρόσφορον καὶ ἀφήν κατάλληλον καὶ ὄρασιν θεᾶς καὶ ἀκοήν

φωνῆς καὶ ὄσφρησιν ἀτμῶν καὶ χεῖρας εἰς ἔργον καὶ πόδας πρὸς ὁδοιπορίαν. Καὶ ταῦτα πάντα ἐκ μικρᾶς σταγόνης διαπλάσας ἐν μήτρᾳ καὶ ψυχὴν ἀθάνατον μετὰ τὴν μόρφωσιν χαρίζη καὶ προάγεις εἰς φῶς τὸ λογικὸν ζῶον, τὸν ἄνθρωπον· νόμοις ἐπαίδευσας, δικαιώμασιν ἐφαιδρυνας· πρὸς ὀλίγον ἐπάγων διάλυσιν, τὴν ἀνάστασιν ἐπηγγείλω. Ποῖος τοιγαροῦν αὐτάρκης βίος, αἰῶνων δὲ πόσον μῆκος διαρκέσει ἀνθρώποις πρὸς εὐχαριστίαν; Ἡ τὸ μὲν πρὸς ἄξιαν ἀδύνατον, τὸ δὲ κατὰ δύναμιν εὐαγές. Ἐρρῦσω γὰρ ἀσεβείας πολυθέων, καὶ χριστοκτόνων αἰρέσεως ἐξείλω, πεπλανημένης ἀγνοίας ἠλευθέρωσας· τὸν Χριστὸν ἀπέστειλας εἰς ἀνθρώπους ὡς ἄνθρωπον, Θεὸν ὄντα μονογενῆ, τὸν παράκλητον ἐνόκισας ἡμῖν, ἀγγέλους ἐπέστησας, τὸν διάβολον ἥσχυνας· οὐκ ὄντας ἐποίησας, γενομένους φυλάσσεις, ζωὴν ἐπιμετρεῖς, χορηγεῖς τροφήν, μετάνοιαν ἐπηγγείλω. Ὑπὲρ πάντων σοι ἡ δόξα καὶ τὸ σέβας διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ταῦτα μελετᾶτε, ἀδελφοί· καὶ εἴη ὁ Κύριος μεθ' ὑμῶν ἐπὶ γῆς καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, τοῦ καὶ αὐτὸν ἀποστείλαντος καὶ ἡμᾶς δι' αὐτοῦ ἐλευθερώσαντος ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης, καὶ ζωὴν ἐπαγγειλαμένου τοῖς δι' αὐτοῦ πιστεύουσιν εἰς τὸν τῶν ὅλων Θεόν.

Ὅπως μὲν οὖν ὀφείλουσι ζῆν οἱ κατὰ Χριστὸν μεμνημένοι καὶ οἷας εὐχαριστίας ἀναπέμπειν τῷ Θεῷ διὰ Χριστοῦ, εἴρηται διὰ τῶν προλαβόντων· δίκαιον δὲ μηδὲ τοὺς ἀμυήτους καταλιπεῖν ἀβοηθήτους.

Ὁ μέλλον τοίνυν κατηχεῖσθαι τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας παιδεύεσθω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τὴν περὶ Θεοῦ τοῦ ἀγεννήτου γνῶσιν, τὴν περὶ Υἱοῦ μονογενοῦς ἐπίγνωσιν, τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πληροφορίαν· μανθανέτω δημιουργίας διαφόρου τάξιν, προνοίας εἰρμόν, νομοθεσίας διαφόρου δικαιωτήρια· παιδεύεσθω, διὰ τί κόσμος γέγονεν καὶ δι' ὃ κοσμοπολίτης ὁ ἄνθρωπος κατέστη· ἐπιγινωσκέτω τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, οἷα τις ὑπάρχει· παιδεύεσθω, ὅπως ὁ Θεὸς τοὺς πονηροὺς ἐκόλασεν ὕδατι καὶ πυρὶ, τοὺς δὲ ἁγίους ἐδόξασεν καθ' ἑκάστην γενεάν, λέγω δὴ τὸν Σήθ, τὸν Ἐνώχ, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ, τὸν Μελχισεδέκ καὶ τὸν Ἰωβ καὶ τὸν Μωϋσέα, Ἰησοῦν τε καὶ Χαλεβ καὶ Φινεὲς τὸν ζηλωτὴν, τὸν ἱερέα καὶ τοὺς καθ' ἑκάστην γενεάν ὁσίους, ὅπως τε προνοούμενος οὐκ ἀπεστράφη ὁ Θεὸς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ἀλλ' ἀπὸ πλάνης καὶ ματαιότητος εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐκάλει κατὰ διαφόρους καιροὺς, ἀπὸ

τῆς δουλείας καὶ ἀσεβείας εἰς ἐλευθερίαν καὶ εὐσέβειαν ἐπανάγων, ἀπὸ ἀδικίας εἰς δικαιοσύνην, ἀπὸ θανάτου αἰωνίου εἰς ζωὴν αἰδίου.

Ταῦτα καὶ τὰ τὰ τούτοις ἀκόλουθα μανθανέτω ἐν τῇ κατηχήσει ὁ προσιών. Προσκυνεῖτω δὲ ὁ χειροθετῶν αὐτὸν τὸν Θεὸν τὸν τῶν ὄλων δεσπότην, εὐχαριστῶν ὑπὲρ τοῦ πλάσματος, ὅτι κατέπεμψεν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Χριστόν, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐξαλείψας τὰς ἀνομίας, καὶ ἵνα ἀφῆ τὰς ἀσεβείας καὶ τὰς ἀμαρτίας καὶ καθάρισι ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἀγίασῃ δὲ τὸν ἄνθρωπον κατ' εὐδοκίαν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, συνετίσῃ δὲ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς κατανόησιν τῶν θαυμασίων αὐτοῦ, γνωρίσῃ αὐτῷ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης, ὅπως ἂν μισήσῃ πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας, πορεύηται δὲ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας εἰς τὸ καταξιωθῆναι αὐτὸν τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγενεσίας εἰς υἰοθεσίαν τὴν ἐν Χριστῷ· ἵνα σύμφυτος γενόμενος ἐν τῇ ὁμοιότητι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἐνδόξου κοινωνίας νεκρωθῇ μὲν τῇ ἀμαρτία, ζήσῃ δὲ τῷ Θεῷ κατὰ τε νοῦν καὶ λόγον καὶ πράξιν, καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ζώντων συναριθμηθῇ. Καὶ μετὰ τὴν εὐχαριστίαν ταύτην παιδευσάτω αὐτὸν τὰ περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, τὰ τε περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως.

Καὶ ὅταν ἦ πρὸς αὐτὸ λοιπὸν τὸ βαπτισθῆναι ὁ κατηχηθεὶς, μανθανέτω τὰ περὶ τῆς ἀποταγῆς τοῦ διαβόλου καὶ τὰ περὶ τῆς συνταγῆς τοῦ Χριστοῦ· δεῖ γὰρ αὐτὸν πρῶτον μὲν ἀποσχέσθαι τῶν ἐναντίων καὶ τότε ἐντὸς γενέσθαι τῶν μυστηρίων, προκαθάραντα ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν πάσης κακονοίας σπίλου τε καὶ ὑτίδος καὶ τότε τῶν ἀγίων μεταλαχεῖν. Ὡς γὰρ γεωργὸς ἄριστος ἐκκαθαίρει τὴν ἄρουραν πρότερον τῶν ὑπερφυουσῶν ἐν αὐτῇ ἀκανθῶν καὶ τότε σπεῖρει τὸν πυρὸν, οὕτως δεῖ καὶ ὑμᾶς, πρότερον πᾶσαν ἀσέβειαν ἐξελόντας ἀπ' αὐτῶν, τότε τὴν εὐσέβειαν αὐτοῖς ἐγκαταβάλλεσθαι καὶ τοῦ βαπτίσματος ἀξιῶσαι. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν οὕτως ἡμῖν παρήνευσεν εἰπών· «Μαθητεύσατε πρότερον πάντα τὰ ἔθνη», καὶ τότε ἐπήγαγεν τὸ «Καὶ βαπτίσατε αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.»

Ἀπαγγελλέτω οὖν ὁ βαπτιζόμενος ἐν τῷ ἀποτάσσει·

Ἀποτάσσομαι τῷ σατανᾷ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ καὶ ταῖς πομπαῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς λατρείαις αὐτοῦ καὶ τοῖς

ἀγγέλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐφευρέσεσιν αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτόν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀποταγὴν συντασσόμενος λεγέτω, ὅτι·
Καὶ συντάσσομαι τῷ Χριστῷ· καὶ πιστεύω καὶ βαπτίζομαι εἰς ἓνα ἀγέννητον μόνον ἀληθινὸν Θεὸν παντοκράτορα, τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ, κτίστην καὶ δημιουργὸν τῶν ἀπάντων, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν, τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, τὸν πρὸ αἰώνων εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, οὐ κτισθέντα, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁρατά τε καὶ ἀόρατα· τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατελθόντα ἐξ οὐρανῶν καὶ σάρκα ἀναλαβόντα, ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας γεννηθέντα, καὶ πολιτευσάμενον ὁσίως κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ σταυρωθέντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ ἀποθανόντα ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν μετὰ τὸ παθεῖν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεσθέντα ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος· βαπτίζομαι καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτ' ἔστιν τὸν παράκλητον, τὸ ἐνεργῆσαν ἐν πᾶσιν τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις, ὕστερον δὲ ἀποσταλὲν καὶ τοῖς ἀποστόλοις παρὰ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους δὲ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ· εἰς σαρκὸς ἀνάστασιν καὶ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς βασιλείαν οὐρανῶν καὶ εἰς ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Καὶ μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην κατ' ἀκολουθίαν ἔρχεται καὶ εἰς τὴν τοῦ ἐλαίου χρῆσιν. Εὐλογεῖται δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ ἀρχιερέως εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ προκατασκευὴν τοῦ βαπτίσματος. Ἐπικαλεῖται γὰρ οὗτος τὸν ἀγέννητον Θεόν, τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ, τὸν βασιλέα πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητῆς φύσεως, ἵνα ἀγιάσῃ τὸ ἔλαιον τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ δώσῃ χάριν πνευματικὴν καὶ δύναμιν ἐνεργητικὴν, ἄφεσιν τε ἁμαρτιῶν καὶ προπαρασκευὴν ὁμολογίας βαπτίσματος, ὥστε τὸν χριόμενον ἀπολυθέντα πάσης ἀσεβείας ἄξιον γενέσθαι τῆς μυστήσεως κατ' ἐντολὴν τοῦ Μονογενοῦς.

Εἶτα ἔρχεται εἰς τὸ ὕδωρ. Εὐλογεῖ καὶ δοξάζει τὸν δεσπότην Θεὸν τὸν παντοκράτορα, τὸν Πατέρα τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ, εὐχαριστῶν ὁ ἱερεὺς, ὅτι ἀπέστειλεν

ἐνανθρωπήσαι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς, ἵνα ἡμᾶς σώσῃ,
ὅτι ἠνέσχετο τῆς ἐνανθρωπήσεως ὑπήκοον αὐτὸν γενέσθαι
ἐν πᾶσι, κηρῦξαι βασιλείαν οὐρανῶν, ἄφεισιν ἀμαρτιῶν,
νεκρῶν ἀνάστασιν Ἐπὶ τούτοις προσκυνεῖ αὐτὸν τὸν
μονογενῆ Θεὸν μετ' αὐτὸν καὶ δι' αὐτόν, εὐχαριστῶν αὐτῷ
τῷ ἀναδέξασθαι αὐτὸν τὸν ὑπὲρ πάντων θάνατον διὰ τοῦ
σταυροῦ, οὗ τύπον ἔδωκεν τὸ βάπτισμα τῆς παλιγγενεσίας.
Δοξάζει τε, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ Θεὸς ὁ τῶν
ὄλων Κύριος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι οὐκ ἀπέρριψεν τὸ τῶν
ἀνθρώπων γένος, ἀλλὰ διαφόροις καιροῖς διαφόρους προνοίας
ἐποιήσατο, τῷ τε Ἀδὰμ αὐτῷ ἐν παραδείσῳ πρῶτον μὲν
τρυφῆς λόγῳ τὸν παράδεισον οἰκητήριον δούς, ἔπειτα προ
νοίας λόγῳ ἐντολῆν ποιησάμενος, ἀμαρτόντα δὲ δικαιοσύνη
ἐξώσας, ἀγαθότητι δὲ μὴ ἀπορρίψας εἰς τὸ παντελές, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν διαφόρως παιδεύσας δι'
ὄν ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος ἀπέστειλεν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ
ἄνθρωπον γενέσθαι δι' ἀνθρώπους καὶ πάντα τὰ ἀνθρώπινα
πάθη ἀναδέξασθαι χωρὶς ἀμαρτίας.

Αὐτὸν οὖν καὶ νῦν παρακαλεῖτω ὁ ἱερεὺς πρὸς τῷ
βαπτίσματι καὶ λεγέτω, ὅτι·

Κάτιδε ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο, δὸς
δὲ χάριν καὶ δύναμιν, ὥστε τὸν βαπτιζόμενον κατ' ἐντολῆν
τοῦ Χριστοῦ σου αὐτῷ συσταυρωθῆναι καὶ συναποθανεῖν
καὶ συνταφῆναι καὶ συναναστῆναι εἰς υἰοθεσίαν τὴν ἐν αὐτῷ,
τῷ νεκρωθῆναι μὲν τῇ ἀμαρτίᾳ, ζῆσαι δὲ τῇ δικαιοσύνῃ.

Καὶ μετὰ τοῦτο βαπτίσας αὐτὸν ἐν τῷ ὀνόματι
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, χρισάτω
μύρω ἐπιλέγων·

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ ἀγέννητος καὶ ἀδέσποτος, ὁ
τῶν ὄλων Κύριος, ὁ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως τοῦ εὐαγγε
λίου ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν εὐοσμὸν παρασχόμενος· σὺ καὶ
νῦν τοῦτο τὸ μύρον δὸς ἐνεργῆς γενέσθαι ἐπὶ τῷ βαпти
ζομένῳ, ὥστε βέβαιον καὶ ἀγίον ἐν αὐτῷ τὴν εὐωδίαν
μεῖναι τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ συναποθανόντα αὐτὸν συνα
ναστῆναι καὶ συζῆσαι αὐτῷ.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα λεγέτω· ἐκάστου
γὰρ ἡ δύναμις τῆς χειροθεσίας ἐστὶν αὕτη. Ἐὰν γὰρ μὴ
εἰς ἕκαστον τούτων ἐπὶ κλησὶς γένηται παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς
ιερέως τοιαύτη τις, εἰς ὕδωρ μόνον καταβαίνει ὁ βαπτιζό
μενος ὡς οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἀποτίθεται μόνον τὸν ὕπον τοῦ
σώματος, οὐ τὸν ὕπον τῆς ψυχῆς.

Μετὰ τοῦτο ἐστὼς προσευχέσθω τὴν εὐχὴν, ἣν
ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Κύριος. Ἀναγκαίως δὲ τὸν ἀναστάντα δεῖ

ἔσταναι καὶ προσεύχεσθαι διὰ τὸν ἐγειρόμενον ὄρθιον εἶναι· καὶ αὐτὸς οὖν συναποθανὼν τῷ Χριστῷ καὶ συνεγερευθεὶς ἔστηκεν. Προσευχέσθω δὲ κατὰ ἀνατολάς· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο γέγραπται ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Παραλειπομένων, ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ βασιλέως Σολομῶνος ἐν αὐτῷ τῷ ἐγκαινισμῷ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ψαλτωδοὶ μετὰ κυμβάλων καὶ ψαλτηρίων εἰστήκεισαν κατὰ ἀνατολάς, αἰνοῦντες καὶ ἑξομολογούμενοι καὶ λέγοντες· «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ».

Προσευχέσθω δὲ ταῦτα μετὰ τὴν προτέραν εὐχὴν λέγων·

Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ σου τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου, δός μοι σῶμα ἄσπιλον, καρδίαν καθαρὰν, νοῦν ἐγρήγορον, γνῶσιν ἀπλανῆ, Πνεύματος ἁγίου ἐπιφοίτησιν πρὸς κτήσιν καὶ πληροφορίαν τῆς ἀληθείας διὰ τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοι δόξα ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ταῦτα καὶ περὶ τῶν κατηχομένων δίκαιον ἡγήσασθε διατάξασθαι.

Περὶ δὲ τῶν ὑφ' ἡμῶν χειροτονηθέντων ἐπισκόπων ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἡμετέρᾳ γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι εἰσὶν οὗτοι. Ἱεροσολύμων μὲν Ἰάκωβος ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφός, οὗ τελευτήσαντος δεύτερος Συμεὼν ὁ τοῦ Κλωπᾶ, μεθ' ὃν τρίτος Ἰούδας Ἰακώβου. Καισαρείας δὲ τῆς Παλαιστίνης πρότερον μὲν Ζακχαῖος ὁ ποτε τελώνης, μεθ' ὃν Κορνήλιος καὶ τρίτος Θεόφιλος. Ἀντιοχείας δὲ Εὐόδιος μὲν ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου, Ἰγνάτιος δὲ ὑπὸ Παύλου. Τῆς δὲ Ἀλεξανδρέων Ἀννιανὸς πρῶτος ὑπὸ Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ κεχειροτόνηται, δεύτερος δὲ Ἀβίλιος ὑπὸ Λουκᾶ καὶ αὐτοῦ εὐαγγελιστοῦ. Τῆς δὲ Ῥωμαίων Ἐκκλησίας Λῖνος μὲν ὁ Κλαυδίας πρῶτος ὑπὸ Παύλου, Κλήμης δὲ μετὰ τὸν Λίνου θάνατον ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου δεύτερος κεχειροτόνηται. Τῆς δὲ Ἐφέσου Τιμόθεος μὲν ὑπὸ Παύλου, Ἰωάννης δὲ ὑπ' ἐμοῦ Ἰωάννου. Σμύρνης δὲ Ἀρίστων πρῶτος, μεθ' ὃν Στραταίας ὁ Λώιδος καὶ τρίτος Ἀρίστων. Περγάμου δὲ Γάιος καὶ Φιλαδελφείας Δημήτριος ὑπ' ἐμοῦ. Ὑπὸ δὲ Παύλου Λούκιος Κεγχρεῶν καὶ τῆς Κρήτης Τίτος. Διονύσιος δὲ ἐν Ἀθήναις, τῆς δὲ ἐν Φοινίκῃ Τριπόλεως Μαρθόνης. Τῆς δὲ ἐν Φρυγίᾳ Λαοδικείας Ἄρχιππος, Κολασσαέων δὲ Φιλήμων. Βεροίας δὲ τῆς κατὰ Μακεδονίαν Ὀνήσιμος ὁ Φιλήμονος, Κρήσκης δὲ τῶν κατὰ Γαλατίαν Ἐκκλησιῶν. Ἀκύλας δὲ καὶ Νικήτης τῶν

κατὰ Ἀσίαν παροικιῶν, Κρίσπος δὲ τῆς κατὰ Αἴγιναν Ἐκκλησίας. Οὗτοι οἱ ὑφ' ἡμῶν ἐμπιστευθέντες τὰς ἐν Κυρίῳ παροικίας, ὧν τῆς διδασκαλίας μνημονεύοντες πάντοτε παραφυλάσσεσθε τοὺς ἡμετέρους λόγους· καὶ εἶη ὁ Κύριος μεθ' ὑμῶν νῦν τε καὶ εἰς ἀτελευτήτους χρόνους, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν ἡμῖν μέλλων ἀναλαμβάνεσθαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Θεὸν καὶ Πατέρα· «Ἴδου γάρ, φησίν, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἶμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἀμήν.»

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. Αἰνοῦμέν σε, ὕμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε, δοξολογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε διὰ τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως σου, σὲ τὸν ὄντα Θεὸν ἀγέννητον ἕνα, ἀπρόσιτον μόνον, διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν, Κύριε βασιλεῦ ἐπουράνιε, Θεὲ Πάτερ παντοκράτορ. Κύριε ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀμώμου ἀμνοῦ ὃς αἴρει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ· ὅτι σὺ μόνος ἅγιος, σὺ μόνος Κύριος, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ πάσης γεννητῆς φύσεως, τοῦ βασιλέως ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας.

Αἰνεῖτε, παῖδες, Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου. Αἰνοῦμέν σε, ὕμνοῦμέν σε, εὐλογοῦμέν σε διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν, Κύριε βασιλεῦ ὁ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀμώμου ἀμνοῦ, ὃς αἴρει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. Σοὶ πρέπει αἶνος, σοὶ πρέπει ὕμνος, σοὶ δόξα πρέπει τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ἤμα σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου, ὁ διδούς τροφήν πάση σαρκί· πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

BIBLION H

Περὶ χαρισμάτων καὶ χειροτονιῶν καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν

ε. Εὐχή ἐπὶ χειροτονίας ἐπισκόπου.

- ς. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων.
 Χειροθεσία ἐπὶ τῶν κατηχουμένων.
- ζ. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν ἐνεργουμένων.
 Χειροθεσία ἐπὶ τῶν ἐνεργουμένων.
- η. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων.
 Χειροθεσία ἐπὶ τῶν φωτιζομένων.
- θ. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν ἐν μετανοίᾳ.
 Χειροθεσία ὑπὲρ τῶν ἐν μετανοίᾳ.
- ι. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν πιστῶν.
 ια. Ἐπίκλησις τῶν πιστῶν.
- ιε. Εὐχή μετὰ τὴν μετάληψιν.
- ις. Περὶ χειροτονίας πρεσβυτέρου.
- ιζ. Περὶ χειροτονίας διακόνων.
- ιθ. Περὶ χειροτονίας διακονίσεως.
- κα. Περὶ ὑποδιακόνων.
- κβ. Περὶ ἀναγνώστων.
- κγ. Περὶ ὁμολογητῶν.
- κδ. Περὶ παρθένων.
- κε. Περὶ χηρῶν.
- κς. Περὶ ἐπορκιστῶν.
- κζ. Σίμωνος τοῦ Καναναίου διατάξεις ὑπὸ πόσων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ὁ ἐπίσκοπος.
- κη. Τοῦ αὐτοῦ Σίμωνος τοῦ Καναναίου κανόνες ἐκκλησιαστικοί.
- κθ. Διάταξις Ματθαίου ἀποστόλου περὶ ὕδατος καὶ ἐλαίου.
- λ. Περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν ὁ αὐτός.
- λα. Περὶ τῶν περισσευόντων προσφορῶν τοῦ αὐτοῦ.
- λβ. Παύλου ἀποστόλου διατάξεις περὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν.
- λγ. Παύλου καὶ Πέτρου διατάξεις ἀργεῖν τοὺς δούλους κατ' ἑβδομάδα ἡμέρας δύο, τὸ σάββατον καὶ τὴν κυριακὴν, καὶ σχολάζειν τῇ ἐκκλησίᾳ.
- λε. Ἰακώβου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων τοῦ κατὰ σάρκα ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου διατάξεις περὶ λυχνικῶν.
- μ. Εὐχαριστία προσενεκθείσεως ἀπαρχῆς.
- μα. Προσφώνησις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων.
- μβ. Περὶ τῶν ἡμερῶν τῶν κεκοιμημένων, ποίας ἐπιτελεῖν δεῖ.
- με. Περὶ τῶν διωκομένων καὶ φευγόντων διὰ πίστιν, ὅπως ἐπικουρίας τυγχάνωσιν.
- μς. Ὅτι ἕκαστος ἐν ᾧ ἐτάχθη κλήρῳ ὀφείλει ἐμμένων φυλάττειν τὴν τάξιν, ἀλλὰ μὴ ἑαυτῷ ἀρπάζειν τὰ μὴ ἐγχειρισθέντα.
- μζ. Κανόνες ἐκκλησιαστικοί.

Τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας ἡμῖν παραδιδόντος μυστήριον καὶ προσ

καλουμένου Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλληνας εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, καθὼς αὐτός που φησὶν εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν πιστευσάντων· «Ἐφάνε ρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις, τὸ ἔργον, ὃ ἔδωκάς μοι, ἐτελείωσα», καὶ περὶ ἡμῶν λέγοντος τῷ Πατρί· «Πάτερ ἄγιε, εἰ καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἀλλ' ἐγὼ σε ἔγνω καὶ οὗτοί σε ἔγνωσαν», εἰκότως, ὡς ἂν τετελειωμένων ἡμῶν, φησὶ πᾶσιν ἅμα περὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ διὰ τοῦ Πνεύματος διδομένων χαρισμάτων· «Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσιν, γλώσσαις λαλήσουσιν καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσιν· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν, καὶ καλῶς ἔξουσιν», τούτων τῶν χαρισμάτων πρότερον μὲν ἡμῖν δοθέντων τοῖς ἀποστόλοις μέλλουσιν τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλειν πάση τῇ κτίσει, ἔπειτα τοῖς δι' ἡμῶν πιστεύουσιν ἀναγκαίως χορηγουμένων, οὐκ εἰς τὴν τῶν ἐνεργούντων ὠφέλειαν, ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἀπίστων συγκατάθεσιν, ἵνα οὐς οὐκ ἔπεισεν ὁ λόγος, τούτους ἢ τῶν σημείων δυσωπήσῃ δύναμις.

Τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστοῖς ἡμῖν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων· οὔτε γὰρ τὸ δαίμονας ἐκβάλλειν ἡμέτερον κέρδος, ἀλλὰ τῶν ἐνεργείᾳ Χριστοῦ καθαιρομένων, καθὼς αὐτός που παιδεύων ἡμᾶς ὁ Κύριος δεικνύσει λέγων· «Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑπακούουσιν, ἀλλὰ χαίρετε, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τῷ οὐρανῷ», ἐπειδὴ τὸ μὲν αὐτοῦ δυνάμει γίνεται, τὸ δὲ ἡμετέρα εὐνοία καὶ σπουδῇ, δῆλον ὅτι βοηθούμενοι ὑπ' αὐτοῦ. Οὐκ ἐπάναγκες οὖν πάντα πιστὸν δαίμονας ἐκβάλλειν ἢ νεκροὺς ἀνιστᾶν ἢ γλώσσαις λαλεῖν, ἀλλὰ τὸν ἀξιωθέντα χάρισματος ἐπὶ τινὶ αἰτίᾳ χρησίμη εἰς σωτηρίαν τῶν ἀπίστων, δυσωπουμένων πολλάκις οὐ τὴν τῶν λόγων ἀπόδειξιν, ἀλλὰ τὴν τῶν σημείων ἐνέργειαν, ἀξίων ὄντων σωτηρίας.

Οὐδὲ γὰρ πάντες οἱ ἀσεβεῖς ὑπὸ τῶν θαυμάτων ἐντρέπονται· καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς ὁ Θεὸς, ὡς ὅταν λέγῃ ἐν τῷ Νόμῳ ὅτι· «Ἐν ἑτερογλώσσοις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέροις, καὶ οὐ μὴ πιστεύσωσιν.» Οὔτε γὰρ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπίστευσαν τῷ Θεῷ, Μωϋσέως τσαῦτα σημεῖα καὶ τέρατα πεπονηκότος, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων τῷ ὡς Μωϋσεῖ Χριστῷ πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν αὐτοῖς θεραπεύσαντι· καὶ οὔτε ἐκείνους ἐδυσώπησεν ῥάβδος ψυχουμένη εἰς ὄφιν καὶ χεῖρ λευκαينوμένη καὶ Νεῖλος αἱματούμενος, οὔτε τοῦ

τους τυφλοὶ ἀναβλέποντες καὶ χωλοὶ περιπατοῦντες καὶ νεκροὶ ἀνιστάμενοι· καὶ τῷ μὲν ἀνθίσταντο Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, τῷ δὲ Ἄννας καὶ Καϊάφας. Οὕτως οὐ πάντας δυσωπεῖ τὰ σημεῖα, ἀλλὰ μόνους τοὺς εὐγνώμονας, ὧν καὶ χάριν εὐδοκεῖ ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖσθαι δυνάμεις ὡς σοφὸς οἰκονόμος, οὐ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύϊ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει. Ταῦτα δὲ φαμεν ἐπὶ τῷ μὴ ἐπαίρεσθαι τοὺς λαβόντας χαρίσματα τοιάδε κατὰ τῶν μὴ λαβόντων.

Χαρίσματα δὲ λέγομεν τὰ διὰ τῶν σημείων, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος πιστεύσας διὰ Χριστοῦ εἰς τὸν Θεόν, ὃς οὐκ εἴληφεν χάρισμα πνευματικόν. Αὐτό τε γὰρ τὸ ἀπαλλαγῆναι πολυθέου ἀσεβείας καὶ πιστεῦσαι Θεῷ Πατρὶ διὰ Χριστοῦ χάρισμά ἐστι Θεοῦ, τό τε ἀπορρίψαι τὸ ἰουδαϊκὸν κάλυμμα καὶ πιστεῦσαι, ὅτι εὐδοκίᾳ Θεοῦ ὁ πρὸ αἰῶνων μονογενὴς ἐν ὑστέρω καιρῷ ἐκ παρθένου γεγέννηται δίχρα ὁμιλίας ἀνδρός, καὶ ὅτι ἐπολιτεύσατο ὡς ἄνθρωπος ἄνευ ἁμαρτίας πληρώσας πᾶσαν δικαιοσύνην τὴν τοῦ νόμου, καὶ ὅτι συγχωρήσει Θεοῦ σταυρὸν ὑπέμεινεν αἰσχύνῃς καταφρονήσας ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ ὅτι ἀπέθανεν καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη διὰ τριῶν ἡμερῶν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τεσσαράκοντα ἡμέρας παραμείνας τοῖς ἀποστόλοις καὶ πληρώσας πᾶσαν διάταξιν, ἀνελήφθη ἐπ' ὄψεσιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἀποστείλαντα αὐτὸν Θεὸν καὶ Πατέρα. Ὅ ταῦτα πιστεύσας, οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ἀλόγως, ἀλλὰ κρίσει καὶ πληροφορίᾳ, χάρισμα εἴληφεν ἐκ Θεοῦ, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ πάσης αἰρέσεως ἀπαλλαγείς. Μὴ οὖν τις τῶν ποιούντων σημεῖα καὶ τέρατα κρινέτω τινὰ τῶν πιστῶν μὴ ἀξιωθέντα ἐνεργεῖν· διάφορα γὰρ ἐστὶν τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίσματα παρ' αὐτοῦ διὰ Χριστοῦ διδόμενα, καὶ σὺ μὲν εἴληφας τοῦτο, ἐκεῖνος δὲ ἄλλο τι, ἢ γὰρ λόγον σοφίας ἢ γνώσεως ἢ διακρίσεως πνευμάτων ἢ πρόγνωσιν τῶν μελλόντων ἢ λόγον διδακτικὸν ἢ ἀνεξικακίαν ἢ ἐγκράτειαν ἔννομον.

Καὶ γὰρ καὶ Μωϋσῆς, ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐν Αἰγύπτῳ ἐπιτελῶν τὰ σημεῖα οὐ κατεπήρθη τῶν ὁμοφύλων, καὶ θεὸς κληθεὶς οὐκ ἠλαζονεύσατο κατὰ τοῦ ἰδίου προφήτου Ἄαρών. Ἄλλ' οὔτε ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, ἡγησάμενος μετ' αὐτὸν τοῦ λαοῦ κἄν τῷ πρὸς Ἰεβουσαίους πολέμῳ στήσας τὸν ἥλιον κατὰ Γαβαὼν καὶ τὴν σελήνην κατὰ φάραγγα Αἰλῶν διὰ τὸ μὴ αὐταρκεῖν πρὸς τὴν νίκην τὴν ἡμέραν, ἐπήρθη κατὰ τοῦ Φινεῆς ἢ τοῦ Χαλέβ· οὔτε Σαμουὴλ τοσαῦτα παράδοξα ποιήσας παρ' οὐδὲν ἡγήσατο τὸν θεοφιλῆ Δαυίδ, καίτοι ἀμφοτέρω προφήται καὶ ὁ μὲν ἀρχιερεὺς, ὁ δὲ βασιλεὺς. Καὶ ἑπτὰ χιλιάδων ὑπαρχουσῶν

ἐν Ἰσραὴλ ἀγίων τῶν μὴ καμψάντων γόνου τῆ Βάαλ μόνος Ἡλίας ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ τούτου μαθητὴς Ἐλισσαῖος θαυμα τοποιοὶ γεγένηται, ἀλλ' οὔτε Ἡλίας τὸν οἰκονόμον Ἀβδίου ἐξεμυκτήρισεν φοβούμενον μὲν τὸν Θεόν, οὐ ποιοῦντα δὲ σημεῖα, οὔτε Ἐλισσαῖος τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν φρίττοντα τοὺς πολεμίους ὑπερεῖδεν. Ἀλλὰ γὰρ οὔτε Δανιὴλ ὁ σοφὸς ὑσθεὶς δεύτερον ἐκ στόματος λεόντων, οὔτε οἱ τρεῖς παῖδες ἐκ καμίνου πυρὸς ἐξουδένωσαν τοὺς λοιποὺς τῶν ὁμοφύλων· ἠπίσταντο γάρ, ὅτι οὐ τῆ οἰκείᾳ δυνάμει περιεγένοντο τῶν δεινῶν, ἀλλὰ τῆ τοῦ Θεοῦ ἰσχύϊ, καὶ σημεῖα ἐπετέλουν καὶ τῶν δυσχερῶν ἀπηλλάττοντο.

Οὐκοῦν μηδεὶς ὑμῶν ἐπαιρέσθω κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, κἂν προφήτης ἢ κἂν θαυματοποιός· εἰ γὰρ δοθῆ μηκέτι εἶναι που ἄπιστον, περιττὴ λοιπὸν ἔσται πᾶσα σημεῖων ἐνέργεια. Τὸ μὲν γὰρ εἶναι εὐσεβῆ ἐκ τῆς τοῦ τινος εὐνοίας, τὸ δὲ θαυματοποιεῖν ἐκ τῆς τοῦ ἐνεργοῦντος δυνάμεως· ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἡμᾶς αὐτοὺς ὄρα, τὸ δὲ δεύτερον Θεὸν τὸν ἐνεργοῦντα δι' ἃς προείπομεν αἰτίας. Οὐκοῦν μήτε βασιλεὺς ἐξουθενεῖτω τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατηγούς, μήτε ἄρχοντες τοὺς ὑπηκόους· μὴ ὄντων γὰρ τῶν ἀρχομένων περιττοὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ μὴ ὄντων στρατηγῶν οὐ στήσεται βασιλεία. Ἀλλὰ μηδὲ ἐπίσκοπος ἐπαιρέσθω κατὰ τῶν διακόνων ἢ τῶν πρεσβυτέρων, μήτε μὴν οἱ πρεσβύτεροι κατὰ τοῦ λαοῦ· ἐξ ἀλλήλων γὰρ ἔστιν ἡ σύστασις τοῦ συναθροίσματος. Ὅ τε γὰρ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι τίνων εἰσιν ἱερεῖς; Καὶ οἱ λαϊκοὶ τίνων εἰσιν λαϊκοί; Καὶ τὸ μὲν εἶναι χριστιανὸν ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ ἀπόστολον ἢ ἐπίσκοπον ἢ ἄλλο τι οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ διδόντι Θεῷ τὰ χαρίσματα. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω διὰ τοὺς ἀξιωθέντας χαρισμάτων ἢ ἀξιωμάτων.

Ἐκεῖνο δὲ προστίθεμεν τῷ λόγῳ, ὅτι οὔτε πᾶς ὁ προφητεῶν ὄσιος οὔτε πᾶς ὁ δαίμονας ἐλαύνων ἅγιος. Καὶ γὰρ καὶ Βαλαάμ ὁ τοῦ Βεῶρ ὁ μάντις προεφήτευσεν δυσσεβῆς ὧν καὶ Καϊάφας ὁ ψευδώνυμος ἀρχιερεὺς, πολλὰ δὲ καὶ ὁ διάβολος προλέγει καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν δαίμονες· καὶ οὐ παρὰ τοῦτο μέτεστιν αὐτοῖς εὐσεβείας σπινθήρ, ἀγνοία γὰρ εἰσιν πεπεισμένοι δι' ἐκούσιον κακόνοιαν. Δῆλον οὖν ὅτι οἱ ἀσεβεῖς, κἂν προφητεύωσιν, οὐ καλύπτουσιν διὰ τῆς προφητείας τὴν ἑαυτῶν ἀσέβειαν, οὐδὲ οἱ δαίμονας ἐλαύνοντες ἐκ τῆς τούτων ὑποχωρήσεως ὀσιωθήσονται· ἀλλήλους γὰρ ἀπατῶσιν, καθάπερ οἱ τὰς παιδίας γέλωτος ἔνεκα ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοὺς προσανέχοντας αὐτοῖς ἀπολλύουσιν. Οὔτε δὲ βασιλεὺς δυσσεβῆς βασιλεὺς ἔτι ὑπάρχει, ἀλλὰ

τύραννος, οὔτε ἐπίσκοπος ἀγνοία ἢ κακονοία πεπεισμένος ἔτι ἐπίσκοπός ἐστιν, ἀλλὰ ψευδώνυμος, οὐ παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ παρὰ ἀνθρώπων προβληθείς, ὡς Ἀνανίας καὶ Σαμαίας ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ Σεδεκίας καὶ Ἀχίας οἱ ἐν Βαβυλῶνι ψευδοπροφήται. Ἀλλὰ καὶ Βαλαάμ ὁ μάντις τιμωρίαν ἔτισε διαφθείρας τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῷ Βεελφεγῶρ, καὶ Καϊάφας ὕστερον αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ γέγονεν, καὶ οἱ υἱοὶ Σκευᾶ ἐπιχειροῦντες δαίμονας ἐλαύνειν ὑπ' αὐτῶν τραυματῖαι γενόμενοι ἔφυγον ἀπρεπῶς, καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα ἀσεβήσαντες παντοίας τιμωρίας ἔτισαν. Δῆλον οὖν ὡς καὶ οἱ ψευδώνυμοι ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι οὐκ ἐκφεύζονται τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δίκην· ἠθήσεται γὰρ αὐτοῖς καὶ νῦν· «Ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντές μου τὸ ὄνομα, παραδώσω ὑμᾶς εἰς σφαγὴν ὡς Σεδεκίαν καὶ Ἀχίαν, οὓς ἀπετηγάνισεν βασιλεὺς Βαβυλῶνος», ὡς φησὶν Ἱερεμίας ὁ προφήτης. Ταῦτα δὲ φαμεν οὐ τὰς ἀληθεῖς προφητείας ἐξουθενοῦντες, ἴσμεν γὰρ αὐτὰς κατ' ἐπίνοιαν Θεοῦ ἐν τοῖς ὁσίοις ἐνεργεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ θράσος τῶν ἀλαζονευομένων καταστέλλοντες καὶ προστιθέντες ἐκεῖνο, ὅτι τῶν τοιούτων ὁ Θεὸς περιαιρεῖ τὴν χάριν· «Ὑπερηφάνοις γὰρ ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.» Σίλας μὲν οὖν καὶ Ἄγαβος ἐφ' ἡμῶν προφητεύσαντες οὐ παρεξέτειναν ἑαυτοὺς τοῖς ἀποστόλοις οὐδὲ ὑπερέβησαν τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καίτοι θεοφιλεῖς ὄντες. Προεφήτευσαν δὲ καὶ γυναῖκες, τὸ μὲν παλαιὸν Μαριάμ ἡ Μωϋσέως καὶ Ἀαρῶν ἀδελφή, μετὰ δὲ αὐτὴν Δεββώρα, καὶ μετ' αὐτὴν Ὀλδὰ καὶ Ἰουδίθ, ἡ μὲν ἐπὶ Ἰωσίου, ἡ δὲ ἐπὶ Δαρείου· καὶ ἡ μήτηρ δὲ τοῦ Κυρίου προεφήτευσεν καὶ Ἐλισαβὲτ ἡ συγγενὴς αὐτῆς καὶ Ἄννα, καὶ ἐφ' ἡμῶν αἱ Φιλίππου θυγατέρες· ἀλλ' οὐκ ἐπήρθησαν κατὰ τῶν ἀνδρῶν αὐταί, ἀλλ' ἐφύλαξαν τὰ οἰκεῖα μέτρα. Οὐκοῦν καὶ ἐν ὑμῖν κἂν γυνὴ τις ἢ κἂν ἀνὴρ, καὶ τύχη τοιαύτης τινὸς χάριτος, ταπεινοφρονεῖτω, ἵνα ἐπ' αὐτῷ εὐδοκῆ ὁ Θεός. «Ἐπὶ τίνα γάρ, φησὶν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;» Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τοῦ λόγου ἐξεθέμεθα περὶ τῶν χαρισμάτων, ὅσαπερ ὁ Θεὸς κατ' ἰδίαν βούλησιν παρέσχεν ἀνθρώποις, καὶ ὅπως τῶν ψευδῶν ἐπιχειρούντων λέγειν ἢ ἀλλοτρίῳ πνεύματι κινουμένων ἤλεγξε τὸν τρόπον, καὶ ὅτι πονηροῖς πολλάκις ἀπεχρήσατο ὁ Θεὸς πρὸς τε προφητεῖαν καὶ τερατοποιῖαν. Νυνὶ δὲ δὲ ἐπὶ τὸ κορυφαϊότατον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διατυπώσεως ὁ λόγος ἡμᾶς ἐπείγει, ὅπως καὶ ταύτην μαθόντες παρ' ἡμῶν τὴν διάταξιν, οἱ ταχθέντες δι' ἡμῶν γνώμη Χριστοῦ ἐπίσκοποι, πάντα κατὰ τὰς παρα

δοθείσας ἡμῖν ἐντολὰς ποιῆσθε, εἰδότες, ὅτι ὁ ἡμῶν ἀκούων Χριστοῦ ἀκούει, ὁ δὲ Χριστοῦ ἀκούων τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ Πατρός ἀκούει, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Ἄμα τοίνυν ὑπάρχοντες ἡμεῖς οἱ δεκαδύο τοῦ Κυρίου ἀπόστολοι τάσδε τὰς θείας ὑμῖν ἐντελλόμεθα διατάξεις περὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τύπου, συμπαρόντος ἡμῖν καὶ τοῦ τῆς ἐκλογῆς σκεύους Παύλου τοῦ συναποστόλου ἡμῶν καὶ Ἰακώβου τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν λοιπῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἑπτὰ διακόνων.

Πρῶτος οὖν ἐγὼ φημι Πέτρος ἐπίσκοπον χειροτονεῖσθαι, ὡς ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἅμα πάντες διετάξαμεθα, ἐν πᾶσιν ἄμεμπτον, ἀριστίνδην ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκλελεγμένον. Οὗ ὀνομασθέντος καὶ ἀρέσαντος συνελθῶν ὁ λαὸς ἅμα τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ τοῖς παροῦσιν ἐπισκόποις ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὁ πρόκριτος τῶν λοιπῶν ἐρωτάτω τὸ πρεσβυτέριον καὶ τὸν λαόν, εἰ αὐτός ἐστιν, ὃν αἰτοῦνται εἰς ἄρχοντα. Καὶ ἐπινευσάντων προσεπερωτάτω, εἰ μαρτυρεῖται ὑπὸ πάντων ἄξιός ἐστιν τῆς μεγάλης ταύτης καὶ λαμπρᾶς ἡγεμονίας, εἰ τὰ κατὰ τὴν εἰς Θεὸν αὐτῷ εὐσέβειαν κατῶρθωται, εἰ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια πεφύλακται, εἰ τὰ κατὰ τὸν οἶκον αὐτοῦ καλῶς ὤκονόμηται, εἰ τὰ κατὰ τὸν βίον ἀνεπιλήπτως. Καὶ πάντων ἅμα κατὰ ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ κατὰ πρόληψιν μαρτυρησάντων τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, ὡς ἐπὶ δικαστῆ Θεῷ καὶ Χριστῷ, παρόντος δηλαδὴ καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ λειτουργικῶν πνευμάτων, ἐκ τρίτου πάλιν πυθέσθωσαν, εἰ ἄξιός ἐστιν ἀληθῶς τῆς λειτουργίας, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθῆσεται πᾶν ῥῆμα. Καὶ συνθεμένων αὐτῶν ἐκ τρίτου ἄξιον εἶναι, ἀπαιτείσθωσαν οἱ πάντες σύνθημα, καὶ δόντες προθύμως ἀκουέσθωσαν.

Καὶ σιωπῆς γενομένης εἰς τῶν πρώτων ἐπισκόπων ἅμα καὶ δυσὶν ἑτέροις πλησίον τοῦ θυσιαστηρίου ἐστῶς, τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων σιωπῇ προσευχομένων, τῶν δὲ διακόνων τὰ θεῖα Εὐαγγέλια ἐπὶ τῆς τοῦ χειροτονουμένου κεφαλῆς ἀνεπτυγμένα κατεχόντων, λεγέτω πρὸς Θεόν· Ὁ ἐν, δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἀγέννητος καὶ ἀβασίλευτος, ὁ ἀεὶ ὢν καὶ πρὸ τῶν αἰώνων ὑπάρχων, ὁ πάντη ἀνενδεὴς καὶ πάσης αἰτίας καὶ γενέσεως κρείττων, ὁ μόνος ἀληθινός, ὁ μόνος σοφός, ὁ ὢν μόνος ὑψιστος, ὁ τῇ φύσει ἀόρατος, οὗ τὸ εἶναι γνῶσις ἄναρχος, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ ἀσύγκριτος, ὁ τὰ πάντα εἰδὼς πρὶν γενέσεως αὐτῶν, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ ἀπρόσιτος, ὁ ἀδέσποτος· ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ

σου τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ὁ δημιουργὸς τῶν ὄλων δι' αὐτοῦ, ὁ προνοητὴς, ὁ κηδεμὼν, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν· σὺ ὁ δοὺς ὄρους Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ Χριστοῦ σου ὑπὸ μάρτυρι τῶ παρακλήτῳ διὰ τῶν σῶν ἀποστόλων καὶ ἡμῶν διδασκάλων, τῶν χάριτι σῆ παρεστῶτων ἐπισκόπων, ὁ προορίσας ἐξ ἀρχῆς ἱερεῖς εἰς ἐπιστάσιαν τοῦ λαοῦ σου, Ἄβελ ἐν πρώτοις, Σὴθ καὶ Ἐνώχ καὶ Ἐνώχ καὶ Νῶε καὶ Μελχισεδὲκ καὶ Ἰώβ· ὁ ἀναδείξας Ἀβραάμ καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχας σὺν τοῖς πιστοῖς σου θεράπουσιν Μωϋσεῖ καὶ Ἀαρὼν καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Φινεές, ὁ ἐξ αὐτῶν προχειρισάμενος ἄρχοντας καὶ ἱερεῖς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ὁ τὸν Σαμουὴλ ἐκλεξάμενος εἰς ἱερέα καὶ προφήτην, ὁ τὸ ἁγίασμά σου ἀλειτούργητον μὴ ἐγκαταλιπὼν, ὁ εὐδοκήσας ἐν οἷς ἡρετίσω δοξασθῆναι· αὐτὸς καὶ νῦν μεσιτεία τοῦ Χριστοῦ σου δι' ἡμῶν ἐπίχεε τὴν δύναμιν τοῦ ἡγεμονικοῦ σου Πνεύματος, ὅπερ διακονεῖται τῷ ἡγαπημένῳ σου παιδί Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅπερ ἐδώρησατο γνώμη σου τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις σου τοῦ αἰωνίου Θεοῦ. Δὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου, καρδιογνώστα Θεέ, ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ὃν ἐξελέξω εἰς ἐπισκοπὴν, ποιμαίνειν τὴν ἁγίαν σου ποίμνην καὶ ἀρχιερατεύειν σοι, ἀμέμπτως λειτουργοῦντα νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ ἐξιλασκόμενόν σου τὸ πρόσωπον, ἐπισυναγαγεῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν σωζομένων καὶ προσφέρειν σοι τὰ δῶρα τῆς ἀγίας σου Ἐκκλησίας. Δὸς αὐτῷ, δέσποτα παντοκράτορ, διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τὴν μετουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε ἔχειν ἐξουσίαν ἀφιέναι ἁμαρτίας κατὰ τὴν ἐντολήν σου, διδόναι κλήρους κατὰ τὸ πρόσταγμά σου, λύειν δὲ πάντα σύνδεσμον κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκας τοῖς ἀποστόλοις, εὐαρεστεῖν δέ σοι ἐν πραότητι καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως προσφέροντά σοι καθαρὰν καὶ ἀνάιμακτον θυσίαν, ἣν διὰ Χριστοῦ διετάξω, τὸ μυστήριον τῆς καινῆς διαθήκης, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας διὰ τοῦ ἁγίου Παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ταῦτα ἐπευξαμένου οἱ λοιποὶ ἱερεῖς ἐπιλεγέτωσαν· Ἀμήν, καὶ σὺν αὐτοῖς ἅπας ὁ λαός.

Καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν εἰς τῶν ἐπισκόπων ἀναφερέτω τὴν θυσίαν ἐπὶ τῶν χειρῶν τοῦ χειροτονηθέντος. Καὶ τῇ ἔωθεν ἐνθρονιζέσθω εἰς τὸν αὐτῷ διαφέροντα τόπον παρὰ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων, πάντων αὐτὸν φιλησάντων τῷ ἐν

Κυρίῳ φιλήματι.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Νόμου καὶ τῶν
Προφητῶν, τῶν τε Ἐπιστολῶν ἡμῶν καὶ τῶν Πράξεων
καὶ τῶν Εὐαγγελίων, ἀσπασάσθω ὁ χειροτονηθεὶς τὴν
ἐκκλησίαν, λέγων·

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη
τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος
μετὰ πάντων ὑμῶν.

Καὶ πάντες ἀποκρινέσθωσαν· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Καὶ μετὰ τὴν πρόσρησιν προσλαλησάτω τῷ λαῷ
λόγους παρακλήσεως.

Καὶ πληρώσαντος αὐτοῦ τὸν τῆς διδασκαλίας λόγον
φημί ἐγὼ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Πέτρου· Ἀναστάντων
ἀπάντων ὁ διάκονος ἐφ' ὑψηλοῦ τινος ἀνελθὼν κηρυττέτω·
Μήτις τῶν ἀκρωμένων, μήτις τῶν ἀπίστων.

Καὶ ἡσυχίας γενομένης λεγέτω· Εὐξασθε, οἱ
κατηχούμενοι.

Καὶ πάντες οἱ πιστοὶ κατὰ διάνοιαν ὑπὲρ αὐτῶν προ
σευχέσθωσαν λέγοντες· Κύριε ἐλέησον.

Διακονεῖτω δὲ ὑπὲρ αὐτῶν λέγων·

Ἵπὲρ τῶν κατηχουμένων πάντες ἐκτενῶς τὸν Θεὸν
παρακαλέσωμεν, ἵνα ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλόφρων εὐμενῶς
εἰσακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτῶν καὶ τῶν παρακλήσεων, καὶ
προσδεξάμενος αὐτῶν τὴν ἰκεσίαν ἀντιλάβηται αὐτῶν καὶ
δῶ αὐτοῖς τὰ αἰτήματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πρὸς τὸ
συμφέρον, ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ
αὐτοῦ, φωτίσῃ αὐτοὺς καὶ συνείσῃ, παιδεύσῃ αὐτοὺς τὴν
θεογνωσίαν, διδάξῃ αὐτοὺς τὰ προστάγματα αὐτοῦ καὶ τὰ
δικαιώματα, ἐγκαταφυτεύσῃ ἐν αὐτοῖς τὸν ἀγνὸν αὐτοῦ καὶ
σωτήριον φόβον, διανοίξῃ τὰ ὦτα τῶν καρδιῶν αὐτῶν πρὸς
τὸ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καταγίνεσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός,
βεβαιώσῃ δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ εὐσεβείᾳ, ἐνώσῃ καὶ ἐγκατα
ριθμίσῃ αὐτοὺς τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ποιμνίῳ, καταξιώσας αὐτοὺς
τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρ
σίας, τῆς ὄντως ζωῆς· ὕσῃται δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πάσης
ἀσεβείας καὶ μὴ δῶ τόπον τῷ ἄλλοτρίῳ κατ' αὐτῶν,
καθαρίσῃ δὲ αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ
πνεύματος, ἐνοικήσῃ τε ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσῃ διὰ
τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, εὐλογήσῃ τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς
ἐξόδους καὶ κατευθύνῃ αὐτοῖς τὰ προκείμενα εἰς τὸ συμφέρον.
Ἔτι ἐκτενέστερον ὑπὲρ αὐτῶν ἰκετεύσωμεν, ἵνα ἀφέσεως
τυχόντες τῶν πλημμελημάτων διὰ τῆς μυσήσεως ἀξιωθῶσιν
τῶν ἁγίων μυστηρίων καὶ τῆς μετὰ τῶν ἁγίων διαμονῆς.

Ἐγείρεσθε, οἱ κατηχούμενοι· τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ αἰτήσασθε, εἰρηνικὴν τὴν ἡμέραν καὶ ἀναμάρτητον καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ὑμῶν, χριστιανὰ τὰ τέλη ὑμῶν, ἴλεω καὶ εὐμενῇ τὸν Θεόν, ἄφραστον πλημμελημάτων· ἑαυτοὺς τῷ μόνῳ ἀγεννήτῳ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παράθεσθε. Κλίνετε καὶ εὐλογεῖσθε.

Ἐφ' ἑκάστῳ δὲ τούτων ὧν ὁ διάκονος προσφωνεῖ, ὡς προεῖπομεν, λεγέτω ὁ λαός· Κύριε ἐλέησον, καὶ πρὸ πάντων τὰ παιδία.

Κλινόντων δὲ αὐτῶν τὰς κεφαλὰς εὐλογεῖτω αὐτοὺς ὁ χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος εὐλογίαν τοιάνδε·

Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀγέννητος καὶ ἀπρόσιτος, ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Χριστοῦ σου τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου, ὁ Θεὸς τοῦ Παρακλήτου καὶ τῶν ὄλων Κύριος, ὁ διὰ Χριστοῦ διδασκάλους τοῖς μαθηταῖς ἐπιστήσας πρὸς μάθησιν τῆς εὐσεβείας· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ δὸς αὐτοῖς καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτῶν πρὸς τὸ εἰδέναι καὶ ποιεῖν τὸ θέλημά σου ἐν καρδίᾳ πλήρει καὶ ψυχῇ θελούσῃ· Καταξίωσον αὐτοὺς τῆς ἀγίας μνήσεως καὶ ἔνωσον τῇ ἀγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ καὶ μετόχους ποιήσον τῶν θείων μυστηρίων διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντος, δι' οὗ σοι δόξα καὶ τὸ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Καὶ μετὰ τοῦτο ὁ διάκονος λεγέτω· Προέλθετε, οἱ κατηχούμενοι, ἐν εἰρήνῃ.

Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐτοὺς λεγέτω·

Εὕξασθε, οἱ ἐνεργούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων.

Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν, ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς διὰ Χριστοῦ ἐπιτιμῆσιν τοῖς ἀκαθάρτοις καὶ πονηροῖς πνεύμασιν καὶ ἴσθηται τοὺς αὐτοῦ ἰκέτας ἀπὸ τῆς τοῦ ἀλλοτρίου καταδυναστείας· ὁ ἐπιτιμῆσας τῷ λεγεῶνι τῶν δαιμόνων καὶ τῷ ἀρχεκάκῳ διαβόλῳ, αὐτὸς ἐπιτιμῆσιν καὶ νῦν τοῖς ἀποστάταις τῆς εὐσεβείας καὶ ἴσθηται τὰ ἑαυτοῦ πλάσματα ἀπὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ καθάρισιν αὐτά, ἃ μετὰ πολλῆς σοφίας ἐποίησεν. Ἔτι ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν· Σῶσον καὶ ἀνάστησον αὐτούς, ὁ Θεός, ἐν τῇ δυνάμει σου. Κλίνετε, οἱ ἐνεργούμενοι, καὶ εὐλογεῖσθε.

Ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἐπευχέσθω λέγων·

Ὁ τὸν ἰσχυρὸν δῆσας καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσας, ὁ δοὺς ἡμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ

σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ τὸν ἄνθρωπον κτόνον ὄφιν δεσμώτην παραδοὺς ἡμῖν ὡς στρουθίον παιδίον, ὃν φρίττει πάντα καὶ τρέμει ἀπὸ προσώπου δυνάμεώς σου, ὁ ἥξας αὐτὸν ὡς ἀστραπὴν ἐξ οὐρανοῦ εἰς γῆν, οὐ τοπικῶς ἡγμάτι, ἀλλὰ ἀπὸ τιμῆς εἰς ἀτιμίαν δι' ἐκούσιον αὐτοῦ κακόνιοιαν· Οὐ τὸ βλέμμα ξηραίνει ἄβυσσον καὶ ἡ ἀπειλὴ τήκει ὄρη καὶ ἡ ἀλήθεια μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ὃν αἰνεῖ τὰ νήπια καὶ εὐλογεῖ τὰ θηλάζοντα, ὃν ὑμνοῦσιν καὶ προσκυνοῦσιν ἄγγελοι· Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται, ὁ ἀπειλῶν θαλάσση καὶ ξηραίνων αὐτὴν καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξερημῶν, οὗ νεφέλαι κονιορτὸς τῶν ποδῶν, ὁ περιπατῶν ἐπὶ θαλάσσης ὡς ἐπ' ἐδάφους· Μονογενὴ Θεέ, μεγάλου Πατρὸς Υἱέ, ἐπιτίμησον τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν καὶ ὕσαι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου ἐκ τῆς τοῦ ἄλλοτρίου πνεύματος ἐνεργείας, ὅτι σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας καὶ διὰ σοῦ τῷ σῶ Πατρὶ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ὁ διάκονος λεγέτω· Προέλθετε, οἱ ἐνεργούμενοι.

Καὶ μετὰ τοῦτο προσφωνεῖτω·

Εὐξασθε, οἱ φωτιζόμενοι.

Ἐκτενῶς οἱ πιστοὶ πάντες ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσωμεν, ὅπως ὁ Κύριος καταξιώσῃ αὐτούς, μνηθέντας εἰς τὸν τοῦ Χριστοῦ θάνατον, συναναστῆναι αὐτῶ καὶ μετὸ χροῦς γενέσθαι τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ κοινωνοὺς τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, ἐνώση καὶ συγκαταλέξῃ αὐτοὺς μετὰ τῶν σωζομένων ἐν τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ἔτι ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν δεηθῶμεν· σῶσον καὶ ἀνάστησον αὐτοὺς ἐν τῇ σῇ χάριτι. Κατασφραγισάμενοι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, κλίνατε.

Εὐλογεῖσθωσαν οὖν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τήνδε τὴν εὐλογίαν·

Ὁ προειπὼν διὰ τῶν ἀγίων σου προφητῶν τοῖς μυομένοις· «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε», καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ νομοθετήσας τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τοὺς βαπτιζομένους καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς καὶ ἀγίασον, καὶ παρασκεύασον ἀξίους γενέσθαι τῆς πνευματικῆς σου δωρεᾶς καὶ τῆς ἀληθινῆς σου υἰοθεσίας, τῶν πνευματικῶν σου μυστηρίων, τῆς μετὰ τῶν σωζομένων ἐπισυναγωγῆς διὰ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Καὶ λεγέτω ὁ διάκονος· Προέλθετε, οἱ φωτιζόμενοι.

Καὶ μετὰ τοῦτο κηρυττέτω·

Εὕξασθε, οἱ ἐν τῇ μετανοίᾳ. Ἐκτενῶς πάντες ὑπὲρ τῶν ἐν μετανοίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν παρακαλέσωμεν, ὅπως ὁ φιλοικτίρμων Θεὸς ὑποδείξῃ αὐτοῖς ὁδὸν μετανοίας, προσδέξῃται αὐτῶν τὴν παλινωδίαν καὶ τὴν ἐξομολόγησιν, καὶ συντρίψῃ τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν ἐν τάχει καὶ λυτρώσῃται αὐτοὺς ἀπὸ τῆς παγίδος τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἐπηρείας τῶν δαιμόνων, καὶ ἐξέλῃται αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς ἀθεμίτου λόγου καὶ πάσης ἀτόπου πράξεως καὶ πονηρᾶς ἐννοίας· Συγχωρήσῃ δὲ αὐτοῖς πάντα τὰ παραπτώματα αὐτῶν, τὰ τε ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια καὶ ἐξαλείψῃ τὸ κατ' αὐτῶν χειρόγραφον καὶ ἐγγράψῃται αὐτοὺς ἐν βίβλῳ ζωῆς, καθάρῃ δὲ αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ ἐνώσῃ αὐτοὺς ἀποκαταστήσας εἰς τὴν ἀγίαν αὐτοῦ ποιμνίαν.

Ὅτι αὐτὸς γινώσκει τὸ πλάσμα ἡμῶν, ὅτι τίς καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν, ἢ τίς παρησιάζεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἀμαρτίας; Πάντες γὰρ ἔσμεν ἐν ἐπιτιμίοις.

Ἔτι ὑπὲρ αὐτῶν ἐκτενέστερον δεηθῶμεν, ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ὅπως ἀποστραφέντες πᾶν ἔργον ἀθέμιτον προσοικειωθῶσιν πάσῃ πράξει ἀγαθῇ, ἵνα ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἢ τάχος εὐμενῶς προσδεξάμενος αὐτῶν τὰς λιτάς, ἀποκαταστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν προτέραν ἀξίαν καὶ ἀποδώσῃ αὐτοῖς τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶς στηρίξῃ αὐτούς, ἵνα μηκέτι σαλευθῶσιν τὰ διαβήματα αὐτῶν, ἀλλὰ καταξιωθῶσιν κοινωνοὶ γενέσθαι τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἱερῶν καὶ μέτοχοι τῶν θείων μυστηρίων, ἵνα ἄξιοι ἀποφανθέντες τῆς υἰοθεσίας τύχωσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἔτι ἐκτενῶς ὑπὲρ αὐτῶν πάντες εἴπωμεν· Κύριε ἐλέησον· σῶσον αὐτούς, ὁ Θεός, καὶ ἀνάστησον τῷ ἐλέει σου. Ἀναστάντες τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ κλίνατε καὶ εὐλογεῖσθε.

Ἐπευχέσθω οὖν ὁ ἐπίσκοπος τοιάδε τινά·

Παντοκράτορ Θεὲ αἰώνιε, δέσποτα τῶν ὅλων, κτίστα καὶ πρῦτα τῶν ὄντων, ὁ τὸν ἄνθρωπον κόσμου κόσμον ἀναδείξας διὰ Χριστοῦ καὶ νόμον δούς αὐτῷ ἔμφυτον καὶ γραπτὸν πρὸς τὸ ζῆν αὐτὸν ἐνθέσμως ὡς λογικόν, καὶ ἁμαρτόντι ὑποθήκην δούς πρὸς μετάνοιαν τὴν σου τοῦ ἀγαθότητα· ἔπιδε ἐπὶ τοὺς κεκλικότας σοι αὐχένα ψυχῆς καὶ σώματος, ὅτι οὐ βούλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν, ὥστε ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ζῆν. Ὁ Νινευιτῶν προσδεξάμενος τὴν μετάνοιαν, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ τὸν υἱὸν προσδεξάμενος τὸν καταφαγόντα τὸν βίον αὐτοῦ ἀσώτως

πατρικοῖς σπλάγχνοις διὰ τὴν μετάνοιαν, αὐτὸς καὶ νῦν πρόσδεξαι τῶν ἱκετῶν σου τὴν μετάνωσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν, ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται σοι· ἔαν γὰρ ἀνομίας παρατηρήσῃ, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἴλασμός ἐστιν. Καὶ ἀποκατάστησον αὐτοὺς τῇ ἀγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ προτέρᾳ ἀξίᾳ καὶ τιμῇ διὰ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ σοι δόξα καὶ προσκύνησις ἐν τῷ ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Ἀπολύεσθε, οἱ ἐν μετανοίᾳ.

Καὶ προστιθέτω·

Μήτις τῶν μὴ δυναμένων προσελθέτω. Ὅσοι πιστοί, κλίνωμεν γόνυ· δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, πάντες συντόνως τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παρακαλέσωμεν.

Ἐπεὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐσταθείας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀγίων Ἐκκλησιῶν δεηθῶμεν, ὅπως ὁ τῶν ὄλων Θεὸς ἀίδιον καὶ ἀναφαίρετον τὴν ἑαυτοῦ εἰρήνην ἡμῖν παράσχοιτο, ἵνα ἐν πληροφορίᾳ τῆς κατ' εὐσέβειαν ἀρετῆς διατελοῦντας ἡμᾶς συντηρήσῃ.

Ἐπεὶ τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἄσειστον αὐτὴν καὶ ἀκλυδώνιστον διαφυλάξῃ καὶ διατηρήσῃ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τεθεμελιωμένην ἐπὶ τὴν πέτραν.

Καὶ ὑπερ τῆς ἐνθάδε ἀγίας παροικίας δεηθῶμεν, ὅπως καταξιώσῃ ἡμᾶς ὁ τῶν ὄλων Κύριος ἀνευδότης τὴν ἐπουράνιον αὐτοῦ ἐλπίδα μεταδίωκειν καὶ ἀδιάλειπτον αὐτῷ τῆς δεήσεως ἀποδιδόναι τὴν ὀφειλήν.

Ἐπεὶ πάσης ἐπισκοπῆς τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας δεηθῶμεν.

Καὶ ὑπερ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Ἰακώβου καὶ τῶν παροικιῶν αὐτοῦ δεηθῶμεν, ὑπερ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Κλήμεντος καὶ τῶν παροικιῶν αὐτοῦ δεηθῶμεν, ὑπερ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Εὐδοίου καὶ τῶν παροικιῶν αὐτοῦ δεηθῶμεν, ὑπερ τοῦ ἐπισκόπου ἡμῶν Ἀννιανοῦ καὶ τῶν παροικιῶν αὐτοῦ δεηθῶμεν, ὅπως ὁ οἰκτίρμων Θεὸς χαρίσῃται αὐτοὺς ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ Ἐκκλησίαις σώους, ἐντίμους, μακροήμερους, καὶ τίμιον αὐτοῖς τὸ γῆρας παράσχηται ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ.

Καὶ ὑπερ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἕσῃται αὐτοὺς ἀπὸ παντὸς ἀτόπου καὶ πονηροῦ πράγματος καὶ σῶον καὶ ἐντιμον τὸ πρεσβυτέριον αὐτοῖς παράσχοι.

Ἐπὲρ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας καὶ ὑπηρεσίας
δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἄμεμπτον αὐτοῖς τὴν διακονίαν
παράσχηται.

Ἐπὲρ ἀναγνωστῶν, ψαλτῶν, παρθένων, χηρῶν τε
καὶ ὀρφανῶν δεηθῶμεν, ὑπὲρ τῶν ἐν συζυγίαις καὶ τεκνο
γονίαις δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος τοὺς πάντας αὐτοὺς
ἐλεήσῃ.

Ἐπὲρ εὐνοῦχων ὁσίως πορευομένων δεηθῶμεν, ὑπὲρ
τῶν ἐν ἐγκρατεία καὶ εὐλαβείᾳ δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ τῶν καρποφορούντων ἐν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ
ποιούντων τοῖς πένησιν τὰς ἐλεημοσύνας δεηθῶμεν, καὶ ὑπὲρ
τῶν τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπαρχὰς προσφερόντων Κυρίῳ τῷ
Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν, ὅπως ὁ πανάγαθος Θεὸς ἀμείψῃται
αὐτοὺς ταῖς ἐπουρανίαις αὐτοῦ δωρεαῖς καὶ δῶ αὐτοῖς ἐν
τῷ παρόντι ἑκατονταπλασίονα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν
αἰώνιον, καὶ χαρίσῃται αὐτοῖς ἀντὶ τῶν προσκαίρων τὰ
αἰώνια, ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια.

Ἐπὲρ τῶν νεοφωτίστων ἀδελφῶν ἡμῶν δεηθῶμεν,
ὅπως ὁ Κύριος στηρίξῃ αὐτοὺς καὶ βεβαιώσῃ.

Ἐπὲρ τῶν ἐν ἀρρωστίᾳ ἐξεταζομένων ἀδελφῶν ἡμῶν
δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἕσθῃ αὐτοὺς πάσης νόσου
καὶ πάσης μαλακίας καὶ σώους ἀποκαταστήσῃ τῇ ἀγίᾳ
αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐπὲρ πλεόντων καὶ ὁδοιπορούντων δεηθῶμεν, ὑπὲρ
τῶν ἐν μετάλλοις καὶ ἐξορίαις καὶ φυλακαῖς καὶ δεσμοῖς
ὄντων διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, ὑπὲρ τῶν ἐν πικρᾷ
δουλείᾳ καταπονυμένων δεηθῶμεν.

Ἐπὲρ ἐχθρῶν καὶ μισούντων ἡμᾶς δεηθῶμεν, ὑπὲρ
τῶν διωκόντων ἡμᾶς διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν,
ὅπως ὁ Κύριος πραιῦνας τὸν θυμὸν αὐτῶν διασκεδάσῃ τὴν
καθ' ἡμῶν ὀργήν.

Ἐπὲρ τῶν ἕξω ὄντων καὶ πεπλανημένων δεηθῶμεν,
ὅπως ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐπιστρέψῃ.

Τῶν νηπίων τῆς Ἐκκλησίας μνημονεύσωμεν, ὅπως
ὁ Κύριος τελειώσας αὐτὰ ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ εἰς μέτρον
ἡλικίας ἀγάγοι.

Ἐπὲρ ἀλλήλων δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος διατηρήσῃ
ἡμᾶς καὶ διαφυλάξῃ τῇ αὐτοῦ χάριτι εἰς τέλος καὶ ἕσθῃ
ἡμᾶς τοῦ πονηροῦ καὶ πάντων τῶν σκανδάλων τῶν
ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν καὶ σῶσῃ εἰς τὴν βασιλείαν
αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον.

Ἐπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῆς δεηθῶμεν.

Σῶσον καὶ ἀνάστησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῷ ἐλέει σου.

Ἐγειρόμεθα· δεηθέντες ἔκτενῶς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους
τῷ ζῶντι Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παραθώμεθα.

Ἐπευχέσθω οὖν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ λεγέτω.

Κύριε παντοκράτορ, ὕψιστε ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν,
ἅγιε ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενε, ἄναρχε, μόναρχε, ὁ διὰ Χριστοῦ
κήρυγμα γνώσεως δούς ἡμῖν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς δόξης
καὶ τοῦ ὀνόματός σου οὗ ἐφάνέρωσεν ἡμῖν εἰς κατάληψιν·
αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιθε δι' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ποιμνιόν σου τοῦτο
καὶ λύτρωσαι αὐτὸ πάσης ἀγνοίας καὶ πονηρᾶς πράξεως,
καὶ δὸς φόβῳ φοβεῖσθαί σε καὶ ἀγάπῃ ἀγαπᾶν σε καὶ
στέλλεσθαι ἀπὸ προσώπου δόξης σου. Εὐμενῆς αὐτοῖς
γενοῦ καὶ ἴλεως καὶ ἐπήκοος ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτῶν,
καὶ φύλαξον αὐτοὺς ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους, ἵνα
ᾧσιν ἅγιοι σώματι καὶ ψυχῇ, μὴ ἔχοντες σπῖλον ἢ ὑτίδα
ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾧσιν ἄρτιοι καὶ μηδεὶς ἐν
αὐτοῖς ἢ κολοβὸς ἢ ἀτελής.

Ἄρωγέ δυνατὲ ἀπροσωπόληπτε, γενοῦ ἀντιλήπτωρ τοῦ
λαοῦ σου τούτου, ὃν ἐξελέξω ἐκ μυριάδων, ὃν ἐξηγόρασας
τῷ τιμίῳ τοῦ Χριστοῦ σου αἵματι, προστάτης, ἐπίκουρος,
ταμίας, φύλαξ, τεῖχος ἐρυμνότατον, φραγμὸς ἀσφαλείας, ὅτι
ἐκ τῆς σῆς χειρὸς οὐδεὶς ἀρπάσαι δύναται· οὐδὲ γὰρ ἔστι
Θεὸς ὡσπερ σὺ ἕτερος, ὅτι ἐν σοὶ ἡ ὑπομονὴ ἡμῶν.

Ἄγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, ὅτι ὁ λόγος ὁ σὸς
ἀλήθειά ἐστιν, ἀπροσχάριστε, ἀπαραλόγιστε· ὕσαι αὐτοὺς
πάσης νόσου καὶ πάσης μαλακίας, παντὸς παραπτώματος,
πάσης ἐπηρείας καὶ ἀπάτης, ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ, ἀπὸ βέλους
πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομέ
νου· καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς τῆς ἐν
Χριστῷ σου, τῷ Υἱῷ σου τῷ μονογενεῖ, τῷ Θεῷ καὶ σωτῆρι
ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ μετὰ τοῦτο λεγέτω ὁ διάκονος· Πρόσχωμεν.

Καὶ ἀσπαζέσθω ὁ ἐπίσκοπος τὴν Ἐκκλησίαν καὶ
λεγέτω·

Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. Καὶ ὁ λαὸς ἀπο
κρινάσθω· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Καὶ ὁ διάκονος εἰπάτω πᾶσιν· Ἀσπάσασθε ἀλλήλους
ἐν φιλήματι ἀγίῳ.

Καὶ ἀσπαζέσθωσαν οἱ τοῦ κλήρου τὸν ἐπίσκοπον, οἱ λαϊκοὶ
ἄνδρες τοὺς λαϊκοὺς, αἱ γυναῖκες τὰς γυναῖκας.

Τὰ παιδιά δὲ στηκέτωσαν πρὸς τῷ βήματι, καὶ διάκονος
αὐτοῖς ἕτερος ἔστω ἐφεστώς, ὅπως μὴ ἀτακτῶσιν· καὶ ἄλλοι
διάκονοι περιπατεῖτωσαν καὶ σκοπεῖτωσαν τοὺς ἄνδρας

καὶ τὰς γυναῖκας, ὅπως μὴ θόρυβός τις γένηται καὶ μὴ τις νεύση ἢ ψιθυρίση ἢ νυστάξη. Οἱ δὲ ὑποδιάκονοι ἰστάσθωσαν εἰς τὰς τῶν ἀνδρῶν θύρας καὶ αἱ διάκονοι εἰς τὰς τῶν γυναικῶν, ὅπως μὴ τις ἐξέλθοι μήτε ἀνοιχθεῖ ἡ θύρα, κὰν πιστός τις ᾗ, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀναφορᾶς. Εἰς δὲ ὑποδιάκονος διδότω ἀπόρρυψιν χειρῶν τοῖς ἱερεῦσιν, σύμβολον καθαρότητος ψυχῶν Θεῷ ἀνακειμένων.

Φημὶ δὴ κἀγὼ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννου τοῦ Ζεβεδαίου, ἵνα εὐθὺς ὁ διάκονος λέγῃ:

Μὴ τις τῶν κατηχομένων, μὴ τις τῶν ἀκροωμένων, μὴ τις τῶν ἀπίστων, μὴ τις τῶν ἑτεροδόξων. Οἱ τὴν πρώτην εὐχὴν εὐχόμενοι προσέλθετε τὰ παιδιά προσλαμβάνεσθε, αἱ μητέρες· μὴ τις κατὰ τινος, μὴ τις ἐν ὑποκρίσει· ὀρθοὶ πρὸς Κύριον μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐστῶτες ὧμεν προσφέρειν.

Ὡν γενομένων οἱ διάκονοι προσαγέτωσαν τὰ δῶρα τῶ ἐπισκόπῳ πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ εὐωνύμων στηκέτωσαν, ὡς ἂν μαθηταὶ παρεστῶτες διδασκάλῳ· δύο δὲ διάκονοι ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τοῦ θυσιαστηρίου κατεχέτωσαν ἐξ ὑμένων λεπτῶν ἰπίδιον ἢ πτερὸν ταῶνος ἢ ὀθόνης, καὶ ἡρέμα ἀποσοβείτωσαν τὰ μικρὰ τῶν ἵπταμένων ζῶων, ὅπως ἂν μὴ ἐγχριμπτῶνται εἰς τὰ κύπελλα.

Εὐξάμενος οὖν καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἅμα τοῖς ἱερεῦσιν καὶ λαμπρὰν ἐσθῆτα μετενδύς καὶ στὰς πρὸς τῷ θυσιαστηρίῳ, τὸ τρόπαιον τοῦ σταυροῦ κατὰ τοῦ μετώπου τῆ χειρὶ ποιησάμενος εἰπάτω·

Ἡ χάρις τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἔστω μετὰ πάντων ὑμῶν.

Καὶ πάντες συμφώνως λεγέτωσαν, ὅτι·

Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς· Ἄνω τὸν νοῦν.

Καὶ πάντες· Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς· Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Καὶ πάντες· Ἄξιον καὶ δίκαιον.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἰπάτω·

Ἄξιον καὶ δίκαιον ὡς ἀληθῶς πρὸ πάντων ἀνυμνεῖν σε τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν τὸν πρὸ τῶν γενητῶν ὄντα, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, τὸν μόνον ἀγέννητον καὶ ἄναρχον καὶ ἀβασίλευτον καὶ ἀδέσποτον, τὸν ἀνενδεῆ, τὸν παντὸς ἀγαθοῦ χορηγόν, τὸν πάσης αἰτίας καὶ γενέσεως κρείττονα, τὸν πάντοτε κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα· ἐξ οὗ τὰ πάντα, καθάπερ ἕκ τινος ἀφετηρίας, εἰς τὸ εἶναι

παρήλθεν. Σὺ γὰρ εἶ ἡ ἀναρχος γνῶσις, ἡ ἀΐδιος ὄρασις,
ἡ ἀγέννητος ἀκοή, ἡ ἀδίδακτος σοφία, ὁ πρῶτος τῆ φύσει
καὶ μόνος τῷ εἶναι καὶ κρείττων παντὸς ἀριθμοῦ· ὁ τὰ
πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν διὰ τοῦ
μονογενοῦς Υἱοῦ σου, αὐτὸν δὲ πρὸ πάντων αἰώνων γεννήσας
βουλήσει καὶ δυνάμει καὶ ἀγαθότητι ἀμεσιτεύτως, Υἱὸν
μονογενῆ, Λόγον Θεόν, σοφίαν ζῶσαν, πρωτότοκον πάσης
κτίσεως, ἄγγελον τῆς μεγάλης βουλῆς σου, ἀρχιερέα σὸν
καὶ προσκυνητὴν ἀξιόχρεων, βασιλέα δὲ καὶ Κύριον πάσης
νοητῆς καὶ αἰσθητῆς φύσεως, τὸν πρὸ πάντων, δι' οὗ τὰ
πάντα.

Σὺ γάρ, Θεὲ αἰώνιε, δι' αὐτοῦ τὰ πάντα πεποίηκας
καὶ δι' αὐτοῦ τῆς προσηκούσης προνοίας τὰ ὅλα ἀξιοῖς·
δι' οὗ γὰρ τὸ εἶναι ἐχαρίσω, δι' αὐτοῦ καὶ τὸ εἶναι
ἐδωρήσω· ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου, ὁ
δι' αὐτοῦ πρὸ πάντων ποιήσας τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
τὸν τοῦ μονογενοῦς ὑποφήτην καὶ διάκονον, καὶ μετ' αὐτὸν
τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, αἰωνάς τε καὶ στρατιάς,
δυνάμεις τε καὶ ἐξουσίας, ἀρχάς τε καὶ θρόνους, ἀρχαγγέ-
λους τε καὶ ἀγγέλους, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ποιήσας δι'
αὐτοῦ τὸν φαινόμενον τοῦτον κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ.

Σὺ γὰρ εἶ ὁ τὸν οὐρανὸν ὡς καμάραν στήσας καὶ ὡς
δέρριν ἐκτείνας καὶ τὴν γῆν ἐπ' οὐδενὸς ἰδρύσας γνῶμη
μόνη, ὁ πῆξας στερέωμα καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν κατασκευάσας,
ὁ ἐξαγαγὼν φῶς ἐκ θησαυρῶν καὶ τῆ τούτου συστολῆ
ἐπαγαγὼν τὸ σκότος εἰς ἀνάπαυλαν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κινου-
μένων ζῶν, ὁ τὸν ἥλιον τάξας εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας ἐν
οὐρανῷ καὶ τὴν σελήνην εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς καὶ τὸν
χορὸν τῶν ἀστέρων ἐν οὐρανῷ καταγράψας εἰς αἶνον τῆς
σῆς μεγαλοπρεπείας.

Ὅ ποιήσας ὕδωρ πρὸς πόσιν καὶ κάθαρσιν, ἀέρα
ζωτικὸν πρὸς εἰσπνοὴν καὶ ἀναπνοὴν καὶ φωνῆς ἀπόδοσιν
διὰ γλώττης πληττούσης τὸν ἀέρα καὶ ἀκοὴν συνεργου
μένην ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐπαΐειν εἰσδεχομένην τὴν προσπί-
πτουσαν αὐτῇ λαλιάν· ὁ ποιήσας πῦρ πρὸς σκότους
παραμυθίαν, πρὸς ἐνδείας ἀναπλήρωσιν καὶ τὸ θερμαίνεσθαι
ἡμᾶς καὶ φωτίζεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· ὁ τὴν μεγάλην
θάλασσαν χωρίσας τῆς γῆς καὶ τὴν μὲν ἀναδείξας πλωτὴν,
τὴν δὲ ποσὶ βάσιμον ποιήσας, καὶ τὴν μὲν ζόοις μικροῖς
καὶ μεγάλοις πληθύνας, τὴν δὲ ἡμέροις καὶ ἀτιθάσσοις
πληρώσας, φυτοῖς τε διαφόροις στέψας καὶ βοτάναις στε-
φανώσας καὶ ἄνθεσι καλλύνας καὶ σπέρμασι πλουτίσας·
ὁ συστησάμενος ἄβυσσον καὶ μέγα κύτος αὐτῇ περιθεῖς,

άλμυρῶν ὑδάτων σεσωρευμένα πελάγη, περιφράξας δὲ αὐτὴν
πύλαις ἄμμου λεπτοτάτης· ὁ πνεύμασί ποτε μὲν αὐτὴν
κορυφῶν εἰς ὀρέων μέγεθος, ποτὲ δὲ στρωννύων αὐτὴν εἰς
πεδίον, καί ποτε μὲν ἐκμαίνων χειμῶνι, ποτὲ δὲ πραῦνων
γαλήνη ὡς νασιπόροις πλωτῆρσιν εὐκόλον εἶναι πρὸς
πορείαν· ὁ ποταμοῖς διαζώσας τὸν ὑπὸ σοῦ διὰ Χριστοῦ
γενόμενον κόσμον καὶ χειμάρροις ἐπικλύσας καὶ πηγαῖς
ἀεναοῖς μεθύσας, ὄρεσιν δὲ περισφίγξας εἰς ἔδραν ἀτρεμῆ
γῆς ἀσφαλεστάτην. Ἐπλήρωσας γάρ σου τὸν κόσμον
καὶ διεκόσμησας αὐτὸν βοτάναις εὐόσμοις καὶ ἰασίμοις, ζόοις
πολλοῖς καὶ διαφόροις, ἀλκίμοις καὶ ἀσθενεστέροις, ἔδωδὶ
μοις καὶ ἐνεργοῖς, ἡμέροις καὶ ἀτιθάσσοις, ἐρπετῶν συριγμοῖς,
πτηνῶν ποικίλων κλαγγαῖς, ἐνιαυτῶν κύκλοις, μηνῶν καὶ
ἡμερῶν ἀριθμοῖς, τροπῶν τάξεσιν, νεφῶν ὀμβροτόκων δια
δρομαῖς, εἰς καρπῶν γονὰς καὶ ζῶων σύστασιν, σταθμὸν
ἀνέμων· διαπνεόντων ὅτε προσταχθῶσιν παρὰ σοῦ, τῶν
φυτῶν καὶ τῶν βοτανῶν τὸ πλῆθος.

Καὶ οὐ μόνον τὸν κόσμον ἐδημιούργησας, ἀλλὰ καὶ τὸν
κοσμοπολίτην ἄνθρωπον ἐν αὐτῷ ἐποίησας, κόσμου κόσμον
αὐτὸν ἀναδείξας· εἶπας γάρ τῇ σοφίᾳ· «Ποιήσωμεν
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέ
τωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρα
νοῦ.» Διὸ καὶ πεποίηκας αὐτὸν ἐκ ψυχῆς ἀθανάτου καὶ
σώματος σκεδαστοῦ, τῆς μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, τοῦ δὲ ἐκ τῶν
τεσσάρων στοιχείων· καὶ δέδωκας αὐτῷ κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν
τὴν λογικὴν διάγνωσιν, εὐσεβείας καὶ ἀσεβείας διάκρισιν,
δικαίου καὶ ἀδίκου παρατήρησιν, κατὰ δὲ τὸ σῶμα τὴν πέν
ταθλον ἐχαρίσω αἴσθησιν καὶ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν.

Σὺ γάρ, Θεὲ παντοκράτορ, διὰ Χριστοῦ παράδεισον ἐν
Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς ἐφύτευσας παντοίων φυτῶν ἔδωδὶμων
κόσμῳ, καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς ἂν ἐν ἐστίᾳ πολυτελεῖ, εἰσήγαγες
αὐτὸν καὶ ἐν τῷ ποιεῖν νόμον δέδωκας αὐτῷ ἔμφυτον, ὅπως
οἴκοθεν καὶ παρ' ἑαυτοῦ ἔχοι τὰ σπέρματα τῆς θεογονωσίας.
Εἰσαγαγὼν δὲ εἰς τὸν τῆς τρυφῆς παράδεισον, πάντων
μὲν ἀνῆκας αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν πρὸς μετάληψιν, ἐνὸς δὲ μόνου
τὴν γεῦσιν ἀπεῖπας ἐπ' ἐλπίδι κρειττόνων, ἵνα, ἐὰν φυλάξῃ
τὴν ἐντολήν, μισθὸν ταύτης τὴν ἀθανασίαν κομίσηται.
Ἄμελήσαντα δὲ τῆς ἐντολῆς καὶ γευσάμενον ἀπηγο
ρευμένου καρποῦ ἀπάτη ὄφεως καὶ συμβουλία γυναικὸς τοῦ
μὲν παραδείσου δικαίως ἐξῶσας αὐτόν, ἀγαθότητι δὲ εἰς
τὸ παντελὲς ἀπολλύμενον οὐχ ὑπερεῖδες, σὸν γὰρ ἦν δημιούρ
γημα, ἀλλὰ καθυποτάξας αὐτῷ τὴν κτίσιν δέδωκας αὐτῷ
οἰκείους ἰδρῶσιν καὶ πόνοις πορίζειν ἑαυτῷ τὴν τροφήν,

σοῦ πάντα φύοντος καὶ αὖξοντος καὶ πεπαίνοντος χρόνω
δὲ πρὸς ὀλίγον αὐτὸν κοιμίσας ὄρκω εἰς παλιγγενεσίαν
ἐκάλεσας, ὄρον θανάτου λύσας ζωὴν ἐξ ἀναστάσεως ἐπηγ
γείλω.

Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ εἰς
πλήθος ἀνάριθμον χέας, τοὺς ἐμμεΐναντάς σοι ἐδόξασας,
τοὺς δὲ ἀποστάντας σου ἐκόλασας, καὶ τοῦ μὲν Ἄβελ ὡς
ὀσίου προσδεξάμενος τὴν θυσίαν, τοῦ δὲ ἀδελφοκτόνου Καῶν
ἀποστραφεῖς τὸ δῶρον ὡς ἐναγοῦς καὶ πρὸς τούτοις τὸν
Σήθ καὶ τὸν Ἐνώς προσελάβου καὶ τὸν Ἐνώχ μετατέθεικας.
Σὺ γὰρ εἶ ὁ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ζωῆς
χορηγὸς καὶ τῆς ἐνδείας πληρωτῆς καὶ τῶν νόμων δοτῆρ
καὶ τῶν φυλαττόντων αὐτοὺς μισθαποδότης καὶ τῶν παρα
βαινόντων αὐτοὺς ἔκδικος, ὁ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν ἐπαγα
γὼν τῷ κόσμῳ διὰ τὸ πλήθος τῶν ἀσεβησάντων, καὶ τὸν
δίκαιον Νῶε ὑσάμενος ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐν λάρνακι σὺν
ὀκτῶ ψυχαῖς, τέλος μὲν τῶν παρωχηκότων, ἀρχὴν δὲ τῶν
μελλόντων ἐπιγίνεσθαι· ὁ τὸ φοβερὸν πῦρ κατὰ τῆς σοδο
μηνῆς πενταπόλεως ἐξάψας καὶ γῆν καρποφόρον εἰς ἄλμην
θέμενος ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, καὶ τὸν
ὄσιον Λῶτ ἐξαρπάσας τοῦ ἐμπρησμοῦ. Σὺ εἶ ὁ τὸν
Ἄβραάμ ὑσάμενος ἐκ προγονικῆς ἀσεβείας καὶ κληρονόμον
τοῦ κόσμου καταστήσας καὶ ἐμφανίσας αὐτῷ τὸν Χριστόν
σου, ὁ τὸν Μελχισεδὲκ ἀρχιερέα σῆς λατρείας προχειρισά
μενος, ὁ τὸν πολὺτλαν θεράποντά σου Ἰώβ νικητὴν τοῦ
ἀρχεκάκου ὄφους ἀναδείξας, ὁ τὸν Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας υἱὸν
ποιησάμενος, ὁ τὸν Ἰακώβ πατέρα δώδεκα παιδῶν καὶ
τοὺς ἐξ αὐτοῦ εἰς πλήθος χέας καὶ εἰσαγαγὼν εἰς Αἴγυπτον
ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς. Σὺ, Κύριε, τὸν Ἰωσήφ
οὐχ ὑπερεΐδες, ἀλλὰ μισθὸν τῆς διὰ σὲ σωφροσύνης ἔδωκας
αὐτῷ τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἄρχειν· σύ, Κύριε, Ἑβραῖους ὑπὸ
Αἰγυπτίων καταπονουμένους οὐ περιεΐδες διὰ τὰς πρὸς τοὺς
πατέρας αὐτῶν ἐπαγγελίας, ἀλλ' ἐρρύσω, κολάσας Αἴγυ
πτίους.

Παραφθειράντων δὲ τῶν ἀνθρώπων τὸν φυσικὸν
νόμον καὶ τὴν κτίσιν ποτὲ μὲν αὐτόματον νομισάντων, ποτὲ
δὲ πλεῖον ἢ δεῖ τιμησάντων καὶ σοί, τῷ Θεῷ τῶν πάντων,
συνταττόντων, οὐκ εἶσας πλανᾶσθαι, ἀλλὰ ἀναδείξας τὸν
ἅγιόν σου θεράποντα Μωϋσῆν, δι' αὐτοῦ πρὸς βοήθειαν τοῦ
φυσικοῦ τὸν γραπτὸν νόμον δέδωκας, καὶ τὴν κτίσιν ἔδειξας
σὸν ἔργον εἶναι, τὴν δὲ πολύθεον πλάνην ἐξώρισας τὸν
Ἄαρὼν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἱερατικῆ τιμῆ ἐδόξασας, Ἑβραῖους
ἀμαρτόντας ἐκόλασας, ἐπιστρέψαντας προσεδέξω. Τοὺς

Αἰγυπτίους δεκαπλήγῳ ἐτιμωρήσω, θάλασσαν διελὼν Ἴσραηλίτας διεβίβασας, Αἰγυπτίους ἐπιδιώξαντας ὑποβρυχίους ἀπώλεσας, ξύλῳ πικρὸν ὕδωρ ἐγλύκανας, ἐκ πέτρας ἄκρο τόμου ὕδωρ ἀνέχεας, ἐξ οὐρανοῦ τὸ μάννα ὕσας, τροφήν ἐξ ἀέρος ὀρτυγομήτραν, στῦλον πυρὸς πρὸς φωτισμὸν τὴν νύκτα καὶ στῦλον νεφέλης ἡμέρας πρὸς σκιασμὸν θάλπου· τὸν Ἰησοῦν στρατηγὸν ἀνέδειξας, ἑπτὰ ἔθνη Χανααναίων δι' αὐτοῦ καθεῖλες, Ἰορδάνην ἔρρηξας, τοὺς ποταμοὺς Ἡθὰμ ἐξήρανας, τείχη κατέρρηξας ἄνευ μηχανημάτων καὶ χειρὸς ἀνθρωπίνης.

Ἐπεὶ πάντων σοι ἡ δόξα, Δέσποτα παντοκράτορ. Σὲ προσκυνεῖ πᾶν ἄσώματον καὶ ἅγιον τάγμα· σὲ προσκυνεῖ ὁ Παράκλητος· πρὸ δὲ πάντων ὁ ἅγιός σου Παῖς Ἰησοῦς ὁ Χριστός ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, σοῦ δὲ ἄγγελος καὶ τῆς δυνάμεως ἀρχιστρατηγὸς καὶ ἀρχιερεὺς αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος· σὲ προσκυνοῦσιν ἀνάριθμοι στρατιαὶ ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, κυριοτήτων, θρόνων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν, δυνάμεων, στρατιῶν αἰώνιων· τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφὶμ ταῖς μὲν δυσὶν κατακαλύπτοντα τοὺς πόδας, ταῖς δὲ δυσὶ τὰς κεφαλὰς, ταῖς δὲ δυσὶ πετόμενα, καὶ λέγοντα ἅμα χιλίαις χιλιάσιν ἀρχαγγέλων καὶ μυριάς μυριάσιν ἀγγέλων ἀκαταπαύστως καὶ ἀσιγήτως βοῶσαις, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἅμα εἰπάτω· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐξῆς λεγέτω·

Ἅγιος γὰρ εἶ ὡς ἀληθῶς καὶ πανάγιος, ὕψιστος καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἅγιος δὲ καὶ ὁ μονογενής σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃς εἰς πάντα ὑπηρετησάμενός σοι τῷ Θεῷ αὐτοῦ καὶ Πατρὶ εἶς τε δημιουργίαν διάφορον καὶ πρόνοιαν κατάλληλον οὐ περιεῖδεν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπολλύμενον, ἀλλὰ μετὰ φυσικὸν νόμον, μετὰ νομικὴν παραίνεσιν, μετὰ προφητικὸς ἐλέγχους καὶ τὰς τῶν ἀγγέλων ἐπιστάσιος-παραφθειρόντων σὺν τῷ θεῷ καὶ τὸν φυσικὸν νόμον καὶ τῆς μνήμης ἐκβαλλόντων τὸν κατακλυσμὸν, τὴν ἐκπύρωσιν, τὰς κατ' Αἰγυπτίῳ πληγὰς, τὰς κατὰ Παλαιστίνῳ σφαγὰς, καὶ μελλόντων ὅσον οὐδέπω ἀπόλλυσθαι πάντων-εὐδόκησεν αὐτὸς γνώμη σῆ ὁ δημιουργὸς ἀνθρώπου ἄνθρωπος γενέσθαι, ὁ νομοθέτης ὑπὸ νόμους, ὁ ἀρχιερεὺς ἱερεῖον, ὁ ποιμὴν πρόβατον· Καὶ ἐξευμενίσαστό σε τὸν ἑαυτοῦ Θεὸν καὶ Πατέρα καὶ τῷ κόσμῳ κατήλλαξεν γενόμενος ἐκ παρθένου, ὀργῆς τοὺς πάντας ἠλευθέρωσεν γενόμενος ἐκ παρθένου, γενόμενος ἐν σαρκὶ ὁ Θεὸς Λόγος, ὁ ἀγαπητὸς Υἱός, ὁ

πρωτότοκος πάσης κτίσεως, κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ ὑπ' αὐτοῦ προρρηθείσας προφητείας ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραάμ, φυλῆς Ἰουδα· καὶ γέγονεν ἐν μήτρᾳ παρθένου ὁ διαπλάσσων πάντας τοὺς γεννωμένους, καὶ ἐσαρκώθη ὁ ἄσαρκος, ὁ ἀχρόνως γεννηθεὶς ἐν χρόνῳ γεγέννηται. Πολιτευσάμενος ὁσίως καὶ παιδεύσας ἐνθέσμως, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐξ ἀνθρώπων ἀπελάσας, σημειῖα τε καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ ποιήσας, τροφῆς καὶ ποτοῦ καὶ ὕπνου μεταλαβὼν ὁ τρέφων πάντας τοὺς χρήζοντας τροφῆς καὶ ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶον εὐδοκίας, ἐφάνέρωσέν σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτό, τὴν ἄγνοιαν ἐφυγάδευσεν, τὴν εὐσέβειαν ἀνεζωπύρωσεν, τὸ θέλημά σου ἐπλήρωσεν, τὸ ἔργον ὃ ἔδωκας αὐτῷ ἐτελείωσεν.

Καὶ ταῦτα πάντα κατορθώσας, χερσὶν ἀνόμων κατασχεθεὶς ἱερέων καὶ ἀρχιερέων ψευδωνύμων καὶ λαοῦ παρανόμου προδοσίᾳ τοῦ τὴν κακόνοιαν νοσήσαντος καὶ πολλὰ παθῶν ὑπ' αὐτῶν καὶ πᾶσαν ἀτιμίαν ὑποστὰς σὴ συγχωρήσει, παραδοθεὶς Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι καὶ κριθεὶς ὁ κριτῆς καὶ κατακριθεὶς ὁ σωτήρ, σταυρῷ προσηλώθη ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀπέθανεν ὁ τῆ φύσει ἀθάνατος καὶ ἐτάφη ὁ ζωοποιός, ἵνα πάθους λύση καὶ θανάτου ἐξέλῃται τούτους, δι' οὓς παρεγένετο, καὶ ἦξη τὰ δεσμὰ τοῦ διαβόλου καὶ ὑσηται τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς ἀπάτης αὐτοῦ. Καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ τεσσαράκοντα ἡμερῶν συνδιατρίψας τοῖς μαθηταῖς, ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν σου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αὐτοῦ.

Μεμνημένοι οὖν ὧν δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν, εὐχαριστοῦμέν σοι, Θεὲ παντοκράτορ, οὐχ ὅσον ὀφείλομεν, ἀλλ' ὅσον δυνάμεθα, καὶ τὴν διάταξιν αὐτοῦ πληροῦμεν. Ἐν ἧ γὰρ νυκτὶ παρεδίδοτο, λαβὼν ἄρτον ταῖς ἀγίαις καὶ ἀμώμοις αὐτοῦ χερσὶν καὶ ἀναβλέψας πρὸς σέ, τὸν Θεὸν αὐτοῦ καὶ Πατέρα, καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἰπὼν· «Τοῦτο τὸ μυστήριον τῆς καινῆς διαθήκης, λάβετε ἐξ αὐτοῦ, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ περὶ πολλῶν θρυπτόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν.» Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον κέρασας ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος καὶ ἀγιάσας ἐπέδωκεν αὐτοῖς λέγων· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· ὅσάκις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ πίνητε τὸ ποτήριον τοῦτο, τὸν θάνατον τὸν ἐμὸν καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθω.»

Μεμνημένοι οὖν τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἐπανόδου καὶ

τῆς μελλούσης αὐτοῦ δευτέρας παρουσίας, ἐν ἧ ἔρχεται μετὰ δόξης καὶ δυνάμεως κρῖναι ζώντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, προσφερόμέν σοι, τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ, κατὰ τὴν αὐτοῦ διάταξιν τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, εὐχαριστοῦντές σοι δι' αὐτοῦ ἐφ' οἷς κατηξίωσας ἡμᾶς ἐστάναι ἐνώπιόν σου καὶ ἱερατεῦειν σοι.

Καὶ ἀξιουμέν σε, ὅπως εὐμενῶς ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα ἐνώπιόν σου, σὺ ὁ ἀνενδεὴς Θεός, καὶ εὐδοκήσῃς ἐν αὐτοῖς εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ σου καὶ καταπέμψῃς τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα ἐπὶ τὴν θυσίαν ταύτην, τὸν μάρτυρα τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅπως ἀποφήνῃ τὸν ἄρτον τοῦτον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου· ἵνα οἱ μεταλαμβάνοντες αὐτοῦ βεβαιωθῶσιν πρὸς εὐσέβειαν, ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τύχωσιν, τοῦ διαβόλου καὶ τῆς πλάνης αὐτοῦ ἴσθῶσιν, Πνεύματος ἁγίου πληρωθῶσιν, ἄξιοι τοῦ Χριστοῦ σου γένωνται, ζωῆς αἰωνίου τύχωσιν, σοῦ καταλλαγέντος αὐτοῖς, δέσποτα παντοκράτορ.

Ἔτι δεόμεθά σου, Κύριε, καὶ ὑπὲρ τῆς ἁγίας σου Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ἣν περιποιήσω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου, ὅπως αὐτὴν διαφυλάξῃς ἄσειστον καὶ ἀκλυδώνιστον ἄχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος καὶ ὑπὲρ πάσης ἐπισκοπῆς τῆς ὀρθοτομούσης τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε καὶ ὑπὲρ τῆς ἐμῆς τοῦ προσφέροντός σοι οὐδενίας καὶ ὑπὲρ παντός τοῦ πρεσβυτερίου, ὑπὲρ τῶν διακόνων καὶ παντός τοῦ κλήρου, ἵνα πάντας σοφίσῃς καὶ Πνεύματος ἁγίου πληρώσῃς.

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε, Κύριε, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ καὶ παντός τοῦ στρατοπέδου, ἵνα εἰρηνεύωνται τὰ πρὸς ἡμᾶς, ὅπως ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ διάγοντες τὸν πάντα χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν δοξάζωμέν σε διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

Ἔτι προσφερόμέν σοι καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων σοι ἁγίων, πατριαρχῶν, προφητῶν, δικαίων, ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ψαλτῶν, παρθένων, χηρῶν, λαϊκῶν καὶ πάντων ὧν αὐτὸς ἐπίστασαι τὰ ὀνόματα.

Ἔτι προσφερόμέν σοι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, ἵνα ἀναδείξῃς αὐτὸν εἰς ἔπαινον τοῦ Χριστοῦ σου βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον· ὑπὲρ τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ ἀγνεΐᾳ, ὑπὲρ τῶν χηρῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν ἐν σεμνοῖς γάμοις καὶ

τεκνογονίαις, ὑπὲρ τῶν νηπίων τοῦ λαοῦ σου, ὅπως μηδένα ἡμῶν ἀπόβλητον ποιήσης.

Ἔτι ἀξιούμέν σε καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν ἐνοικούντων, ὑπὲρ τῶν ἐν ἀρρωστίαις, ὑπὲρ τῶν ἐν πικρᾷ δουλείᾳ, ὑπὲρ τῶν ἐν ἐξορίαις, ὑπὲρ τῶν ἐν δημεύσει, ὑπὲρ πλεόντων καὶ ὀδοιπορούντων, ὅπως πάντων ἐπίκουρος γένη, πάντων βοηθὸς καὶ ἀντιλήπτωρ.

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε ὑπὲρ τῶν μισούντων ἡμᾶς καὶ διωκόντων ἡμᾶς διὰ τὸ ὄνομά σου, ὑπὲρ τῶν ἔξω ὄντων καὶ πεπλανημένων, ὅπως ἐπιστρέψῃς αὐτοὺς εἰς ἀγαθὸν καὶ τὸν θυμὸν αὐτῶν πραΰνης.

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε καὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῶν χειμαζομένων ὑπὸ τοῦ ἀλλοτρίου καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν μετανοίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν, ὅπως τοὺς μὲν τελειώσης ἐν τῇ πίστει, τοὺς δὲ καθαρῖσης ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ, τῶν δὲ τὴν μετάνοιαν προσδέξῃ, καὶ συγχωρήσῃς αὐτοῖς τε καὶ ἡμῖν τὰ παραπτώματα ἡμῶν.

Ἔτι προσφέρομέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς εὐκрасίας τοῦ ἀέρος καὶ τῆς εὐφορίας τῶν καρπῶν, ὅπως ἀνελλειπῶς μεταλαμβάνοντες τῶν παρὰ σοῦ ἀγαθῶν αἰνῶμέν σε ἀπαύστως τὸν διδόντα τροφήν πάση σαρκί.

Ἔτι παρακαλοῦμέν σε καὶ ὑπὲρ τῶν δι' εὐλόγον αἰτίαν ἀπόντων, ὅπως ἅπαντας ἡμᾶς διατηρήσας ἐν τῇ εὐσεβείᾳ ἐπι συναγάγῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ σου, τοῦ Θεοῦ πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητῆς φύσεως, τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους.

Ὅτι σοὶ δι' αὐτοῦ πᾶσα ἡ δόξα, σέβας καὶ εὐχαριστία· καὶ διὰ σὲ καὶ μετὰ σε αὐτῷ τιμὴ καὶ προσκύνησις ἐν ἀγίῳ πνεύματι, καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀνελλειπεῖς καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ πᾶς ὁ λαὸς λεγέτω· Ἀμήν.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εἰπάτω·

Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς λεγέτω· Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Καὶ ὁ διάκονος κηρυσσέτω πάλιν·

Ἔτι καὶ ἔτι δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ·

Καὶ ὑπὲρ τοῦ δώρου τοῦ προσκομισθέντος Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν, ὅπως ὁ ἀγαθὸς Θεὸς προσδέξηται αὐτὸ διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπουράνιον αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας.

Ἐπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ τοῦ λαοῦ δεηθῶμεν ὑπὲρ πάσης ἐπισκοπῆς καὶ παντὸς πρεσβυτερίου, πάσης τῆς

ἐν Χριστῷ διακονίας καὶ ὑπηρεσίας, παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος πάντας διατηρήσῃ καὶ διαφυλάξῃ.

Ἐπεὶ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐν ὑπεροχῇ δεηθῶμεν, ἵνα εἰρηνεύηται τὰ πρὸς ἡμᾶς, ὅπως ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον ἔχοντες διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Τῶν ἀγίων μαρτύρων μνημονεύσωμεν, ὅπως κοινωνοὶ γενέσθαι τῆς ἀθλήσεως αὐτῶν καταξιώθωμεν· ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τῆς εὐκρασίας τῶν ἀέρων καὶ τελεσφορίας τῶν καρπῶν δεηθῶμεν.

Ἐπεὶ τῶν νεοφωτιστῶν δεηθῶμεν, ὅπως βεβαιωθῶσιν ἐν τῇ πίστει πάντες ὑπὲρ ἀλλήλων παρακαλέσωμεν.

Ἀνάστησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ἐν τῇ χάριτί σου. Ἐπαναστάντες ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παραθώμεθα. Καὶ ὁ ἐπίσκοπος λεγέτω·

Ὁ Θεὸς ὁ μόνος, ὁ μεγαλύνυμος, ὁ μέγας τῇ βουλῇ καὶ κραταῖος τοῖς ἔργοις, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ ἀγίου Παιδός σου Ἰησοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὸ ποίμνιόν σου τοῦτο, ὃ δι' αὐτοῦ ἐξελέξω εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματός σου· καὶ ἀγιάσας ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καταξίωσον, καθαρὸς γενομένους ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, τυχεῖν τῶν προκειμένων ἀγαθῶν· καὶ μηδένα ἡμῶν ἀνάξιον κρίνης, ἀλλὰ βοηθὸς ἡμῶν γενοῦ, ἀντιλήπτωρ, ὑπερασπιστὴς διὰ τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ, αἴνος, δοξολογία, εὐχαριστία ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Καὶ μετὰ τὸ πάντας εἰπεῖν· Ἀμήν, ὁ διάκονος λεγέτω· Πρόσχωμεν.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος προσφωνησάτω τῷ λαῷ οὕτως· Τὰ ἅγια τοῖς ἀγίοις.

Καὶ ὁ λαὸς ὑπακουέτω·

Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου Θεὸς Κύριος καὶ ἐπεφάνεν ἡμῖν, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Καὶ μετὰ τοῦτο μεταλαμβάνέτω ὁ ἐπίσκοπος, ἔπειτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ὑποδιάκονοι καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀσκηταί, καὶ ἐν ταῖς γυναιξίν αἱ διάκονοι καὶ αἱ παρθένοι καὶ αἱ χῆραι, εἶτα τὰ παιδιά, καὶ τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τάξιν μετὰ αἰδοῦς καὶ

εὐλαβείας ἄνευ θορύβου.

Καὶ ὁ μὲν ἐπίσκοπος διδόντω τὴν προσφορὰν λέγων·
Σῶμα Χριστοῦ. Καὶ ὁ δεχόμενος λεγέτω· Ἀμήν.

Ὁ δὲ διάκονος κατεχέτω τὸ ποτήριον καὶ ἐπιδιδούς
λεγέτω· Αἷμα Χριστοῦ, ποτήριον ζωῆς. Καὶ ὁ πίνων
λεγέτω· Ἀμήν.

Ψαλμὸς δὲ λεγέσθω ὁ λγ ἐν τῷ μεταλαμβάνειν
πάντας τοὺς λοιπούς. Καὶ ὅταν πάντες μεταλάβωσιν
καὶ πᾶσαι, λαβόντες οἱ διάκονοι τὰ περισσεύσαντα εἰσφέρει
τώσαν εἰς τὰ παστοφῶρια.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω παυσαμένου τοῦ ψάλλοντος·
Μεταλαβόντες τοῦ τιμίου σώματος καὶ τοῦ
τιμίου αἵματος τοῦ Χριστοῦ εὐχαριστήσωμεν τῷ κατα
ξιώσαντι ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων αὐτοῦ μυστηρίων,
καὶ παρακαλέσωμεν μὴ εἰς κρίμα, ἀλλ' εἰς σωτηρίαν
ἡμῖν γενέσθαι, εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς φυλακὴν
εὐσεβείας, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ζωὴν τοῦ μέλλοντος
αἰῶνος. Ἐγειρώμεθα· ἐν χάριτι Χριστοῦ ἑαυτοὺς τῷ
μόνῳ ἄγεννήτῳ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παραθώμεθα.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εὐχαριστεῖτω·

Δέσποτα ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ Πατὴρ τοῦ Χρι
στοῦ σου τοῦ εὐλογημένου Παιδός, ὁ τῶν μετ' εὐθύτητος ἐπι
καλουμένων σε ἐπήκοος, ὁ καὶ τῶν σιωπῶντων ἐπιστάμενος
τὰς ἐντεύξεις· εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι κατηξίωσας ἡμᾶς
μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων, ἃ παρέσχου ἡμῖν εἰς
πληροφορίαν τῶν καλῶς ἐγνωσμένων, εἰς φυλακὴν τῆς εὐσε
βείας, εἰς ἄφεσιν πλημμελημάτων, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ
σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς καὶ σοὶ προσωκειώμεθα. Ὁ
χωρίσας ἡμᾶς τῆς τῶν ἀσεβῶν κοινωνίας, ἔνωσον ἡμᾶς
μετὰ τῶν καθωσιωμένων σοι, στήριξον ἡμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ
τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοιτήσει, τὰ ἀγνοούμενα
ἀποκάλυψον, τὰ λείποντα προσαναπλήρωσον, τὰ ἐγνωσμένα
κράτυνον. Τοὺς ἱερεῖς ἀμώμους διαφύλαξον ἐν τῇ λατρείᾳ
σου, τοὺς βασιλεῖς διατήρησον ἐν εἰρήνῃ, τοὺς ἄρχοντας
ἐν δικαιοσύνῃ, τοὺς ἀέρας ἐν εὐκρασίᾳ, τοὺς καρπούς ἐν
εὐφορίᾳ, τὸν κόσμον ἐν παναλκεῖ προνοίᾳ· τὰ ἔθνη τὰ
πολεμικὰ πράϋνον, τὰ πεπλανημένα ἐπίστρεψον. Τὸν
λαόν σου ἁγίασον, τοὺς ἐν παρθενίᾳ διατήρησον, τοὺς ἐν
γάμῳ διαφύλαξον ἐν πίστει, τοὺς ἐν ἀγνεῖᾳ ἐνδυνάμωσον,
τὰ νήπια ἄδρυνον, τοὺς νεοτελεῖς βεβαίωσον, τοὺς ἐν τῇ
κατηχήσει παιδεύσον καὶ τῆς μυσήσεως ἀξίους ἀνάδειξον,
καὶ πάντας ἡμᾶς ἐπισυνάγαγε εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ

καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ
αὐτοῦ κλίνατε καὶ εὐλογεῖσθε.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐπευχέσθω λέγων·

Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀληθινὸς καὶ ἀσύγκριτος, ὁ
πανταχοῦ ὢν καὶ τοῖς πᾶσι παρῶν καὶ ἐν οὐδενὶ ὡς ἐνόν
τι ὑπάρχων, ὁ τόποις μὴ περιγραφόμενος, ὁ χρόνοις μὴ
παλαιούμενος, ὁ αἰῶσιν μὴ περατούμενος, ὁ λόγοις μὴ
παραγόμενος, ὁ γενέσει μὴ ὑποκείμενος, ὁ φυλακῆς μὴ
δεόμενος, ὁ φθορᾶς ἀνώτερος, ὁ τροπῆς ἀνεπίδεκτος, ὁ
φύσει ἀναλλοιώτος, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὁ τῆ φύσει
ἀόρατος, ὁ γνωστὸς πάσαις ταῖς μετ' εὐνοίας ἐκζητούσαις
σε λογικαῖς φύσεσιν, ὁ καταλαμβανόμενος ὑπὸ τῶν ἐν
εὐνοίᾳ ἐπιζητούντων σε, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ τοῦ ἀληθινῶς
ὀρώντος, τοῦ εἰς Χριστὸν πιστεύσαντος λαοῦ σου· εὐμενῆς
γενόμενος ἐπάκουσόν μου διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ εὐλόγησον
τούς σοι κεκλικότας τοὺς ἑαυτῶν ἀχένα, καὶ δὸς αὐτοῖς
τὰ αἰτήματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν τὰ ἐπὶ συμφέροντι καὶ
μηδένα αὐτῶν ἀπόβλητον ποιήσης ἐκ τῆς βασιλείας σου,
ἀλλὰ ἀγίασον αὐτούς, φρούρησον, σκέπασον, ἀντιλαβοῦ,
ῦσαι τοῦ ἄλλοτρίου, παντὸς ἐχθροῦ, τοὺς οἴκους αὐτῶν
φύλαξον, τὰς εἰσόδους αὐτῶν καὶ τὰς ἐξόδους φρούρησον·
Ὅτι σοὶ δόξα, αἶνος, μεγαλοπρέπεια, σέβας, προσκύνησις
καὶ μετὰ σέ καὶ διὰ σέ τῷ Παιδί σου Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ
Κυρίῳ ἡμῶν καὶ βασιλεῖ, δι' οὗ σοι ἐποφείλεται παρὰ πάσης
λογικῆς καὶ ἀγίας φύσεως ἢ ἐπάξιος εὐχαριστία ἐν ἀγίῳ
πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων·
ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος ἔρει· Ἀπολύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

Ταῦτα περὶ τῆς μυστικῆς λατρείας διατασσόμεθα
ἡμεῖς οἱ ἀπόστολοι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις καὶ τοῖς πρεσβυτέ
ροις καὶ τοῖς διακόνοις.

Περὶ δὲ χειροτονίας πρεσβυτέρου ἐγὼ ὁ φιλούμενος
ὑπὸ τοῦ Κυρίου διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις. Πρεσ
βύτερον χειροτονῶν, ὃ ἐπίσκοπε, τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
ἐπιτίθει αὐτός, τοῦ πρεσβυτερίου παρεστῶτός σοι καὶ τῶν
διακόνων, καὶ εὐχόμενος λέγε·

Κύριε παντοκράτωρ, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ διὰ Χριστοῦ τὰ
πάντα δημιουργήσας, πρὸ δὲ πάντων αὐτὸν ὑποστησάμενος
καὶ δι' αὐτοῦ τῶν ὄλων προνοῶν καταλλήλως ᾧ γὰρ δύναμις
διάφορα ποιῆσαι, τούτῳ δύναμις καὶ διαφόρως προνοῆσαι·
δι' αὐτοῦ γάρ, ὁ Θεός, προνοεῖς τῶν μὲν ἀθανάτων φυλακῆ
μόνη, τῶν δὲ θνητῶν διαδοχῆ, τῆς ψυχῆς φροντίδι νόμων, τοῦ

σώματος ἀναπληρώσει τῆς ἐνδείας· αὐτὸς οὖν καὶ νῦν ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν ἀγίαν σου Ἐκκλησίαν καὶ αὐξήσον αὐτήν, καὶ πλήθυνον τοὺς ἐν αὐτῇ προεστῶτας καὶ δὸς δύναμιν πρὸς τὸ κοπιᾶν αὐτοὺς λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ λαοῦ σου. Αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τοῦτον τὸν ψήφῳ καὶ κρίσει τοῦ κλήρου παντὸς εἰς πρεσβυτέριον ἐπιδοθέντα, καὶ ἔμπλησον αὐτὸν Πνεῦμα χάριτος καὶ συμβουλίας τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ συγκυβερνᾶν τὸν λαὸν σου ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ὃν τρόπον ἐπέιδες ἐπὶ λαὸν ἐκλογῆς σου καὶ προσέταξας Μωϋσεῖ αἰρήσασθαι πρεσβυτέρους, οὓς ἐνέπλησας Πνεύματος. Καὶ νῦν, Κύριε, παράσχου ἀνελλιπές τηρῶν ἐν ἡμῖν τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτός σου, ὅπως, πλησθεῖς ἐνεργημάτων ἱαματικῶν καὶ λόγου διδακτικοῦ, ἐν πραότητι παιδεύῃ σου τὸν λαὸν καὶ δουλεύῃ σοι εἰλικρινῶς ἐν καθαρᾷ διανοίᾳ καὶ ψυχῇ θελούσῃ, καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου ἱεουργίας ἀμώμως ἐκτελῇ, διὰ τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Περὶ δὲ χειροτονίας διακόνου ἐγὼ Φίλιππος διατάσσομαι. Διάκονον καταστήσεις, ᾧ ἐπίσκοπε, ἐπιθεῖς αὐτῷ τὰς χεῖρας, παρεστῶτός σοι παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων, καὶ ἐπευξάμενος ἔρεῖς· Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἀληθινὸς καὶ ἀψευδής, ὁ πλουτῶν εἰς πάντα τοὺς ἐπικαλουμένους σε ἐν ἀληθείᾳ, ὁ φοβερὸς ἐν βουλαῖς, ὁ σοφὸς διανοίᾳ, ὁ κραταιὸς καὶ μέγας· εἰσάκουσον προσευχῆς ἡμῶν, Κύριε, καὶ ἐνώτισαι τὴν δέησιν ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προχειριζόμενόν σοι εἰς διακονίαν, καὶ πλησον αὐτὸν Πνεύματος καὶ δυνάμεως, ὡς ἔπλησας Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα καὶ μιμητὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ σου· καὶ καταξίωσον αὐτόν, εὐαρέστως λειτουργήσαντα τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ διακονίαν ἀτρέπτως, ἀμέμπτως, ἀνεγκλήτως, μείζονος ἀξιωθῆναι βαθμοῦ, διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ σου, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Περὶ δὲ διακονίσης Βαρθολομαῖος διατάσσομαι. Ὡς ἐπίσκοπε, ἐπιθήσεις αὐτῇ τὰς χεῖρας, παρεστῶτος τοῦ πρεσβυτερίου καὶ τῶν διακόνων καὶ τῶν διακονισῶν, καὶ ἔρεῖς·

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς δημιουργός, ὁ πληρώσας Πνεύματος Μαριάμ καὶ Δεββῶραν καὶ Ἄνναν

καὶ Ὀλδάν, ὁ μὴ ἀπαξιῶσας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν γεννηθῆναι ἐκ γυναικός, ὁ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου καὶ ἐν τῷ ναῷ προχειρισάμενος τὰς φρουράς τῶν ἁγίων σου πυλῶν· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὴν δούλην σου τήνδε τὴν προχειριζομένην εἰς διακονίαν, καὶ δὸς αὐτῇ Πνεῦμα ἅγιον καὶ καθάρισον αὐτὴν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐπιτελεῖν αὐτὴν τὸ ἐγχειρισθὲν αὐτῇ ἔργον εἰς δόξαν σὴν καὶ ἔπαινον τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα καὶ προσκύνησις ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Περὶ δὲ ὑποδιακόνων ἐγὼ Θωμᾶς διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς ἐπίσκοποις. Ὑποδιάκονον χειροτονῶν, ὃ ἐπίσκοπε, ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας καὶ ἐρεῖς· Δέσποτα ὁ Θεός, οὐρανοῦ καὶ γῆς δημιουργὲ καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ὁ καὶ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου τοὺς νεωκότερους ἀναδείξας τῶν ἁγίων σου σκευῶν φύλακας· αὐτὸς καὶ νῦν ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, τὸν προχειρισθέντα ὑποδιάκονον, καὶ δὸς αὐτῷ Πνεῦμα ἅγιον πρὸς τὸ ἐπαξίως ἐφάπτεσθαι τῶν λειτουργικῶν σου σκευῶν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημά σου διαπαντὸς διὰ τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Περὶ δὲ ἀναγνώστων ἐγὼ Ματθαῖος ὁ καὶ Λευὶς ὁ ποτε τελώνης διατάσσομαι. Ἀναγνώστην προχεῖρσαι ἐπιθεὶς αὐτῷ τὴν χεῖρα, καὶ ἐπευξάμενος πρὸς τὸν Θεὸν λέγε·

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ πολὺς ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὁ τὴν τοῦ κόσμου σύστασιν διὰ τῶν ἐνεργουμένων φανεροποιήσας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτῶν σου ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ διαφυλάττων· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τὸν ἐγχειριζόμενον τὰς ἀγίας σου γραφὰς ἀναγινώσκειν τῷ λαῷ σου, καὶ δὸς αὐτῷ Πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα προφητικόν. Ὁ σοφίας Ἔσδραν τὸν θεράποντά σου ἐπὶ τὸ ἀναγινώσκειν τοὺς νόμους σου τῷ λαῷ σου, καὶ νῦν παρακαλούμενος ὑφ' ἡμῶν σόφισον τὸν δοῦλόν σου καὶ δὸς αὐτῷ, ἀκατάγνωστον διανύσαντα τὸ ἐγχειρισθὲν αὐτῷ ἔργον, ἄξιον ἀναδειχθῆναι μείζονος βαθμοῦ διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ σοὶ ἡ δόξα καὶ τὸ σέβας ἐν ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Ἰάκωβος δὲ ὁ Ἀλφαίου κάγῳ διατάσσομαι περὶ ὁμολογητῶν. Ὁμολογητῆς οὐ χειροτονεῖται, γνώμης γὰρ τοῦτο καὶ ὑπομονῆς· τιμῆς δὲ μεγάλης ἐπάξιός ὡς ὁμολογήσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ

ένώπιον ἔθνῶν καὶ βασιλέων. Ἐὰν δὲ χρεια αὐτοῦ ἦ εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον, χειροτονεῖται. Εἰ δὲ τις ὁμολογητῆς μὴ χειροτονηθεὶς ἀρπάσῃ ἑαυτῷ ἀξίωμα τι τοιοῦτον ὡς διὰ τὴν ὁμολογίαν, ὁ τοιοῦτος καθαιρεῖσθω καὶ ἀποβαλλέσθω· οὐ γὰρ ἔστιν, ἐπεὶ περ ἤρνηται τὴν Χριστοῦ διάταξιν, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Ὁ αὐτὸς περὶ παρθένων. Παρθένος οὐ χειροτονεῖται, ἐπιταγὴν γὰρ Κυρίου οὐκ ἔχομεν· γνώμης γὰρ ἔστι τὸ ἔπαθλον, οὐκ ἐπὶ διαβολῇ τοῦ γάμου, ἀλλ' ἐπὶ σχολῇ τῆς εὐσεβείας.

Κάγῳ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος τάδε περὶ χηρῶν διατάσσομαι. Χήρα οὐ χειροτονεῖται, ἀλλ' εἰ μὲν ἐκ πολλοῦ ἀπέβαλεν τὸν ἄνδρα καὶ σωφρόνως καὶ ἀκαταγνώστως ἔζησεν καὶ τῶν οἰκείων ἄριστα ἐπεμελήθη, ὡς Ἰουδίθ καὶ Ἄννα αἱ σεμνόταται, κατατασσεσθῶ εἰς τὸ χηρικόν. Εἰ δὲ νεωστὶ ἀπέβαλεν τὸν ὁμόζυγον, μὴ πιστευέσθω, ἀλλὰ χρόνῳ νεότης κρινέσθω· τὰ γὰρ πάθη ἔσθ' ὅτε καὶ συγγηγῶ ἄνθρώποις, μὴ ὑπὸ κρείττονος χαλινοῦ εἰργόμενα.

Περὶ ἐπορκιστῶν ὁ αὐτὸς. Ἐπορκιστῆς οὐ χειροτονεῖται, εὐνοίας γὰρ ἔκουσίου τὸ ἔπαθλον καὶ χάριτος Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐπιφοιτήσῃ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὁ γὰρ λαβὼν χάρισμα ἰαμάτων δι' ἀποκαλύψεως ὑπὸ Θεοῦ ἀναδείκνυται, φανεραῶς οὔσης πᾶσιν τῆς ἐν αὐτῷ χάριτος. Ἐὰν δὲ χρεια αὐτοῦ γένηται εἰς ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον, χειροτονεῖται.

Σίμων δὲ ὁ Καναναῖος κάγῳ διατάσσομαι ὑμῖν, ὑπὸ πόσων ὀφείλει χειροτονεῖσθαι ὁ ἐπίσκοπος. Ἐπίσκοπος ὑπὸ τριῶν ἢ δύο ἐπισκόπων χειροτονεῖσθω· ἐὰν δὲ τις ὑπὸ ἐνὸς χειροτονηθῇ ἐπισκόπου, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας. Ἐὰν δὲ ἀνάγκη ὑπὸ ἐνὸς καταλάβῃ χειροτονηθῆναι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πλείονας παραγενέσθαι, διωγμοῦ ὄντος ἢ ἄλλης τοιαύτης αἰτίας, ψήφισμα κομιζέτω τῆς ἐπιτροπῆς πλειόνων ἐπισκόπων.

Ὁ αὐτὸς περὶ κανόνων. Ἐπίσκοπος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται· χειροτονεῖ, χειροθετεῖ, προσφέρει· εὐλογίαν παρὰ ἐπισκόπου λαμβάνει, παρὰ δὲ πρεσβυτέρων οὐδαμῶς. Ἐπίσκοπος καθαιρεῖ πάντα κληρικὸν ἄξιον ὄντα καθαιρέσεως πλὴν ἐπισκόπου· μόνος γὰρ οὐχ οἶός τε. Πρεσβύτερος εὐλογεῖ, οὐκ εὐλογεῖται, εὐλογίας δέχεται παρὰ ἐπίσκοπου καὶ συμπρεσβυτέρου, ὡσαύτως ἐπιδίδωσιν συμπρεσβυτέρῳ· χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ, οὐ καθαιρεῖ, ἀφορίζει δὲ τοὺς ὑποβεβηκότας, ἐὰν ὧσιν ὑπεύθυνοι τῇ τοιαύτῃ

τιμωρία. Διάκονος οὐκ εὐλογεῖ· οὐ δίδωσιν εὐλογίαν, λαμβάνει δὲ παρὰ ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτέρου· οὐ βαπτίζει, οὐ προσφέρει· τοῦ δὲ ἐπισκόπου προσενεγκόντος ἢ τοῦ πρεσβυτέρου, αὐτὸς ἐπιδίδωσιν τῷ λαῷ, οὐχ ὡς ἱερεὺς, ἀλλ' ὡς διακονούμενος ἱερεῦσιν. Τῶν τε ἄλλων κληρικῶν τὸ τοῦ διακόνου ἔργον ποιῆσαι οὐδενὶ ἐξόν. Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ' οὐδέ τι ὧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι ἢ οἱ διάκονοι ἐπιτελεῖ, ἀλλ' ἢ τοῦ φυλάττειν τὰς θύρας καὶ ἐξυπηρετεῖσθαι τοῖς πρεσβυτέροις ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τὰς γυναῖκας διὰ τὸ εὐπρεπές. Διάκονος ἀφορίζει ὑποδιάκονον, ἀναγνώστην, ψάλτην, διακόνισσαν, ἐὰν ἦ τι τοιοῦτον μὴ παρόντος πρεσβυτέρου Ὑποδιακόνω οὐκ ἔξεστιν ἀφορίσαι, οὔτε μὴν ἀναγνώστη οὔτε ψάλτη οὔτε διακονίσση, οὐ κληρικόν, οὐ λαϊκόν· ὑπηρεταί γάρ εἰσιν διακόνων. Περὶ δὲ ὕδατος καὶ ἐλαίου ἐγὼ Ματθαῖος διατάσσομαι. Εὐλογεῖτω ὁ ἐπίσκοπος τὸ ὕδωρ ἢτοι τὸ ἔλαιον· ἐὰν δὲ μὴ παρῆ, εὐλογεῖτω ὁ πρεσβύτερος, παρεστῶτος τοῦ διακόνου· ἐπὶ δὲ ὁ ἐπίσκοπος παρῆ, παριστάσθω πρεσβύτερος καὶ διάκονος. Λεγέτω δὲ οὕτως· Κύριε Σαβαώθ, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, κτίστα τῶν ὑδάτων καὶ χορηγὲ τοῦ ἐλαίου, οἰκτίρμον καὶ φιλόανθρωπε, ὁ δοὺς τὸ ὕδωρ πρὸς πόσιν καὶ κάθαρσιν, καὶ ἔλαιον τοῦ ἰλαρῆναι πρόσωπον εἰς ἀγαλλίαμα εὐφροσύνης· αὐτὸς καὶ νῦν διὰ Χριστοῦ ἀγίασον τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ τὸ ἔλαιον ἐπ' ὀνόματι τοῦ προσκομίσαντος ἢ τῆς προσκομισάσης, καὶ δὸς δύναμιν ὑγείας ἐμποιητικὴν, νόσων ἀπελαστικὴν, δαιμόνων φυγαδευτικὴν, οἴκου φυλακτικὴν, πάσης ἐπιβουλής διωκτικὴν διὰ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν. Ὁ αὐτὸς περὶ ἀπαρχῶν καὶ δεκατῶν. Ἔτι προστάσσω, πᾶσαν ἀπαρχὴν προσκομίζεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ τοῖς διακόνοις εἰς διατροφήν αὐτῶν, πᾶσαν δὲ δεκάτην προσφέρεσθαι εἰς διατροφήν τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ τῶν παρθένων καὶ τῶν χηρῶν καὶ τῶν ἐν πενίᾳ ἐξεταζομένων· αἱ γὰρ ἀπαρχαὶ τῶν ἱερέων εἰσὶν καὶ τῶν αὐτοῖς ἐξυπηρετούμενων διακόνων. Ὁ αὐτὸς περὶ περισσευμάτων. Τὰς περισσεύσας ἐν τοῖς μυστικοῖς εὐλογίας κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ, τῷ ἐπισκόπῳ μέρη τέσσαρα, πρεσβυτέρῳ μέρη τρία, διακόνῳ μέρη δύο, τοῖς δὲ ἄλλοις, ὑποδιακόνοις ἢ ἀναγνώσταις ἢ ψάλταις ἢ διακονίσσαις, μέρος ἓν. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἕκαστον

τιμᾶσθαι κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν· ἢ γὰρ Ἐκκλησία οὐκ ἀταξίας, ἀλλ' εὐταξίας ἐστὶ διδασκαλεῖον.

Κάγῳ Παῦλος ὁ τῶν ἀποστόλων ἐλάχιστος, τὰδε διατάσσομαι ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις περὶ κανόνων. Οἱ πρῶτως προσιόντες τῷ μυστηρίῳ τῆς εὐσεβείας διὰ τῶν διακόνων προσαγέσθωσαν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τὰς αἰτίας ἐξεταζέσθωσαν, οὐ χάριν προσῆλθον τῷ κυριακῷ λόγῳ, οἷ τε προσενεγκόντες μαρτυρεῖτωσαν αὐτοῖς, ἀκριβῶσαντες τὰ κατ' αὐτούς. Ἐξεταζέσθωσαν δὲ αὐτῶν καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος καὶ εἰ δοῦλοί εἰσιν ἢ ἐλεύθεροι. Καὶ ἐὰν ἦ τις δοῦλος, ἐρωτάσθω, οὐ δεσπότη, καὶ ἐὰν πιστοῦ δοῦλος ἦ, ἐρωτάσθω ὁ δεσπότης αὐτοῦ, εἰ μαρτυρεῖ αὐτῷ· ἐὰν δὲ μή, ἀποβαλλέσθω, ἕως ἂν ἑαυτὸν ἄξιον ἐπιδείξῃ τῷ δεσπότη· εἰ δὲ μαρτυρεῖ αὐτῷ, προσδεχέσθω. Εἰ δὲ ἔθνικῷ ἢ οἰκέτῃ, διδασκέσθω εὐαρεστεῖν τῷ δεσπότη, ἵνα μὴ βλασφημηται ὁ λόγος. Εἰ μὲν οὖν ἔχει γυναῖκα ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα, διδασκέσθωσαν ἀρκεῖσθαι ἑαυτοῖς· εἰ δὲ ἄγαμοί εἰσιν, μανθανέτωσαν μὴ πορνεύειν, ἀλλὰ γαμεῖν νόμῳ. Εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτοῦ, πιστὸς ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι πορνεύει, οὐ δίδωσιν αὐτῷ γυναῖκα ἢ τῇ γυναικὶ ἄνδρα, ἀφοριζέσθω.

Ἐὰν δὲ τις δαίμονα ἔχῃ, διδασκέσθω μὲν τὴν εὐσέβειαν, μὴ προσδεχέσθω δὲ εἰς κοινωνίαν, πρὶν ἂν καθαρῶσθῃ· εἰ δὲ θάνατος κατεπίγει, προσδεχέσθω. Εἴ τις πορνοβοσκός, ἢ παυσάσθω τοῦ μαστροπεύειν ἢ ἀποβαλλέσθω. Πόρνη προσιούσα ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Εἰδωλοποιὸς προσιῶν ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Τῶν ἐπὶ σκηνῆς ἐὰν τις προσίη ἄνῃρ ἢ γυνὴ ἢ ἡνίοχος ἢ μονομάχος ἢ σταδιοδρόμος ἢ λουδεμιστής ἢ ὀλυμπικός ἢ χοραύλης ἢ κιθαριστής ἢ λυριστής ἢ ὄρχησιν ἐπιδεικνύμενος ἢ κάπηλος, ἢ παυσάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν. Στρατιώτης προσιῶν διδασκέσθω μὴ ἀδικεῖν, μὴ συκοφαντεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς διδομένοις ὄψωνίοις· πειθόμενος προσδεχέσθω, ἀντιλέγων ἀποβαλλέσθω.

Ἄρρητοποιός, κίναϊδος, βλάξ, μάγος, ὄχλαγωγός, ἔπαιδος, ἀστρολόγος, μάντις, θηρεπωδός, λῶταξ, περιάμματα ποιῶν, περικαθαίρων, οἰωνιστής, συμβολοδείκτης, παλμῶν ἐρμηνεύς, φυλαττόμενος ἐν συναντήσῃ λώβας ὄψεως ἢ ποδῶν ἢ ὀρνίθων ἢ γαλῶν ἢ ἐπιφωνήσεων ἢ παρακροαμάτων συμβολικῶν, χρόνῳ δοκιμαζέσθωσαν, δυσέκνιπτος γὰρ ἢ κακία· παυσάμενοι οὖν προσδεχέσθωσαν, μὴ πειθόμενοι δὲ ἀποβαλλέσθωσαν.

Παλλακὴ τινος ἀπίστου δούλη, ἐκείνῳ μόνῳ σχολάζουσα, προσδεχέσθω· εἰ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους ἀσελγαίνει,

ἀποβαλλέσθω. Πιστὸς ἐὰν ἔχη παλλακὴν, εἰ μὲν δούλην, παυσάσθω καὶ νόμῳ γαμείτω, εἰ δὲ ἐλευθέραν, ἐγκαμείτω αὐτὴν νόμῳ· εἰ δὲ μή, ἀποβαλλέσθω. Ἑλληνικοῖς τις ἔθεσιν ἐξακολουθῶν ἢ ἰουδαϊκοῖς μύθοις ἢ μεταθέσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Θεατρομανία εἴ τις πρόσκειται ἢ κυνηγίοις ἢ ἵπποδρομίαις ἢ ἀγῶσιν, ἢ παυσάσθω ἢ ἀποβαλλέσθω. Ὁ μέλλον κατηχεῖσθαι τρία ἔτη κατηχεῖσθω· εἰ δὲ σπουδαῖός τις ἢ καὶ εὐνοίαν ἔχη περὶ τὸ πρᾶγμα, προσδεχέσθω, ὅτι οὐχ ὁ χρόνος, ἀλλ' ὁ τρόπος κρίνεται. Ὁ διδάσκων εἰ καὶ λαϊκὸς ἢ, ἔμπειρος δὲ τοῦ λόγου καὶ τὸν τρόπον σεμνός, διδασκέτω· «Ἔσονται γὰρ πάντες διδακτοὶ Θεοῦ.»

Πᾶς πιστὸς ἢ πιστὴ ἔωθεν ἀναστάντες ἐξ ὕπνου πρὸ τοῦ ἔργου ἐπιτελέσαι νιψάμενοι προσευχέσθωσαν· εἰ δέ τις λόγου κατήχησις γένηται, προτιμησάτωσαν τοῦ ἔργου τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας.

Πιστὸς ἢ πιστὴ τοῖς οἰκέταις εὐμενῶς προσεχέτωσαν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν διαταξάμεθα καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἐδιδάξαμεν.

Ἐγὼ Παῦλος καὶ ἐγὼ Πέτρος διατασσόμεθα.

Ἐργαζέσθωσαν οἱ δοῦλοι πέντε ἡμέρας, σάββατον δὲ καὶ κυριακὴν σχολαζέτωσαν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς εὐσεβείας· τὸ μὲν γὰρ σάββατον εἵπομεν δημιουργίας λόγον ἔχειν, τὴν δὲ κυριακὴν ἀναστάσεως. Τὴν μεγάλην ἑβδομάδα πᾶσαν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀργεῖτωσαν οἱ δοῦλοι, ὅτι ἢ μὲν πάθους ἐστίν, ἢ δὲ ἀναστάσεως, καὶ χρεῖα διδασκαλίας, τίς ὁ ἀποθανὼν καὶ ἀναστὰς ἢ τίς ὁ συγχωρήσας ἢ καὶ ἀναστήσας. Τὴν ἀνάληψιν ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ πέρασ τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας. Τὴν πεντηκοστὴν ἀργεῖτωσαν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν δωρηθεῖσαν τοῖς πιστεύουσιν εἰς Χριστόν. Τὴν τῶν γενεθλίων ἑορτὴν ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ τὴν ἀπροσδόκητον χάριν δεδόσθαι ἀνθρώποις, γεννηθῆναι τὸν τοῦ Θεοῦ Λόγον Ἰησοῦν τὸν Χριστόν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ κόσμου. Τὴν τῶν ἐπιφανίων ἑορτὴν ἀργεῖτωσαν διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀνάδειξιν γεγενῆσθαι τῆς τοῦ Χριστοῦ θεότητος, μαρτυρησάντος αὐτῷ τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ βαπτίσματι καὶ τοῦ παρακλήτου ἐν εἶδει περιστερᾶς ὑποδείξαντος τοῖς παρευῶσι τὸν μαρτυρηθέντα. Τὰς ἡμέρας τῶν ἀποστόλων ἀργεῖτωσαν· διδάσκαλοι γὰρ ὑμῶν εἰς Χριστόν κατέστησαν καὶ Πνεύματος ὑμᾶς ἠξίωσαν ἁγίου. Τὴν ἡμέραν Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος ἀργεῖτωσαν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων μαρτύρων τῶν προτιμησάντων Χριστόν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς.

Εὐχὰς ἐπιτελεῖτε ὄρθρου καὶ τρίτῃ ὥρᾳ καὶ ἕκτῃ καὶ ἐνάτῃ καὶ ἐσπέρας καὶ ἀλεκτοροφωνίας. Ὁρθρου μὲν εὐχαριστοῦντες, ὅτι ἐφώτισεν ὑμῖν ὁ Κύριος, παραγαγὼν τὴν νύκτα καὶ ἐπαγαγὼν τὴν ἡμέραν. Τρίτῃ δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἀπόφασιν ἀπὸ Πιλάτου ἔλαβεν ὁ Κύριος. Ἑκτῇ δέ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐσταυρώθη. Ἐνάτῃ δέ, ὅτι πάντα κεκίνητο τοῦ δεσπότης σταυρουμένου, φρίττοντα τὴν τόλμαν τῶν δυσσεβῶν Ἰουδαίων, μὴ φέροντα τοῦ Κυρίου τὴν ὕβριν. Ἐφ' ἐσπέραν δὲ εὐχαριστοῦντες, ὅτι ὑμῖν ἀνάπαυσιν ἔδωκεν τῶν καθημερινῶν κόπων τὴν νύκτα. Ἀλεκτρονῶν δὲ κραυγῇ διὰ τὸ τὴν ὥραν εὐαγγελίζεσθαι τὴν παρουσίαν τῆς ἡμέρας εἰς ἐργασίαν τῶν τοῦ φωτὸς ἔργων. Εἰ μὴ δυνατὸν ἐν ἐκκλησίᾳ προΐεναι διὰ τοὺς ἀπίστους, κατ' οἶκον συνάξεις, ὧ ἐπίσκοπε, ἵνα μὴ εἰσέρχεται εὐσεβῆς εἰς ἐκκλησίαν ἀσεβῶν· οὐχ ὁ τόπος γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἀγιάζει, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τὸν τόπον. Ἐὰν δὲ ἀσεβεῖς κατέχωσιν τὸν τόπον, φευκτέος ἔστω σοι διὰ τὸ βεβηλωθῆαι ὑπ' αὐτῶν· ὡς γὰρ οἱ ὄσιοι ἱερεῖς ἀγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἑταγεῖς μιαινουσιν. Εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ συναθροισθῆναι δυνατόν, ἕκαστος παρ' ἑαυτῷ ψαλλέτω, ἀναγιγνωσκέτω, προσευχέσθω, ἢ καὶ ἅμα δύο ἢ τρεῖς· «Ὅπου γὰρ ἂν ὦσι, φησὶν ὁ Κύριος, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.» Πιστὸς μετὰ κατηγουμένου μήτε κατ' οἶκον προσευχέσθω· οὐ γὰρ δίκαιον τὸν μεμνημένον μετὰ τοῦ ἀμνήτου συμμολύνεσθαι. Εὐσεβῆς μετὰ αἰρετικοῦ μήτε κατ' οἶκον συμπροσευχέσθω· «Τίς γὰρ κοινωμία φωτὶ πρὸς σκότος;» Πιστὸς ἢ πιστῇ δούλοις συναφθέντες ἢ ἀφιστάσθωσαν ἢ ἀποβαλλέσθωσαν.

Κἀγὼ Ἰάκωβος, ἀδελφὸς μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, δούλος δὲ ὡς Θεοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθεὶς, τάδε φημί. Ἐσπέρας γενομένης συναθροίσεις τὴν Ἐκκλησίαν, ὧ ἐπίσκοπε· καὶ μετὰ τὸ ἠθῆναι τὸν ἐπιλύχνιον ψαλμὸν προσφωνήσει ὁ διάκονος ὑπὲρ τῶν κατηγουμένων καὶ χειμαζομένων καὶ τῶν φωτιζομένων καὶ τῶν ἐν μετανοίᾳ, ὡς προείπομεν.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπολυθῆναι αὐτοὺς ὁ διάκονος ἐρεῖ·
 Ὅσοι πιστοί, δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου.
 Καὶ μετὰ τὸ προσφωνῆσαι αὐτὸν τὰ τῆς πρώτης εὐχῆς ἐρεῖ·
 Σῶσον καὶ ἀνάστησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, διὰ τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀναστάντες αἰτησώμεθα τὰ ἐλέη τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς οἰκτιρισμοὺς αὐτοῦ, τὸν ἄγγελον τὸν ἐπὶ

τῆς εἰρήνης, τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα, χριστιανὰ τὰ τέλη, τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν νύκτα εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον, καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀκατάγνωστον αἰτησώμεθα· ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τῷ ζῶντι Θεῷ διὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ παραθώμεθα.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐπευχόμενος λεγέτω·

Ὁ ἄναρχος Θεὸς καὶ ἀτελεύτητος, ὁ τῶν ὄλων ποιητὴς διὰ Χριστοῦ καὶ κηδεμών, πρὸ δὲ πάντων αὐτοῦ Θεὸς καὶ Πατήρ, ὁ τοῦ Πνεύματος Κύριος καὶ τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν βασιλεὺς, ὁ ποιήσας ἡμέραν πρὸς ἔργα φωτὸς καὶ νύκτα εἰς ἀνάπαυσιν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν· «Σὴ γὰρ ἔστιν ἡ ἡμέρα καὶ σὴ ἔστιν ἡ νύξ, σὺ κατηρίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον». Αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα φιλάνθρωπε καὶ πανάγαθε, εὐμένως πρόσδεξαι τὴν ἐσπερινὴν εὐχαριστίαν ἡμῶν ταύτην. Ὁ διαγαγὼν ἡμᾶς τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας καὶ ἀγαγὼν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, φύλαξον ἡμᾶς διὰ τοῦ Χριστοῦ σου· εἰρηνικὴν παράσχου τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν νύκτα ἀναμάρτητον καὶ ἀφαντασιάστον καὶ καταξίωσον ἡμᾶς τῆς αἰωνίου ζωῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ κράτος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Κλίνατε τῇ χειροθεσίᾳ

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εὐχόμενος λεγέτω·

Θεὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας ἄνθρωπον, τὸ λογικὸν ζῶον τὸ θεοφιλὲς τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ δούς αὐτῷ τὸ τῶν ἐπὶ γῆς χθονὸς ἄρχειν, καὶ καταστήσας γνώμη σῆ ἄρχοντας καὶ ἱερεῖς, τοὺς μὲν πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τοὺς δὲ πρὸς λατρείαν ἔννομον· αὐτὸς καὶ νῦν ἐπικάμφθητι, Κύριε παντοκράτορ, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τοὺς δούλους σου, τοὺς κάμψαντας ἀυχένα καρδίας αὐτῶν, καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐφώτισας ἡμᾶς φῶς γνώσεως καὶ ἀπεκάλυψας ἡμῖν σαυτόν, δι' οὗ σοὶ καὶ ἡ ἐπάξιος ὀφείλεται προσκύνησις παρὰ πάσης λογικῆς καὶ ἀγίας φύσεως ἐν Πνεύματι ἀγίῳ τῷ παρακλήτῳ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Προέλθετε ἐν εἰρήνῃ.

Ὡσαύτως καὶ ὄρθρου ὁ διάκονος μετὰ τὸ ἠθῆναι τὸν ὄρθρινόν καὶ ἀπολῦσαι αὐτὸν τοὺς κατηχουμένους καὶ χειμαζομένους καὶ βαπτιζομένους καὶ τοὺς ἐν μετανοίᾳ καὶ τὴν ὀφειλομένην ποιήσασθαι προσφώνησιν, ἵνα μὴ πάλιν λέγωμεν τὰ αὐτά, ἐπιφερέτω μετὰ τὸ Σῶσον αὐτούς, ὁ Θεός, καὶ ἀνάστησον ἐν τῇ χάριτί σου·

Αἰτησώμεθα παρὰ τοῦ Κυρίου τὰ ἔλεη αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκτιρισμούς, τὸν ὄρθρον τοῦτον καὶ τὴν ἡμέραν εἰρηνικὴν καὶ

ἀναμάρτητον καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς παρεπιδημίας
ἡμῶν, τὸν ἄγγελον τὸν ἐπὶ τῆς εἰρήνης, χριστιανὰ τὰ τέλη,
ἴλεω καὶ εὐμενῆ τὸν Θεόν· ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τῷ ζῶντι
Θεῷ διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ παραθώμεθα.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐπευχόμενος λεγέτω·

Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὁ
ἀσύγκριτος καὶ ἀπροσδεής, ὁ δοὺς τὸν ἥλιον εἰς ἔξουσίαν
τῆς ἡμέρας, τὴν δὲ σελήνην καὶ τὰ ἄστρα εἰς ἔξουσίαν τῆς
νυκτός· αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐφ' ἡμᾶς εὐμενέσιν ὀφθαλμοῖς
καὶ πρόσδεξαι τὰς ἐωθινὰς ἡμῶν εὐχαριστίας καὶ ἐλέησον
ἡμᾶς· οὐ γὰρ διεπετάσαμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν
ἀλλότριον· οὐ γὰρ ἔστιν ἐν ἡμῖν θεὸς πρόσφατος, ἀλλὰ
σύ ὁ αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος· ὁ τὸ εἶναι ἡμῖν διὰ Χριστοῦ
παρασχόμενος καὶ τὸ εἶναι δι' αὐτοῦ δωρησάμενος, αὐτὸς
ἡμᾶς δι' αὐτοῦ καταξίωσον καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, δι' οὗ
σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας·
ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Κλίνατε τῇ χειροθεσίᾳ.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἐπευχέσθω λέγων·

Ὁ Θεὸς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ὁ ποιῶν ἔλεος εἰς
χιλιάδας καὶ μυριάδας τοῖς ἀγαπῶσίν σε, ὁ φίλος ταπεινῶν
καὶ πενήτων προστάτης, οὐ πάντα ἐν χρεῖα καθέστηκεν,
ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλά σου· ἔπιδε ἐπὶ τὸν λαόν σου
τοῦτον, τοὺς κεκλικότας σοὶ τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς, καὶ
εὐλόγησον αὐτοὺς εὐλογίαν πνευματικὴν, φύλαξον αὐτοὺς ὡς
κόρην ὀφθαλμοῦ, διατήρησον αὐτοὺς ἐν εὐσεβείᾳ καὶ
δικαιοσύνῃ, καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ ἡγαπημένῳ σου Παιδί, δι' οὗ σοὶ δόξα,
τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Προέλθετε ἐν εἰρήνῃ.

Ἐπὶ δὲ ταῖς προσφερομέναις ἀπαρχαῖς οὕτως
εὐχαριστεῖτω ὁ ἐπίσκοπος·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε παντοκράτορ, δημιουργ
γὲ τῶν ὄλων καὶ προνοητὰ, διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Παιδὸς
Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐπὶ ταῖς προσενεχθείσαις
σοὶ ἀπαρχαῖς, οὐχ ὅσον ὀφείλομεν, ἀλλ' ὅσον δυνάμεθα.
Τίς γὰρ ἀνθρώπων ἐπαξίως εὐχαριστήσαί σοι δύναται
ὑπὲρ ὧν δέδωκας αὐτοῖς εἰς μετάληψιν; Ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ
καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντων τῶν ἀγίων, ὁ πάντα
τελεσφορήσας διὰ τοῦ λόγου σου καὶ κελεύσας τῇ γῆ
παντοδαποὺς ἐκφοῦσαι καρποὺς εἰς εὐφροσύνην καὶ τροφήν
ἡμετέραν, ὁ δοὺς τοῖς νωθεστέροις καὶ βληχλώδεσιν χιλόν,

ποηφάγοις χλόην, καὶ τοῖς μὲν κρέα, τοῖς δὲ σπέρματα,
ἡμῖν δὲ σῖτον πρὸς τροφήν πρόσφορον καὶ κατάλληλον
καὶ ἕτερα διάφορα, τὰ μὲν πρὸς χρήσιν, τὰ δὲ πρὸς υἰείαν,
τὰ δὲ πρὸς τέρψιν. Ἐπὶ τούτοις οὖν ἅπασιν ὑμνητὸς
ὑπάρχεις τῆς εἰς πάντας εὐεργεσίας διὰ Χριστοῦ, δι' οὗ
σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς
αἰῶνας ἀμήν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν Χριστῷ ἀναπαυσαμένων μετὰ τὸ
προσφωνῆσαι τὰ τῆς πρώτης εὐχῆς, ἵνα μὴ πάλιν λέγωμεν,
ὁ διάκονος προσθήσει καὶ ταῦτα·

Καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναπαυσαμένων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν
ἡμῶν δεηθῶμεν, ὑπὲρ τῆς κοιμήσεως τοῦδε ἢ τῆσδε δεηθῶ
μεν, ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς προσδεξάμενος αὐτοῦ τὴν
ψυχὴν παρίδη αὐτῷ πᾶν ἀμάρτημα ἐκούσιον καὶ ἀκούσιον,
καὶ ἴλεως καὶ εὐμενῆς γενόμενος κατατάξῃ εἰς χώραν εὐσεβῶν
ἀνειμένων εἰς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ μετὰ
πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων καὶ ποιησάντων
τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγ
μός. Ἐγειρώμεθα· ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τῷ ἀϊδίῳ Θεῷ
διὰ τοῦ ἐν ἀρχῇ Λόγου παραθώμεθα.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος λεγέτω·

Ὁ τῆ φύσει ἀθάνατος καὶ ἀτελεῦτος, παρ' οὗ πᾶν
ἀθάνατον καὶ θνητὸν γέγονεν, ὁ τὸ λογικὸν ζῶον τὸν ἄνθρωπον
τὸν κοσμοπολίτην θνητὸν ἐκ κατασκευῆς ποιήσας καὶ ἀνά
στασιν ἐπαγγειλάμενος, ὁ τὸν Ἐνῶχ καὶ τὸν Ἡλίαν θανάτου
πεῖραν μὴ ἑάσας λαβεῖν· ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ
καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ οὐχ ὡς νεκρῶν ἀλλ' ὡς ζώντων Θεὸς
εἶ· ὅτι πάντων αἱ ψυχαὶ παρὰ σοὶ ζῶσιν καὶ τῶν δικαίων
τὰ πνεύματα ἐν τῇ χειρὶ σου εἰσιν, ὧν οὐ μὴ ἄψηται βάσανος·
πάντες γὰρ οἱ ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς σου εἰσιν·
αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιθε ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου τόνδε, ὃν ἐξελέξω
καὶ προσελάβου εἰς ἑτέραν λῆξιν, καὶ συγχώρησον αὐτῷ,
εἴ τι ἄκων ἢ ἐκὼν ἐξήμαρτεν, καὶ ἀγγέλους εὐμενεῖς παρὰ
στησον αὐτῷ· καὶ κατάταξον αὐτὸν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν
πατριαρχῶν καὶ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ
πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, ὅπου οὐκ ἔνι
λύπη καὶ ὀδύνη καὶ στεναγμός, ἀλλὰ χῶρος εὐσεβῶν ἀνει
μένος καὶ γῆ εὐθέων σοὶ ἀνακειμένη καὶ τῶν ἐν αὐτῇ
ὀρώντων τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ σου, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ
καὶ σέβας, εὐχαριστία καὶ προσκύνησις ἐν ἀγίῳ Πνεύματι
εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Καὶ ὁ διάκονος λεγέτω· Κλίνατε καὶ εὐλογεῖσθε.

Καὶ ὁ ἐπίσκοπος εὐχαριστεῖτω ὑπὲρ αὐτῶν λέγων τάδε·

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἣν περιεποίησω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ποιμανὸν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν δεξιάν σου καὶ σκέπασον αὐτοὺς ὑπὸ τὰς πτέρυγας σου, καὶ δὸς αὐτοῖς τὸν ἀγῶνα τελέσαι τὸν καλόν, τὸν δρόμον ἀνῶσαι, τὴν πίστιν τηρῆσαι ἀτρέπτως, ἀμέπτως, ἀνεγκλήτως, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ σου Παιδός, δι' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ καὶ σέβας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. Ἐπιτελείσθω δὲ τρίτα τῶν κεκοιμημένων ἐν ψαλμοῖς καὶ προσευχαῖς διὰ τὸν διὰ τριῶν ἡμερῶν ἐγερθέντα, καὶ ἔνατα εἰς ὑπόμνησιν τῶν περιόντων καὶ τῶν κεκοιμημένων, καὶ τριακοστὰ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον Μωϋσῆν γὰρ οὕτως ὁ λαὸς ἐπένησεν, καὶ ἐνιαύσια ὑπὲρ μνείας αὐτοῦ. Καὶ διδόςθω ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ πένησιν εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ.

Ταῦτα δὲ περὶ εὐσεβῶν λέγομεν· περὶ γὰρ ἀσεβῶν ἐὰν τὰ τοῦ κόσμου δῶς πένησιν, οὐδὲν ὀνήσεις αὐτόν. Ὅτι γὰρ περιόντι ἐχθρὸν ἦν τὸ θεῖον, δῆλον ὅτι καὶ μεταστάντι· «οὐ γὰρ ἔστιν ἀδικία παρ' αὐτῷ.» «Δίκαιος γὰρ ὁ Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν.» Καί· «Ἴδου ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ.»

Ἐν δὲ ταῖς μνεῖαις αὐτῶν καλούμενοι μετὰ εὐταξίας ἐστίασθε καὶ φόβου Θεοῦ, ὡς δυνάμενοι καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν μεταστάντων. Πρεσβύτεροι γὰρ καὶ διάκονοι Χριστοῦ ὑπάρχοντες, νήφειν ὀφείλετε πάντοτε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἑτέρους, ἵνα δύνησθε τοὺς ἀτακτοῦντας νουθετεῖν. Λέγει δὲ ἡ γραφή· «Οἱ δυνάσται θυμῶδεις εἰσίν· οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ πiónτες ἐπιλάθωνται τῆς σοφίας καὶ ὀρθὰ κρίνουν οὐ μὴ δύνωνται.» Οὐκοῦν καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι μετὰ τὸν Θεὸν τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν ἠγαπημένον αὐτοῦ Υἱὸν δυνάσται ὑπάρχουσι τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲ φαμεν, οὐχ ἵνα μὴ πίνωσιν, ἄλλως γὰρ ἔστιν ὑβρίσαι τὸ ὑπὸ Θεοῦ γενόμενον εἰς εὐφροσύνην, ἀλλ' ἵνα μὴ παροινῶσιν. Οὐ γὰρ εἶπεν ἡ γραφή μὴ πίνειν οἶνον, ἀλλὰ τί φησιν; Μὴ πίνειν οἶνον εἰς μέθην. Καὶ πάλιν· «Ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ μεθύσου.» Τοῦτο δὲ οὐ περὶ τῶν κληρικῶν μόνον φαμέν, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς λαϊκοῦ χριστιανοῦ, ἐφ' οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ αὐτοῖς γὰρ εἴρηται· «Τίνι οὐαί; Τίνι θόρυβος; Τίνι ἀηδία καὶ λέσχαι; Τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; Τίνι συντρίμματα διακενῆς; Οὐ τῶν χρονονίζοντων ἐν οἴνῳ καὶ κατασκοπουμένων, ποῦ πότοι γίνονται;»
Τοὺς διωκομένους διὰ πίστιν καὶ πόλιν ἐκ πόλεως

φεύγοντας διὰ τὸ μεμνησθαι τῶν λόγων τοῦ Κυρίου προσλαμβάνεσθε· ἐπιστάμενοι γὰρ ὅτι τὸ μὲν πνεῦμα πρόφυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής, ἀποδιδράσκουσιν καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων προίενται, ἵνα ἀνεξάρνητον ἐν ἑαυτοῖς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ διατηρήσωσιν. Ἐπικουρεῖτε οὖν αὐτοῖς τὰ πρὸς τὰς χρείας, ἐντολὴν κυριακὴν πληροῦντες.

Τοῦτο δὲ κοινῇ πάντες παραγγέλλομεν, ἕκαστον ἐμμένειν τῇ αὐτῷ δοθείσῃ τάξει καὶ μὴ ὑπερβαίνειν τοὺς ὅρους· οὐ γὰρ εἰσιν ἡμέτεροι, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ. «Ὁ ἀκούων γὰρ ὑμῶν, φησὶν ὁ Κύριος, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἐμοῦ ἀκούων ἀκούει τοῦ ἀποστείλαντός με· καὶ ὁ ὑμᾶς ἀθετῶν ἐμὲ ἀθετεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.» Εἰ γὰρ τὰ ἄψυχα γενόμενα τὴν εὐταξίαν ἀποσὸζει, οἷον νύξ, ἡμέρα, ἥλιος, σελήνη, ἄστρα, στοιχεῖα, τροπαί, μῆνες, ἑβδομάδες, ἡμέραι, ὥραι, καὶ δουλεύει τῇ διατυπωθείσῃ χρεία κατὰ τὸ εἰρημένον· «Ὅριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσεται» καὶ πάλιν περὶ τῆς θαλάσσης· «Ἐθέμην δὲ αὐτῇ ὄρια περιθεῖς κλειῖθρα καὶ πύλας, εἶπα δὲ αὐτῇ· Μέχρι τούτου ἔλευση καὶ οὐχ ὑπερβήση»· πόσω μᾶλλον ὑμεῖς ὀφείλετε οὐδὲν τολμᾶν παρακινεῖν τῶν ὑμῖν κατὰ γνώμην Θεοῦ παρ' ἡμῶν ὀρισθέντων;

Ἄλλ' ἐπειδὴ πάρεργον οἱ πολλοὶ καὶ τοῦτο ἠγήσαντο εἶναι, συγγέειν δὲ τὰς τάξεις καὶ τὴν ἐφ' ἑκάστῳ χειροτονίαν παρακινεῖν τολμῶσιν, ὑφαρπάζοντες ἑαυτοῖς ἀξιώματα μὴ δεδομένα καὶ ἐπιτρέποντες ἑαυτοῖς τυραννικῶς, ἃ μὴ ἔχουσιν ἐξουσίαν διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο παροργίζουσι μὲν Θεόν, ὥσπερ οἱ Κορεῖται καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, παρ' ἀξίαν ἐπιθέμενοι ἄνευ Θεοῦ τῇ ἀρχιερωσύνῃ καὶ γενόμενοι οἱ μὲν πυρίφλεκτοι, ὁ δὲ κατὰ τοῦ μετώπου λεπρός, παροξύνουσι δὲ καὶ Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν διαταξάμενον, λυποῦσι δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀκυροῦντες αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν· Εἰκότως τὸν ἐπηρητημένον κίνδυνον τοῖς τὰ τοιαῦτα πράττουσι προῖδόμενοι καὶ τὴν εἰς τὰς θυσίας καὶ εὐχαριστίας ἀμέλειαν ἐκ τοῦ ὑφ' ὧν μὴ χρή προσαγομένης ἀσεβῶς, παιδιᾶν ἡγουμένων τὴν ἀρχιερατικὴν τιμὴν, ἣτις μίμησιν περιέχει τοῦ μεγάλου ἀρχιερέως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἀνάγκην ἔσχομεν καὶ τοῦτο παραινέσαι· ἤδη γὰρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τῆς ἑαυτῶν ματαιότητος.

Λέγομεν δὲ ὡς Μωϋσῆς ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, ᾧ ὁ Θεὸς ἐνώπιος ἐνώπιω ὠμίλει, ὡς εἶ τις λαλήσαι πρὸς ἑαυτοῦ φίλον, ᾧ εἶπεν· «Οἶδά σε παρὰ πάντας», ᾧ κατὰ πρόσωπον ὠμίλει καὶ οὐ δι' ἀδήλων ἢ ἐνυπνίων ἢ ἀγγέλων ἢ αἰνιγμάτων· οὗτος, ἠνίκα τὴν θεῖαν νομοθεσίαν διετάσσετο, διεῖλεν, τίνα

μὲν χρὴ ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων ἐπιτελεῖσθαι, τίνα δὲ ὑπὸ τῶν ἱερέων, τίνα δὲ ὑπὸ τῶν λευιτῶν, ἐκάστῳ τὴν οἰκείαν καὶ ἀνήκουσαν τῇ λειτουργίᾳ θρησκευίαν ἀπονεύμας. Καὶ ἄπερ μὲν τοῖς ἀρχιερεῦσιν προσετέτακτο ἐπιτελεῖν, τούτοις τοὺς ἱερέας οὐ θεμιτὸν ἦν προσιέναι, καὶ ἄπερ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν ὤριστο, τούτοις οἱ λευῖται οὐ προσήεσαν, ἀλλ' ἕκαστοι ἄσπερ εἰλήφασιν ὑπηρεσίας περιγεγραμμένας ἐφύλαττον· εἰ δέ τις πέρα τῆς παραδόσεως προσιέναι ἐβούλετο, θάνατος ἦν τὸ ἐπιτίμιον. Τοῦτο δὲ μάλιστα διέδειξεν καὶ ἡ κατὰ τὸν Σαοὺλ πείρα, ὃς θῦσαι νενομικῶς δίχα τοῦ προφήτου καὶ ἀρχιερέως Σαμουὴλ ἔσπασεν εἰς ἑαυτὸν ἀμαρτίαν καὶ κατάραν ἀναπόβλητον, καὶ οὐδὲ τὸ κεχρῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς βασιλέα ἐδυσώπησε τὸν προφήτην. Ἐναργεστέρᾳ δὲ τῇ πράξει διέδειξεν ὁ Θεὸς τὰ κατὰ τὸν Ὀζίαν οὐκ ἐν μελλησμῶ τὰς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ εἰσπραξάμενος δίκας· καὶ ὁ τῆς ἀρχιερωσύνης καταμανεὶς καὶ τῆς βασιλείας ἀλλότριος κατέστη. Τὰ δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἴσως οὐκ ἀγνοεῖτε. Ἴστε γὰρ πάντως ἐπισκόπους παρ' ἡμῶν ὀνομασθέντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους εὐχῆ καὶ χειρῶν ἐπιθέσει, τῇ διαφορᾷ τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν διαφορὰν τῶν πραγμάτων δεικνύοντας· οὐ γὰρ ὁ βουλόμενος παρ' ἡμῖν ἐπλήρου τὴν χεῖρα, ὥσπερ ἐπὶ τῆς κιβδήλου τῶν δαμάλεων ἐπὶ τοῦ Ἱεροβοάμ παρακεκομμένης ἱερωσύνης, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Εἰ μὲν γὰρ μὴ θεσμός τις ἦν καὶ τάξεων διαφορὰ, ἤρκει ἂν δι' ἑνὸς ὀνόματος τὰ ὅλα τελεῖσθαι· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κυρίου διδασθέντες ἀκολουθίαν πραγμάτων, τοῖς μὲν ἐπισκόποις τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐνεύμαμεν, τοῖς δὲ πρεσβυτέροις τὰ τῆς ἱερωσύνης, τοῖς δὲ διακόνοις τὰ τῆς πρὸς ἀμφοτέρους διακονίας, ἵν' ἢ καθαρῶς τὰ τῆς θρησκείας ἐπιτελούμενα. Οὔτε γὰρ διάκονον προσφέρειν θυσίαν θεμιτὸν ἢ βαπτίζειν ἢ εὐλογίαν μικρὰν ἢ μεγάλην ποιεῖσθαι, οὔτε πρεσβύτερον χειροτονίας ἐπιτελεῖν· οὐ γὰρ ὄσιον ἀνεστράφθαι τὴν τάξιν. Οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀκαταστασίας, ἵνα οἱ ὑποβεβηκότες τὰ τῶν κρειττόνων τυραννικῶς σφετερίζωνται, νομοθεσίαν καινὴν ἀναπλάττοντες ἐπὶ κακῶ τῶ ἑαυτῶν, ἀγνοοῦντες ὅτι σκληρὸν αὐτοῖς πρὸς κέντρα λακτίζειν. Οὐ γὰρ ἡμᾶς ἢ τοὺς ἐπισκόπους πολεμοῦσιν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλὰ τὸν τῶν πάντων ἐπίσκοπον καὶ τοῦ Πατρὸς ἀρχιερέα, Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν. Ὑπὸ Μωϋσέως μὲν γὰρ τοῦ θεοφιλεστάτου κατεστάθησαν ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ λευῖται, ὑπὸ δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἡμεῖς οἱ δεκατρεῖς ἀπόστολοι, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποστόλων ἐγὼ Κλήμης καὶ ἐγὼ Ἰάκωβος καὶ σὺν ἡμῖν ἕτεροι, ἵνα μὴ πάντας πάλιν κατα

λέγωμεν, κοινῇ δὲ καὶ ὑπὸ πάντων ἡμῶν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι καὶ ἀναγνώσται.

Πρῶτος τοίνυν τῇ φύσει ἀρχιερεὺς ὁ μονογενὴς Χριστός, οὐχ ἑαυτῷ τὴν τιμὴν ἀρπάσας, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πατρὸς κατασταθεὶς ὃς γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς καὶ τὴν πνευματικὴν θυσίαν προσφέρων τῷ Θεῷ αὐτοῦ καὶ Πατρὶ πρὸ τοῦ πάθους, ἡμῖν διετάξατο μόνοις τοῦτο ποιεῖν, καίτοι ὄντων σὺν ἡμῖν καὶ ἑτέρων τῶν εἰς αὐτὸν πεπιστευκότων· ἀλλ' οὐ πάντως πᾶς ὁ πιστεύσας ἤδη καὶ ἱερεὺς κατέστη ἢ ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἔτυχεν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάληψιν αὐτοῦ ἡμεῖς προσενεγκόντες κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ θυσίαν καθαρὰν καὶ ἀναίμακτον, προεχειρισάμεθα ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν. Ὦν εἷς ἦν Στέφανος ὁ μακάριος μάρτυς, οὐκ ἀπολεῖ πόμενος ἡμῶν κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν εὐνοίαν, ὃς τοσοῦτον τὴν θεοσέβειαν τῇ πίστει ἐνεδείξατο καὶ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγάπην, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ δοῦναι καὶ τὴν ψυχὴν, πρὸς τῶν κυριοκτόνων Ἰουδαίων λίθοις βληθείς· ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὁ τῷ Πνεύματι ζέων, ὁ τὸν Χριστὸν ὄρων ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς οὐρανίας πύλας ἀνεωγμένας, οὐδαμοῦ φαίνεται τοῖς μὴ ἀνήκουσιν τῇ διακονίᾳ χρησάμενος, ἢ θυσίαν ἀνενεγκὼν ἢ χεῖρας ἐπιθείς τινι, ἀλλὰ τὸ τῆς διακονίας τάγμα φυλάξας μέχρι τέλους· οὕτω γὰρ ἔπρεπεν τῷ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρι τὴν εὐταξίαν ἀποσὸζειν. Εἰ δὲ Φίλιππον τὸν διάκονον καὶ Ἀνανίαν τὸν πιστὸν ἀδελφὸν αἰτιῶνται τινες, ὅτι ὁ μὲν τὸν εὐνοῦχον ἐβάπτισεν, ὁ δὲ ἐμὲ Παῦλον, ἀγνοοῦσιν αὐτοὶ ὃ λέγομεν ἡμεῖς. Εἶπομεν γὰρ ὅτι οὐχ ἑαυτῷ τις ἀρπάζει τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμβάνει ὡς Μελχισεδὲκ καὶ Ἰώβ ἢ παρὰ ἀρχιερέως ὡς Ἀαρὼν παρὰ Μωϋσέως· οὐκοῦν καὶ Φίλιππος καὶ Ἀνανίας οὐχ ἑαυτοὺς προείλαντο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ προεχειρίσθησαν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἀσυγκρίτου Θεοῦ.

α. Ἐπίσκοπος τοίνυν ὑπὸ ἐπισκόπων χειροτονεῖται δύο ἢ τριῶν, πρεσβύτερος ὑπὸ ἐνὸς ἐπισκόπου καὶ διάκονος καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

β. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διάταξιν τὴν ἐπὶ τῇ θυσίᾳ προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἢ μέλι ἐπὶ τὸ τοῦ Θεοῦ θυσιαστήριον ἢ γάλα ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα ἐπιτηδευτὰ ἢ ὄρνεις ἢ ζῶά τινα ἢ ὄσπρια, παρὰ τὴν διάταξιν, καθαιρείσθω.

γ. Τῷ καιρῷ τῷ δέοντι πλήν νέων χίδρων ἢ σταφυλῆς μὴ ἔξὸν ἔστω προσάγεσθαί τι πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ

ἔλαιον εἰς τὴν ἁγίαν λυχνίαν καὶ θυμίαμα τῷ καιρῷ τῆς
θείας προσφορᾶς.

δ. Ἡ ἄλλη πᾶσα ὀπώρα εἰς οἶκον ἀποστελλέσθω ἀπαρχὴ
τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ
θυσιαστήριον· δῆλον δὲ ὡς ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι
ἐπιμερίζουσιν καὶ τοῖς διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς.

ε. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὴν ἑαυτοῦ
γυναικὰ μὴ ἐκβαλλέτω προφάσει εὐλαβείας· ἐὰν δὲ ἐκβάλῃ,
ἀφοριζέσθω, ἐπιμένων καθαιρείσθω.

ς. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντί-
δας μὴ ἀναλαμβάνέτω· εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω.

ζ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὴν ἁγίαν
τοῦ πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας μετὰ Ἰουδαίων
ἐπιτελέσῃ, καθαιρείσθω.

η. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ἐκ τοῦ
καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ προσφορᾶς γενομένης μὴ μεταλά-
βοι, ἢ τὴν αἰτίαν εἰπάτω καί, ἐὰν ἢ εὐλογος, συγγνώμης
τυγχανέτω· ἢ ἐὰν μὴ λέγῃ, ἀφοριζέσθω, ὡς αἴτιος βλάβης
γενηθεὶς τῷ λαῷ καὶ ὑπόνοιαν ἐμποιήσας κατὰ τοῦ προσε-
νέγκαντος ὡς μὴ ὑγιῶς ἀνενεγκόντος.

θ. Πάντας τοὺς εἰσιόντας πιστοὺς καὶ τῶν γραφῶν
ἀκούοντας, μὴ παραμένοντας δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ ἁγίᾳ
μεταλήψει, ὡς ἂν ἀταξίαν ἐμποιοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφο-
ρίζεσθαι χρή.

ι. Εἴ τις ἀκοινωνήτῳ κἂν ἐν οἴκῳ συνεύξηται, οὗτος
ἀφοριζέσθω.

ια. Εἴ τις καθηρημένῳ κληρικὸς ὦν ὡς κληρικῷ συνεύ-
ξηται, καθαιρείσθω καὶ αὐτός.

ιβ. Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκός, ἀφωρισμένος ἤτοι δεκτός,
ἀπελθὼν ἐν ἑτέρᾳ πόλει δεχθῆ ἄνευ γραμμάτων συστατικῶν,
ἀφοριζέσθωσαν οἱ δεξάμενοι καὶ ὁ δεχθεὶς.

ιγ. Εἰ δὲ ἀφωρισμένος ἦ, ἐπιτεινέσθω αὐτῷ ὁ ἀφορισμὸς
ὡς ψευσαμένῳ καὶ ἀπατήσαντι Ἐκκλησίαν Θεοῦ.

ιδ. Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ
παροικίαν ἑτέρα ἐπιπηδᾶν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζεται,
εἰ μὴ τις εὐλογος αἰτία ἢ ἡ τοῦτο βιαζομένη αὐτὸν ποιεῖν,
ὡς πλεῖον τι κέρδος δυναμένου αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε λόγῳ
εὐσεβείας συμβάλλεσθαι· καὶ τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ
κρίσει πολλῶν ἐπισκόπων καὶ παρακλήσει μεγίστη.

ιε. Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου
τῶν κληρικῶν, ἀπολείψας τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν
ἀπέλθοι καὶ παντελῶς διαστὰς διατρίβοι ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ
παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· τοῦτον κελεύομεν μηκέτι

λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα προσκαλουμένου αὐτὸν ἐπανελθεῖν τοῦ ἐπισκόπου οὐχ ὑπήκουσεν, ἐπιμένων τῇ ἀταξίᾳ· ὡς λαϊκὸς μέντοι ἐκεῖσε κοινωνεῖτω.

ις. Εἰ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, παρ' ᾧ τυγχάνουσιν, παρ' οὐδὲν ἡγησάμενος τὴν κατ' αὐτῶν ὀρισθεῖσαν ἀργίαν, δέξεται αὐτοὺς ὡς κληρικούς, ἀφοριζέσθω ὡς διδάσκαλος ἀταξίας.

ιζ. Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεῖς μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ παλλακὴν κτησάμενος οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιη. Ὁ χήραν λαβὼν καὶ ἐκβεβλημένην ἢ ἑταίραν ἢ οἰκέτιν ἢ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὄλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ.

ιθ. Ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος ἢ ἀδελφιδῆν οὐ δύναται εἶναι κληρικός.

κ. Κληρικός ἐγγύας διδοὺς καθαιρείσθω.

κα. Εὐνοῦχος εἰ μὲν ἐξ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἐγένετό τις ἢ ἐν διωγμῷ ἀφηρέθη τὰ ἀνδρῶν ἢ οὕτως ἔφυ, καὶ ἔστιν ἄξιος ἐπισκοπῆς, γινέσθω.

κβ. Ὁ ἀκρωτηριάσας ἑαυτὸν μὴ γινέσθω κληρικός· αὐτοφονευτὴς γάρ ἐστιν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐχθρός.

κγ. Εἴ τις κληρικός ὦν ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσῃ, καθαιρείσθω· φονεὺς γάρ ἐστιν ἑαυτοῦ.

κδ. Λαϊκὸς ἑαυτὸν ἀκρωτηριάσας ἀφοριζέσθω ἔτη τρία· ἐπίβουλος γάρ ἐστιν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς.

κε. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὁ πορνεῖα ἢ ἐπιπορκία ἢ κλοπῇ ἄλους καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω· λέγει γὰρ ἡ γραφή· «Οὐκ ἐκδικήσει Κύριος δις ἐπὶ τὸ αὐτό». Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί.

κς. Τῶν εἰς κλῆρον παρελθόντων ἀγάμων κελεύομεν βουλομένους γαμεῖν ἀναγνώστας καὶ ψάλτας μόνους.

κζ. Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἀμαρτήσαντας ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας καὶ διὰ τῶν τοιούτων φοβεῖν ἐθέλοντα καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· οὐδαμοῦ γὰρ ἡμᾶς ὁ Κύριος τοῦτο ἐδίδαξεν, τούναντίον δὲ αὐτὸς τυπτόμενος οὐκ ἀντέτυπτεν, λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχων οὐκ ἠπεῖλει.

κη. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεθεὶς δικαίως ἐπὶ ἐγκλήμασι φανεροῖς, τολμήσειεν ἐφάψασθαι τῆς ποτε ἐγχειρισθείσης αὐτῷ λειτουργίας, οὗτος παντάπασιν ἐκκοπτέσθω τῆς Ἐκκλησίας.

κθ. Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρείσθω

καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασιν καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.

λ. Εἴ τις ἐπίσκοπος, κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς Ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες.

λα. Εἴ τις πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, χωρὶς συναγάγῃ καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πῆξῃ, μηδὲν κατεγνωκῶς τοῦ ἐπισκόπου ἐν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος, τύραννος γάρ ἐστιν, καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοὶ, ὅσοι ἂν αὐτῷ προσθῶνται· οἱ δὲ λαϊκοὶ ἀφοριζέσθωσαν. Ταῦτα δὲ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν ἢ καὶ τρίτην τοῦ ἐπισκόπου παράκλησιν γινέσθω.

λβ. Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ ἐπισκόπου γένηται ἐν ἀφορισμῷ, τοῦτον μὴ ἐξεῖναι παρ' ἐτέρου δεχθῆναι, ἀλλ' ἢ παρὰ τοῦ ἀφορίσαντος αὐτόν, εἰ μὴ ἂν κατὰ συγκυρίαν τελευτήσῃ ὁ ἀφορίσας αὐτόν ἐπίσκοπος.

λγ. Μηδένα τῶν ξένων ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἄνευ συστατικῶν προσδέχεσθε γραμμάτων· καὶ ἐπιφερομένων δὲ αὐτῶν ἀνακρινέσθωσαν, καὶ ἐὰν μὲν ὧσιν κήρυκες τῆς εὐσεβείας, προσδεχέσθωσαν, εἰς δὲ μήγε, τὰ πρὸς τὰς χρεῖας αὐτοῖς ἐπιχορηγήσαντες εἰς κοινωνίαν αὐτοῦς μὴ προσδέξῃσθε· πολλὰ γὰρ καὶ κατὰ συναρπαγὴν γίνεται.

λδ. Τοὺς ἐπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτόν ὡς κεφαλὴν καὶ μηδὲν τι περιττὸν πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἐκεῖνα δὲ μόνον ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις· ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιεῖτω τι· οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεὸς διὰ Χριστοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

λε. Ἐπίσκοπον μὴ τολμᾶν ἕξω τῶν ἑαυτοῦ ὄρων χειροτονίας ποιεῖσθαι εἰς τὰς μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις καὶ χώρας· εἰ δὲ ἐλεγχθεῖη τοῦτο πεποικῶς παρὰ τὴν τῶν κατεχόντων τὰς πόλεις ἐκείνας ἢ τὰς χώρας γνώμην, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ οὐς ἐχειροτόνησεν.

λς. Εἴ τις χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος μὴ καταδέχοιτο τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν φροντίδα τοῦ λαοῦ τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ, τοῦτον ἀφωρισμένον τυγχάνειν, ἕως ἂν καταδέξῃται· ὡσαύτως καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος. Εἰ δὲ ἀπελθὼν μὴ δεχθεῖη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ λαοῦ μοχθηρίαν, αὐτὸς μὲν ἔστω ἐπίσκοπος, ὁ δὲ κληρὸς τῆς πόλεως ἀφοριζέσθω, ὅτι τοιοῦτου λαοῦ ἀνυποτάκτου παιδευταὶ οὐκ ἐγένοντο.

λζ. Δεύτερον τοῦ ἔτους σύνοδος γινέσθω τῶν ἐπισκόπων,

καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλους τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐπιπτώσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν· ἅπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἐβδομάδι τῆς Πεντηκοστῆς, δεύτερον δὲ Ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ.

λη. Πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι· εἰ δὲ πένητες ὦσιν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεμπολεῖτω.

λθ. Οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μὴδὲν ἐπιτελείτωσαν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν Κυρίου καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθόμενος.

μ. Ἔστω φανερὰ τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου πράγματα, εἴγε καὶ ἴδια ἔχει, καὶ φανερὰ τὰ κυριακά, ἵνα ἐξουσίαν ἔχη τῶν ἰδίων τελευτῶν ὁ ἐπίσκοπος ὡς βούλεται καὶ οἷς βούλεται καταλεῖψαι, καὶ μὴ προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διαπίπτειν τὰ τοῦ ἐπισκόπου ἔσθ' ὅτε γυναῖκα καὶ παῖδας κεκτημένου ἢ συγγενεῖς ἢ οἰκέτας δίκαιον γὰρ τοῦτο παρὰ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις, τὸ μῆτε τὴν Ἐκκλησίαν ζημίαν τινὰ ὑπομένειν ἀγνοίᾳ τῶν τοῦ ἐπισκόπου πραγμάτων, μῆτε τὸν ἐπίσκοπον ἢ τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς προφάσει τῆς Ἐκκλησίας δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον δυσφημίᾳ περιβάλεισθαι.

μα. Προστάσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων· εἰ γὰρ τὰς τιμίας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς αὐτῷ πιστευτέον, πολλῶν ἂν δέοι περὶ τῶν χρημάτων ἐντέλλεσθαι, ὥστε κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν πάντα διοικεῖσθαι τοῖς δεομένοις διὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων καὶ ἐπιχορηγεῖσθαι μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πάσης εὐλαβείας, μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων, εἴγε δέοιτο, εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν χρείας, ὡς κατὰ μὴδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ Θεοῦ διετάξατο τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ παραμένοντας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τρέφεσθαι, ἐπεὶ οὐδὲ στρατιώτης ἰδίους ὀψωνίοις ὄπλα κατὰ πολέμιων ἐπιφέρειται.

μβ. Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον κύβοις σχολάζοντα καὶ μέθαις ἢ παυσάσθαι ἢ καθαιρεῖσθαι.

μγ. Ὑποδιάκονος ἢ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης τὰ ὅμοια ποιῶν ἢ παυσάσθω ἢ ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

μδ. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τόκουσ

ἀπαιτῶν τοὺς δανεισαμένους ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω.
με. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος αἰρετικοῖς
συνευξάμενοι μόνον ἀφοριζέσθωσαν· εἰ δὲ καὶ ἐπέτρεψαν
αὐτοῖς ὡς κληρικοῖς ἐνεργῆσαι, καθαιρείσθωσαν.

μς. Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον αἰρετικῶν δεξαμένους
βάπτισμα ἢ θυσίαν καθαιρείσθαι προστάσσομεν. «Τίς γὰρ
συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαν; Ἦ τίς μερίς πιστῶ
μετὰ ἀπίστου;»

μζ. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα
βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίση, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ
τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίση, καθαιρείσθω ὡς γελῶν τὸν
σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον καὶ μὴ διακρίνων
ιερέας ψευδιερέων.

μη. Εἴ τις λαϊκὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐκβαλὼν ἑτέραν
λάβοι ἢ παρὰ ἄλλου ἀπολελυμένην, ἀφοριζέσθω.

μθ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ
κυρίου διάταξιν μὴ εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα
βαπτίση, ἀλλὰ εἰς τρεῖς ἀνάρχους ἢ εἰς τρεῖς υἱοὺς ἢ εἰς
τρεῖς παρακλήτους, καθαιρείσθω.

ν. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα
μιας μύσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ ἐν βάπτισμα τὸ εἰς τὸν
θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρείσθω· οὐ γὰρ εἶπεν
ὁ Κύριος ἡμῖν· «Εἰς τὸν θάνατόν μου βαπτίσατε», ἀλλὰ·
«Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες
αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
Πνεύματος.»

Διδασκέσθω μέντοι ὁ βαπτιζόμενος, ὅτι ὁ ἀγέννητος
Θεὸς οὐκ ἐσταυρώθη οὔτε γέννησιν ἀνθρώπου ὑπέμεινεν,
ἀβασίλευτος ὢν οὐδὲ ἄλλου θελήσει ἢ γνώμη ὑποχείριος·
οὔτε δὲ ὁ παράκλητος ἀνθρωπος ἐγένετο καὶ οὕτως
ἦλθεν εἰς τόνδε τὸν κόσμον ἀλλ' οὔτε τὸ πάθος ὑπέστη
ὁ ἄσαρκος· οὐ γὰρ ἐσαρκώθη· ἐλυτρώσατο δὲ τὸν κόσμον
τῆς ἐπικειμένης ὀργῆς μόνος ὁ μονογενὴς Υἱός· ἐνηνθρώ-
πησε γὰρ φιλανθρωπία, ἑαυτῷ σῶμα ἐκ παρθένου ἀναπλάσας
→ «Ἡ γὰρ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον»–ὡς
δημιουργός σταυρὸν δὲ ὑπέμεινεν ἐκὼν συγχωρήσει
Πατρός, ἐξείλατο δὲ τὸν κόσμον τῆς ἐπικειμένης ὀργῆς
ὡς ἀρχιερεύς.

Βαπτιζόμεθα οὖν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, οὐχ ὡς
ἀνθρώπου γενομένου ἢ παθόντος, οὐχ ὡς ἀρχιερέως τινός,
ἀλλ' ὡς αὐθέντου, εὐδοκήσαντος μὲν τῇ γεννήσει, συγχω-
ρήσαντος δὲ τὸ πάθος, προσδεξαμένου δὲ τὴν μεσιτείαν
τοῦ ἀρχιερέως· εἰς δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Υἱοῦ οὐχ ὡς αὐθέντου,

οὐχ ὡς προσδεξαμένου, οὐχ ὡς συγχωρήσαντος, ἀλλ' ὡς ὑποστάντος γέννησιν, ὡς ὑπομείναντος σταυρόν, ὡς ἀποθανόντος καὶ ἀναστάντος· εἰς τὸ ὄνομα δὲ τοῦ παρακλήτου, οὔτε ὡς Πατρὸς οὔτε ὡς Υἱοῦ ἀλλ' ὡς μαρτυροῦντος τῆ τε εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆ συγχωρήσει καὶ τῆ ἐν πᾶσιν ὑπακοῇ τοῦ μονογενοῦς.

Οἱ δὲ μὴ οὕτω βαπτίζοντες ὡς ἀγνοοῦντες τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας καθαιρείσθωσαν. Ὁ γὰρ τὸν Πατέρα πεπονηθέναι λέγων ἀσεβεῖ Ἰουδαίων βαρύτερα, μετὰ Χριστοῦ καὶ τὸν Πατέρα προσηλῶν· ὁ δὲ τὸν Υἱὸν ἀρνούμενος τὸν μονογενῆ δι' ἡμᾶς σαρκωθῆναι καὶ σταυρόν ὑπομεμενηκέναι θεομάχος ἐστὶ καὶ τῶν ἁγίων πολέμιος· ὁ δὲ τὸν παράκλητον Πατέρα ὀνομάζων ἢ Υἱὸν ἀνεπιστήμων ἐστὶ καὶ ἀνόητος, τὸν διάκονον τοῦ μονογενοῦς συνδημιουργὸν καὶ συμπρονοητὴν καὶ συννομοθέτην καὶ συγκριτὴν καὶ συναίτιον τῆς ἀναστάσεως ἢ ἀρχιερέα ὁμότιμον τῷ Υἱῷ ἢ τῷ Πατρὶ ἀποδεικνύων, ἢ δύο ἀνάρχους δοξάζων ἢ δύο πατέρας λέγων, ἀνήκοος τοῦ λέγοντος· «Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστίν.» Ταῦτα ἐφ' ἡμῶν γὰρ Σίμων ὁ μάγος ἐξηρεύξατο, σπάσας τῷ λαῷ πλάνον καὶ ἄστατον καὶ πονηρὸν εἰς ἑαυτὸν τὸ πνεῦμα, καὶ ἓνα τριώνυμον εἶναι φλυαρήσας τὸν Θεόν, ποτὲ δὲ καὶ τὸ πάθος τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν γέννησιν περικόψας.

Ἵμεῖς οὖν, ὧ ἐπίσκοποι, εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τρίτον βαπτίσατε κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου γνώμην καὶ τὴν ἡμετέραν ἐν Πνεύματι διάταξιν.

να. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὄλως ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ γάμου καὶ κρεῶν καὶ οἴνου οὐ δι' ἄσκησιν, ἀλλὰ διὰ βδελυρίαν ἀπέχεται, ἐπιλαθόμενος, ὅτι· «Πάντα καλὰ λίαν ἢ καὶ ὅτι· «Ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον», ἀλλὰ βλασφημῶν διαβάλλει τὴν δημιουργίαν, ἢ διορθοῦσθω ἢ καθαιρείσθω καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποβαλλέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

νβ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλὰ ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω, ὅτι λυπεῖ τὸν Χριστὸν τὸν εἰπόντα· «Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι.»

νγ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἑορτῶν οὐ μεταλαμβάνει κρεῶν ἢ οἴνου, καθαιρείσθω ὡς κεκαυτηριασμένος τὴν συνείδησιν καὶ αἷτιος σκανδάλου πολλοῖς γενόμενος.

νδ. Εἴ τις κληρικὸς ἐν καπηλείῳ φωραθῆ ἑσθίων, ἀφορίζέσθω, παρέξ τοῦ ἐν πανδοχείῳ ἐν ὁδῷ δι' ἀνάγκην καταλύειν.

νε. Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει τὸν ἐπίσκοπον ἀδίκως, καθαιρεῖσθω. «Ἄρχοντα γάρ, φησί, τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.»

νς. Εἴ τις κληρικὸς ὑβρίσει πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἀφοριζέσθω.

νζ. Εἴ τις κληρικὸς κωφὸν ἢ χωλὸν ἢ τυφλὸν ἢ τὰς βάσεις πεπηρωμένον χλευάσῃ, ἀφοριζέσθω· ὡσαύτως καὶ λαϊκός.

νη. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ παιδεύων αὐτοὺς τὴν εὐσέβειαν ἀφοριζέσθω, ἢ ἐπιμένων τῇ ἄθυμιά καθαιρεῖσθω.

νθ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, τινὸς τῶν κληρικῶν ἐνδεοῦς ὄντος, μὴ ἐπιχορηγεῖ τὰ δέοντα, ἀφοριζέσθω· ἐπιμένων δὲ καθαιρεῖσθω, ὡς φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

ξ. Εἴ τις τὰ ψευδεπίγραφα βιβλία τῶν ἀσεβῶν ὡς ἅγια ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας δημοσιεύει ἐπὶ λύπη τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, καθαιρεῖσθω.

ξα. Εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας ἢ μοιχείας ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως καὶ ἐλεγχθῆ, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω.

ξβ. Εἴ τις κληρικὸς διὰ φόβον ἀνθρώπινον Ἰουδαίου ἢ Ἑλλήνου ἢ αἵρετικοῦ ἀρνήσῃται, εἰ μὲν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἀποβαλλέσθω, εἰ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ κληρικοῦ, καθαιρεῖσθω· μετανοήσας δὲ ὡς λαϊκὸς προσδεχέσθω.

ξγ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὅλως ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ φάγῃ κρέας ἐν αἵματι ψυχῆς αὐτοῦ ἢ θηριάλωτον ἢ θνησιμαῖον, καθαιρεῖσθω, τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω.

ξδ. Εἴ τις κληρικὸς εὗρεθῆ τὴν κυριακὴν ἡμέραν ἢ τὸ σάββατον νηστεύων πλήν τοῦ ἑνὸς σαββάτου, καθαιρεῖσθω· ἐὰν δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

ξε. Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς εἰσέλθοι εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ αἵρετικῶν προσεύξασθαι, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφοριζέσθω.

ξς. Εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνῃ, καθαιρεῖσθω διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ· ἐὰν δὲ λαϊκός ᾖ, ἀφοριζέσθω.

ξζ. Εἴ τις παρθένον ἀμνήστευτον βιασάμενος ἔχη, ἀφοριζέσθω· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ ἑτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν, ἢν καὶ ἡρετίσατο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ.

ξη. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος δευτέραν χειροτονίαν δέξῃται παρά τινος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, εἰ μὴ δείξῃ παρά αἵρετικῶν αὐτὸν ἔχειν

τὴν χειροτονίαν· τοὺς γὰρ παρὰ τοιούτων βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν.

ξθ. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος ἢ ἀναγνώστης ἢ ψάλτης τὴν ἀγίαν τεσσαρακοστὴν οὐ νηστεύει ἢ παρασκευὴν ἢ τετράδα, καθαιρείσθω, ἔκτος εἰ μὴ δι' ἀσθένειαν σωματικὴν ἐμποδίζοιτο· ἐὰν δὲ λαϊκὸς ἢ, ἀφοριζέσθω.

ο. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος κληρικὸς νηστεύει μετὰ Ἰουδαίων ἢ ἑορτάζει μετ' αὐτῶν ἢ δέχεται αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἶον ἄζυμα ἢ τι τοιοῦτον, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

οα. Εἴ τις Χριστιανὸς ἔλαιον ἀπενέγκοι εἰς ἱερὸν ἐθνῶν ἢ εἰς συναγωγὴν Ἰουδαίων ἢ λύχνους, ἀφοριζέσθω.

οβ. Εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἀγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω καὶ τὸ ἐπίπεμπτον προστιθέτω μεθ' οὗ ἔλαβεν.

ογ. Σκεῦος ἀργύρου ἢ χρυσοῦ ἢ ὀθόνης ἀγιασθὲν μηδεὶς ἔτι εἰς οἰκίαν χρήσιν σφετεριζέσθω, παράνομον γάρ· εἰ δὲ τις φωραθείη, ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῶ.

οδ. Ἐπίσκοπον κατηγορηθέντα ἐπὶ τινὶ ὑπὸ ἀξιοπίστων καὶ πιστῶν ἀνθρώπων, καλεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων· κὰν μὲν ἀπαντήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ, ἐλεγχθέντος αὐτοῦ ὀριζέσθω τὸ ἐπιτίμιον· ἐὰν δὲ καλούμενος μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ δευτέρον, ἀποστελλομένων ἐπ' αὐτὸν δύο ἐπισκόπων· ἐὰν δὲ καὶ οὕτως μὴ ὑπακούσῃ, καλεῖσθω καὶ τρίτον, δύο πάλιν ἐπισκόπων ἀποσταλέντων πρὸς αὐτόν· ἐὰν δὲ καὶ οὕτω καταφρονήσας μὴ ἀπαντήσῃ, ἡ σύνοδος ἀποφαινέσθω τὰ κατ' αὐτοῦ δόξαντα, ὅπως μὴ δόξη κερδαίνειν φυγοδικῶν.

οε. Εἰς μαρτυρίαν τὴν κατὰ ἐπισκόπου αἰρετικὸν μὴ προσδέχεσθε, ἀλλὰ μηδὲ πιστὸν ἕνα· «Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.»

ος. Ὅτι μὴ χρὴ τὸν ἐπίσκοπον τῶ ἀδελφῶ ἢ τῶ υἱῶ ἢ ἑτέρῳ συγγενεῖ χαριζόμενον τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονεῖν οὐς αὐτὸς βούλεται· κληρονόμους γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ποιεῖσθαι οὐ δίκαιον, τὰ τοῦ Θεοῦ χαριζόμενον πάθει ἀνθρωπίνῳ· οὐ γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὑπὸ κληρονομίαν ὀφείλει τιθέναι. Εἰ δὲ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἄκυρος μὲν ἔστω ἡ χειροτονία, αὐτὸς δὲ ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῶ.

οζ. Ἐὰν τις ἀνάπηρος ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἢ τὸ σκέλος πεπληγμένος, ἄξιός δὲ ἢ εἰς ἐπισκοπὴν, γινέσθω· οὐ γὰρ λῶβη σώματος αὐτὸν μαιίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμός.

οη. Κωφὸς δὲ ὢν καὶ τυφλὸς μὴ γινέσθω ἐπίσκοπος,

οὐχ ὡς μεμιαμμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ παρεμποδίζοιτο.

οθ. Ἐάν τις δαίμονα ἔχη, κληρικός μὴ γινέσθω, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω· καθαρισθεὶς δὲ προσδέχεσθω, καὶ ἐὰν ἦ ἄξιος, γινέσθω.

π. Τὸν ἐξ ἐθνικοῦ προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς οὐ δίκαιον παραυτὰ προχειρίζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν ἄδικον γὰρ τὸν μηδέπω πείραν ἐπιδειξάμενον ἐτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μὴ που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γένηται.

πα. Εἶπομεν, ὅτι μὴ χρὴ ἐπίσκοπον καθεῖναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρεῖαις· εἰ δὲ μὴ, ἀποτιθέσθω. «Οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ τὴν κυριακὴν παρακέλευσιν.

πβ. Οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν γνώμης οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐπὶ λύπῃ τῶν κεκτημένων· οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτο ἐργάζεται. Εἰ δὲ ποτε καὶ ἄξιος φανείη οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος Ὀνήσιμος ὁ ἡμέτερος ἐφάνη, καὶ συγχωροῦσιν οἱ δεσπότες καὶ ἐλευθεροῦσιν καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστέλλουσιν, γινέσθω.

πγ. Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον στρατείαις παραμένοντα καὶ ἀμφότερα ποιεῖν βουλόμενον, κατέχειν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν καὶ ἱερατικὴν διοικεῖν, καθαιρεῖν χρὴ· «Τὰ γὰρ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ».

πδ. Ὅστις ὑβρίσει βασιλέα ἢ ἄρχοντα παρὰ τὸ δίκαιον, τιμωρίαν τιννύτω· καὶ εἰ μὲν κληρικός, καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ λαϊκός, ἀφοριζέσθω.

πε. Ἔστω δὲ ὑμῖν πᾶσι κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσματα καὶ ἅγια τῆς μὲν παλαιᾶς διαθήκης Μωσέως πέντε· Ἰησοῦ δὲ τοῦ Ναυῆ ἓν, τῶν Κριτῶν ἓν, τῆς Ῥουθ ἓν, τῶν Βασιλειῶν τέσσαρα, Παραλειπομένων τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο, Ἔσδρα δύο, Ἐσθήρ ἓν, Ἰουδιθ ἓν, Μακκαβαίων τέσσαρα, Ἰώβ ἓν, βίβλος Ψαλμῶν ἑκατὸν πενήκοντα καὶ ἓνός, Σολομῶντος βιβλία πέντε· Προφῆται δέκα ἕξ· ἕξωθεν ὑμῖν προσηγορεύσθω μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὰς Σοφίας τοῦ πολυμαθοῦς Σιράχ. Ἡμέτερα δέ, τοῦτ' ἔστι τῆς καινῆς διαθήκης, Εὐαγγέλια μὲν τέσσαρα, ὡς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἶπομεν, Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ, Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, Ἰακώβου μία, Ἰωάννου τρεῖς, Ἰούδα μία, Πέτρου δύο, Κλήμεντος δύο, καὶ αἱ Διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος ἐν ὀκτῶ βιβλίοις προσπεφωνημένοι, ἃς οὐ χρὴ δημοσιεῖν

ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά· καὶ αἱ Πράξεις ἡμῶν
τῶν ἀποστόλων.

Ταῦτα καὶ περὶ κανόνων ὑμῖν διατετάχθω παρ'
ἡμῶν, ὧς ἐπίσκοποι. Ὑμεῖς δὲ ἐμμένοντες μὲν αὐτοῖς
σωθήσεσθε καὶ εἰρήνην ἔξετε· ἀπειθοῦντες δὲ κολασθήσεσθε
καὶ πόλεμον μετ' ἀλλήλων ἀίδιον ἔξετε, δίκην τῆς ἀνηκοῖας
τὴν προσήκουσαν τινῦντες. Θεὸς δὲ ὁ μόνος ἀγέννητος
καὶ τῶν ὄλων διὰ Χριστοῦ ποιητὴς πάντας ὑμᾶς διὰ τῆς
εἰρήνης ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἐνώσει, καταρτίσει εἰς πᾶν ἔργον
ἀγαθὸν ἀτρέπτους, ἀμέμπτους, ἀνεγκλήτους, καταξιώσει τε
τῆς αἰωνίου ζωῆς σὺν ἡμῖν διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ ἠγαπημένου
Παιδὸς αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν,
δι' οὗ ἡ δόξα αὐτῷ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ καὶ Πατρὶ ἐν ἁγίῳ
Πνεύματι τῷ παρακλήτῳ νῦν τε καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων· ἀμήν.